

Programul De Cooperare
Transfrontalieră
Ungaria-România 2007-2013

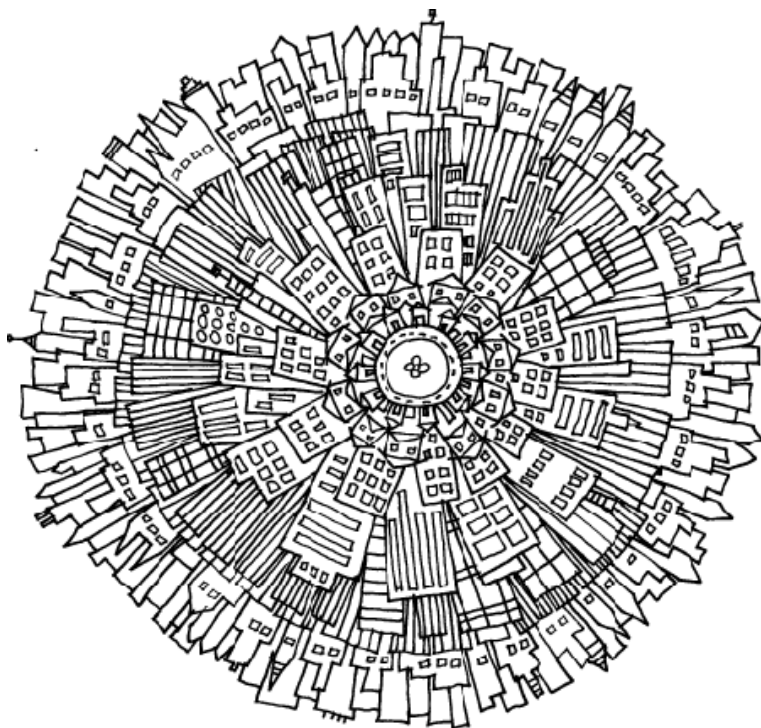
Două țări, un scop, succes comun!

Uniunea Europeană
Fondul European de Dezvoltare Regională

CivilCity

Recomandări privind
cooperarea între autorități locale și populația localităților, respectiv
organizațiile non-guvernamentale

Modele sociale de dezvoltare
urbană

Modele comunitare de
dezvoltare urbană

Realizat pentru

Asociația IT Carei și
Fundația Kisebbségért – Pro Minoritate Alapítvány

7 septembrie 2012

TeTT Consult

www.tettconsult.eu

Recomandările a fost elaborate în cadrul proiectului **Civilcity: un model durabil pentru implicarea societății civile în procesul decizional al autorităților locale.**

Proiectul Civilcity este implementat în cadrul Programului de Cooperare Transfrontalieră Ungaria-România 2007-2013 și este finanțat de Uniunea Europeană prin Fondul European de Dezvoltare Regională, completat de cofinanțarea națională a celor două state membre participante în program, Ungaria și România. Obiectivul general al Programului este de a apropia actori economici, persoane și comunități, cu scopul de a exploata mai eficient oportunitățile oferite de dezvoltarea comună a zonei de frontieră. Mai multe informații referitoare la program puteți găsi pe site-ul www.huro-cbc.eu.

Partener Lider de proiect: Asociația IT Carei

Partener de proiect: Fundația Kisebbségért - Pro Minoritate

Buget total: 49.400 Euro

Finanțare FEDR: 40.571,17 Euro

Prezentul document nu reflectă în mod necesar punctul de vedere oficial al Uniunii Europene.

Contents

Introducere.....	8
Kovách Eszter și Németh László: Cooperativa Social-comunitară și prezentarea magazinului de donații.....	12
Introducere.....	12
Caracteristicile cooperativelor sociale.....	12
Practica internațională a cooperativelor sociale.....	13
Prezentarea Cooperativei Social Comunitare.....	13
Modelul magazinului caritabil din Anglia.....	15
Magazinele caritabile din Ungaria.....	16
Know how.....	17
Rezumat și concluzii.....	17
Referințe bibliografice.....	18
Pápay Boróka: O cooperativă socială din România: centrul ocupațional pentru persoane fără adăpost din Oradea.....	20
Introducere.....	20
Ce este cooperativa socială, și când este oportună înființarea acestuia?.....	20
Istoria centrului pentru ajutorarea persoanelor fără adăpost din Oradea.....	21
Activitatea Fundației Ecclesia Mater.....	22
Centrul pentru persoane fără adăpost ca model adaptabil pentru alte administrații locale.....	23
Rezumat.....	23
Site-uri consultate.....	23
Letenyei László: Vrem proprietate socială!.....	25
Introducere.....	25
Dotările noastre.....	26
Pe cine să sprijinim?.....	28
Vrem proprietate socială!.....	29
Rezumat.....	30
Augusztinovicz Dávid Ottó Máté și Cseh Balázs: Banca de alimente.....	32
Introducere.....	32
Exemple internaționale.....	32
Inițiative similare în Ungaria.....	33

Prezentarea Asociației Ungare a Băncii de Alimente.....	34
Know-how.....	37
Concluzii.....	38
Bibliografie.....	38
Meleg Orsolya: Învățământ nonguvernamental.....	39
Introducere.....	39
Situția învățământului public din Ungaria.....	39
Programul Cunoașterea este Putere.....	40
Inițiative autohtone similare.....	42
Posibilitatea aplicării modelului în Ungaria.....	43
Rezumat.....	43
Bibliografie.....	44
Meleg Orsolya: Dezvoltarea comunității prin colaborarea diferitelor generații.....	47
Teoria capitalului social și curajul civic.....	47
Programul <i>Experience Corps</i> din SUA.....	47
Lipsa relațiilor sociale în Ungaria.....	48
Programul Senior Mentor – adaptarea modelului american în Ungaria.....	48
Întâmpinarea Programului Senior Mentor.....	49
Colaborare cu primăriile locale.....	49
Rezultate atinse și planuri de viitor.....	50
<i>Bibliografie</i>	50
Gutjahr Zsuzsanna: Cazul comunei Nagykovácsi cu Rousseau...52	52
Introducere.....	52
Baze teoretice: iluminismul.....	52
Inițiative autohtone asemănătoare.....	53
Curaj civil: prezentarea Contractului Social din Nagykovácsi.....	54
Know-how.....	57
Concluzie.....	57
Bibliografie.....	58
Letenyei László: Comunitate stradală.....	59
Introducere.....	59
Exemple din străinătate: Comunități stradale, inițiative locale și de autorități pentru dezvoltarea mediului înconjurător.....	59

Așa numitele „tizedek, fertályok, derék utcák” – tradiția istorică a comunităților stradale autonome din Ungaria.....	62
Autogovernarea parțială, ca fiind un cadru legal accesibil în vederea înființării comunităților stradale.....	64
Exemplu din localitatea Érd: autogovernările parțiale din oraș.....	64
Există în zilele noastre nevoia de a înființa comunități stradale? Rezultatele unui sondaj efectuat într-un oraș mic.....	66
Rezumat.....	69
Bibliografie.....	69
Huszár Daniella: Gestionarea mediului în zonele urbane (Urban Environmental Stewardship).....	71
Introducere.....	71
Raportul dintre gestionarea mediului și autoritățile locale.....	71
Gestionarea mediului ca structurare socială.....	72
Ce spații să fie destinate gestionării mediului?.....	72
Exemple internaționale.....	73
Exemple autohtone.....	75
Defectele autohtone privind gestionarea spațiilor verzi.....	78
Obstacolele în calea participării non-guvernamentale în îndeplinirea sarcinilor publice.....	79
Rezumat.....	79
Bibliografie.....	80
Szaló Zsófia: Poliția de proximitate. Un experiment pentru prevenirea criminalității în cartierul Magdolna din Budapesta...82	82
Introducere.....	82
Poliția de proximitate.....	83
Experiențe internaționale.....	86
Poliție de Proximitate în cartierul Magdolna.....	87
Concluzie.....	90
Bibliografie.....	90
Kovács Edit: Comunitatea de cumpărători „Szatyor”.....95	95
Introducere.....	95
Comunitățile de cumpărători se bazează pe o agricultură sprijinită de comunitate.....	95
Inițiative similare în Ungaria.....	97
Prezentarea comunităților de cumpărători „Szatyor”.....	98
De ce să-l încercăm? De ce să aderăm?.....	100
Concluzii.....	101

Bibliografie.....	101
Szabó Ágnes: Grădină – oraș – comunitate.....	103
Introducere.....	103
Rolul, conceptul și tipurile grădinii comunitare.....	103
Exemple de idei din străinătate.....	105
Inițiative autohtone (prezentare incompletă).....	106
Vrem să o grădină comunitară, dar cum să ne apucăm?.....	106
Dificultățile apărute.....	108
Rezumat.....	108
Bibliografie.....	109
Klézli Cintia: Card urban, exemplul Cardului Ferencváros din Budapesta.....	111
Introducere.....	111
Tipurile cardului urban.....	111
Inițiative similare în Ungaria.....	112
Prezentarea Cardului Ferencváros.....	113
Know-how.....	114
Concluzii.....	118
Bibliografie.....	118
Szócs A. Levente: Colaborarea administrației locale cu organizațiile nonguvernamentale în Sfântu-Gheorghe.....	119
Introducere.....	119
Rădăcinile istorice ale inițiativelor civile din Sfântu-Gheorghe și împrejurimi.....	119
Tipologia ONG-urilor din Sfântu-Gheorghe.....	120
Colaborarea organizațiilor neguvernamentale cu administrația locală din Sfântu-Gheorghe....	122
Zilele Sfântu-Gheorghe din perspectiva colaborării administrației locale cu ONG-uri.....	123
Un exemplu al colaborării consiliului local cu ONG-uri.....	123
Colaborarea ONG-urilor cu autoritățile locale din perspectiva civililor.....	124
Concluzii.....	126
Bibliografie.....	128
Kismihály Anita: Povestea de succes a dezvoltării din Sâncraiu	129
<i>Introducere</i>	129
<i>Definiția noțiunii agroturismului</i>	129
<i>Cazul din Sâncraiu</i>	130
Atitudinea primăriei locale față de agroturism.....	132

Experiențele generale a cazului din Sâncraiu.....	133
Bibliografie.....	133
Autori.....	134

Introducere

În culegerea din față prezentăm mai multe modele sociale și comunitare de dezvoltare urbană. Fiecare model descris se bazează pe principiul cooperării comunitare. Aceste modele sunt:

- Cooperativa Socială,
- centrul ocupațional pentru persoanele fără domiciliu stabil,
- proprietate socială parțială,
- banca de alimente,
- învățământ nonguvernamental,
- Programul Senior Mentor,

- modelul coaliției cu primăria locală,
- comunitate stradală,
- gestionarea mediului urban,
- poliția de proximitate,
- comunitatea de cumpărători,
- grădini comunitare,
- card urban,
- colaborare între primărie și ONG-uri,
- secretul succesului agroturismului.

Aceste modele le-am grupat în două părți. Prima tematică cuprinde *Modelele sociale de dezvoltare urbană*. Studiile parcurg acele stații esențiale ale vieții cotidiene care pot să necesite contribuția primăriei locale: alimentație publică, locuințe, învățământ și piața forței de muncă. Primele două studii prezintă niște modalități posibile pentru combaterea șomajului de lungă durată, al treilea abordează problemele pieței locuințelor sociale, următorul descrie o modalitate eficientă și rentabilă pentru reducerea inflămânzirii, iar ultimele două se ocupă cu desegregarea sistemului de învățământ.

La redactarea volumului am urmărit trei principii majore. Fiecare studiu a fost scris de un autor recunoscut care se ocupă zilnic cu fenomenul respectiv și poate astfel să rezume concis și autentic esența inițiativei. La selectarea cazurilor prezentate am căutat să arătăm niște exemple pozitive bazate pe cooperare, care conțin niște experiențe demne de urmărit și cu ajutorul cărora ideea poate fi pusă în practică și în alte localități. Limbajul articolelor este după speranțele noastre agreabil și pe înțelesul tuturor, astfel volumul poate fi răsfoit și citit cu plăcere de oricine.

Cooperativa Socială: o eventuală modalitate pentru integrarea persoanelor dezavantajate și de etnie romă

Esența inițiativei este de a oferi posibilități de lucru pentru șomerii de lungă durată. Cum organizația înființată se auto-susține din veniturile sale, realizarea sa necesită din partea primăriei locale o investiție mai mică numai la început. Diferența în funcționarea organizației față de organizațiile caritative obișnuite constă în profitul pe care ea încearcă să realizeze în urma activității sale de întreprindere și pe care îl împarte printre membrii săi. În aceeași timp

ea diferă și de formele de întreprindere uzuale, membrii săi participând la conducerea cooperativei, alegând ei înșiși în mod democratic directorul lor și împărțind profitul realizat între ei. Studiul a fost scris de către Németh László, președintele Asociației Naționale a Cooperativelor Sociale din Ungaria (Szociális Szövetkezetek Országos Szövetsége) și Kovách Eszter, una dintre fondatorii Asociației și directoarea entității de breaslă a magazinului de donații.

Centrul ocupațional pentru persoanele fără domiciliu stabil

Primăria Oradea nu a putut să gestioneze eficient situația persoanelor fără domiciliu stabil din oraș. La sfârșitul anilor 90 s-a înființat la inițiativa tinerilor din oraș un adăpost și un centru ocupațional pentru persoanele fără domiciliu stabil într-o clădire din proprietatea primăriei. Avantajul cel mai mare al modelului este că el încearcă să ofere nu numai o soluție temporară împotriva lipsei domiciliului, ci și integrarea socială și pe piața forței de muncă. Studiul prezintă amănunțit istoria centrului ocupațional pentru persoanele fără domiciliu stabil din Oradea, precum și obiectivele sale actuale. Articolul este semnat de Pápay Boróka, studentă la sociologie, cercetătoare în domeniu.

Vrem proprietate socială!

De ce construiesc primăriile locuințe sociale de închiriat noi când majoritatea orașelor este plină cu clădirile nefolosite ale primăriilor. Studiul demonstrează pe baza unor exemple pozitive cum se poate extinde sistemul proprietăților parțiale de stat pe sistemul locuințelor sociale în așa fel încât în locul construcțiilor noi care denaturează piața să fie utilizate clădirile existente. Argumentul autorului este că – având în vedere situația pieței ungare de locuințe –, cu această soluție primăriile ar putea, cu o investiție materială mică, să ofere locuință de calitate pentru cât mai multe persoane și familii posibile. Ideea este schițată de către sociologul și antropologul cultural Letenyey László, conferențiar universitar la Universitatea Corvinus din Budapesta.

Banca de alimente

Într-o bună zi John van Hengel a observat că o mamă a mai multor copii încearcă să facă rost de alimente pentru copii săi din containerul de gunoi al unei alimentare. De la șefii alimentareii a aflat că alimentele cu ambalaj deteriorat sau cu valabilitate scadentă comercianții le aruncă. De aici i-a venit ideea: acest lucru ar merita să fie făcut în mod organizat ca în loc să fie risipite alimentele, mai bine să fie sprijiniți înflămânziții. Doi ani mai târziu, în 1967 John van Hengel a înființat prima bancă de alimente în statul Arizona. Studiul parcurge istoria băncilor de alimente și schițează principalele lor modele. Prezintă Banca Ungară de Alimente subliniind avantajul activității sale pentru toți cei interesați: întreprinderile sporesc bani, în timp ce foamea poate fi redusă în mod eficient. Studiul a fost scris de Cseh Balázs, președintele Băncii Ungare de Alimente (Magyar Élelmiszerbank) împreună cu Augusztinovicz Dávid Ottó Máté.

Învățământ nonguvernamental

Copiii familiilor cumulat dezavantajate de multe ori nu au acces la un învățământ potrivit. Astfel ei nu reușesc să se impună pe piața forței de muncă nici când ajung adulți și în majoritatea cazurilor devin și ei șomeri. Învățământul nonguvernamental prezintă un model cu ajutorul căruia copiii dezavantajați pot primi un învățământ de calitate. Școlile din acest sistem de învățământ trebuie să completeze retardarea pe care o au elevii din cauza situației lor familiale și sociale, însă experiențele internaționale arată că aceste eforturi mari chiar au rezultatul dorit. Studiul pornește de la un exemplu american și examinează în ce măsură este posibilă realizarea lui în Ungaria. Articolul este semnat de către Meleg Orsolya și a primit în 2011 premiul întâi la sesiunea de comunicări științifice a Universității Corvinus din Budapesta.

Programul Senior Mentor

Multe persoane ajunși la vârsta pensiei dar cu mintea ageră, se confruntă cu singurătatea și cu senzația de inutilitate. Studiul prezintă un model cu ajutorul căreia generația vârstnică poate să ajute la reintegrarea în învățământ a copiilor cu dificultate în studii printr-o muncă voluntară de mentor. Pornind de la exemple internaționale studiul prezintă experiențele introducerii sistemului în Ungaria. Dintre elevii ajutați de mentorii voluntari la 83% a crescut capacitatea de citire, în timp ce și mentorii au profitat mult din munca lor voluntară. Articolul a fost scris de către Meleg Orsolya, coordonatoarea Programului Senior Mentor între 2009–2010.

Grupa tematică *Modele comunitare de dezvoltare urbană* se poate diviza și ea în două subgrupe. În prima avem studii de caz prezentând inițiative nonguvernamentale, iar în a doua inițiative din partea primăriilor. Scopul este aceeași în ambele cazuri: dezvoltarea comunității, ameliorarea mediului de locuit și creșterea nivelului adevărat de trai al localnicilor.

Modelul coaliției cu primăria locală

Modelul coaliției din Nagykovácsi (Ungaria) tratează cazul unei inițiative sociale pentru realizarea democrației directe. Scopul „contractului social” lansat de câțiva cetățeni din localitate a fost ca Primăria locală să primească informații reale despre cerințele și așteptările localnicilor față de ea. Un alt element important al modelului este că specialiștii din localitate participă în mod spontan la lucrările speciale ale Primăriei. Autoarea studiului este Gutjahr Zsuzsanna, specialist în comunicații civile și comunitare.

Comunitate stradală

Din păcate, cetățenii s-au înstrăinat de multe ori de la organele primăriilor de care sunt deserviți. Studiul prezintă, bazându-se pe tradițiile vechi și pe un caz care funcționează și

astăzi, un model în care localnicii pot să participe la munca primăriei. Autorul examinează realizabilitatea modelului prin exemple americane și prin cazul sistemului de „primărie parțială” din Érd (Ungaria). Concluzia sa principală este că în cazul unor unități de (auto)guvernare care acoperă niște teritorii mai mici, localnicii sunt mai dispuși să participe la cauzele publice. Organele de decizie cunosc și ei mai bine necesitățile locale, astfel pot să aducă niște decizii mai bune. Studiul este semnat de sociologul și antropologul cultural Letenyei László, conferențiar universitar la Universitatea Corvinus din Budapesta.

Gestionarea mediului urban

Interesul primordial al fiecărui orășean este curățenia și calitatea bună a spațiilor publice. De multe ori primăriile nu au resurse destule pentru a moderniza și mai ales pentru a întreține toate spațiile publice. Studiul prezintă cum se poate reduce în cazul unei probleme locale cheltuiala și răspunderea primăriei. În aceeași timp asigură și un cadru instituțional pentru mobilizarea comunității, iar prin această participare activă a locuitorilor și creșterea conștiinței lor de ecologie urbană. După ce a schițat modelul gestionării cetățenești a mediului urban, articolul prezintă câte două exemple din Statele Unite și din Ungaria. Studiul a fost scris de către Huszár Daniella, economist internațional.

Poliția de proximitate

Prevenirea criminalității este în principiu o atribuție guvernamentală, însă e binevenită și ajutorul locuitorilor. Modelul poliției de proximitate completează în mai multe țări de mai multe decenii munca autorităților, în general cu mare succes. Ajutorul localnicilor crește nu numai eficiența poliției ci reduce în mod considerabil și costurile sale. Studiul prezintă cu detalii cazul cartierului Magdolna din Budapesta, sectorul VIII. În acest cartier este cea mai proastă securitatea publică și aici este cel mai mult nevoie de un sistem eficient de prevenirea criminalității. Studiul este semnat de Szaló Zsófia, sociolog organizațional.

Comunitatea de cumpărători

Orășenii de multe ori nu pot să procure la un preț rezonabil niște alimente de calitate dar produse în mod ecologic. Szatyor este una dintre comunitățile de cumpărători înființate în ultimii ani. Baza modelului este cooperarea nonprofit: comunitatea încearcă să formeze o rețea de alimentare în care chiar și orășenii au acces la alimente de calitate superioară. Acest lucru este realizat cumpărând de la producătorii mici din apropiere pe baza unor comenzi anticipate. Aplicând acest model ei elimină intermediarii și astfel ambele părți au un câștig material, în timp ce și considerentele ecologice sunt împlinite maxim. Un studiu de Kovács Edit, membru prezidențial al Asociației Dezvoltătorilor Comunitari (Közösségfejlesztők Egyesülete) și profesoară la Universitatea ELTE TáTK și Civil Kollégium.

Grădini comunitare

Legume și fructe se pot cultiva și la oraș! Studiul examinează niște grădini orașene realizate prin cooperarea comunitară a orașenilor. Într-un oraș mare nu este deloc obișnuit ca cineva să se ocupe cu cultivarea legumelor și a fructelor, deși acest lucru este una dintre modalitățile cele mai ecologice de a utiliza maidanele (chiar și temporar). Cultivarea acestor grădini poate avea eventual și funcții terapeutice sau de terapie prin muncă, fiind bazate pe conducere democratică și cooperare comunitară. Studiul a fost scris de către arhitectul peisagist Szabó Ágnes, proiectantul, grădinarul activ și asistentul comunității Első Kis-Pesti Kert (Prima Grădină din Kispest).

Card urban

Primăriilor le este important stabilizarea pieții locale, nivelul de trai a localnicilor precum și integritatea comunității. Modelul cardului urban este prezentat prin exemplul cardului Ferencváros din Budapesta. Este descris cum trebuie construită un sistem eficient de carduri de fidelitate pentru localnici care le stimulează să-și cheltuiască veniturile pe loc, asigurând astfel întreprinderilor locale o bază solidă de consumatori. Cel mai mare avantaj al sistemului este că el nu necesită investiție din partea primăriei decât la pornire, după care se auto-susține. Studiul este semnat de către sociologul Klézli Cintia, directoarea administrativă a Ferencváros Kártya Kft.

Colaborări între primărie și ONG-uri la Sfântu-Gheorghe

Primăria unei localități poate să funcționeze într-adevăr eficient atunci când colaborează cu toți cei interesați din localitate. Studiul despre colaborarea între primărie și ONG-uri la Sfântu-Gheorghe descrie ce forme de colaborare poate să realizeze primăria orașului cu diferitele organizații nonguvernamentale. Colaborarea este în interesul ambelor părți, scopurile lor fiind în majoritate comune. Studiul a fost scris de către Szócs A. Levente, doctorand la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj.

Secretul succesului agroturismului în localitatea Sâncraiu

Pentru mai multe localități mici ar fi avantajoasă prosperarea agroturismului. Dacă turismul merge bine, atunci poate să ofere o sursă de venit nu numai gazdelor ci și furnizorilor lor locali. Prezentând cazul din Sâncraiu, studiul evidențiază elementele cele mai importante și exemplare care pot să ajute la înflorirea agroturismului dintr-o localitate. Esența modelului este organizarea în rețea bazată pe cooperare. Autoarea studiului este sociologul Kismihály Anita.

Partea I: Modele sociale de dezvoltare urbană

Kovách Eszter și Németh László: Cooperativa Social-comunitară și prezentarea magazinului de donații

Introducere

Scopul economiei de piață o reprezintă extinderea continuă a profitului cu costuri cât mai mici. Procesul obținerii unor beneficii cât mai mari este însoțit de fenomenul globalizării, cum ar fi relocarea producției în zonele cu forță de muncă mai ieftină. Această mișcare economică poate explica motivul pentru care fenomenul șomajului este din ce în ce mai răspândit. Acestei situații sociale îi oferă răspuns întemeiat cooperativa socială.

Cooperativele sociale sunt inițiative locale cu o abordare de jos în sus, care reușesc în mod autonom și din propriile resurse să ofere ajutor celor aflați în fața unor situații fără speranță. Cooperativa socială pornește de la ideea că, prin cooperare, organizare și motivație, fiecare este capabil să presteze muncă care să răspundă nevoilor locale, prin aceasta urmând să se poată reîncadra în societate. Această integrare este importantă nu doar în cazul celor care se află în situații sociale dezavantajate: dispariția șomajului îndelungat, respectiv faptul ca fiecare să fie capabil să se autoîngrijească este interesul întregii societăți.

Caracteristicile cooperativelor sociale

Cooperativa socială este o inițiativă care, prin funcționarea sa,¹ poate asigura integrarea socială a șomerilor de lungă durată.

Ca parte a acesteia:

1. prin intermediul valorilor cooperatiste creează un cadru organizațional care să permită șomerilor de lungă durată să-și reconstruiască aptitudinile necesare pe piața muncii;
2. bazându-se pe comunitatea locală, gazda inițiativei, reușește să atragă șomerii într-un sistem de relații necesar integrării sociale;
3. prin activitatea sa, cooperativa asigură venituri membrilor săi, astfel reduce semnificativ riscul de sărăcie, respectiv costurile sociale ale bugetului de stat;
4. prin procesele sale democratice, cooperativa contribuie la practica de zi cu zi a funcționării social democratice;
5. scopul activității economice a cooperativei este în primul rând să satisfacă nevoile membrilor săi (și ale mediului), astfel contribuie la dezvoltarea socială durabilă.

Este absolut necesară puterea cooperativelor sociale pentru menținerea comunităților mici! Politica pleacă de la premisa incorectă că „cei care își doresc, pot să lucreze oricând”, și se observă o tendință din ce în ce mai pronunțată a politicii de a lega asistența socială de

¹ Funcționează conform Legii X. din 2006 cu privire la cooperative (Sztv) și Hotărârii de Guvern nr. 141/2006. (29.VI).

veniturile salariale, de activitățile remunerate, în timp ce nu poate asigura locuri de muncă doar niște umiltoare posibilități de executare a muncii în folosul comunității, sub forma unor munci alibi pe termen scurt. Ca răspuns la această situație poate fi interpretată organizația cooperatistă, economia socială, o formă alternativă bazată pe o abordare de jos în sus, înființată pentru sprijinirea comunității locale. În loc de maximizarea profitului, presiunile de a obține performanțe permanent crescânde, promovează ocuparea forței de muncă printr-un sistem sigur în care omul este privit ca o valoare oferindu-i-se condiții de muncă umane și venit previzibil, astfel contribuind la obținerea de beneficii comunitare în loc de cele personale.

Funcționarea cooperativei sociale cuprinde în același timp caracteristici economice și sociale. Sustenabilitatea economică pe termen lung nu este posibilă fără norme comunitare puternice și valori cooperatiste. Activitatea din interiorul cooperativei sociale înseamnă în același timp muncă substanțială, identitate, apartenență la o comunitate și strânse legături cu societatea, mai exact integrare.

Cititorul poate găsi informații despre cooperativele sociale din Ungaria și prezentarea funcționării acestora accesând site-ul www.szoszov.hu, administratorul acesteia fiind Federația Națională a Cooperativelor Sociale (SzOSzöv).

Practica internațională a cooperativelor sociale

Pe plan internațional s-au dezvoltat mai multe modele ale cooperativelor sociale. Însă toate au același scop: îmbunătățirea condițiilor de trai, satisfacerea nevoilor sociale și de educație ale persoanelor care necesită asistență dintr-una din următoarele cauze: sunt șomeri, se află în situații dezavantajate, sunt persoane cu vârstă înaintată sau cu stare de sănătate precară.

Cooperativele sociale italiene au fost create cu scopul de a asigura locuri de muncă persoanelor dezavantajate din cauza excluderii lor de pe piața muncii și, prin extensie, să sprijine întreaga comunitate locală. Conform legii italiene se pot distinge două tipuri de cooperative sociale. Unul dintre aceste tipuri îndeplinește sarcini sociale, cum ar fi servicii de educație, sociale și de sănătate, iar celălalt tip al cooperativei sociale asigură posibilități de muncă lucrătorilor dezavantajați.

În Spania, oricare dintre acele cooperative care oferă servicii sociale membrilor săi sau angajează lucrători dezavantajați poate obține statutul de „social”.

În Grecia, această formă de organizare a fost creată în special pentru a facilita integrarea socială și pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități psihosociale.

În Portugalia, în cadrul legii cooperativelor, cooperativele sociale pot fi constituite pe anumite sectoare specifice în temeiul principiului solidarității sociale pentru deservirea nevoilor sociale, și pot desfășura activități productive doar sub forma unor activități secundare.

În Franța, cooperativele sociale cuprind angajați, utilizatori, voluntari și diverse organisme guvernamentale, având ca și scop elaborarea proiectelor de dezvoltare locală (Simkó – Tarjányi 2011).

Prezentarea Cooperativei Social Comunitare

Ca o etapă de pregătire a Cooperativei Social Comunitare am parcurs modelele de afaceri comunitare și cooperatiste existente în lume. Pornind de la acestea, ne-am propus să

fondăm cooperativa noastră urmând modelul cooperativei de muncă de tip Mondragon din Spania. Astfel, pentru elaborarea statutului am instituit un sistem bazat pe entități de tip breaslă, corespunzător structurii cooperativei de muncă.

Entitățile de tip breaslă funcționează pe de o parte asemănător unui sistem de afaceri sprijinindu-se reciproc, pe de altă parte își desfășoară activitatea ca o entitate organizațională cu un grad ridicat de autonomie.

În calitate de cooperativă gazdă, am înființat cooperativa noastră cu scopul de a oferi loc de muncă în cadrul entităților autonome de tip breaslă a unui număr cât mai mare de persoane excluse de pe piața muncii, într-o formă în care să reușim să obținem propriile noastre produse în mod ecologic, în primul rând din materiale reciclate. Activitatea noastră de bază este reciclarea deșeurilor, contribuția la dezvoltarea durabilă și prin acestea crearea locurilor de muncă. Tot ceea ce este considerat deșeu (uman sau material) de către majoritatea societății, noi îl privim ca pe o valoare și ne propunem să îl „repunem în circulație” în viața socială. Integrarea socială a oamenilor, reutilizarea și reciclarea obiectelor sunt valori importante pentru noi. Construim o societate viabilă, sustenabilă, integrativă. Activitățile noastre sunt auto-susținătoare pe termen lung. Aceste produse și servicii fie nici nu există pe piață (mijloace low-tech de energie verde, magazine caritabile, re-use) fie le oferim la prețuri care să asigure funcționarea durabilă a pieței locale.

Fiecare activitate generează o valoare adăugată prin faptul că oferim locuri de muncă persoanelor marginalizate. Nu este vorba doar despre muncă, ci totodată presupune o comunitate solidară. Vorbim despre trei activități (mijloace low-tech de energie verde, magazine caritabile, consultanță și expertiză Re-use) care prin valoarea lor adăugată pun bazele unei noi funcționări sociale.

Mijloacele noastre low-tech de energie verde:

- instalații de biogaz pentru gospodării
- cuptor pentru producerea brichetelor din deșeuri de grădină
- colectoare solare
- colectoare termice
- cuptor solar
- turbină eoliană și solară.

Produsele noastre sunt pregătite ținând cont de principiile de bază ale reciclării. Mijloacele low-tech, pe de o parte, valorifică deșeurile, iar pe de altă parte îndeplinesc un rol important în ceea ce privește furnizarea energiei alternative persoanelor deconectate de la sistemul de furnizare a energiei. În prezent în Ungaria este imposibil accesul la asemenea mijloace în sistem de distribuție pe piață.

Activitățile magazinului caritabil administrat de noi sunt următoarele:

- preluarea prin donație a obiectelor de uz casnic (îmbrăcăminte, jucării, mobilă, etc.) uzate, inutile
- distribuirea donațiilor
- consultanță și expertiză Re-use (În cadrul acestui serviciu se realizează un studiu cu privire la posibilitățile promovării în Ungaria a tehnologiilor generale re-use (curățenie inteligentă) cunoscute în vestul Europei, și elaborarea unui studiu de fezabilitate în scopul analizării posibilităților de angajare legate de această ramură a industriei.)

Veniturile provenite din donații le vom utiliza în totalitate în scopuri de angajare. Acest model de afacere asigură sustenabilitatea pe termen lung. Acest lucru este important și din punctul de vedere al persoanelor care lucrează la noi, căci astfel aceștia se pot integra din

nou pe piața primară a forței de muncă, vor fi capabile să iasă din categoria întreținuturilor sociale, devenind cetățeni contribuabili ai statului.

Modelul magazinului caritabil din Anglia

Modelul magazinului caritabil, adică Charity shopurile s-au răspândit pentru prima dată în anii '40 în Anglia pe timpul celor două războaie mondiale. În primul rând acestea aveau ca și scop finanțarea activităților caritabile prin vânzarea unor articole uzate. În prezent aceste magazine au devenit afaceri sociale, adică sprijină un scop social bine determinat sub forma unei activități economice.

Primele magazine de acest tip au fost lansate la începutul secolului 19 de către Armata Salvării pentru a asigura îmbrăcăminte ieftină celor nevoiași, aflați în situații grele din cauza crizei economice produse de război (Lekha Klouda, 2007). În sensul actual al termenului, magazinele caritabile au apărut cu câteva decenii în urmă, cum ar fi magazinul Crucii Roșii (1941), sau magazinul Oxfam (1947), care și în prezent operează cele mai multe magazine (Broadbridge-Parsons, 2003).

Magazinele caritabile oferă finanțare unor organizații civile, fundații sau sprijină anumite scopuri sociale utilizând venituri obținute din vânzarea obiectelor second-hand sau a celor parțial noi. Locuitorii sau comercianții donează magazinelor caritabile „clasice” obiecte de uz casnic, cărți sau alte produse inutile sau nefolosite, pe care magazinul sau rețeaua de magazine le valorifică. Cu ajutorul donațiilor scade cantitatea deșeurilor acumulate în mediul înconjurător, căci aceste obiecte se reciclează imediat, iar veniturile astfel obținute sunt folosite în scopuri caritabile, fiind potrivite pentru finanțarea sferei civile. Deoarece produsele primite ca donații nu costă nimic pentru magazin, acestea pot fi valorificate la prețuri foarte scăzute de către acesta, iar astfel grupuri sociale ajung să-și procure la un preț foarte ieftin bunuri second-hand pe care altfel nu și-ar putea permite. De aceea cei care cumpără din magazinele caritabile de regulă sunt membrii unor grupuri dezavantajate, dar totodată sunt populare și în rândul colecționarilor de antichități și obiecte retro, respectiv al ecologiștilor, deoarece magazinele caritabile sunt menite să promoveze reducerea și reciclarea deșeurilor.

La început în magazinele din Anglia vânzătorii erau voluntari, astfel nici cheltuielile salariale nu reprezentau costuri extra. Venitul (care reprezenta 30% din veniturile magazinului după scăderea costurilor de întreținere) a fost repartizat fundației sau asociației. În Anglia funcționarea magazinelor caritabile s-a schimbat foarte mult din anii '40. În prezent cinci din patru persoane oferă donații unor astfel de magazine, respectiv 90% din populație consideră că magazinele caritabile reprezintă un instrument adecvat în ceea ce privește crearea unor resurse (Lekha, 2007). Unele magazine caritabile s-au specializat pe anumite produse (biblioteca Oxfam, magazine specializate în domeniul vânzării CD-urilor, al electronicii), altele s-au dezvoltat în rețea, în unele regiuni fiind administrate mai multe magazine, și totodată s-a construit o rețea de magazine și pe internet.

Din anul 2000 a suferit modificări semnificative și structura de funcționare a magazinelor. În anii 80' oamenii cumpărau din aceste magazine în primul rând pentru a economisi bani, iar magazinele erau amplasate la periferia orașelor și mai cu seamă erau administrate de către femei voluntare în vârstă. Între anii 1992-1999 pe piața magazinelor caritabile s-a înregistrat o creștere impresionantă, iar în anul 2000 practic piața acestora a ajuns la saturație (Parsons 2004). Prin urmare în magazinele actuale a început un proces de profesionalizare. Magazinele pornesc de la o logică comercială mai pronunțată decât până acum. În fiecare magazin găsim cel puțin un angajat remunerat, un manager (charity shop Manager), al cărui sarcină este să determine prețul produselor, să coordoneze și să instruiască voluntarii, să îndeplinească sarcinile administrative, și să promoveze magazinul. Odată cu

aparitia rețelelor regionale au apărut și alte funcții (manager zonal, manager regional, manager comercial) responsabile pentru menținerea rețelei. În 2000 în majoritatea magazinelor costurile salariale au atins aproximativ 20-40% din venitul magazinului (Broadbridge – Parsons, 2003).

În prezent în multe dintre magazine se vând și mărfuri noi, produse proprii sau fair trade (comerț echitabil). Au apărut și magazinele care corelează vânzarea articolelor second-hand cu repararea imediată, la fața locului, a acestora. Ca parte a comerțului cu amănuntul, magazinele elaborează un plan de afaceri și o strategie, și integrează în modul lor de funcționare anumite tehnici prin care să-și faciliteze rolul pe piață. Exemple în acest sens sunt reclamele, utilizarea unor interfețe web, etc.

În Anglia legea obligă magazinele caritabile să utilizeze coduri sau sigle specifice acestor magazine. Acest fapt prevede câteva condiții de bază pentru funcționarea magazinelor, cum ar fi protecția datelor, ocuparea forței de muncă, regulile donării, gestionarea deșeurilor, sănătate și securitate, protecție comercială și protecția consumatorilor. Nu se aplică TVA donațiilor care se vând în magazine, respectiv acestea se bucură de reduceri fiscale în proporție de 80%, scutire finanțată de către guvern, iar restul de 20% este asigurat de administrația locală, sub formă de reduceri. În prezent în Anglia sunt aproximativ 7700 de magazine caritabile, dintre acestea câteva sute doar în Londra. Condiția de constituire a unui magazin caritabil prevede obținerea statutului de înregistrat în Comisia Charity (Charity Commission) în cazul în care venitul anual al organizației depășește £5,000. Comisia Charity este cea care evaluează criteriile pentru deschiderea unui magazin caritabil.

Magazinele caritabile din Ungaria

Primul magazin caritabil din Ungaria a fost înființat în anul 2009 de către Serviciul de Ajutorare Voluntariat în Spitale, cu sprijinul în parte a unor fonduri de proiect. În ultimii ani au apărut mai multe inițiative de acest gen atât în Budapesta cât și în regiune (Szeged, Pilisvörösvár, Szentendre, Eger, Fót etc.), printre acestea fiind unele magazine care nu sunt administrate exclusiv de fundații. Funcționează magazine caritabile conduse de firme non-profit, cum ar fi Rețeaua de donații, sau de către mai multe cooperative sociale, ca de exemplu Cooperativa Social Comunitară care îi angajează pentru diferite activități pe cei aflați mult timp în șomaj.

Magazinele caritabile cooperatiste diferă de cele din Anglia prin faptul că vânzătorii acestora nu sunt voluntari, ci sunt persoane care în trecut au fost șomeri, iar acum sunt angajați, primesc salariu, cooperativa angajându-i în urma colaborării cu serviciul de ajutor familial din circumscripția din care fac parte. Magazinul caritabil își folosește veniturile pentru derularea unor acțiuni ecologice, cum ar fi promovarea și integrarea folosirii energiei verzi în gospodăria, respectiv pentru angajarea șomerilor de lungă durată. Printre planurile pe termen lung ale magazinului caritabil, unul vizează repararea obiectelor încă folosibile, dar care nu pot fi vândute în magazinele caritabile, pe care apoi să le recicleze și să le valorifice conform principiilor reutilizării (re-use).

Magazinele caritabile din Ungaria datează doar de câțiva ani, de aceea încă nu s-a finalizat procesul profesionalizării specifice magazinelor din Anglia, dar totuși nenumăratele magazine apărute în ultimii ani par să urmeze această tendință. Unul dintre motivele pentru care aceste tipuri de magazine au apărut cu întârziere se explică prin faptul că aici nu se bucură de diferite avantaje fiscale ca în alte țări, respectiv legislația țării nu face referire la asemenea categorii de unități.

Cooperativa Social Comunitară (www.koszszt.hu) are ca și scop răspândirea culturii magazinelor caritabile în Ungaria, fapt pentru care este deschisă să-și împărtășească experiențele cu alte organizații cu privire la condițiile, modul de înființare a magazinelor caritabile, iar pe termen lung ne propunem să înființăm Uniunea Națională a Magazinelor Caritabile din Ungaria.

Know how

În acest capitol vom prezenta condițiile necesare pentru înființarea și funcționarea unei cooperative sociale și a unui magazin caritabil. În scopul clarității am punctat cele mai importante criterii necesare constituirii.

Constituirea cooperativei sociale

- 7 persoane dintr-o anumită localitate, microregiune, care ar dori să lucreze împreună, să colaboreze în cadrul unei afaceri comunitare.
- Evaluarea abilităților, competențelor, pe baza acestora fiind facilitat procesul de elaborare a planului de afaceri al viitoarei cooperative sociale.
- Pregătirea statutului cooperativei sociale conform legii X. din anul 2006
- Convocarea Adunării Generale de constituire, constituirea cooperativei sociale, înregistrarea acesteia la judecătoria.
- Pornirea activității conform planului de afaceri, asigurarea condițiilor necesare funcționării durabile, menținerea funcționării cooperativei conform valorilor cooperatiste.

Constituirea magazinului caritabil

- Stabilirea echipei magazinului caritabil – șef magazin, vânzător(i), evaluator.
- Alegerea sediului potrivit, închirierea acestuia (dacă este posibil de la autoritatea locală).
- Anunțarea deschiderii magazinului caritabil la autoritatea locală conform Hotărârii de Guvern 210/2009. (29.IX.) cu privire la condițiile desfășurării activităților comerciale.
- Promovarea scopurilor magazinului caritabil în special în presa locală (sau prin canalele de știri cunoscute pe plan local), apel pentru donații.
- Deschiderea magazinului de donații (asigurarea stocului de marfă pentru pornire, stabilirea prețurilor)
- Preluarea donațiilor, valorificarea acestora în timpul orelor de program

Rezumat și concluzii

În Ungaria șomajul este o problemă gravă, în special șomajul de lungă durată. Cooperativa socială oferă soluții acestei probleme. Această formă de organizare socială, independentă de stat, se străduiește să-și îndeplinească scopurile sociale pe baza unui sistem de valori comunitare ținând cont de împrejurările pieței. Una dintre cele mai importante caracteristici ale acesteia vizează faptul că mulțumită veniturilor obținute este capabilă să funcționeze pe lungă durată, fără a avea nevoie de sprijin exterior. Din punct de vedere social și economic îndeplinește din ce în ce mai multe scopuri: asigură reintegrarea șomerilor de

lungă durată pe piața forței de muncă, le asigură acestora mijloace suficiente de existență, reduce costurile sociale ale administrației, oferă societății un model de funcționare bazat pe solidaritate. Totodată oferă membrilor săi posibilități de dezvoltare în cadrul unei cooperative cu o funcționare democratică.

Practic o cooperativă socială poate desfășura orice tip de activitate în funcție de capacitățile și calificarea membrilor săi. Activitățile Uniunii Social Comunitare se bazează pe ideea dezvoltării sustenabile și a economiei sociale, astfel prin acestea se produc energie verde, produse reciclabile, și totodată se oferă servicii de consultanță în domeniul re-use.

O inițiativă independentă de cooperativele sociale o reprezintă magazinul de donații, dar există posibilitatea ca acesta să fie administrat chiar de o cooperativă socială (cum este și în cazul KÖSZSZ – Cooperativa Social Comunitară). În aceste magazine se vând produse primite din donații, iar din veniturile obținute sunt remunerați angajații magazinului, selecționați din rândul șomerilor. Asemenea formei de organizare cooperatiste, magazinul de donații este avantajos pentru că este capabil să se autosustină și în același timp îndeplinește scopuri sociale importante.

Referințe bibliografice

BROADBRIDGE, Adelina – PARSONS, Elizabeth 2009, UK Charity retailing: Managing in New Professionalised sector. In: *Journal of Marketing Management* 19, University of Strirling, pp. 729–748.

KLOUDA, Lekha 2007, *Charity retailing: the future of sustainable shopping?*, European Retail Digest

Legea X. din anul 2006 cu privire la cooperative și Ordonanța Guvernului nr. 141/2006. (29. I.)

PARSONS, Elizabeth, *Charity shop managers in the UK: becoming more professional?*, http://keele.academia.edu/LizParsons/Papers/523016/Charity_shop_managers_in_the_UK_becoming_more_professional

RÉTI Mária, *Ce oferă cadrul juridic actual din Ungaria cu privire la cooperativele sociale? „Noi posibilități ale dezvoltării comunitare”*; varianta extinsă a materialului conferinței cu titlul „Comunicare publică despre cooperativele sociale” susținută la 5 noiembrie 2007.

SIMKÓ János – TARJÁNYI Orsolya 2011, *A szociális szövetkezetek és a támogatásukat célzó programok vizsgálata* [Cooperativele sociale și analizarea programelor de sprijinire a acestora], OFA

SZABÓ G. Gábor, *A szövetkezeti identitás – egy dinamikus megközelítés a szövetkezetek fejlődésének gazdasági nézőpontú elemzésére* [Identitatea cooperatistă – o abordare dinamică asupra analizării economice a dezvoltării cooperativelor]. In: *Közgazdasági Szemle*, LII, 2005/1, pp. 81–92.

Szövetkezés, XXXI., nr. 1–2, 2010.

Referințe internet

<http://www.szoszov.hu>

<http://www.koszzsz.hu>

<http://www.wisegeek.com/what-is-a-charity-shop.htm>

<http://www.charityshops.org.uk>

<http://www.knowhownonprofit.org/funding/trading/charityshops>
<http://www.charity-commission.gov.uk/>

Pápay Boróka: O cooperativă socială din România: centrul ocupațional pentru persoane fără adăpost din Oradea

Introducere

Cooperativele sociale sunt societăți comerciale, care nu au ca scop obținerea de profit, ci asigurarea unui loc de muncă pentru membrii. Mai mult, cooperativele sociale sunt înființate în mod voluntar de către persoane care doresc să-și realizeze obiectivele sociale, educaționale, economice și culturale printr-o entitate cu personalitate juridică. (OFA 2007).

Prezentul studiu de caz prezintă înființarea și activitatea cooperativei sociale Fundația Ecclesia Mater din Oradea, care asigură funcționarea unui centru ocupațional pentru persoane fără adăpost. Colaborarea bună dintre Fundație și Consiliul Local poate fi un model pentru alte localități din România, unde există persoane fără adăpost și administrația locală depune eforturi proprii pentru remedierea situației acestora.

Ce este cooperativa socială, și când este oportună înființarea acesteia?

Cooperativa socială este o organizație nonprofit, care desfășoară și activitate economică. Se organizează în mod democratic, funcționează pe principiul mobilității membrilor și a capitalului variabil. Prin votul său fiecare membru contribuie la luarea deciziilor determinante pentru activitatea cooperativei, la alegerea conducerii și în controlul activității. Conducerea cooperativei este asigurată de către membrii. Rezultatele economice se folosesc exclusiv pentru realizarea scopurilor cu caracter social propuse. Cooperativele sociale își propun a satisface acele nevoi ale societății în rezolvarea cărora alți actori ai sectorului economic sunt incapabili. Cooperativele sociale pot fi instrumente pentru rezolvarea unor probleme majore din sfera politicii ocupaționale, a protecției mediului, respectiv a politicii agricole și de dezvoltare rurală (OFA 2007).

În România și Ungaria există multe asociații caritative, însă majoritatea acestora nu desfășoară activitate economică. Una dintre singurele excepții din România este Asociația CARITAS care prin rețeaua CariShop comercializează bunuri provenite din ajutoare, iar profitul realizat din această activitate este utilizată de Caritas pentru finanțarea activităților sale principale (preponderent medicale).

Ceea ce privește preocuparea pentru ajutorarea persoanelor fără adăpost, există puține inițiative în acest sens, iar aproape nimeni nu desfășoară activități complexe în acest domeniu. Cele mai multe organizații caritative au ca scop asigurarea condițiilor de funcționare a caselor de copii și a centrelor pentru bătrâni, respectiv asistența medicală. O altă caracteristică a ONG-urilor din România este că aceștia își finanțează activitatea în majoritate din subvențiile primite de la stat sau din proiecte finanțate de stat, fiind astfel dependenți de hotărârile actuale ale guvernului.

Datorită acestor diferențe în activități și organizare a fost indispensabilă înființarea unei cooperative sociale în Oradea pentru asistența persoanelor fără adăpost. Era nevoie de o

organizație care nu se întreține doar din subvenții, ci oferă posibilitate de muncă membrilor acestuia, respectiv ajută reintegrarea persoanelor fără adăpost pe piața muncii.

Merită deci să înființăm o cooperativă socială în cazul în care grupul țintă este apt pentru muncă, iar autoritatea locală este capabilă și dispusă să sprijine organizația nouă.

Istoria centrului pentru ajutorarea persoanelor fără adăpost din Oradea

Populația municipiului Oradea numără în jur de 200.000 de locuitori. Termenul de persoană fără adăpost era cu desăvârșire necunoscut înainte de 1989, dar după revoluție această problemă gravă a societății s-a acutizat rapid.

Gál Kinga, studentă la Facultatea Reformată Sulyok István (precursoarea actualei Facultăți Creștine PARTIUM) a decis în 1995 să-și scrie lucrarea de licență despre situația persoanelor fără adăpost din Oradea. Împreună cu câțiva colegi, printre care și Ferenczi István, au început să studieze nopți la rând persoanele fără adăpost din cartierele mărginașe ale orașului. În perioada de observare de o lună au întâlnit aproximativ 150 de persoane fără adăpost. În urma acestor cercetări, peste un an, în 1997, Ferenczi István a întocmit un program de reabilitare, tot în cadrul unei lucrări de licență. Cei doi, văzând gravitatea problemei cercetate, au decis înființarea unui centru ocupațional în Oradea pentru aceste persoane aflate în dificultate.

În 1996 a început procesul pentru accesarea unei finanțări din Fondurile PHARE în vederea realizării unui adăpost pentru persoane fără locuință. Fundalul organizațional le-a oferit Fundația Ecclesia Mater, înființată în anul 1993 de către nouă persoane fizice, ale căror nume era strâns legată de facultatea din acele vremuri. Printre membrii fondatori sunt persoane care și acum au un rol marcant în viața publică din Oradea. În prima fază activitatea fundației se limita la colectarea de ajutoare și distribuirea acestora pentru nevoiași. Proiectul în cauză prevedea modernizarea și amenajarea unor clădiri aflate în patrimoniul fundației.

Una dintre condițiile impuse în proiect a fost participarea Consiliului Local ca partener în realizarea și funcționarea centrului proiectat. Fiind campanie electorală pe timpul elaborării cererii de finanțare, atât reprezentanții partidului la putere, cât și consilierii din opoziție au semnat parteneriatul. Mai mult s-au angajat prin contract să finanțeze proiectul cu aceeași sumă pe care o va primi fundația din fondurile europene, angajament ce fost anexat cererii de finanțare.

Consiliul Local a dobândit un imobil în stare avansată de degradare, iar în proiect a fost trecută renovarea acestuia. Când Ferenczi István a vizitat imobilul în cauză, acesta era locuit abuziv, fără forme legale de 11 familii. Aceștia au intentat proces în instanță Fundației, însă datorită faptului că unii dintre ei erau condamnați anterior și au ocupat abuziv locuințele din imobil, instanța a dat câștig de cauză Fundației.

Odată cu începerea renovării s-a descoperit că imobilul nu se preta pentru renovare, deoarece pereții vechi și umede nu prezentau garanție. Ferenczi István s-a la București în vederea modificării proiectului și aprobarea construirii unei clădiri noi. În urma unor presiuni politice modificarea proiectului s-a realizat în doar două zile, acesta fiind aprobat prin hotărâre ministerială.

După alegeri însă vechia opoziție a ajuns la putere. Noul primar nu a aprobat eliberarea autorizația de construcție. Conducerea fundației a decis să nu mai aștepte, ci să înceapă construcția pe răspundere proprie. Din fondurile obținute prin proiect au finalizat construcția în roșu, în anul 1998.

În anul 2000 au fost din nou alegeri și s-a schimbat din nou administrația locală. Într-un proces de noi tratative cu nou primar și cu noul consiliu local autoritatea locală a susținut inițiativa. Consiliul local în cadrul unei proceduri de achiziție publică a organizat licitație pentru finalizarea imobilului. Din cauza lipsei banilor însă clădirea a fost finalizată doar structural, echiparea acestuia fiind realizată din surse provenite dintr-un alt proiect european.

În final, după îndelungate divergențe politice, adăpostul pentru persoane fără adăpost și-a deschis porțile în ianuarie 2002.

Activitatea Fundației Ecclesia Mater

În prezent Fundația Ecclesia Mater Alapítvány, în colaborare cu Consiliul Local al municipiului Oradea, asigură funcționarea un centru pentru ocuparea și întraajutorarea persoanelor fără adăpost. Adăpostul poate găzdui 60-70 de persoane, având la dispoziție și o cantină socială care asigură o masă caldă în fiecare zi. În centru își desfășoară activitatea trei specialiști, respectiv personalul pentru curățenie, portari. Pentru noi prezintă o importanță deosebită însă activitatea social-ocupațională.

În cadrul centrului se desfășoară activități de educație pentru muncă ca program continuu, care se desfășoară în cadrul unor ateliere de terapie prin muncă. Scopul acestor activități este redefinirea aptitudinilor pentru muncă a persoanelor care nu au muncit de foarte mult timp. Astfel reușesc reintegrarea pe piața muncii a 15-20 de persoane anual. De regulă o persoană petrece în centru o perioadă de timp de la o lună la un an și jumătate, unde lucrează cu regularitate. Avantajul acestui sistem constă în faptul că angajatorii angajează mai ușor persoane care au un loc de muncă, reușind astfel să înlăture problema unei îndelungate lipse de loc de muncă. Fundația eliberează o adeverință care certifică faptul că persoana vizată a fost angajată. Specialiștii fundației contactează potențialii angajatori pentru obținerea unui loc de muncă pentru persoanele care participă la programele acesteia.

Activitățile de terapie prin muncă se desfășoară în ateliere meșteșugărești. Activitățile meșteșugărești sunt diversificate, printre ei găsim activități generale și constante, respectiv și activități care se pliază pe aptitudinile persoanei ocupate. De exemplu sunt foarte apreciate obiectele de decor concepute exclusiv din materiale organice (ex. porumb, fasole, migdale, sâmbure de bostan, floarea soarelui și acacia). Se mai confecționează și machete din lemn a unor biserici locale sau case de lemn în dimensiuni și forme diverse, repertoarul lor fiind foarte larg. Aceste produse sunt comercializate cu sprijinul fundației prin magazine de suveniruri sau de bricolaj. O altă sursă de venit a fundației este oferită de utilajul de presare a flacoanelor avută în posesie, antreprenorii locali, cunoscuți colectând pentru ei materiale din plastic, care sunt presate și valorificate. În ultima perioadă s-au impus ca noi activități pliate pe aptitudinile persoanelor ocupate pictura și prelucrarea pietrei. Materialele și ustensilele necesare pentru activități sunt asigurate de către fundație. Valoarea acestora poate fi neînsemnată, dar au fost situații în care valoarea investiției în echipamente s-a ridicat peste 1200 de euro. Accentul se pune însă pe educația pentru muncă, și nu pe producția în sine.

Imobilul în care centrul își desfășoară activitatea este deținut în procent de 50-50% de către fundație și consiliul local. Organizarea activităților, funcționarea cantinei sociale și activitățile întreținere sunt suportate de fundație, pe când consiliul local asigură salariile angajaților și plata utilităților. Imobilul se află în administrarea fundației pentru o perioadă de cincizeci de ani.

De la înființarea centrului ocupațional pentru persoane fără adăpost i-au trecut pragul aproximativ opt sute de persoane. În perioada de vară se prezintă la adăpost în jur de 100-150 de persoane, dintre care în jur de 35 sunt aceia cărora specialiștii centrului le găsesc un loc de muncă. Perioada de iarnă creează o situație mai dificilă, când oamenii persoanele din centru

rămân mai mult timp aici, astfel fiind nevoiți să refuze participarea câtorva persoane în program.

Centrul pentru persoane fără adăpost ca model adaptabil pentru alte administrații locale

În regiunea noastră este mai puțin caracteristică colaborarea formală dintre entități civile și administrații locale este. În cazul prezent societatea civilă satisface acele funcții sociale,

pentru care administrația locală nu are capacitatea necesară, pe de altă parte administrația locală are tot interesul în reintegrarea socială a acestui grup marginalizat. Prin modelul prezentat cheltuielile sunt mult mai reduse față de rezolvarea din surse proprii a problemei persoanelor fără adăpost de către consiliul local, deoarece aceasta suportă doar o parte din cheltuieli, restul acestora fiind obținute de către fundație.

Autoritatea locală asigură salariul angajaților, cei trei femei de serviciu, iar pentru firma care asigură securitatea peste 2.000 de euro, la care se adaugă cheltuielile de utilități, în jur de câteva sute de euro, cheltuielile ridicându-se la aproximativ 6.000 de euro în total. Sursele fundație însă pot acoperi chiar mai mulți bani, deoarece aceștia câștigă în mod regularizat finanțare europeană sau națională, și primesc și donații. Administrația locală face deci economii importante aplicând acest sistem de colaborare activă. Un alt argument în favoarea colaborării constituie profesionalismul organizației non-profit, având o experiență de ani de zile în asistența pentru persoane fără adăpost, cât și în atragerea de fonduri. Mai mult, fundația are legături cu multe entități similare din străinătate. Cu sprijinul Centrului ocupațional pentru persoanele fără adăpost din Oradea sunt ajutați anual un număr de 35-40 de persoane în găsirea unui loc de muncă, acest program de reabilitare fiind astfel mult mai eficace față de eforturile proprii ale autorității locale, fără ajutor de la organizații non-profit.

Rezumat

Cooperativele sociale sunt înființate în mod voluntar de către persoane care doresc să-și realizeze obiectivele sociale, educaționale, economice și culturale printr-o entitate cu personalitate juridică. O astfel de societate este Fundația Ecclesia Mater, care împreună cu Consiliul Local al municipiului Oradea asigură funcționarea unui centru pentru ocuparea persoanelor fără adăpost. Centrul a fost înființat în urma unei inițiative non-guvernamentale, relația autorității locale față de proiect a variat în timp în funcție de interese politice și schimbări de putere. În prezent salariile angajaților centrului ocupațional, precum și cheltuielile utilităților sunt suportate de consiliul local, pe când funcționarea atelierelor de terapie prin muncă și cheltuielile aferente dezvoltărilor sunt oferite de fundație prin proiecte cu finanțare europeană și națională, din donații și din alte activități economice, cum ar fi comercializarea produselor artizanale. De la înființare centrul ocupațional a ajutat sute de oameni, specialiștii găsindu-le un loc de muncă în maximum câteva luni. Pentru autoritatea locală remedierea acestei probleme sociale severe se realizează cu costuri relativ reduse și folos ridicat, care sunt garantate de profesionalismul și soluțiile inovatoare a celor din fundație.

Site-uri consultate

http://www.caritas-ab.ro/index_main.php?lang=hu#, downloadat la 12 iunie 2012.

CivilCity

[http://www.ofa.hu/index.php?](http://www.ofa.hu/index.php?WG_NODE=WebPalyazatok&WG_OID=PALf70b99062f6216bf9)

WG_NODE=WebPalyazatok&WG_OID=PALf70b99062f6216bf9, downloadat la 1 mai 2012.

<http://www.szocialisgazdasag.hu>, downloadat la 12 iunie 2012.

Letenyei László: Vrem proprietate socială!

Introducere

Articolul nostru propune extinderea modelului de proprietate publică în domeniul locuințelor sociale. Pentru cei care nu obișnuiesc să citească în întregime un articol relativ lung, precizăm aici punctul nostru de vedere:

Considerăm că intervenția administrației de stat/locale este justificată în cazul a două grupuri sociale:

Grupul 1: cei fără locuințe, adică, cei care nu au o locuință corespunzătoare și nici venit pentru a-și cumpăra una (de ex: tineri, în special cei aflați înainte de constituirea unei familii, cei care sunt foarte săraci, viitorii șomeri, cei aflați după divorț, titularii de credite în valută, imigranții etc.)

Grupul 2: proprietarii de locuință cu venituri mici, care nu își pot schimba proprietatea în bani (respectiv: persoane în vârstă, persoane din zona rurală, locuitorii zonelor dezavantajate).

Din punctul nostru de vedere, situația celor două grupuri este similară și necesită soluționare comună. În Ungaria, unde în general există surplus de locuințe și unde populația (în special în zonele rurale și în Budapesta) este în continuă scădere, creșterea fondului de locuințe nu este justificată, ci mai degrabă ar trebui să se promoveze utilizarea cât mai bună a locuințelor existente. Propunerea noastră este ca statul să mărească încasările celor cu venituri mici prin cumpărarea treptată și leasing-ul locuinței, de exemplu în cadrul unui contract de anuitate. Astfel, statul va îndeplini un rol de îngrijitor, de sprijin al celor nevoiași și în același timp și un rol de co-proprietar, adică achiziționând cote-părți de proprietate într-un mod relativ ușor și ieftin, fără a suporta povara întreținerii.

Cu timpul, o parte din locuințe vor deveni proprietatea statului în procent de 100%, iar cealaltă parte va fi dată spre vânzare. Bunul comun se valorifică în ambele cazuri. Dacă proprietarul răscumpără cota-parte care este proprietate publică (sau vinde locuința), atunci, datorită creșterii prețurilor imobiliare, statul va primi o valoare mai mare decât cea actuală pentru cota-parte proprietate publică. Locuințele ajunse în proprietatea statului vor constitui un fond de locuințe proprietate publică, adică un instrument de politică socială pe care statul îl poate folosi pentru ajutorarea celor fără locuințe. Conform calculelor noastre în 10 ani din aproximativ 3-400 miliarde de forinți bani publici aproximativ 80-100 de locuințe ar putea deveni proprietate publică, ceea ce înseamnă că statul ar putea cumpăra o locuință socială cu o sumă de zece ori mai mică decât dacă ar trebui să construiască una nouă. Mai mult decât atât, costurile investiției scutesc de sarcini fondul de pensii și asigurarea socială.

În prezent, în Ungaria sunt mult mai puține locuințe oferite spre închiriere, în special locuințe sociale repartizate spre închiriere, decât în statele nordvestice membre ale UE. Mulți analiști consideră că în Ungaria ar trebui mărit numărul locuințelor de stat/cele care sunt proprietatea administrației locale având chirie redusă. Argumentul lor principal fiind următorul: până ce în Ungaria nu există destule locuințe sociale repartizate spre închiriere, nu se poate aplica o politică de locuință asemănătoare celei din statele Benelux, Scandinavia sau Franța. De fapt, secretul integrării cu succes a acestor state constă în faptul că leagă anumite

instrumente socio-politice (ca de ex: calificare, angajare, ajutor familial) de una dintre cele mai elementare nevoi umane, locuința.

Noi vedem altfel lucrurile. Fără îndoială, în lipsa unui fond de locuințe de stat/proprietatea administrației locale de mărime comparabilă cu cea a statelor nordvestice, nu se poate aplica o politică de locuințe asemănătoare celei din statele dezvoltate. Însă putem aplica o politică diferită. Dispunem de alte dotări, drept pentru care avem nevoie de crearea unei politici diferite, potrivite dotărilor și condițiilor noastre.

Studiul nostru se referă la două întrebări principale:

1. care dintre grupurile sociale trebuie ajutate din bani publici, sub forma unei locuințe sociale, și ce fel de obiective sociale se pot realiza prin utilizarea fondului de taxe?

2. considerând drept calitate relațiile de proprietate anexe fondului de locuințe, care sunt relațiile de proprietate favorabile ce trebuie stabilite, adică în ce măsură să existe în Ungaria locuințe-condominiu, locuințe sociale repartizate spre închiriere și locuințe proprietate privată spre închiriere?

Actualitatea ultimei întrebări este dată de Programul de Creare de Locuințe al Noului Plan Széchenyi (2011). Programul dorește să sprijine atât închirierea locuințelor sociale, cât și a celor care sunt proprietate privată, cât și cumpărarea unei locuințe personale, în schimb nu oferă o viziune strategică de viitor cu privire la raportul în care acestea ar fi de dorit. În interpretarea noastră acest lucru înseamnă că a sosit timpul să reflectăm asupra acestor întrebări, iar rezultatele acestei reflecții să se materializeze în noile documente ale perioadei de planificare începând din 2013. Așadar, în primul rând vom discuta despre această întrebare.

Dotările noastre

Majoritatea locuitorilor globului trăiește în zona urbană. La oraș, majoritatea oamenilor locuiesc în case cu etaj, în apartamente și este mai redus numărul celor care locuiesc în case familiale, în suburbii. Majoritatea caselor cu etaj și a blocurilor cu mai multe apartamente, în funcție de tipul de proprietate și funcția lor, se încadrează în una din următoarele trei tipuri:

- condominiu, sau
- locuință proprietate privată închiriată
 - locuință proprietate de stat/proprietate a administrației locale, în majoritatea cazurilor închiriat prin ajutor social.

Deci, întrebarea lansată în prezentul articol este: în ce proporție ar fi de dorit cele trei tipuri de locuințe în Ungaria?

În primul rând, iată o analiză internațională!

	Distribuția tuturor locuințelor (%)		
	Proprietate privată (Owner occupation)	Închiriere proprietate privată (Private rental)	Închiriere socială (Social rental)
Olanda	54	11	35
Austria	55	20	25
Danemarca	52	17	21
Suedia	59*	21	20
Anglia	70	11	18

Franța**	56	20	17
Irlanda	80	11	8
Germania	46***	49	6
Ungaria***	92	4	4
Statele Unite	68	28	2,3 (2007)*
Australia	70	25	5 (2001)*
Italia	69 (2008**)	19	5 (2007)*
Estonia	96 (2008**)	46	1**
Letonia	83 (2008)**	Fără date	1**
Republica Slovacă	92 (2008)**	Fără date	4 (2004)**
Slovenia	84 (2004)**	Fără date	6 (2004)**
Portugalia	75 (2000)**	Fără date	3 (2007)*
Spania	85 (2008)**	Fără date	1*
România	96 (2008)**	1	3

Sursa: Social Housing in Europe, C. Whitehead a K. Scanlon, LSE London, 2007

* French Social Housing in an International Context, Kathleen Scanlon, Christine Whitehead, 2011

**Housing Statistics in the European Union, 2010, The Hague: Ministry of the Interior and Kingdom Relations

*** Studiul se bazează pe date din 2007. Conform Propgarmului de Crearea a Locuinței din 2011, în Ungaria nivelul bazei de locuințe sociale repartizate spre închiriere este de 2,74%.

După cum se vede, În Ungaria fondul de locuințe spre închiriere, în special fondul de locuințe sociale spre închiriere este realmente redus în comparație cu situația din partea de nord-vest a Europei.

În schimb, în Europa de sud și în Statele Unite, la fel ca și la noi, numărul locuințelor de stat repartizate spre închiriere este foarte mic. În Spania și în Țările Baltice fondul social de locuințe sociale care sunt în proprietatea administrației locale este de aproximativ 1%, în SUA este de 2,3%, 5% în Italia și 6% în Germania. În vecinătatea noastră, acest procent este mai scăzut în Slovacia și în România.²

Rezumând: cu privire la distribuția proprietăților de locuințe din țările dezvoltate observăm că nu există o tendință foarte clară. Există țări unde, datorită integrării sociale rapide a imigranților a fost nevoie de un program extins de locuințe sociale, în timp ce în alte țări, chiar dacă imigrarea a fost foarte ridicată, nu există nici un fel de locuințe sociale. Rata fondului de locuințe sociale nu este proporțional cu GDP-ul sau cu alți indicatori de bunăstare, cu trecutul dictatorial sau democratic, sau cu procentul fostului fond socialist de locuințe din blocul estic. Dacă dorim crearea unei noi politici de locuințe în Ungaria, trebuie să avem drept punct de plecare propriile noastre dotări și nu o abordare preluată din zona vestului.

În Ungaria, 92% din fondul de locuințe este proprietate personală, adică majoritatea locuitorilor trăiesc în propria locuință. Proprietatea personală, în special locuința proprie poate deveni o garanție a Ungariei civile, fiind o calitate cu care ne putem mândri. Politica de locuințe maghiară trebuie să se adapteze la această calitate. Întrebarea este dacă este necesar ca statul să intervină în buna funcționare a pieței de locuințe? Părerea noastră este că da, dar

² În Programul de Creare de Locuințe apare astfel: „Conform studiului anual al KSH (Biroul Central de Statistică) din 2009 numărul locuințelor susținute de administrațiile locale este de 123.730 bucăți, ceea ce corespunde cu 2,88% din fondul național de locuințe. Această proporție este foarte scăzută comparativ cu nivelul fondului de locuințe spre închiriere din statele europene (20-65%).” Așa cum se vede în tabelul de mai sus, concluzia sumară se bazează pe niște cifre eronate și datorită confuziei dintre locuințele administrației locale și orice alt fel de imobil închiriat, acest enunț este extrem de tendențios și înșelător. Textul este preluat cuvânt cu cuvânt din materialul de lobby al Asociației Constructorilor de Locuințe, adică asociația marilor firme de construcții.

pentru aceasta politica de locuință trebuie să-și clarifice obiectivul, adică să identifice grupul social pe care dorește să-l sprijine și scopurile sociale pe care dorește să le realizeze în urma acordării acestui sprijin.

Luarea în seamă a grupurilor sociale care vor fi sprijinite și a obiectivelor urmărite lipsește cu desăvârșire din Programul de Creare de Locuințe³, de aceea presupunem că aceste considerente vor fi luate în calcul mai târziu. Prezentul articol dorește să încurajeze această muncă, atunci când, printre altele ia în calcul grupurile menționate.

Pe cine să sprijinim?

Orice intervenție guvernamentală realizată în libera circulație a pieței poate conduce la denaturări. Locuința, constituirea propriului cămin este una dintre cele mai importante scopuri ale omului de-a lungul vieții sale, iar majoritatea oamenilor sunt dispuși să facă multe lucruri în îndeplinirea acestui scop, adică acesta le dă mai multă energie creativă și le sporește dorința de a lucra. Atunci de ce ar trebui să intervină statul? Oare atunci chiar e nevoie de o politică de stat în domeniul locuințelor?

Cu toate acestea considerăm că există două categorii de grupuri sociale în favoarea cărora ar fi indicată totuși intervenția statului: cei fără locuințe, și proprietarii de locuințe cu venituri mici.

Să luăm prima categorie, în care cineva nu are unde să locuiască, ca de exemplu tinerii, în special aflați înainte de constituirea unei familii, cei extrem de săraci, viitorii șomeri, cei aflați după divorț, titularii de credite în valută aflați în situații grele, imigranții etc. În aceste cazuri trebuie să luăm în considerare dacă, construind o balanță imaginară, rezultatele obținute în urma intervenției guvernamentale ar cântări mai mult decât cheltuielile publice aferente politicii locuințelor și aspectele negative ale acesteia. În cele ce urmează vom enumera, printre altele, câteva grupuri sociale, omise din Programul de Creare de Locuințe, respectiv beneficiile viitoare preconizate în urma sprijinului acordat:

– Dacă *tinerii aflați înainte de constituirea unei familii* sunt nevoiți să aștepte mult timp până la acumularea resurselor necesare pentru obținerea unei locuințe, atunci își vor asuma sarcina de a avea un copil mult mai târziu, ceea ce conduce la scăderea populației.

– *Famiiliile numeroase* au acces mai greu la locuințe corespunzătoare, căci cu cât crește numărul copiilor cu atât scade venitul pe cap de familie, nu reușesc să facă economii, nu-și pot permite împrumuturi. Sprijinirea familiilor numeroase ar fi justă și totodată reprezintă un scop al politicii familiale, deoarece aplicarea unui model de familie cu trei copii ar conduce la scăderea populației țării. (Căci multe persoane, deși ar putea, dar nu-și vor asuma sarcina de a avea copil, deci trei copii într-o familie nu-i pot înlocui pe cei care nici nu s-au născut.)

– Schimbarea situației persoanelor care trăiesc în *sărăcie extremă*, în mod deosebit a condițiilor de trai pentru *populația de etnie romă* poate avea succes doar prin aplicarea unor programe integrate, care prevăd intervenții concomitente atât în domeniul calificării/angajării, cât și în ceea ce privește condițiile de locuit.

– În Ungaria majoritatea *persoanelor fără adăpost* sunt bărbați divorțați, care în trecut au încercat să-și rezolve problemele de la locul de muncă apelând la alcool, ceea ce în cele din

³ Documentul se referă pe scurt la sprijinirea titularilor de credite în valută, și în două locuri, printre altele în capitolul „Relația cu scopurile sociale și demografice” face referire la sprijinirea familiilor, asumarea sarcinii de a avea un copil.

urmă a dus la divorț și la pierderea casei. Dacă dorim să prevenim ca acești bărbați să nu fie nevoiți să ajungă pe stradă, atunci este indicat să oferim asistență socială acestora încă din perioada divorțului, ceea ce presupune un program foarte complex, care concomitent să contribuie la asigurarea unor condiții, ca situația locativă, angajarea, tratamentul pentru dependența de alcool și recăpătarea stimei de sine.

– Dacă dorim ca *titularii unor credite în valută cu probleme* să-și păstreze locuința pe care și-au ales-o (deoarece probabil locul de muncă, relațiile lor sociale, precum și preferințele personale îi leagă de acest loc), totodată să beneficieze de sprijin din partea statului, atunci singura soluție bună vizează cumpărarea în parte sau integrală a locuinței de către stat. În opinia noastră, în primul rând se justifică obținerea unor cote-părți de proprietate, astfel ar rezulta ca fondurile statului să fie accesibile unui număr destul de mare de solicitanți și prin urmare să fie utilizate în mod eficient (vezi prima parte a seriei de articole: *Substituirea creditelor în valută cu cote-părți de proprietate publică!*).

– Dacă *imigranții* sosiți în Ungaria nu reușesc să-și închirieze locuințe, atunci vor părăsi țara și prin valoarea adăugată a muncii lor vor îmbogăți alte țări mai atractive din acest punct de vedere, iar Ungaria rămâne doar un exportator de forță de muncă netă.

Despre cealaltă categorie se vorbește mult mai rar: și anume când o persoană dispune de o locuință, dar are venituri reduse, cum ar fi de exemplu cazul pensionarilor cu pensii minime, al populației din zona rurală, în mod special al locuitorilor zonelor dezavantajate. Majoritatea dintre persoanele care se află în situații grele, încearcă să-și păstreze locuința cu orice preț, chiar dacă aceasta este ultima proprietate mobilă, ultima soluție sigură pentru salvarea situației lor. Am cunoștințe care caracterizează pensionarii cu pensii minime din Ungaria ca fiind cerșetori care cerșesc stând pe niște lingouri de aur. Cunoștința respectivă a uitat faptul că aceste proprietăți nu generează nici un venit dacă nu pot fi mobilizate. De mai mulți ani în fiecare iarnă ne confruntăm cu următoarea problemă: mai multe persoane mor înghețați acasă în locuințele lor, decât pe stradă fără adăpost.⁴ Aceste persoane nenorocite, majoritatea vârstnici care au ajuns să trăiască singuri, deși au locuință în care să trăiască, dar sunt incapabili să-și plătească încălzirea. Poate cineva estima suferința acestor oameni îndurată până la tragicul moment al morții din cauza hipotermiei? Cât de multă foame au îndurat, câte sacrificii au făcut înainte de ultima lor oră de viață; Fără nici un patos putem afirma următoarele: aceste persoane vârstnice decăzute sunt adevărați eroi, care nu și-au sacrificat locuința pentru venituri pe moment, pe care le-ar fi folosit oricum, într-un final probabil că ar fi avut nevoie de asistența statului sau a altor persoane.

Găsim o situație similară în zonele rurale ale Ungariei, în special în cazul persoanelor care locuiesc în zone periferice, unde valoarea gospodăriei familiale este insuficientă pentru cumpărarea unei locuințe noi sau începerea unei noi vieți într-o localitate prosperă. De multe ori auzim în presa maghiară că membrii populației din zonele rurale „s-au blocat” în satele lor. Dar se menționează foarte rar că în cazul acestora este vorba despre un angajament: aparțin zonei rurale, doresc să trăiască aici. Cei care se angajează să renoveze o casă sau să-și construiască una nouă într-o zonă rurală (nu într-o aglomerație urbană) sunt conștienți de faptul că valoarea imobilului finalizat de multe ori nu acoperă nici măcar valoarea materialelor de construcție folosite. Adică, traiul într-o zonă rurală presupune o proastă investiție imobiliară, deci putem spune că populația maghiară de la sate face față unei situații grele. Expresia de „a face față” ne trimite la ideea că zona rurală maghiară se menține din veniturile modeste ale oamenilor de la sat.

4 Anual 100-150 de persoane mor din cauza hipotermiei în casele lor, și „doar” 50 de persoane pe stradă. Vezi informații suplimentare: Péter Györi: Moartea de frig, partea a 2-a în: Fără adăpost ianuarie 2009

Vrem proprietate socială!

Situația celor două categorii de grupuri (cei fără locuințe și proprietarii de locuințe dar cu venituri mici) se interconectează, de aceea necesită gestionare comună. Propunerea noastră este ca statul/administrațiile locale să mărească încasările celor cu venituri mici prin cumpărarea treptată, leasingul locuinței. Acest sistem de sprijinire ar putea fi un element complementar important atât din punct de vedere al dezvoltării rurale, cât și al îngrijirii persoanelor în vârstă, adică al sistemului de pensii și asigurări sociale.

Să începem cu persoanele în vârstă!

După o anumită vârstă majoritatea oamenilor au nevoie nu numai de o locuință, ci și de anumite servicii medicale. Totodată multe dintre persoanele în vârstă care au nevoie de îngrijire nu doresc să-și părăsească casa din mai multe motive: este strâns legat de mediul lui obișnuit, sau consideră căminele pentru vârstnici prea aglomerate, eventual prea scumpe. (Cert este că mutarea într-un cămin pentru vârstnici presupune o decizie radicală, schimbarea modului de viață: în cele mai multe cazuri trebuie să-și vândă casa și să aibă încredere în condițiile oferite de aceste cămine.)

Se pot aminti mai multe soluții oferite proprietarilor de locuințe ajunși la vârste înaintate în ceea ce privește completarea veniturilor lor și asigurarea calității îngrijirii la domiciliu a acestora. Asemenea modelului *contractului de anuitate* statul sau administrația locală va cumpăra treptat locuința, astfel oferind o completare la pensie, locuința reprezentând garanția în acest caz. O altă soluție ar fi, ca după modelul *contractului de întreținere* (pe seama cheltuielilor Casei de Asigurări de Sănătate Publice) spitalul local, administrația locală oferă servicii medicale în locuința pacientului, adică îngrijește persoane în vârstă în schimbul locuinței. În aceste cazuri, contractul de anuitate sau cel de întreținere nu trebuie să cuprindă întreaga locuință, există posibilitatea cumpărării unor cote-părți de proprietate, care să fie în raport cu valoarea completării la pensie sau a asistenței medicale. Statul/administrația locală va beneficia de locuință sau cota-parte de proprietate doar după moartea clientului. În urma valorificării cotei-părți de proprietate (de ex: prin licitație) statul își recuperează investițiile sau, în cazul în care toată locuința a devenit proprietate publică, atunci acest fond de locuințe obținut mai târziu poate fi folosit pentru îndeplinirea scopurilor socio-politice, adică pentru îmbunătățirea condițiilor de locuit ale persoanelor fără locuințe. Marele avantaj al acestei viziuni este că statul va dispune de locuințe sociale fără a fi nevoie de construcții efective, ceea ce contribuie la păstrarea fondului de locuințe deja existent, protejarea zonelor verzi și asigură fonduri pentru renovări.

Modelul de mai sus poate fi aplicat și în cazul populației rurale. Statul treptat poate cumpăra casele persoanelor din zonele rurale, astfel completând veniturile acestora. În final cota-parte de proprietate obținută va fi vândută sau întregul imobil va deveni proprietatea statului. Imobilele din zonele rurale pot fi folosite pentru îndeplinirea mai multor scopuri socio-politice, cum ar fi de exemplu în scopuri de reabilitare sau pentru sprijinirea începerii unor noi vieți în cazul bărbaților divorțați. Și în afară de acestea, aceste scopuri pot servi la reîncărcarea populației rurale, care de altfel este în scădere.

Rezumat

Elementul cel mai important și totodată nou al studiului nostru constă în faptul că managementul locuințelor condus de scopuri socio-politice trebuie să se bazeze pe fondul de

locuințe deja existent și nu pe locuințe noi. Programe pentru sprijinirea procurării locuințelor, de exemplu programul socio-politic sau prima casă au existat și în trecut, dar majoritatea acestora au acordat ajutoare sau garanții de credit pentru construirea sau cumpărarea de locuințe noi – gonind multe persoane în crize de datorii.

După părerea noastră, în Ungaria, unde în general există surplus de locuințe și unde populația (în special în zonele rurale și în Budapesta) este în continuă scădere, creșterea fondului de locuințe nu este justificată, ci mai degrabă ar trebui să se promoveze utilizarea cât mai bună, respectiv reabilitarea locuințelor existente. Prin sistemul prezentat, statul ar beneficia de mai multe locuințe sociale folosind un volum de bani publici mai redus, totodată alături de stat pot participa în acest sistem și administrațiile locale. Promovarea renovării locuințelor va rămâne cea mai adecvată formă de sprijin al tinerilor aflați la întemeierea gospodăriei și al familiilor numeroase până în momentul în care se dezvoltă un fond de locuințe sociale de mărime corespunzătoare, ba și mai târziu, când numărul locuințelor sociale oferite spre închiriere, însemnând locuințe vechi (nu construcții noi), va fi suficient de mare.

În urma sistemului oferit cert este că pe termen scurt nu se va schimba oferta proprietăților sociale închiriate în Ungaria, dar putem semnala ca un rezultat faptul că proprietarii de imobile aflați în situații grele vor beneficia de venituri în plus, adică nimeni nu va flămânzi sau muri de frig în propria casă. Pe termen mediu (5-10 ani) fondul de locuințe sociale proprietate publică se va dubla, numărul actual de 120 000 de bucăți va crește la aproximativ 200 000 de bucăți, astfel va atinge nivelul german (6% în loc de actualul 2,9%). În zece ani cheltuielile aferente intervenției statului vor ajunge la aproximativ 3-400 miliarde de forinți, adică pentru procurarea locuințelor sociale se va cheltui o sumă de zece ori mai mică decât dacă același fond de locuințe s-ar fi obținut prin construcții de locuințe noi. Un avantaj aparte este că această sumă nu se împrăștie în economie, sporește bunul public dar nu prin intermediul efectelor multiplicatoare ale industriei de construcții, ci contribuie la împlinirea efectivă a două sarcini imediate ale statului: completarea pensiilor, și reducerea costurilor aferente fondului de pensii și asigurării sociale prin îmbunătățirea asistenței medicale.

Augusztinovicz Dávid Ottó Máté și Cseh Balázs: Banca de alimente

„Săraci vom avea întotdeauna printre noi, dar de ce și înflămânziți?”
(John van Hengel)

Într-o bună zi John van Hengel a observat că o mamă a mai multor copii încearcă să facă rost de alimente pentru copiii săi din containerul de gunoi al unei alimentare. De la șefii alimentarei a aflat că alimentele cu ambalaj deteriorat sau cu valabilitate scadentă comercianții le aruncă. De aici i-a venit ideea: acest lucru ar merita să fie făcut în mod organizat ca în loc să fie risipite alimentele, mai bine să fie sprijiniți înflămânziții. Doi ani mai târziu, în 1967 John van Hengel a înființat prima bancă de alimente în statul Arizona. În studiul nostru parcurgem pe scurt istoria băncilor de alimente și principale lor modele. Vom prezenta Asociația Ungară a Băncii de Alimente subliniind avantajul activității sale pentru toți cei interesați: întreprinderile sporesc bani, în timp ce poate fi redus în mod eficient și foametea. Pe lângă acestea activitatea asociației întărește și integritatea comunităților locale, și are o putere imensă de dezvoltare a societății.

Introducere

Foametea este o problemă socială peste tot în lume. În Ungaria 13,8% a cetățenilor, 20% a copiilor trăiește sub pragul sărăciei. (Gábos A., 2010) Deși înflămânziții sunt foarte mulți, totuși în rețeaua modernă de alimentare multe alimente sunt risipite. Băncile de alimente înlătură această contradicție. Ei distribuie nevoiașilor în mod gratuit alimentele colectate sub formă non-profit. Colectarea are două surse importante: alimentele condamnate la distrugere, dar de calitate nealterată și donațiile cetățenilor. Băncile care își desfășoară activitatea sub egida Federației Europene a Băncilor de Alimente au distribuit gratuit 350 000-400 000 de tone de alimente în fiecare dintre anii trecuți pentru mai mult de 25 000 de organizații caritative, care în total au trimis donațiile la vreo 4,7 milioane de persoane în total.

Asociația Ungară a Băncii de Alimente (www.elelmiszerbank.hu) a fost înființată în 2005 de către persoane fizice, iar între timp a distribuit mai mult de 24 de mii de tone de alimente, trimise în total la 500 000 de nevoiași. În prezentul studiu vom schița cum funcționează modelul băncii de alimente. Vom prezenta cazurile internaționale și ungare. Vom înșira ce este necesar pentru înființarea unei bănci de alimente, și care sunt avantajele sale posibile, adică ce profită toți cei interesați sprijinind această inițiativă.

Exemple internaționale

Prima bancă de alimente a fost înființată în Statele Unite în 1967. (www.firstfoodbank.org) În zece ani ideea s-a răspândit cu o viteză uimitoare în toată țara. În prima perioadă băncile de alimente au funcționat independent unul de celălalt, și au acoperit diferite unități teritoriale. În 1976 a fost înființată organizația de consultare Second Harvest (cu numele actual Feeding America, www.feedingamerica.org) care prin sfaturi de specialitate și prin coordonare a sudat într-un fel de asociație cei peste 200 de bănci de alimente din SUA.

În Europa, prima bancă de alimente a fost înființată în 1984 în Franța, după care modelul s-a răspândit pe întregul continent, astfel în 1986 s-a înființat FEBA (Federația Europeană a Băncilor de Alimente, www.eurofoodbank.org). În paralel s-a înființat în 1993 și

în Germania o organizație cu numele Tafel („Masă”, www.tafel.de), care se bazează pe aceeași idee, dar distribuția alimentelor o face altfel decât băncile de alimente.

Aceste trei modele principale pornesc de la aceeași punct comun. Băncile de alimente sunt niște organizații nonprofit, care intermediază (de aici noțiunea de „bancă”) între întreprinderile care au alimente în plus sau persoanele dornici să doneze și organizațiile caritative. Astfel se irosesc alimente mai puține în cursul fabricării și vânzării, iar numărul inflămânziților poate fi scăzut în mod considerabil. La fiecare dintre cele trei modele munca este desfășurată mai ales de voluntari, prin urmare cheltuielile de funcționare sunt mici.

Activitatea de bază a băncilor de alimente (la fiecare dintre cele trei modele):

- au o activitate nonprofit bazată pe muncă voluntară,
- colectează alimentele de prisos de la întreprinderile fabricanți și comercianți,
- asigură infrastructură pentru depozitare,
- distribuie alimentele organizațiilor caritative,
- verifică calitatea și scadența alimentelor.

Diferența cea mai mare dintre modelul european și cel american este că băncile de alimente din Europa nu cumpără niciodată alimente, pe când cele din America au și o asemenea activitate. Diferența majoră în cazul Tafelului este că în timp ce băncile de alimente nu distribuie direct persoanelor fizice ci trimit nevoiașilor alimentele colectate prin organizații caritative și primării, organizațiile Tafel desfășoară ei înșiși nu numai activitatea colectării ci și distribuirea directă, iar în cadrul acesteia ei distribuie nu numai pachete de alimente ci, întreținând câteva cantine sociale, și mâncare gata preparată.

Diferențele dintre cele trei tipuri de bază ale băncilor de alimente:

Modelul european	Modelul german (Tafel)	Modelul american
Nu distribuie direct persoanelor fizice	Distribuie direct persoanelor fizice	Nu distribuie direct persoanelor fizice
Nu se ocupă decât cu alimentele de bază	Distribuie și mâncare gata preparată	Nu se ocupă decât cu alimentele de bază
Nu cumpără alimente	Nu cumpără alimente	Cumpără alimente
Sunt niște organizații naționale sau regionale	Sunt niște organizații regionale sau urbane	Sunt niște organizații regionale
Apartin unei federații europene	Există o organizație „mamă”	Fără federație, au numai o organizație de „consiliere”

Inițiative similare în Ungaria

În Ungaria există o singură bancă de alimente, acoperind toată țara. Mai există și alte inițiative similare dar care nu se ocupă decât cu ajutorul inflămânziților sau cu reducerea deșeurilor și a risipirii.

Fundația de alimentare copii

Una dintre organizațiile de nivel național este o fundație de alimentare copii (Gyermekétkeztetési Alapítvány, GYEA, www.gyea.hu). Organizația are două obiective:

1. să ajute cu mâncare copiii inflămânziți,
2. să ajute copiii în educația în afara școlii.

Această organizație de o utilitate publică deosebită este finanțată ca și băncile de alimente, din fonduri UE și din sponsorizări primite de la întreprinderi și de la persoane fizice. Prin caracterul și activitatea nonprofit ea seamănă în mai multe privințe cu băncile de alimente. O diferență importantă este însă că GYEA dă alimente direct nevoiașilor, în anumite cazuri le dă chiar și bani, și că la GYEA domină mai mult cumpărarea alimentelor decât colectarea surplusului încă consumabil.

Fundația are la momentul de față trei programe. Programul *Ajutoare alimentare UE 2012* își propune să trimită familiilor dezavantajați alimente de bază. La fel ca banca de alimente, și GYEA face numai depozitarea și apelul la concurs, pe când transportul și distribuția este asigurată de către candidați. În cazul acesta candidatul poate să fie o primărie locală care va distribui alimentele (în condiții controlate) familiilor dezavantajați, mai ales celor cu copii. Programul este sprijinit de către Uniunea Europeană.

Programul *Nu fi trist! (Fel a fejjel!)* are intenția de a ajuta direct familiile. Familiile sprijinite primesc un ajutor bănesc de 25 000 de forinți pe lună despre care trebuie să dea socoteală totală că l-au cheltuit pe alimente. În acest program GYEA este în contact direct cu nevoiașii, asigurând și transportul.

În afară de cele amintite GYEA mai organizează și câteva programe sezonale (de exemplu colectări de donații de Crăciun). Din acestea fundația sprijină familii sau dă mâncare caldă direct copiilor la sfârșit de săptămână, când nu este școală.

Comunitatea de cumpărători Szatyor

Obiectivul comunității de cumpărători Szatyor („Sacoșă”, www.szatyor.org) este să reducă pe cât posibil producerea deșeurilor în rețeaua de alimentare. Esența modelului este că în magazinul fără profitul intermediatorului fiecare cumpărător își face comanda în avans, astfel se livrează numai cantitatea necesară. Unul dintre principiile de bază este că alimentele sunt aduse în magazine de la maxim 70 de km distanță, reducând și în felul acesta poluarea mediului. Datorită opririi risipirii, a distanțelor mici de transport și a funcționării nonprofit se pot procura alimente de calitate excepțională sub prețul pieței. Acest lucru înseamnă nu numai o sursă mai sigură de venit pentru producători ci asigură și consumatorilor un nivel de trai mai ridicat în mod durabil.

Prezentarea Asociației Ungare a Băncii de Alimente

Banca de Alimente Ungară a fost înființată în 2005 de către persoane fizice. De atunci a distribuit mai mult de 24 de mii de tone de alimente din care a beneficiat în total 500 000 de nevoiași. Banca de Alimente este membru al FEBA, și acceptând codul său etic, urmărește modelul clasic: colectează surplusul de alimente pe care le distribuie nevoiașilor prin organizații caritative. Cu alte cuvinte s-ar putea zice că ea este un magazin angro nonprofit. Ceea ce o deosebește de celelalte organizații caritative este activitatea sa principală de prestări servicii gratuite.

Organizația

Asociația Ungară a Băncii de Alimente are în total patru angajați full-time, toți ceilalți muncitori fiind voluntari. Chiar și printre voluntari sunt mai multe nivele. Un grup de 25 de persoane îndeplinește managementul activității de bază, adică:

- organizarea campaniilor,
- management proiecte,
- relații cu întreprinderi,
- logistică,
- management resurse umane (organizarea celorlalți voluntari).

În afară de asta mai lucrează pentru Banca de Alimente încă cca. 4000 de voluntari într-un an. Ei ajută la realizarea propriu-zisă a unor activități ocazionale care necesită resurse umane sporite: colectări din magazine, munci de depozitare, sarcini administrative etc.

Sponsori

Banca de Alimente are trei tipuri de sponsori: donatori de alimente, donatori de bani și de servicii și voluntari.

Sprijinirea Băncii de Alimente se rentează și financiar pentru firmele de alimentație publică. Distrugerea alimentelor nevândute le costă destul de mult din cauza prevederilor legale. Este însă mult mai ieftin să le transporte la Banca de Alimente care le preia gratuit.

Băncile de alimente preiau în general următoarele alimente:

- alimente cu scadență în curs de expirare sau expirată,
- stocuri de nevândut,
- produse cu defecte (de ex. estetice) de producție (banca are și capacitate de etichetare),
- produse cu ambalaj deteriorat,
- produse deteriorate în cursul transportului sau din altă cauză,
- produse oferite în scop caritativ.

Banca de Alimente primește cu bunăvoie și alte donații non-numerare. Asemenea donație poate fi orice sprijin care ajută la activitatea sa de bază și prezența sa în mass-media. Acestea sunt în general următoarele:

- transport (sub formă de autovehicul sau capacitate de transport),
- depozitare (oriunde pe teritoriul țării, căci la momentul din față ea acoperă deja întreaga țară),
- materiale de transport și de ambalare (paleți, cutii etc.)
- prezență în media (pentru organizarea campaniilor).

Banca de Alimente colectează pe lângă alimente și donații bănești. Sumele sunt destinate în întregime pentru funcționarea și pentru dezvoltarea infrastructurii. Pentru donatori acest lucru este avantajos nu numai din punctul de vedere caritativ și al conștiinței ci și din cauza unor reduceri de impozit, Asociația Ungară a Băncii de Alimente fiind o organizație de utilitate publică.

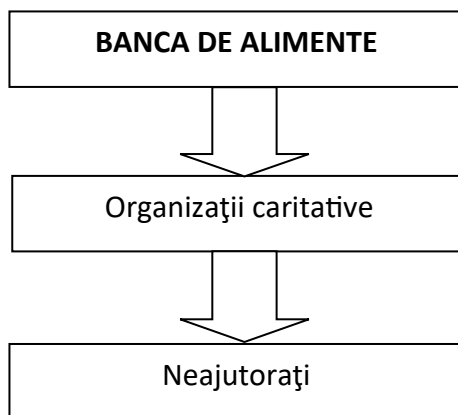
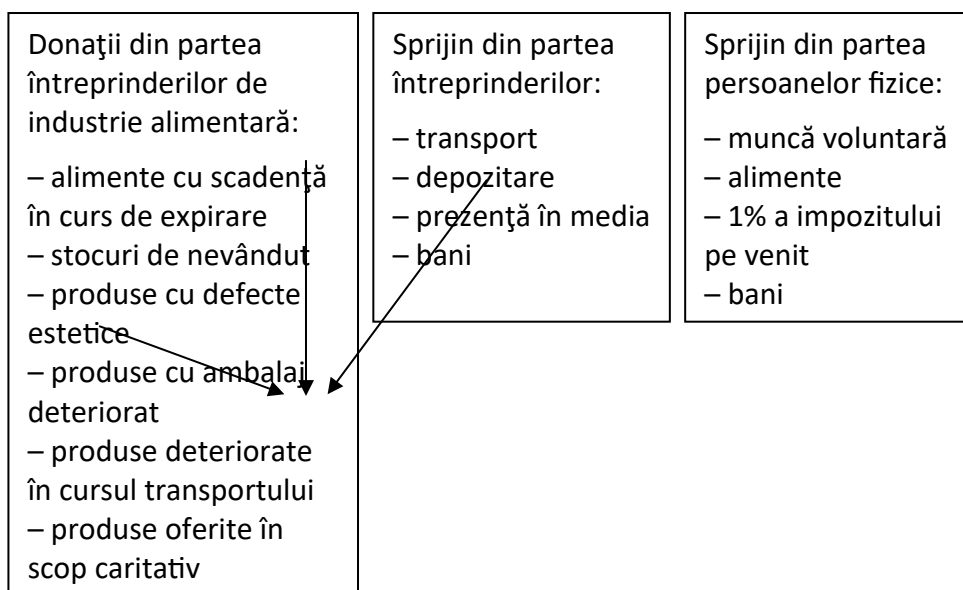
Programul de ajutoare alimentare ale UE sprijină de asemenea organizația cu transporturi de ajutoare alimentare și cu rambursarea cheltuielilor de funcționare ale infrastructurii necesare pentru acestea.

Sprijinul persoanelor fizice este la fel de importantă pentru Banca de Alimente. Acesta poate să fie donarea muncii voluntare, direcționarea 1% din impozitul pe venit sau donație bănească propriu-zisă.

Activitatea de bază

Banca de Alimente este o organizație intermediară. Nu contactează direct persoanele dezavantajate, acest lucru este făcut de către organizațiile caritative partenere. „Banca” nu îndeplinește decât niște funcții de intermediere, adică efectuează gerarea relațiilor cu sponsori și transportul, depozitarea și verificarea calității alimentelor.

Figura următoare arată locul băncii de alimente în rețea:

Alte programe

Pe lângă activitatea sa de bază, Banca de Alimente lansează în fiecare an și alte programe. Scopul acestora este de a face și mai cunoscută Banca de Alimente, de a colecta donații sau de a distribui mâncare caldă direct nevoiașilor.

Colectări în magazine

Voluntarii colectează alimente de la cumpărători în supermarketuri. Îi roagă pe oameni să cumpere niște alimente peste nevoile proprii și să le dea voluntarilor după ce le-au plătit la casă. În 2011 au fost colectate cca. 80 de tone de alimente de către 2500 de voluntari, pe care familiile nevoiași le-au primit înainte de sărbători. Față de cei 45 de tone colectate în 2010, în anul trecut cumpărătorii au donat aproape de două ori mai mult, ilustrând astfel importanța solidarității sociale. Scopul colectării a fost pe lângă creșterea stocului de alimente de distribuit și de a face mai cunoscută Banca de Alimente.

Convoiul donațiilor

Cu ocazia Zilei Mondiale a alimentației, în cadrul unei campanii organizate împreună cu FAO, Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație, un convoi format din camioane care transportă donații de alimente, traversează în fiecare an Budapesta. În această campanie colaborează producători agricoli, întreprinderi comerciale și de industria alimentației,

autohtone și internaționale, mici și mari pentru a semnala că există modalități și posibilități pentru a da o mână de ajutor.

Lavina alimentelor

Scopul programului este producerea și distribuirea unor donații de alimente gratuite cu contribuția de o valoare adăugată – bazată pe activitatea lor proprie – a unor operatori din producția alimentară. Menirea programului este de a produce în regiunile mai sărace ale țării unele alimente de bază din resurse proprii, pe teritoriul propriu, care ajung la beneficiari printre altele prin cantinele sociale ale primăriilor, prin căminele de zi sau sub formă de materie primă.

Cantină mobilă

Această activitate este o antrepriză a Băncii de Alimente. Ea deschide niște bufete caritative la evenimente și festivaluri mai mari. Câștigul obținut este destinat în întregime pentru finanțarea activității sale de bază. Un scop important al programului este de asemenea creșterea popularității în rândul cetățenilor.

Logistică, control

Banca de alimente deține sau închiriaza mai ales niște depozite. Donatorii de obicei aduc ei înșiși alimentele în depozit, iar organizațiile beneficiari organizează iarăși ei înșiși transportul alimentelor. Punctul critic al modelului băncii de alimente fiind garantarea faptului că alimentele ajung într-adevăr la nevoiași. Fiecare pachet de alimente distribuit este înregistrat, iar traseul lui urmărit. Organizația face niște controale și la fața locului, iar dacă e cazul întreabă familiile dacă au primit pachetul trimis pentru ei.

Know-how

În partea aceasta vom descrie de ce este nevoie pentru înființarea și funcționarea unei bănci de alimente.

Primii pași pot fi rezumate în următoarele zece puncte:

1. *O echipă inițială de cca. 10 persoane* trebuie organizată. Merită incluse în echipă și niște persoane care au experiențe în industria alimentației și cunosc legislația referitoare la ea.
2. *Distribuirea atribuțiilor.* O organizație nonguvernamentală fiind mai puțin ierarhizată, merită delimitat de la bun început care pentru ce răspunde: relații cu sponsori, relații cu organizațiile partenere, organizarea echipei (HR), administrație, logistică etc.
3. *Intrare în legătură cu sponsori:* cel mai important este să se adune alimente de distribuit.
4. *Contactarea organizațiilor caritative:* este important ca ei să poată asigura transportul și să cunoască familiile nevoiașe.
5. *Căutarea depozitului:* regulamentele trebuie respectate în fiecare caz. Este mai presus de toate păstrarea calității alimentelor.
6. *Contactarea primăriilor locale:* ei cunosc cel mai bine populația și de multe ori au un imobil nefolosit unde se poate deschide un birou sau un depozit.
7. *Organizarea unei echipe de voluntari mai numeroase:* o asemenea activitate are și un rol deosebit de dezvoltarea comunității, de asemenea este important de a face organizația înființată mai cunoscută în comunitatea locală.
8. *Căutarea unor sponsori financiari:* susținerea depozitului și a biroului central necesită bani.
9. *Căutarea unui partener media:* în campaniile publice poate să fie de mare folos un partener media care donează prin gratuitatea serviciului oferit.

10. *Organizarea unor campanii de colectare*: colectarea merită făcută în supermarketele, pe piețe frecventate de lume multă.

Câți bani necesită pornirea unei bănci de alimente?

Poate chiar puțin. La început nu este nevoie de un depozit uriaș, nu se impune costul forței de muncă, iar un birou poate fi susținut și din bani foarte puțini. Dacă întreprinderile locale și locuitorii văd că este vorba de o inițiativă bună care merge bine, atunci în urmă va fi mai ușor de colectat o sumă mai mare pentru dezvoltare.

Cât de mare merită să fie teritoriul acoperit?

În fiecare regiune există niște unități economice și logistice a căror centru este un oraș mai mare. Merită început numai cu acest oraș mare, transportul fiind ieftin pe un teritoriu mai mic și partenerii mai ușor de găsit. Dacă organizația a ajuns să funcționeze bine, atunci activitatea sa merită extinsă în toată regiunea.

Cum se pot convinge întreprinderile de industrie alimentară ca să facă donație?

Donarea are mai multe avantaje:

1. Ducerea surplusului la banca de alimente este o cheltuială mai mică decât distrugerea lui.
2. Banca de alimente poate asigura afișarea numelui și emblemei firmei în campaniile sale în lista sponsorilor, asigurându-i astfel o publicitate.
3. Donarea unor sume de bani are și niște avantaje fiscale.

Cui merită trimise ajutoarele de alimente?

Banca de alimente nu este „decât” o organizație intermediară, deci nu ea trebuie să decidă în această privință. Organizațiile caritative care funcționează de mai mult timp și primăriile locale cunosc mai bine nevoiașii, astfel alegerea beneficiarilor intră în atribuțiile lor. Banca de alimente este responsabilă pentru certificarea către sponsori și donatori că alimentele au ajuns în fiecare caz la locul potrivit. Acest lucru necesită o administrație, o supraveghere internă și o urmărire a traseului precise și amănunțite.

Concluzii

Societatea risipește o parte a alimentelor produse în timp ce avem un număr considerabil de înflămânziți. Când banca de alimente colectează surplusul și îl distribuie printre nevoiași, oferă o soluție alternativă pentru această contradicție. Are un rol important și pentru că instaurează o relație între operatorii societății, adică între locuitori, organizațiile caritative și întreprinderile. Baza funcționării sale este munca nonprofit și solidaritatea socială. Ținând legătura cu donatorii și cu organizațiile caritative în aceeași timp, banca de alimente este și o organizație care intermediază.

Bibliografie

- GÁBOS A. 2010, Gyermekszegénység az Európai Unióban. In: Kolosi T.–Tóth István Gy. (ed.): *TÁRKI Társadalmi riport*, Budapest, pp. 82–105.
- GÁBOS A.–SZIVÓS P. 2010, Jövedelmi szegénység és anyagi depriváció Magyarországon. In: Kolosi T.–Tóth István Gy. (ed.): *TÁRKI Társadalmi riport*, Budapest, pp. 58–81.

Meleg Orsolya: Învățământ nonguvernamental

Introducere

Sistemul de învățământ din Ungaria este deosebit de segregat. Acest lucru are ca urmare faptul că, copiii dezavantajați nu au șansa de a dobândi cunoștințele necesare pentru a-și putea continua studiile, respectiv să se integreze cu succes pe piața forței de muncă. În concluzie, straturile sociale dezavantajate, deseori lipsite de perspectivă și fără locuri de muncă se autoregenerează, copii născuți acolo neavând șanse de a-și depăși situația. Sistemul școlar din Statele Unite se confruntă, de asemenea, cu astfel de probleme. Aici s-a născut o inițiativă de jos în sus, care este capabilă să producă o schimbare substanțială în această situație.

În articolul meu voi trece în revistă, cu ajutorul literaturii de specialitate în materie, situația și problemele actuale ale învățământului public din Ungaria. Voi examina inițiativele prin care s-a încercat până acum reducerea problemelor cauzate de sistemul școlar segregat. Voi prezenta funcționarea și structura școlilor americane KIPP, adică procesul, prin care copiii dezavantajați pot dobândi cunoștințe esențiale. În cele din urmă voi analiza în ce condiții și circumstanțe acest model ar putea fi adaptat și în Ungaria, precum și care ar fi rezultatele scontate.

Situația învățământului public din Ungaria

Atât cercetările internaționale (PISA 2003; 2006) cât și cele autohtone (Liskó și Havas, 2002; 2005) demonstrează faptul că sistemul școlar maghiar este foarte segregat. Învățământul școlar nu numai că nu reduce aceste diferențe rezultate din contextul familial al elevilor în situații dezavantajate, ci mai degrabă amplifică decalajul între diferitele grupuri sociale.

Segregarea în cadrul sistemului școlar poate apărea ca urmare a deciziilor necorespunzătoare ale conducerii, în mod direct, sau în urma unui proces spontan (Kertesi și Kézdi, 2005). În cel dintâi caz, elevii dezavantajați, în majoritate de etnie romă, sunt segregati de restul copiilor (care nu sunt romi) în urma presiunilor exterioare (din partea părinților), evocând că elevii cu aptitudini mai bune trebuie să se dezvolte în condiții corespunzătoare, iar copiii care sunt în urmă trebuie să învețe în clase speciale de recuperare, cu aplicarea unui plan de învățământ mai simplificat, în vederea ajungerii din urmă a colegilor. Selecția spontană s-ar fi putut dezvolta în țara noastră datorită posibilității de a alege o școală în mod liber, precum și datorită regimului de cotă ce poate fi reportat. Părinții, în loc să-și ducă copiii în școala a cărei rază teritorială își au domiciliul, au posibilitatea de a-i duce în oricare altă instituție care li se pare mai simpatică sau despre care cred că au standarde mai înalte. Toate instituțiile de învățământ resping elevii făcând referire la lipsa locurilor. Școlile de elită aleg candidații cu cele mai deosebite aptitudini prin concurs de admitere. Ca rezultat al acestui proces numărul așa numitelor „școli-gheto” devine din ce în ce mai ridicat, acestea „strângând” copiii din familii cu statut social scăzut, copii care în anumite condiții nu prea vor avea posibilități de a avea succes pe piața muncii și de a se integra în societate.

Rezultatele școlare bune ale elevilor sunt determinate în cea mai mare măsură de calitatea muncii pedagogice (McKinsey 2007; Wangelsky, Sachter și Thum citați de Kertesi, 2005) și

de performanța grupului din același an (Hoxby citat de Kertesi, 2005). Kertesi, bazându-se pe argumente economice și experiențe internaționale subliniază că sistemul salarial rigid, nebazat pe calitate și gestionat în mod centralizat îi îndeamnă pe profesioniștii cei mai apti ca în loc să se ocupe de numeroasele probleme pedagogice din școlile-gheto, mai bine să își aleagă un loc de muncă cu un anumit salariu, care oferă un succes profesional mai mare și necesită un efort mai mic, ori să mai renunțe din pretenții și să realizeze o muncă de o calitate mai scăzută. Așadar, școlile pline cu elevi rămași în urmă la învățatură dispun de profesori mai puțin pregătiți și mai neputincioși, situație la care se mai adaugă și faptul esențial că elevii cu probleme asemănătoare se trag înapoi în ceea ce privește învățatul. (Kertesi, 2005).

Apariția problemelor menționate mai sus a fost determinată și de un proces care s-a intensificat în perioada tranziției către economia de piață, în urma căruia a crescut concentrația teritorială a populației – constituită atât din romi cât și din neromi – multiplu marginalizate, care trăiește sub pragul sărăciei (Ladányi și Virág, 2010). Crește de asemenea proporția locuitorilor care trăiesc în așa numitele cartiere „slum” apărute în orașele mari, și în paralel cu acestea se formează zone de ghetouri provinciale. Acestea sunt alcătuite din ansambluri de localități ghetoizate având o populație crescătoare, unde s-a blocat un strat social în curs de îmbătrânire, fără locuri de muncă și având o situație fără perspective (Ladányi, 2008).

Ladányi, în articolul său din 2009 subliniază faptul că la situația rezultată se mai adaugă și acele decizii politice nefericite în materie de învățământ, care au făcut posibil ca libera alegere a școlii să devină instrumentul discriminării evidente (Kende, 2008). Un exemplu ar fi constrângerea școlilor pentru a se asocia, ceea ce a intensificat în mod dovedit segregarea etnică, sau așa numita „normativă pentru țigani”, destinată școlilor speciale de recuperare.

Printre altele, datorită cercetărilor efectuate în 2000 (Havas și Liskó, 2002) – care demonstau existența unei segregări puternice în sistemul școlar național – în politica învățământului au fost demarate diferite programe de construire de rețele în vederea soluționării problemelor. În 2002 a fost înființată Rețeaua Națională de Integrare în Învățământ (Országos Oktatási Integrációs Hálózat) care avea ca misiune punerea în aplicare a obiectivelor de integrare ale Ministerului Învățământului. Rezultatele obținute în urma monitorizărilor la nivelul instituțiilor-pilot au arătat că rețelele de învățământ s-au construit între școli având un prestigiu similar, rețelele desființându-se după încheierea proiectului. Din cauza inexistenței unei verificări zilnice a muncii de zi cu zi a profesorilor, rețelele au îndeplinit obiectivele centrale doar într-o mică măsură (Németh și Papp, 2006).

În anul 2004 se încerca atragerea localităților să intre în asociații microregionale polivalente nou înființate – foarte asemănătoare cu sectorizarea pusă în aplicare în anii 70 (Ladányi și Szelényi, 2005) – oferind doar stimulente financiare. În 2006 însă, cei care au rămas afară erau deja sancționați cu retragerea fondurilor. Înființarea asociațiilor microregionale a instituționalizat ierarhizarea între școli din mai multe aspecte. Comunele periurbane, având locuitori cu un statut social mai ridicat, în loc să formeze asociații microregionale cu localitățile vecine, s-au asociat mai degrabă cu orașele mari, astfel copiii provenind din familii având un statut social mai înalt, automat au început să meargă la o școală din orașul vecin. Drept urmare, în localitățile mici școlile au fost desființate sau asimilate unităților școlare mai mari. Fondurile obținute de asociații sunt concentrate în localitatea centrală a asociației, iar în localitățile mai prost situate normativile suplimentare nu prea îmbunătățesc calitatea serviciilor oferite de instituțiile care concentrează copiii dezavantajați (Zolnay și Virág citați de Varga 2008).

Programul Cunoașterea este Putere

În vederea remedierii problemei de mai sus, adică pentru îmbunătățirea posibilităților de învățare ale copiilor dezavantajați în Statele Unite ale Americii s-a creat programul Cunoașterea este putere (Knowledge Is Power Program, KIPP). Acest tip de școală face parte din școlile charter, pe care le numim colectiv CMO (Charter Management Organization, adică școli gestionate printr-un sistem de brevete). (Programul Cunoașterea este putere este rețeaua care întrunește cele mai mari școli de tip charter, și care dorește să asigure condițiile de învățământ necesare pentru ascensiunea socială a familiilor aflate în situații dezavantajate. În ceea ce privește modul său de funcționare, acesta poate fi considerat o franciză, deoarece școlile nu sunt gestionate direct de către KIPP, ci acestea dispun de o conducere autonomă. Munca de rețea a KIPP este susținută de Fundația KIPP, responsabilă pentru selectarea cadrelor didactice și a directorilor, respectiv se ocupă cu dezvoltarea constantă a modelului KIPP.

Unul dintre principiile fundamentale ale școlilor KIPP este cel conform căruia elevii care frecventează școlile dar și părinții acestora să fie implicați în cea mai mare măsură în procesul de învățare. Copiilor li se solicită eforturi mai mari și mai mult timp investit, astfel dorind obținerea unei îmbunătățiri drastice în ceea ce privește competențele sociale, dezvoltarea conduitei, respectiv rezultatele școlare. Înainte de toate, însă, obiectivul KIPP este acela de a mări șansele elevilor săi în accesarea învățământului superior, precum și să îi pregătească pentru a-și realiza studiile superioare în viitor. (KIPP, 2011)

KIPP a fost fondat în anul 1994 de către doi profesori, Mike Feinberg și Dave Levin. Prima dată aceștia au înființat o școală pentru elevi din clasa a cincia în centrul orașului Houston, din statul Texas. În 1995 Feinberg a rămas în Houston pentru a putea conduce KIPP Academy Middle School, Levin mutându-se în New York pentru a înființa cea de a doua Academie KIPP.

În anul 2000 cei doi au înființat Fundația KIPP, menită să faciliteze creșterea rețelei KIPP. Fundația KIPP își alege directorii de școală printr-un proces de selecție, asigurându-le o formare în acest sens. De asemenea, cercetează metodele necesare dezvoltării instituțiilor, oferă servicii și suport școlilor KIPP: de exemplu prin a le oferi consultanță juridică, imobile, echipament tehnic, fonduri, gestionare și operare organizațională, comunicare, marketing și dezvoltare. Cu ajutorul Fundației KIPP rețeaua a început să crească dramatic. În prezent funcționează 99 de școli KIPP în 20 de state. La început în instituții exista doar învățământ secundar, dar în prezent operează deja 16 instituții de învățământ primar și 55 instituții de învățământ secundar, respectiv 11 licee. Școlile au în total 21.000 de elevi. În condițiile unei asemenea creșteri Fundația KIPP, fondatorul și stakeholderii se străduiesc cu toții pentru a măsura în mod constant eficiența programelor în vederea determinării acelor componente care conduc în cea mai mare măsură la îmbunătățirea rezultatelor obținute de elevi.

Principiile școlilor KIPP, adică cei cinci piloni:

- 1. Așteptări mari.** Școlile KIPP stabilesc așteptări clare și măsurabile – indiferent de situația elevilor – în ceea ce privește rezultatele școlare. Elevii, părinții acestora, cadrele didactice, respectiv ceilalți angajați sunt cei care crează și mențin această cultură centrată pe rezultate. Pentru îmbunătățirea performanțelor școlare și a conduitei sunt utilizate o serie de mecanisme de recompensă și de pedeapsă atât formale cât și informale.
- 2. Decizie personală și angajament.** Atât elevii, părinții, cât și membrii personalului școlilor KIPP iau decizia în mod independent în ceea ce privește participarea în program. Nimeni nu poate fi obligat să meargă la o școală KIPP. Fiecare trebuie să dea dovadă de angajamentul său ferm că va depune efortul maxim și cantitatea maximă de energie în vederea succesului.

3. Investiție mai mare de timp. Școlile KIPP sunt conștiente de faptul că reușitele din viață și din școală nu se pot atinge prin scurtături. Datorită zilelor, săptămânilor și anilor de învățământ prelungite elevii au mai mult timp la dispoziție pentru însușirea lecțiilor și a diferitelor abilități, precum și pentru a se pregăti pentru învățământul superior și să participe în activități extracuriculare.
4. **Conducere puternică.** Directorii școlilor KIPP sunt niște conducători de instituție eficienți, conștienți de faptul că școlile bune necesită și directori buni. Ei trebuie să își asume responsabilitatea (și să supravegheze) pentru distribuția și alocarea fondurilor, precum și pentru o posibilă revocare din funcție a unor angajați dacă prin acest lucru se obține maximizarea eficienței de învățare a elevilor.
5. **Orientare către rezultate.** Școlile KIPP pun un accent foarte mare pe obținerea de rezultate bune la testele standardizate. Cum nu există scurtături, nu există nici pretexte. Elevii sunt așteptați să obțină rezultate care sunt suficient de bune pentru ca, mai târziu, ei să aibă succes în cele mai bune școli și universități din Statele Unite.

Datele KIPP arată că 95% dintre elevi își continuă studiile în învățământul secundar, iar 88% din absolvenții clasei a 8-a dintr-o școală KIPP sunt admiși la facultate în pofida faptului că 88% din elevi au dreptul la pensia alimentară acordată de statul federal. Deja s-au publicat numeroase studii privind rezultatele școlare din școlile KIPP, însă până acum au participat foarte puține școli în aceste analize. (KIPP, 2011)

Inițiative autohtone similare

În prezent în Ungaria există puține școli despre care se știe că se ocupă în mod concret cu recuperarea educațională a copiilor dezavantajați. Eventual, mai apar preocupări similare la nivelul programelor de învățământ suplimentar, însă nici întâmplător nu se găsește asemenea lucru ca un program pedagogic special și eficient, sau o bună practică să fie extinsă asupra mai multor instituții în urma eforturilor civile. Preocupările centrale se îndreaptă și ele spre construirea de rețele, însă pentru funcționarea durabilă a acestora este necesară motivația nivelelor cele mai „inferioare”. Pornirea mișcării charter în Statele Unite sau însăși funcționarea școlilor KIPP ne arată acest lucru. În urma insistențelor cadrelor didactice americane s-a creat posibilitatea punerii la punct a unor programe pedagogice alternative care să fie aplicate mai întâi în școli membre și ulterior, în instituții individuale.

În Ungaria cel de al treilea sector asumă o mare parte din sarcinile administrațiilor locale și județene în materie de învățământ nonguvernamental, mai ales în domeniul învățământului secundar. În 2004, 21% dintre elevii de liceu, 9% dintre elevii care învață în licee tehnice și 5% din elevii care învață în școli profesionale învățau la o altă școală decât cea de stat. Este însă important de adăugat, că în ceea ce privește susținătorii școlilor, domină instituțiile bisericesti. Bineînțeles, există exemple și pentru instituții finanțate de către fundații, printre acestea numărându-se și Școala Generală și Profesională Burratino din Csepel.

Școala Generală și Profesională Burratino

Școala funcționează din anul 1991, iar învățământul se desfășoară în 12 clase cu un total de 200 copii. Admiterea la această școală se face pe bază de gradul de nevoie al candidaților. Au prioritate în a fi admiși în instituție elevii care sunt crescuți de un singur părinte, elevii din familii numeroase, elevii aparținând unui grup etnic minoritar, copiii cu părinți cu sănătate precară, sau copiii care nu sunt crescuți de părinți. Pe lângă programul

special al școlii care facilitează integrarea elevilor dezavantajați sau celor rămași afară dintr-o altă școală, instituția acordă și servicii sociale, de protecția copilului și de psihologie pentru elevii înscriși. Fondatorul și susținătorul școlii este Fundația Școlară Burratino pentru Ajutarea Copiilor Dezavantajați. În declarația de misiune a Fundației apare operarea unei școli, „de elită. Elită nu datorită rezultatelor școlare bune obținute de colectivul elevilor, ci elită datorită profesorilor talentați și devotați care predau la standarde înalte”. Printre obiectivele școlii se numără depășirea obstacolelor socio-culturale ale elevilor, prevenirea, tratamentul individualizat, precum și pregătirea elevilor pentru a se descurca în viață (Școala Burratino, 2011).

Posibilitatea aplicării modelului în Ungaria

Inițiatorii programului KIPP au pus bazele organizației din devotamentul lor față de învățământul nonguvernamental. Dacă inițiativa s-a demarat cu o clasă de 50 de elevi, în 15 ani alte 98 de școli s-au alăturat rețelei. Școlile funcționează în cartiere gheto în condiții critice, și 80% dintre elevi sunt dezavantajați, iar 90% fac parte dintr-o minoritate etnică. Chiar și așa, 88% dintre acești elevi își continuă studiile în învățământul superior. Sunt de părere că un astfel de model ar fi necesar și aplicabil și în Ungaria. Fiecare element din program se orientează către eliminarea diferențelor rezultate din mediul familial nefavorabil, ceea ce, potrivit rezultatelor sondajelor PISA, sunt alimentate chiar de învățământul nonguvernamental din țară. Dacă ar exista o organizație privată, care s-ar ocupa separat de selecția, formarea cadrelor didactice, respectiv de delegarea acestora în instituțiile cele mai nevoiașe, iar dacă diseminarea bunelor practici ar fi dirijată de jos în sus, consider, că pe termen lung acest lucru ar facilita eliminarea diferențelor dintre elevi. Pentru ca acest lucru să se întâmple este nevoie de inițiative reale, pornite de jos în sus. Deși unitățile școlare susținute de organizații non-profit deocamdată primesc ajutor de la stat, există doar un număr mic de instituții care funcționează fără taxe de școlarizare. Întrebarea cheie a adaptării modelului în Ungaria ar fi, așadar, dacă școlile civile ar putea beneficia de un sprijin maxim din partea autorităților centrale (eventual completat și de autoritățile locale), la fel cum se întâmplă în cazul școlilor întreținute de biserici.

În mediul economic și a politicii educaționale din Statele Unite KIPP a necesitat 15 ani ca să devină suficient de puternic încât să primească 100 de instituții în rețeaua sa. Majoritatea organizațiilor care operează școli întrunesc doar câteva zeci de unități școlare. Pe lângă faptul că numărul școlilor charter (deși este „limitat” artificial) reprezintă 5% din școlile americane, cu siguranță, modelul CMO ar putea juca, chiar și în condițiile cele mai ideale, doar un rol suplimentar și în învățământul superior maghiar. Putem presupune, însă, că în condițiile existenței unui control de calitate și unei responsabilități adecvate, un astfel de model ar putea avea un impact asupra altor instituții de învățământ public, asupra abordării în materie de politici educaționale și chiar asupra succesului școlar al elevilor maghiari.

Rezumat

În capitolul despre învățământul public din Ungaria am tratat în detaliu eșecurile și impasurile învățământul public din Ungaria. Cercetările autohtone și internaționale demonstrează că segregarea rezidențială deja de proporții mari este intensificată și mai mult de natura selectivă a instituțiilor școlare. Această selecție este facilitată de libera alegere a școlii, de regimul de cotă ce poate fi reportat și de procesele de admitere ale școlilor. Aceste probleme nu au putut fi remediate până acum nici de programele centrale de stat orientate spre integrare, nici de

autoritățile locale. Studiile autohtone au dezvăluit că există o motivație redusă din partea școlilor în ceea ce privește o schimbare reală, acestea participând în programe mai degrabă din cauza lipsei de bani, respectiv pentru implicarea de fonduri suplimentare, iar învățământul integrat propriu-zis, practic, se realizează doar în foarte puține locuri. În plus, impactul ulterior al programelor este măsurat doar în puține cazuri. În dezvoltarea învățământului nonguvernamental domină în general inițiativele de sus în jos, în ciuda numărului mare al NGO-urilor preocupate de învățământ. Legislația oferă posibilitatea ca organizații private să poată înființa și opera școli, respectiv ca autoritățile locale să predea altor întreținători dreptul de administrare al unei instituții de învățământ în condițiile în care noul administrator poate asigura neutralitatea religioasă și ideologică a școlilor de sectoare.

Dacă și în Ungaria s-ar declanșa un program asemănător cu KIPP, atunci mulți elevi dezavantajați ar putea fi ajutați în întreaga lume. Pentru ca acest lucru să se întâmple este nevoie, în fond, de motivația profesorilor, a specialiștilor care participă în învățământ, deoarece unul dintre principalele elemente ale modelului îl reprezintă faptul că inițiativa este pornită de jos în sus. Cealaltă condiție este intenția educațională, și bineînțeles, asigurarea de fonduri financiare, deoarece cei care nu au posibilitatea de a plăti taxa de școlarizare sunt chiar copiii dezavantajați reprezentând grupul țintă al programului.

Bibliografie

- AICHELBURG Márton 2010, *Senior Mentor Program Kézikönyv*, Civil Vállalkozások Nonprofit Kft.
- GILL, B. P. et alii, *Inspiration, Perspiration, and Time: Operations and Achievement in Edison Schools*
- BALÁZS É. et alii 2006, *Jelentés a magyar közoktatásról 2006*, Budapest: Országos Közoktatási Intézet
- BALÁZSI Ildikó – OSTORICS László – SZALAY Balázs 2007, *PISA 2006: Összefoglaló jelentés, A ma oktatása és a jövő társadalma*, Oktatási Hivatal
- BÍRÓ Endre 2002, *Nonprofit Szektor Analízis. Civil szervezetek jogi környezete*, Budapest
- HOXBY, Caroline M. 2004, *Achievement in Charter Schools and Regular Public Schools in the United States: Understanding the Differences*
- Clark, Christina et alii, *Student Characteristics and Achievement in 22 KIPP Middle Schools*
- DemNet Tanulmánykötet* 1998. *Együttműködési lehetőségek civil szervezetek és a helyi önkormányzatok között*
- DOMONKOS Tamás – RUFF Tamás 2007, Az interszektorális és ágazati együttműködés alternatívái a szociális szolgáltatások terén a Közép-dunántúli régióban. In: Hodosán Róza (ed.): *Társadalmi befogadás 2003*, Budapest: Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, pp. 283–319.
- BARTAL Anna Mária – KÁKAI László – SZABÓ István 2005, *Civil szervezetek és civil projektek szerepe Debrecen város fejlesztésében*, Budapest: Századvég
- MIRON, Gary – URSCHEL, Jessica 2009, *Profiles of Nonprofit Education Management*
- MIRON, Gary et alii 2010, *Schools Without Diversity: Education Management Organizations, Charter Schools, and the Demographic Stratification of the American School System*, Western Michigan University

- GERŐ Zsuzsa – CSANÁDI Gábor – LADÁNYI János 2006, Az általános iskolai rendszer belső rétegződése és a kisegítő iskolák. In: *Mobilitási esélyek és a kisegítő iskola*, Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, pp. 79–104.
- HALÁSZ Gábor *et alii* 2004, Oktatásirányítás. In: Lukács Péter – Nagy Péter Tibor: *Oktatáspolitikai*, Budapest, pp. 214–253.
- RICHWINE, Jason 2010, *Charter Schools: A Welcome Choice for Parents*. Washington DC: Heritage Foundation
- KENDE Anna 2008, A rugalmas beiskolázás szerepe az oktatási szakadék elmélyülésében. In: Erős Gábor – Kende Andrea: *Túl a szegregáción*, Budapest, pp. 105–137.
- KERTESI Gábor 2008, A közoktatási intézmények teljesítményének mérése, értékelése, az iskolák elszámoltathatósága. In: *Zöld könyv a közoktatás megújításáért* (ed. Fazekas K. – Köllő J. – Varga J.), Budapest: Ecostat Kiadó, pp. 167–189.
- KERTESI Gábor – KÉZDI Gábor 2005, Általános iskolai szegregáció, I. rész: Okok és következmények. In: *Közgazdasági Szemle*, 52, pp. 317–355.
- KERTESI Gábor – KÉZDI Gábor 2005, Általános iskolai szegregáció, II. rész: Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítmény különbségek. In: *Közgazdasági Szemle*, 52/5., pp. 462–479.
- Kertesi Gábor és Kézdi Gábor (2009). Általános iskolai szegregáció Magyarországon az ezredforduló után. In: *Közgazdasági Szemle*, 959-1000.
- KERTESI Gábor – KÉZDI Gábor 2009, Iskoláskor előtti egyenlőtlenségek. In: Fazekas K. (ed.): *Oktatás és foglalkoztatás*, Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Intézet, pp. 107–121.
- KERTESI Gábor – KÉZDI Gábor 2009, Roma és nem roma fiatalok középiskola továbbtanulása. In: Fazekas K. (ed.): *Oktatás és foglalkoztatás*, Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Intézet, pp. 122–136.
- KICSÁK SZILÁRDNÉ Mónika 2003, *Burattino iskola a hátrányos helyzetű gyerekekért*
- KSH 2009, *Nonprofit szervezetek Magyarországon 2008*
- KUTI Éva 1998, *Oktatási és tudományos célú nonprofit szervezetek*, Budapest: KSH
- LADÁNYI János 1998, Az állam és a települési önkormányzatok szerepe a helyi etnikai és szociális problémák kezelésében. In: Dalos Rimma – Kiss Endre (szerk.): *Az állami eper edesebb?*, Budapest: Friedrich Ebert Alapítvány
- LADÁNYI János 2007, Az antiszegregációs programok szükségességéről és lehetőségeiről. In: *Kritika* 10, pp. 2–4.
- LADÁNYI János 2008, A lakóhelyi szegregáció változó formái Budapesten. In: *Lakóhelyi szegregáció Budapesten*, Budapest, pp. 153–179.
- LADÁNYI János 2009, *A burkolt szelekciótól a nyílt diszkriminációig*, Budapest: MTA Történettudományi Intézet, MTA Társadalomkutató Központ
- LADÁNYI János – VIRÁG Tünde 2010, A szociális és etnikai alapú lakóhelyi szegregáció változó formái Magyarországon a piactudományi átmenet időszakában. In: Ladányi János: *Egyenlőtlenségek, redistribúció, szociálpolitika*. Budapest, pp. 722–751.
- OECD 2005, *Equity in education, Thematic Review, Country note, Hungary*, OECD, Paris
- Organizations: 2008–2009*

- Randall W. Eberts, George A. Erickcek (2001). The Role of Partnerships in Economic Development and Labour Markets in the United States. In: OECD: Local Partnerships for Better Governance, 251-275.
- Robin Lake, Brianna Dusselt, Melissa Bowen, Allison Demeritt, Paul Hill (2010). The National Study of Charter Management Organization (CMO) Effectiveness
- Roma Education Fund (2007). Advancing Education of Roma in Hungary, Country Assessment and the Roma Education Fund's Strategic Directions,
- Shyamal K. Chowdhury (2002). Attaining universal access: PPP and Business-NGO Partnerships, Bonn
- Sipos László (2008). Alapítványok az iskolákban
- Sipos László (2008). Pedagógiai programok az iskolai alapítványok céljaiban és tevékenységében
- Stephen P. Osborne and Anik. Kaposvári (1999). Nongovernmental Organizations, Local Government and the development of social services
- Szüdi János (2010). A civil szervezetek részvétele az oktatással kapcsolatos önkormányzati feladatok ellátásában
- Varga Júlia (1998). Az oktatás finanszírozása. In: Oktatásgazdaságtan, Budapest, 122-137.
- Varga Júlia (2001). A közoktatás-finanszírozási rendszer hatása az oktatás egyenlőségére, 1990-1997. In: Semjén András: Oktatás és munkaerőpiaci érvényesülés, Budapest, 113-145.
- Varga Júlia (2008). Az iskolaügy intézményrendszere, finanszírozása. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért, 235-258.
- Vida Júlia (2005). Támogatói programok az Egyesült Államokban. In: Educatio: Támogatói programok, Budapest
- Zám Mária Civilbarát önkormányzatok, Partnerség és együttműködés az önkormányzatok és a civil szektor között

Meleg Orsolya: Dezvoltarea comunității prin colaborarea diferitelor generații

Teoria capitalului social și curajul civic

În literatura de specialitate despre rețelele sociale a fost formulat în nenumărate feluri ce înseamnă capitalul social. Aceste diferențe se explică prin faptul că în funcție de context capitalul social primește sensuri diferite. Punctul comun totuși al definițiilor este că ele insistă fiecare asupra utilității și valorii relațiilor sociale.

Adler și Kwon (2002) cred că motorul cel mai important al capitalului social constă în principiul după care plăcerea pe care o au alții să ne ajutăm este o resursă valoroasă. În această idee autorii definesc capitalul social ca fiind o intenție de ajutorare, „solicitabilă” de către indivizi sau de către grupuri. Sursa capitalului social constă în structura și conținutul relațiilor sociale ale individului activ. Influența și informațiile deținute de către indivizi produc un profit social atunci când ele devin accesibile pentru membrii comunității prin solidaritatea exprimată de către părți. (Adler și Kwon 2002, p. 23). Mărimea capitalului posedat de un individ depinde pe de o parte de amploarea rețelei sociale pe care el poate cu adevărat să mobilizeze, pe de altă parte de mărimea aceluși capital pe care îl au cei cu care el este în relație. (Bourdieu, 1986)

Coleman în lucrarea sa apărută în 1990 prezintă capitalul social ca fiind definit de funcția sa. Astfel aceasta nu poate să ia ființă ca o entitate independentă, ci numai prin interacțiunea mai multor entități diferite care au fiecare o structură socială și care ajută unele activități a indivizilor din cadrul structurii.

După Putnam (1995) capitalul social este o caracteristică colectivă care înseamnă relațiile și rețeaua socială dintre indivizi, organizațiile nonguvernamentale, reciprocitate, solidaritate și încredere. Capitalul social poate să se constituie între indivizi care formează o grupă omogenă, restrânsă, de exemplu în atelierele de creație pentru femei sau în cluburile sportive de elită. Pot să formeze o rețea socială și indivizi cu condiție variată, aparținând unor pătri sociale diferite. Prima variantă oferă un mare sprijin social și psihologic pentru membrii mai necăjiți a comunității, a doua este favorabilă pentru asimilarea valorilor venite din exterior și pentru circulația informațiilor. (Putnam 2000)

După cele exprimate de Granovetter (1995) capitalul social de „legătură”, prezent într-un mediu eterogen, ajută la formarea unor relații mai lejere, care sunt mai utile pentru avansarea în lumea economiei. Adică am șanse mai mari să-mi găsesc o slujbă printr-o cunoștință decât cu ajutorul unui prieten apropiat.

Noțiunea ajutorului mutual, a reciprocității este strâns legat de conceptul capitalului social. (Putnam 2000, Dekker și Usliner 2001) Când activitatea și ajutorul individual nu este motivat de o mulțumire așteptată direct de la partea cealaltă, ci de convingerea că cineva într-o altă situație mă va sprijini la fel și pe mine, atunci este vorba de o reciprocitate generalizată. Idealul virtuții cetățenești (curajul civic) poate să se desfășoare cel mai eficient când – zice Putnam – relațiile sociale mutuale formează o rețea densă, iar organizațiile nonguvernamentale se încadrează în acest anturaj.

Programul *Experience Corps* din SUA

Putnam în cartea sa intitulată *Împreună este mai ușor (Better Together)* amintește exemplul a mai multor ONG-uri americane. Programele inovative ale acestor organizații au un impact nu numai asupra bunăstării anturajului lor imediat, ci efortul lor de dezvoltare a comunității poate fi observat și pe nivelul societății. O asemenea organizație este și Experience Corps, care recrutează niște voluntari cu vârsta peste 55 de ani pentru a ține în școlile generale niște activități individuale de citire și de interpretare texte pentru elevii care au nevoie de aceasta. Proiectul a fost lansat de către organizația Civic Venture, care are menirea să inițieze niște activități inteligente pentru pensionarii generației baby boom,⁵ cu scopul ca generația vârstnică să-și păstreze activitatea socială și după ieșirea sa de pe piața muncii.

Echipei Experience Corps i s-au alăturat deja 2000 de voluntari în 19 metropole în întreaga SUA. Voluntarii sunt coordonați și instruiți de către organizații nonguvernamentale locale cu sprijinul biroului central al Experience Corps. Voluntarii îndeplinesc un serviciu în mediu de 15 ore pe săptămână, pentru care primesc o bursă simbolică.

Cercetările americane au arătat că programul Experience Corps pe lângă ameliorarea rezultatelor de studii a elevilor care au participat la program, a întărit și relația dintre instituțiile locale și societatea civilă. Din sondajul Universității John Hopkins reiese că voluntarii care participă la program în timp ce ajută la studiile copiilor se poate observa și o îmbunătățire drastică a stării lor psihice și de sănătate.

Lipsa relațiilor sociale în Ungaria

Indicatorul cel mai bun al izolării sociale este numărul prietenilor și proporția celor care nu au nici un prieten. În ultimele două decenii ambele proporții au fluctuat considerabil. În 2011 un adult a avut în medie 5,5 prieteni, care este mult mai mare decât valoarea de 3,3 din 1997, însă este foarte apropiată de rezultatele din 2000. Deși în anii trecuți a scăzut numărul celor care nu au nici un prieten, în 2011 o cincime a populației trăiește încă în solitudine completă, iar 46% a respondenților are numai patru sau sub patru prieteni. Datele arată că grupa cea mai izolată sunt pensionarii și generația peste 60 de ani. (Dávid-Albert, 2012)

Prin consecință putem considera că antrepriza Civil Vállalkozások Nonprofit Kft. a estimat corect cererea pentru niște programe care servesc întâlnirea persoanelor cu situație și vârstă diferită și întărirea încrederii. În menirea sa organizația se referă în mod explicit la acest lucru: „Întreprinderile Civice (*Civil Vállalkozások*) are intenția de a crea niște rețele sociale pentru a canaliza la locul potrivit resursele neexploatate ale comunității.” Fondatorii Întreprinderilor Civice sunt niște tineri debutanți dornici să fructifice experiențele lor profesionale, dobândite în străinătate, în sectorul civic din Ungaria.

Programul Senior Mentor – adaptarea modelului american în Ungaria

În ultimii două decenii au fost înființate în Ungaria din ce în ce mai multe organizații voluntare, dar acestea oferă chiar și azi prea puține posibilități pentru generația de peste 60 de ani. Membrii Civil Vállalkozások au descoperit această resursă socială neîntrebuințată și au căutat diferite metode pentru a realiza o punte între generația vârstnică și grupurile care

⁵ Generația baby boom din SUA înseamnă cei născuți după cel de al II-lea război mondial, adică între 1946 și 1964. Aceasta a fost tânăra generație în timpul revoltelor studențești din 1967, deci ei au avut în mai multe privințe idei diferite de cei în vârstă. Din punct de vedere economic și demografic ei pot să însemne o problemă atunci când intră în pensie, din cauza efectivului mare. (Red.)

necesită un ajutor civic, în cazul nostru elevii școlilor generale care nu pot ține pasul în învățământ.

Grupa vizată și activitatea Programului Senior Mentor este deci identică cu „rudele” lui din State, însă la realizarea lui fondatorii au trebuit să se adapteze la circumstanțele locale. Voluntarii de peste 55 de ani, care participă la program, țin niște activități individuale de două-trei ori pe săptămână la unitatea (școala generală) cea mai apropiată de locuința lor. Astfel ajutorul vine din vecinătatea directă a școlilor pentru atenuarea problemelor locale. În afară de activitățile de după masă, de obicei pline de joacă, pensionarii oferă și un ajutor în plus elevilor lor și a familiilor acestora, dacă se solicită. În unele cazuri, duc acasă copiii din școală, le organizează activități de timp liber după școală, colectează donații pentru cei mai neajutorați etc.

Întâmpinarea Programului Senior Mentor

În ciuda dificultăților de pornire, întâmpinarea programului în Ungaria chiar a fost pozitivă. La anunțurile din ziarele locale s-au prezentat în trei ani mai multe sute de voluntari, dintre care au fost aleși 70 de cetățeni devotați, majoritatea pensionari, care s-au oferit pentru munca comunitară pe un an școlar întreg.

Feedbackul din partea părinților iarăși este pozitiv: după ce și-au dat consimțământul în scris că copilul lor poate să participe la program, ei pot să intre și în relație directă cu mentorul, care de multe ori devine foarte strânsă în cursul anului școlar (de exemplu mentorul este invitat la aniversarea elevului).

Pentru instituțiile de stat colaborarea cu cetățeni și prezența lor în școli nu este întotdeauna un lucru obișnuit. Atât primăriile cât și școlile au întâmpinat inițiativa Civil Vállalkozások cu un entuziasm de măsură foarte variată.

În 2008, la lansarea programului, dintre 15 școli contactate numai două s-au decis să se alăture în calitate de partener instituțional. În unul dintre aceste școli indiferența cadrelor didactice nu s-a putut sparge în decurs de doi ani nici cu sprijinul directorului. Managerul Programului Senior Mentor, Aichelburg Márton a ajuns la decizia să grupeze voluntarii în locurile unde este nevoie mai mare de ei și unde munca lor este mai apreciată. Căci se găsesc și asemenea școli destule. La momentul din față proiectul funcționează în 11 instituții de învățământ în Budapesta și în două orașe din provincie. Dintre acestea cinci școli generale se găsesc numai în sectorul X.⁶ Instituțiile din Kőbánya au manifestat o cerere enormă pentru munca mentorilor, iar din testele de la sfârșitul primului semestru a reieșit că profesorii au fost maxim mulțumiți de dezvoltarea elevilor, singura lor nemulțumire referându-se deocamdată numai la numărul voluntarilor care au lucrat la ei.

Colaborare cu primăriile locale

Aichelburg, directorul firmei Civil Vállalkozások, a avut experiențe similare și în cursul contactării primăriilor. La primăria sectorului XI. de exemplu nu a reușit să ajungă nici la forma minimală a cooperăției, deși un program prioritar 60+ din sector, sprijinit de Uniunea Europeană, vizează de asemenea ajutarea pensionarilor și creșterea activității și participării lor sociale.

În aceeași timp la Kőbánya organizația nonguvernamentală a reușit să realizeze o relație de parteneriat cu o instituție a primăriei. Centrul local de servicii pedagogice

⁶ Sectorul X. din Budapesta, numit Kőbánya este azi poate cel mai dezavantajat sector din capitala Ungariei, cu foarte multe familii de etnie romă și cu criminalitate și consum de droguri ridicat. Această situație explică și nevoia mare pentru mentori în școlile din sector. (Trad.)

(Pedagógiai Szolgáltató Központ) s-a implicat treptat din ce în ce mai mult în răspândirea locală a programului (de ex. a făcut rost și de sponsorizare), iar mai târziu s-a angajat pentru coordonarea totală a programului în sectorul X. Programul se dezvoltă și se menține deci, ca și exemplul american, cu contribuția unei organizații locale, chiar dacă aceasta nu este nonguvernamentală. Astfel ambele părți câștigă. Organizația nonguvernamentală deține „know-how-ul” programului – valoarea căreia poate fi exprimată și în bani –, experiența organizatorică necesară răspândirii programului și sistemul de relații internaționale necesar dezvoltării. În aceeași timp centrul pedagogic reușește să-și fructifice relațiile sale sociale locale și să mobilizeze resursele locale în interesul scopului comun: întărirea școlilor locale și creșterea capacității de studii a elevilor.

Rezultate atinse și planuri de viitor

În anul școlar 2010/2011 programul a funcționat în 16 școli din Budapesta și în 5 din provincie (la Seghedin, la Sopron, la Ráckeve, la Szarvas și la Pécel) cu participarea a mai mult de 80 de mentori voluntari, care s-au ocupat cu aproape 150 de elevi de mai multe ori pe săptămână.

100% a profesorilor care au participat la program și au fost întrebați la sondajul de opinie de la sfârșitul anului școlar, au declarat că mentorii au avut o influență pozitivă asupra elevilor, iar 83% au fost de părere că în urma muncii mentorului a crescut capacitatea elevilor în privința citirii. De când au participat la program, la aproape jumătate a voluntarilor a crescut numărul relațiilor sociale cu persoane de aceeași generație, și 80% au devenit mai informați despre evenimentele și activitățile locale.

Fondatorul Programului Senior Mentor nu se mulțumește însă cu rezultatele obținute până acum. Scopul lui este de a înființa o rețea și o mișcare de mentori pe nivel național. După planurile anticipate numărul voluntarilor din program va fi de 500 de persoane până în 2015, care vor acorda ajutor pentru mai mult de 3000 de elevi din toată țara în vederea însușirii cititului. În sensul acestui plan, programul va fi prezent în școlile generale din Budapesta într-o proporție de 13%, iar în școlile din provincie aparținând primăriilor locale, într-o proporție de 7%. Potrivit speranțelor sale aria Programului Senior Mentor va întrece și frontierele și se va extinde în țările vecine precum România, Slovacia și Serbia.

Bibliografie

- ADLER, Paul S.–KWON, Seok-Woo 2002, Social Capital: Prospects For a New Concept. In: *The Academy of Management Review* 27, pp. 17–40.
- ANGELUSZ Róbert–TARDOS Róbert 1998, A kapcsolathálózati erőforrások átrendeződésének tendenciái a kilencvenes években. In: Kolosi Tamás–Tóth István György–Vukovich György (ed.): *Társadalmi riport 1998*, Budapest: TÁRKI, pp. 237–256.
- BOURDIEU, P. 1986, The Forms of Capital. In: John G. Richardson (ed.): *Handbook of theory and research for the sociology of education*, New York: Greenwood Press, pp. 241–258.
- BOURDIEU, P.–WACQUANT, L. P. D. 1992, *An Invitation to Reflexive sociology*, Chicago: University of Chicago Press.
- CARTWRIGHT, Andrew–SIK Endre–SVENSSON, Sara 2008, *Monitoring Social Capital in Hungary: A Short review of recent research*, Budapest: Central European University

- CIVIL Vállalkozások Nonprofit Kft., Budapest, <http://civilvallalkozasok.hu/?menu=programok&id=12>
- COLEMAN, James S. 1990, *Foundations of social theory*, Cambridge: Harvard University Press
- DEKKER, Paul–Uslaner, Eric M. 2001, Introduction. In: Eric M. Uslaner (ed.): *Social Capital and Participation in Everyday Life*, London: Routledge, pp. 1–8.
- DÁVID Beáta–ALBERT Fruzsina 2012, *Bár egyre több a barátunk, minden ötödik felnőttnek nincs barátja*, TÁRKI, <http://www.tarki.hu/hu/news/2012/kitekint/20120215.html> (letöltve: 2012. aug. 13.)
- Experience Corps*, Washington, http://www.experiencecorps.org/about_us/history.cfm
- FUKUYAMA, Francis 1995, *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*, London: Hamish Hamilton
- GRANOVETTER, M. 1973, The strength of weak ties. In: *American Journal of Sociology* 78, pp. 1350–80.
- PUTNAM, Robert D. 2000, *Bowling alone: the collapse and revival of American community*, New York: Simon & Schuster
- PUTNAM, Robert D. 2000, *Better together*

Partea II: Modele comunitare de dezvoltare urbană

Gutjahr Zsuzsanna: Cazul comunei Nagykovácsi cu Rousseau

Introducere

Rata de încredere în elitea politică din Ungaria este, în general, scăzută, ceea ce se aplică deopotrivă și în cazul organelor naționale și locale. Deseori, luptele politice la nivel național au impact și asupra autorităților locale ale localităților mici, ceea ce subminează cooperarea eficientă între populație, întreprinzătorii, organizațiile non-guvernamentale și autoritățile locale. Pentru a remedia acest lucru, s-au născut numeroase inițiative în țară, precum contractele sociale în localitățile Aba și Nagykovácsi. Deși în cazul lui Nagykovácsi, modelul nu s-a dovedit a fi suficient de bun precum s-a sperat, acesta a adus, totuși, o schimbare importantă – în primul rând de viziune – în politica locală. În prezentul articol voi prezenta mai întâi istoria Contractelor Sociale, pornind de la marii gânditori ai iluminismului. Voi expune, de asemenea, două exemple de contract social, punând focus pe cel din Nagykovácsi.

Baze teoretice: iluminismul

Încă din era antică se nășteau una după alta teorii de stat, însă a fost în timpul iluminismului când analiza relației dintre societate și politică a devenit din nou populară în cadrul filosofiei. În teoria de stat a iluminismului, contractul social reprezintă acordul între populație și cei aflați la putere. Oamenii renunță la o parte din drepturile lor înnăscute în favoarea comunității și a statului, însă au dreptul să-i verifice pe conducătorii statului în mod direct sau indirect.

„Contractul social” al lui Rousseau este cea mai cunoscută astfel de operă, scrisă în anul 1762. Potrivit operei, omul trebuie să i se supună doar puterii legitime, iar această putere legitimă se poate baza doar pe acorduri. Acordul, însă, nu poate genera sclavie, și nu poate cuprinde renunțarea la libertatea omenească, deoarece acest lucru contravine cu existența noastră umană, însemnând renunțarea la drepturile și obligațiile omenești. Nu în ultimul rând: *„Este lipsită de valoare și se autocontrazice acel contract, care pe de o parte prevede o putere nelimitată, pe de altă parte o supunere necondiționată”* (Rousseau: *Contractul social*) Potrivit lui Rousseau există o diferență semnificativă între guvernarea unei societăți și cucerirea unui popor, fiindcă în cel din urmă caz nu se încheie o asociere, nu putem vorbi nici de un bun comun, nici de stat. Prin asociere toți indivizii se supun comunității din care fac parte, însă, dat fiind că toți renunță fără condiții la drepturile lor și la independență, toți se vor afla în aceeași condiții, iar indivizii, practic, încheie un contract cu ei înșiși.

Asemănător cu Rousseau, mulți alți filosofi (printre care Hobbes, Locke sau Hume) au definit, de asemenea, teoria sistemului de relație între societate și politică. Toți erau preocupați cel mai mult de cum ar fi mai legitimă puterea și deciziile luate de aceasta. Precum s-a întâmplat în perioada iluminismului, și în erele mai târzii ale istoriei a apărut nevoia pentru punerea de acord și reconcilierea între clasele sociale, însă, exemplele de mai jos vor încerca printr-un sistem de reprezentare să obțină o punere în acord la scară largă (nu în mod direct). În majoritatea statelor din era postmodernă a apărut deja nevoia de reconciliere între

actorii economici, angajatori și angajați, de exemplu, în cazul tigrului celtic se poate observa un efort de reconciliere în cea de a doua parte a anilor 80 între mari părți ale societății. Succesul consensului din Irlanda în 1987, datorit Programului de Ascensiune Națională a putut fi obținut doar printr-o reconciliere socială prealabilă. În Spania, în cele trei decenii după căderea lui Franco, de asemenea a avut loc o imensă tranziție socială și economică. Tranziția care se datorează Pactului de la Moncloa⁷, însă, poate fi considerată mai degrabă un acord de elită decât un contract social (Schultz, 2008). Totodată, acordul care a asigurat tranziția pașnică între regimul politic căzut și puterea care l-a înlocuit nu ar fi putut avea loc fără implicarea regelui și a societății civile (intelectualii, clasa urbană, muncitorii). Retragerea oricărei părți ai acordului ar fi indus o stare de război civil.

Acordurile sociale și percepția democrației din trecutul recent și depărtat arată o diferență mare, iar exemplele oferite au scop ilustrativ. Se va contura, însă, care dintre propunerile și modelele de soluții prezentate vor deveni practică în diferitele situații istorice, și când se formează nevoia pentru contractul social:

- la pragul unei schimbări politice majore (în cazul unei nevoi de destituire a unei puteri represive, la schimbarea unui regim, ca experiment pașnic în vederea formării unei noi structuri)
- la pragul unei crize economice (principalul declanșator fiind rata crescută a șomajului ca urmare a schimbării survenite în structura economică).

Inițiative autohtone asemănătoare

În ceea ce privește țara noastră, pot fi considerate oarecum similare negocierile la masă rotundă ale opoziției din perioada înaintea schimbării regimului, dezbaterile sociale și reconcilierile privind anumite măsuri, invitații de participare la licitații și legi. Nu voi intra acum în detalii privind modul de selecție și invitare a actorilor care participă la astfel de negocieri, adică cine poate intra în „cercul de elită”. În orice caz, în Ungaria există posibilități legislative pentru ca o participare cât de cât directă să prevaleze în procesul de luare a deciziilor, respectiv în planificarea strategică, ce stă la baza acestuia. În politica autorităților locale acest lucru nu înseamnă doar implicarea asociațiilor și fundațiilor civile, ci mai degrabă dezvoltarea unei rețele de cooperare, care se construiește în vederea cooperării și implicării actorilor economici locali care crează locuri de muncă și servicii, reprezentanților instituțiilor de stat, agricultorilor locali, respectiv a populației locale (în multe cazuri aceste organe sunt cele care asigură reprezentanții locali și primarul). Principalele principii ale unui astfel de „CONTRACT SOCIAL” – gândirea pe termen lung, beneficiul comun și responsabilitatea comună, organizarea de jos în sus, caracterul local și comunitar etc. – pot/ar putea prevala mai ales în acele localități mici, unde relațiile personale sunt mai puternice și mai vii, respectiv unde lupta de tranșee nu este foarte caracteristică.

În politica autohtonă recentă a autorităților locale găsim două experimente în care pot fi regăsite germele preocupării privind un acord și o democrație participativă la scară largă:

1. Modelul Aba (Aba este o localitate în județul Fejér (Ungaria) cu o populație de 5 000 de locuitori)
2. Contractul Social de la Nagykovácsi (Nagykovácsi este o localitate de prestigiu a aglomerației din Buda, cu o populație de 6 000 de locuitori.)

⁷ 1977. Și-a primit numele de la Palatul Moncloa, sediul prim-ministrului.

Modelul Aba

În localitatea Aba dezvoltarea unui model propriu de întărire a democrației participative a început în anul 2004. Planul a fost prezentat populației în cadrul ședinței de sat convocată de primarul localității, iar în 2005 au fost înființate în Aba 24 comunități stradale, care la rândul lor și-au ales reprezentanții în martie. Reprezentanții civil aleși de către comunitățile stradale, respectiv forumul organizațiilor non-guvernamentale, întreprinzătorilor și tineterului au pus la punct o magistratură. În 2008, reprezentanți ai cinci forumuri civile și două bisericesti împreună cu primarul au semnat contractul social al localității. Scopul declarat al contractului este „*construirea democrației participative din Aba*”. Forumul civil este cel care dispune de funcționarea magistratilor, nevoile de dezvoltare ale localității, de asemenea reglementează „*sarcinile și angajamentele în cadrul cooperării Autorităților locale din Comuna Aba*”.⁸

Institutul de Cercetare Strategică⁹ a participat atât în dezvoltarea cât și în analiza modelului Aba, iar acum, în cadrul proiectului său denumit TÁMOP¹⁰ încearcă adaptarea metodei și în localitățile Sárosd, Sárkeresztúr, Nagylók respectiv Csókakő. Pe site-ul proiectului putem afla, pentru fiecare localitate în parte, data începerii forumurilor care au format magistratura și data finalizării contractelor sociale, cuprinzând cele 12 puncte ale programului fiecăruia. Planurile de acțiune și rezultatele concrete încă nu sunt accesibile, deoarece de la punerea în aplicare a modelului a trecut doar o jumătate de an, astfel evaluările mai detaliate vor fi dezvăluite înaintea alegerilor următoare.¹¹

Curaj civil: prezentarea Contractului Social din Nagykovácsi

În 2005 locuitorii din Nagykovácsi erau preocupați de posibilitatea unei alianțe la scară largă și construirea unei uniuni politice. „Experimentul social” declanșat atunci a fost unic, deoarece a reușit să creeze un consens social în localitate, după o perioadă pregătitoare relativ lungă (de un an). La alegerile din 2006 alianța a ajuns într-o poziție decizională în cadrul autorităților din localitate: 100% din reprezentanții autorităților, respectiv primarul veneau din alianță. Contractul social a fost trimis la fiecare locuitor pentru ca toată lumea să cunoască obiectivele alianței. Programul de model, însă, „nu avea să supraviețuiască” perioadei de patru ani care a urmat, cu toate că dispunea de planuri concrete și de o metodologie (inclusiv cu detalii practice) referitoare la administrarea localității bazată pe participarea socială.

Istoric:

Posibilele motive care duc la încheierea contractului social sunt:

- Teama imaginară sau reală privind creșterea excesivă a localității. (Unele grupuri, potrivit surselor, planificau extinderea zonei intravilane, ceea ce ar fi condus la creșterea excesivă a localității.)
- Pierderea credinței în politica parlamentară
- Concurența a două partide mari și implicarea în viața localităților mici
- Organizații non-guvernamentale puternice și rolul acestora în viața localității (au avut o putere de influențare asupra localității).

⁸ Textul contractului social din Aba poate fi accesat la următorul link:

<http://letoltes.aba.hu/egyutmukodesimegallapodas/Egy%20fctm%20fbk%20fd%20e9si%20meg%20e1llapod%20e1s-v%20e9gleges2008.11.30.pdf>

Detalii privind modelul pot fi citite pe site-ul localității: www.aba.hu. Mai multe despre istoricul modelului: <http://www.aba.hu/?module=news&action=show&nid=27283#MIDDLE>

⁹ <http://www.strategiakutato.hu>

¹⁰ TÁMOP-5.5.1./Proiectul 10/1-2010-0015 poate fi accesat la <http://www.reszvetel-demokracia-kozosseghu>

¹¹ Ceea ce poate fi spus în prealabil este că dat fiind că modelul nu este independent de ideologii, acesta nu întrunește populația în mod necesar, ci dimpotrivă, poate chiar împărți opiniile.

Potentații locali nu dispuneau de experiență directă privind metoda reconcilierii sociale, nu aveau o viziune preliminară internațională sau locală, deși pot fi descoperite unele elemente asemănătoare cu cele din modelul Aba. Concepția derivă din faptul că atât în pregătirea deciziilor cât și în legitimizarea deciziilor luate pe parcursul ciclului îi revine un rol important unei colaborări la scară largă. Acest lucru înseamnă că fiecare adaugă proiectului prioritățile aferente propriei organizații non-guvernamentale sau instituții, urmând să își informeze membrii în mod direct privind deciziile luate.

Componentă personală:

Motoarele principale ale înființării contractului sunt liderii de organizații non-guvernamentale, potențați locali, cărora li s-au alăturat intelectuali și artiști de top. Persoane care aveau idei și păreri, însă care nu doreau să participe în munca politică de zi cu zi (ca deputat sau șef de comisie). Obiectivul și sarcina lor este crearea unui consens la scară largă, definirea priorităților localității, respectiv căutarea de candidați ale căror valori și viziune sunt asemănătoare cu cele ale fondatorilor.

Motorul contractului au fost cinci persoane care s-au ocupat și de redactare. La muncă au mai participat alte 17 persoane în calitate de Parteneri Fondatori, acestea fiind semnatarii contractului. În spatele lor se află Partenerii Asociați. Pentru îndeplinirea contractului au fost desemnați 13 candidați principali și un candidat la primărie (numiți în cele ce urmează: Beneficiari). De altfel, candidatul la primărie se afla la conducerea localității încă din 2002.

Textul contractului:

Pentru elaborarea fiecărui domeniu fondatorii au angajat o persoană competentă (de exemplu aspectele privind protecția mediului și cele culturale erau elaborate de persoane diferite). Apoi, după redactarea textului a urmat ordinea de priorități. Cea de a 10-a versiune¹² a fost cea adecvată spre a fi adoptată, deoarece s-a dorit obținerea versiunii finale printr-o decizie de consens.

După introducerea, acordul se împarte în două capitole mari:

- I. Direcțiile dezvoltării și acțiunii
- II. Transparența parteneriatului între Beneficiari și Parteneri, respectiv cea a funcționării consiliului reprezentativ

Direcțiile dezvoltării au fost împărțite mai departe în funcție de priorități:

1. dezvoltare urbană
2. învățământ/educație
3. tineret/sport
4. persoanele în vârstă
5. cultură
6. sănătate
7. bugetul autorității locale
8. trezoreria autorității locale
9. protecția mediului
10. bisericile istorice locale
11. organizații non-guvernamentale

Textul stabilește că: „*Dincolo de extinderea zonei intravilane nu vor mai avea loc alte*

¹² Citatele sunt luate din textul final al Contractului Socia. Textul întreg poate fi accesat pe: <http://www.nrka.hu/index11.htm>

extinderi în scopuri rezidențiale și turistice până când dezvoltările actuale nu se vor termina, evitând riscul integrității sociale și infrastructurale a localității, în conformitate cu capacitatea localității.” Dispune de sprijinul organizațiilor non-guvernamentale, de protecția mediului natural din jurul localității Nagykovácsi, respectiv de politica învățământului local. În anumite cazuri sunt clarificate și diferitele responsabilități.

Capitolul II. reglementează concis modul cooperării. *„Sarcinele consiliului reprezentativ trebuie bazate pe o cooperare partenerială constantă și activă, de asemenea trebuie asigurată transparența funcționării.”* Obiectivul este informarea constantă și punctuală a populației, respectiv Beneficiarii au fost de acord ca în cazul în care vor fi aleși, o persoană dintre Primar și Reprezentanți va fi delegată cu sarcina de a sta – în general odată la trei luni – la dispoziția Partenerilor Fondatori și a Partenerilor Asociați în vederea unei discuții amicale, ce poate fi pusă la dispoziția publicului. Textul dispune: *„De asemenea, Beneficiarii sunt de acord cu faptul că în cazul rezultatelor nesatisfăcătoare ale rapoartelor personale și/sau încălcării spiritului și dispozițiilor adoptate ale Contractul Social, Partenerii pot iniția sancționarea în public a Beneficiarului, respectiv demiterea acestuia din funcția de membru ales în consiliu.”*

La fel, Partenerii trebuie să stea la dispoziție în cazuri speciale, în teme stabilite în prealabil, respectiv în pregătirea deciziei menționate în capitolul I., inițierea acestor ocazii, însă, ține de responsabilitatea Beneficiarilor. Altfel spus, Partenerii nu pot acționa ca inițiatori în ceea ce privește chestiunile cele mai importante.

Funcționarea contractului:

Candidații desemnați (Beneficiari) după punerea la punct a textului au participat în campanie în spiritul Contractului, după care toți dintre ei au fost incluși în consiliu. Cu toate acestea, ciclul cuprins între 2006–2010 nu a fost lipsit de conflicte. Consiliul a solicitat opinia Partenerilor doar în puține probleme, iar potrivit unor reprezentanți, oficiul a devenit prea independent. Bineînțeles, pentru acesta avea un cadru legal, însă acesta se opunea spiritului contractului și discuției la scară largă. Potrivit altora, este un beneficiu neapărat al contractului faptul că s-a reușit menținerea dialogului între părți până la capăt, iar deciziile esențiale au fost luate în conformitate cu principiile stabilite în prealabil.

Voci critice¹³:

Evident, datorită nereușitei parțiale a contractului au apărut mai multe critici din partea celor implicați și din partea populației, acestea fiind următoarele:

- Populația nu a fost informată în mod regulat privind starea actuală a dezvoltărilor și priorităților planificate.
- Contractul nu a stabilit termene privind dezvoltările propuse, adică nu este clar exact care sunt elementele care trebuiau să fie realizate până în 2010 (până la sfârșitul ciclului) (nu pot fi luate la rost în mod concret).
- Au fost reprezentanți care au afirmat, fără a-și dezvălui numele, că mulți dintre membrii consiliului au rezistat până la capătul ciclului doar din motive de onoare.
- Munca din cadrul consiliului de reprezentanți a fost impregnată de conflicte personale. Dat fiind că reprezentanții programului au fost aleși în proporție de 100%, nu au avut o opoziție, iar uniunea s-a divizat în mai multe clici.
- Nu s-a înființat Forumul Civil (până în 2010), ori nu a funcționat îndeajuns de transparent.

¹³ În ceea ce privește observațiile critice, cei care au declarat sunt foști membri ai consiliului, iar observațiile critice pot fi găsite accesând linkul următor: <http://www.freeforum.hu/nagykovacsi/topik/10259>
<http://nagykovacsi.net/forum/viewtopic.php?f=36&t=87&sid=feab2d8ba1b521884aebb5b280a71bed>

Consecințe:

O parte din membrii consiliului de atunci au candidat din nou în 2010, de asemenea, au mai fost și unii membri fondatori care au devenit reprezentanți. Potrivit multora, nu au existat șanse pentru reînnoirea contractului, cel puțin nu cumembrii vechi, pentru că mulți dintre ei au fost dezamăgiți de nereușita contractului. La acest punct trebuie menționat că localitatea este în general înstărită, neexistând probleme care nu pot fi soluționate. Eforturile depuse în vederea menținerii comunicării cu civilii pot fi depistate, de exemplu, într-o nouă măsură, în cadrul căreia fiecărui reprezentant i-a revenit 1–3 organizații non-guvernamentale pe care aceștia le reprezintă în cadrul ședințelor (Sau mai degrabă obiectivele, părerile asociațiilor/fundațiilor sunt aduse în fața consiliului.). Cei întrebați sunt de părere că neapărat a meritat realizarea acestui experiment, deoarece oricând pot apărea circumstanțe politice în care va fi necesară instituirea unei astfel de uniuni. Învățând din greșeli, pot fi regândite sistemul cooperării și comunicarea societății. Majoritatea celor intervievați ar participa într-un eventual proces contractual, întrucât și ceilalți sunt dispuși în a stabili baze noi pentru funcționarea acestuia.

Know-how

În țară, proiectul ar putea fi aplicat în majoritatea localităților care dispun de autorități locale proprii. Modelul ar putea fi aplicat cu respectarea următoarelor cinci condiții:

1. Nevoia discuției la scară largă, ceea ce este un proces care necesită timp, energie și prin urmare, în mod indirect, resurse financiare.
2. Funcționarea unei baze civile puternice sau unui alt sistem de reprezentare a intereselor în localitate
3. Disponibilitatea persoanelor specializați în anumite domenii
4. Funcționarea unei medii de socializare în localitate
5. Disponibilitate, curiozitate din partea populației (și pentru a lua la rost!)
6. Eforturile de inovație, promovarea ideilor creative, abilitatea de a accepta opinii diferite (și în paralel cu aceasta, abilitatea de a face față criticilor).

Ca o alternativă a acestor condiții, și în procesul de dezvoltare comunitară se poate contura nevoia unei participări mai directe în administrarea vieții localității. Asigurarea posibilității planificării bazate pe comunitate, de asemenea poate deschide poarta către o autogovernare și mai deschisă. În ceea ce privește găsirea modelului adecvat pentru o localitate, este greu să dai indicații. Consider că este important să se aloce timp și spațiu suficiente pentru formarea opiniilor și maturizarea metodelor pentru ca soluțiile la probleme și la planificarea viitorului să apară pe loc. Pe baza exemplului este foarte important ca în timpul ciclului funcționarea să fie atent reglementată, pentru ca odată ajunși la putere, noii reprezentanți să nu se detașeze de comunitatea care îi susține. Este esențial ca actorii să planifice formarea unei uniuni nu doar pentru alegeri, ci pentru întregul ciclu, mai mult, să gândească la uniuni ce vor exista și după terminarea ciclului. Bineînțeles, modelele, la fel ca în croire, pot fi importante și în dezvoltarea urbană.

Concluzie

Ca să putem vorbi, în primul rând, despre un model sau de adaptabilitate, este necesar să studiem în profunzime elementele pozitive și negative ale Contractului Social din Nagykovácsi, de asemenea trebuie să definim aspectele care necesită modificare. Pentru acesta este esențială analiza soluțiilor puse în aplicare cu succes dar și a lacunelor, cu atât mai

mult cu cât este vorba de un experiment independent de direcțiile politice predominante, o alternativă specifică locală, capabilă să arate o autoguvernare adevărată. Din păcate, proiectul nu a primit aproape nicio publicitate în faza de implementare: nu au fost supuse unei analize nici eficiența internă (legată de implicarea populației locale, activitatea acesteia, respectiv legată de succesul/insuccesul proiectului), nici posibilitățile adaptării în alte localități. Evaluarea Contractului Social din Nagykovácsi va avea loc în toamna lui 2012¹⁴, iar rezultatele evaluării vor putea fi accesate, conform așteptărilor, începând din decembrie pe site-ul www.civilkavezo.hu.

Bibliografie

SCHULTZ Gábor: Társadalmi szerződés vagy elitmegállapodás? In: *Nemzeti Érdek*, 2008 ősz, pp. 53–64.

ROUSSEAU, Jean-Jacques: *Társadalmi szerződés*, Phönix Kiadó, 1942.

Referințe online:

Textul contractului social din Aba:

<http://letoltes.aba.hu/egyutmukodesimegallapodas/Egy%fcsm%fbk%f6d%e9si%20meg%e1llapod%e1s-v%e9gleges2008.11.30.pdf>

Pagina web a localității Aba:

<http://www.aba.hu>

Institutul de Cercetare Strategică:

<http://www.strategiakutato.hu>

Proiectul TÁMOP-5.5.1./A-10/1-2010-0015:

<http://www.reszvetel-demokracia-kozosseg.hu>

Contractul Social din Nagykovácsi:

<http://www.nrka.hu/index11.htm>

Observații critice pe marginea Contractului Social din Nagykovácsi:

<http://www.freeforum.hu/nagykovacsi/topik/10259>

<http://nagykovacsi.net/forum/viewtopic.php?f=36&t=87&sid=feab2d8ba1b521884aebb5b280a71bed>

Evaluarea Contractului Social din Nagykovácsi (conform așteptărilor, începând din decembrie 2012):

www.civilkavezo.hu

14 Datorită sprijinului Fundației Ökopolisz.

Letenyei László: Comunitate stradală

Introducere

Pe parcursul dezvoltării urbane ne-am confruntat de mai multe ori cu problema că activitatea sau responsabilitatea locatarilor privind proiectele de dezvoltare urbană este din ce în ce mai slabă. Comunitatea simte de multe ori – și deseori în mod justificat – că deciziile privind mediul urban sunt luate de către conducere, fără implicarea locatarilor. Practica integrării comunității se poate realiza în primul rând prin forurile locatarilor sau prin ore de consultații. Însă toate încercările comunitare de acest gen pot duce la un eșec, pentru că nici rolurile, dar nici atribuțiile nu sunt clarificate, bine conturate. Așadar, rezolvarea situațiilor conflictuale de acest gen nu este întotdeauna menită pentru descoperirea și soluționarea problemelor. Instituția comunității stradale poate fi o soluție bună pentru rezolvarea situațiilor sociale și a politicii de dezvoltare urbană.

Comunitatea stradală – la nivel de idee – este o inițiativă civilă, sub forma unei asociații de locatari, teritorial închisă, condusă chiar de către membrii acesteia. Poate avea diferite forme juridice: asociație, sau chiar subguvernare locală. Are drept scop în primul rând interesul, prin care locatarii își pot exprima propriile idei cu privire la dezvoltarea urbană din imediata vecinătate a lor. Consiliul local poate contribui la sârghișta asocierii stradale, prin finanțări solicitate. Beneficiul cel mai important este că în timp ce scad cheltuielile consiliului, contribuțiile financiare/în natură a locatarilor vor fi centralizate în vederea dezvoltării facilităților publice. Conform experiențelor internaționale acest demers contribuie la satisfacția și solidaritatea socială a comunității locale.

Ideea asocierii stradale nu este o noutate în sistemul consiliilor locale din Ungaria: bazele ei pot fi bine urmărite până în secolul al XVI-lea, însă conform relatărilor unor autori este vorba de o tradiție administrativă cu bazele în istoria cuceririi (când maghiarii au pătruns în Bazinul Carpatic), sau chiar și înaintea acesteia. Deși în zilele noastre sunt destul de rare străzile autonome în forma instituționalizată, din ce în ce mai multe localități se gândesc la introducerea acestui sistem atunci când vine vorba de dezvoltarea urbană sau comunitară.

Exemple din străinătate: Comunități stradale, inițiative locale și de autorități pentru dezvoltarea mediului înconjurător

O secvență recurentă din serialul american *Gilmore girls* era ședința locatarilor unde proprietarii caselor familiale din periferia orașului se adunau și discutau despre problemele zonale. Această secvență poate fi remarcată și în alte filme din America, și nu într-un mod întâmplător: un element de bază al democrației din America este înființarea și administrarea forurilor democratice conduse chiar de membrii acestora.

În SUA aproximativ 1 din 5 locatari sunt membri unei comunități/asociații locale (Community Associations Institute, 2009). Printre comunități sunt înregistrate inițiative locale, de consiliu, sau de autorități locale. În unele locuri aderarea este obligatorie

(proprietarul devine membru automat prin cumpărarea imobilului, ca și la noi, în cazul asociației de locatari), în alte zone fiind pe bază de voluntariat sau chiar într-un mod exclusiv. Anumite lucruri în orice caz sunt comune:

1. Membrii comunității stradale își asumă costuri suplimentare, ca de exemplu cotizație de membru, cheltuieli comune, cotizație de consiliu.
2. Membrii beneficiază de drepturi suplimentare, ca de exemplu drept de vot sau consiliere la autorități.
3. Drepturile suplimentare sunt în favoarea dezvoltării mediului înconjurător, ca de exemplu amenajarea zone publice, reglementări speciale sau chiar prevederi pentru respectarea reglementărilor.

Comunitățile legate de domiciliu în Statele Unite și în Canada se pot clasifica în trei categorii (City of Kansas, 2011). *Asocierea proprietarilor (homeowners association)* cuprindea inițial proprietarii imobilelor care erau construite de același constructor, însă în zilele noastre ies în evidență bariere zonale. Locuitorii vor face parte din această comunitate/asociație în mod automat, prin cumpărarea unui imobil. Principalele surse de venit ale acestor asocieri sunt constituite de cotizațiile membrilor, sunt administrate de către un consiliu ales, alcătuit din membrii reprezentați și plătiți. Scopul comunității este îngrijirea și dezvoltarea spațiilor comunitare, realizarea unei strategii civile pentru prevenirea criminalității, întreținerea clădirilor și a infrastructurii. Această formă este foarte asemănătoare cu asociația locatarilor, formă cunoscută în sistemul din Ungaria. Doar că acest sistem include mai multe imobile în mod colectiv.

Așa numita *Comunitatea stradală (neighborhood association)* este o comunitate pe bază de voluntariat, unde riveranii, firmele aferente și alte comunități de tip stakeholder se unesc în vederea dezvoltării/întreținerii unui teritoriu concret. Asocierea dezvoltă foruri în vederea dezbaterii cazurilor locale, problemelor existente, pentru a dezvolta și executa diferite planuri locale. Sunt organizate inclusiv acțiuni pentru strângerea fondurilor, se editează ziare de interes local, se contribuie la intensificarea identității locale, se organizează acțiuni pentru prevenirea criminalității (se administrează, de exemplu sisteme de alarmă). Este importantă munca voluntară a membrilor. Inclusiv conducerea asocierilor, de cele mai multe ori se face prin metoda *pro bono*.

În afara celor menționate există și alte organizații non-guvernamentale legate de domiciliu, cum ar fi asistența pentru vârstnici, activitățile de timp liber, realizarea unor evenimente religioase sau de altă natură comună. Aceste organizații funcționează de regulă prin colaborare orizontală, cotizațiile de membru au mai degrabă o valoare simbolică, donațiile private fiind bine-venite.

Tip	Asociația proprietarilor (<i>homeowners association</i>)	Comunitatea stradală (<i>neighborhood association</i>)	alte comunități (de exemplu clubul cititorilor de cărți, clubul grădinarilor, etc.)
Membru	în mod automat, prin cumpărarea unui imobil	de regulă locatarii voluntari, reprezentanții firmelor	voluntar
Cotizație de membru	cotizație de membru în mod obligatoriu	membrii o consideră obligatorie, dar se poate achita și prin muncă în folosul	de mică valoare

		comunității	
Organigramă	consiliu directorial ales, manager plătit	conducere aleasă, de regulă management pe bază pro bono	organizație de tip matrice pe bază pro bono
Sursă financiară	cotizație de membru, fonduri obținute de la autorități	organizarea acțiunilor pentru strângerea fondurilor, pe bază de mecenat	
Activitate	supravegherea construcțiilor locale, întreținerea imobilelor și spațiilor comunitare, păstrarea ordinii publice	prevenirea criminalității, editare ziare locale, intensificarea identității locale, dezvoltarea mediului înconjurător	sprijin social pentru vecini, organizarea programelor comunitare

Câteva exemple:

Comunitatea stradală Piggsville din Milwaukee, administrează prin site-ul statului Wisconsin un sistem de supraveghere și de raportare, care organizează de asemenea activități pentru strângerea de bunuri nefolosite și mici târguri. În plus, printre altele, comunitatea a solicitat de la administrația orașului și lansarea programului de 70 milioane de dolari în vederea prevenirii situațiilor de urgență, ca urmare a potopului din anul 1997 (Valley Park Civic Association, 2011).

Inclusiv *asociația proprietarilor* Rolling Oaks din North Carolina participă în fiecare an la Seara Națională Comună (National Night Out). Scopul acestui eveniment este sprijinirea colaborării și a relațiilor între comunitate și poliția locală, prin activități comune (grătar comun în aer liber, activități pentru tineret, prezentările poliției). În afară de aceste activități, membrii Rolling Oaks au dezvoltat un sistem pentru re folosirea apei uzate din zonă, și administrează un portal afișând locurile de muncă disponibile în zonă (Rolling Oaks Homeowners Association, 2011).

Organizația Civic Center din New Orleans se ocupă cu sprijinirea comunităților proprietarilor din localitate. Organizația se ocupă în primul rând cu proiectarea acțiunilor și/sau instrumentelor inovative, ce pot fi folosite în vederea cercetării opiniei locatarilor, sau chiar pentru activarea lor. O parte dintre aceste acțiuni/instrumente pot fi accesate în mod gratuit de comunitatea stradală, dar există de asemenea servicii contracost. Câteva exemple:

- Inventarea funcționalității clădirilor nepopulate sau în stare degradată este mereu o sarcină complexă. Așa numita *fițuica de dorințe* aflată pe fațada clădirii este accesibilă oricărei persoane. Pe aceste hârtiuțe locatarii își pot exprima dorințele lor cu privire la viitorul imobilului respectiv (*I wish this was...*)
- Pe o clădire aflată într-o stare degradată, dar care trebuia îngrijită, s-a amplasat un panou cu înscrisul *Din nou are nevoie de iubire*. Locatarii au avut posibilitatea de a nota amintirile lor personale pe acest panou, ca de exemplu: în tinerețea mea aici se afla o cofetărie, sau aici a locuit o doamnă în vârstă cu 27 de pisici.
- Panouri similare, dar de mărimi mai mici au fost amplasate și în alte zone publice, cu următoarea propoziție nefinalizată, înscrisă de mai multe ori: înainte să mor aș mai dori să... Propoziția putea fi finalizată de către locatari.

Pe site-ul Civic Center se poate cumpăra cardul de jucărie afișând drepturile comunității locatarilor, panoul pentru vecini cu inscripția *Vă rog să mă deranjați*, dar și alte instrumente interactive.

Așa numitele „tizedek, fertályok, derék utcák”¹⁵ – tradiția istorică a comunităților stradale autonome din Ungaria

(pe baza lucrărilor lui Báráth János din 1997 și 2007)

Conform relatărilor documentelor provenite din sec. XVI–XIX, în administrația unui oraș sau sat maghiar au jucat un rol destul de important „cartierele” cu o autonomie relativă, în ceea ce privește autoorganizarea socială și economică, dar și în menținerea ordinii interioare. Acestea au fost numite în secuime și în *Alföld* drept „tizedek”, respectiv „fertály” în civilizația de la Dunántúl (Ungaria de Vest) și de la *Felvidék*, sau străzi autonome în orașele de târg.

Începând cu mijlocul secolului al XIX-lea au avut loc mai multe încercări pentru a recenza „tizedek” din Secuime, în special a satelor din zona Ciucului. Printre aceste lucrări enumerăm munca lui Benkő Károly din anul 1853, Orbán Balázs între 1868–1873, Endes Miklós în 1938, pe baza lucrărilor lui Bartalis János, sau opera lui Vámszer Géza din 1977.

Dacă facem o comparație a numelor „tizedek” dintr-un sat, folosite în operele diferiților autori putem constata multe neconcordanțe. „Székely tizedek” nu au avut limite stricte, nu erau denumirile permanente ale zonelor dintr-o localitate, ci aceste nume s-au schimbat pe parcursul istoriei, au fost interpretate în diferite forme chiar de către consăteni.

Milleker Rezső (1939) consideră că, denumirea „*Székely tizedek*” se referea la organizațiile militare maghiare din vremea pătrunderii în Bazinul Carpatic (honfoglalás). Ceilalți autori sunt mai retrași în această privință. De exemplu, Imreh și Pataki (1983:67, 1992:94) relatează că împărțirea localităților în „tizedek” cu o autonomie administrativă relativă, era o soluție bună, care era susținută chiar de administrația din secolul al XVIII-lea în diferite regiuni geografice, printre care era regiunea sașilor (pe nume de Zehntschaften), dar și în regiunile populate de români, din zona militarilor de frontieră de la Bistrița-Năsăud.

Conform relatărilor legilor sătești din sec. al XVI–XVII-lea, „tizedek” au jucat un rol important în gospodăria și viața consătenilor. Au organizat munca comunitară, au supravegheat gardurile, porțile, podețele și șanțurile aflate în arondamentul lor. Conducătorul ales al „tizedek” era așa-numitul „tizedes” sau „tizedbíró” (judecătorul comunității), care avea inclusiv dreptul de a aplica sancțiuni. El împărțea fânul și pădurea între subordonații lui. La sfârșitul sec. al XIII-lea s-a întâmplat de mai multe ori ca „tizedes” să fie evidențiat drept titular. În Csíkszék (regiunea Ciucului), unde și la sfârșitul sec. al XIX-lea se folosea metoda „tizedes”, în formă de *coproprietate*, care a preluat multe activități comunitare de la consăteni, în calitate de coproprietar public în relații civile (Imreh I. 1983: 67, 68). De exemplu, până în anii 1870, în localitatea Leliceni (Csíkszentlélek) a existat coaverea „tizedek”. Aceasta forma o comunitate pe baza realităților existente cu administrația locală, biserică, școală, coproprietăți, dar și identitatea lor în calitate de consătean din Leliceni.

La conducerea „tizedek” stătea un „tizedbíró” (judecător) ales, care era ajutat de un consătean din comunitate. Păzitorii erau angajați de către „tizedek”, pe bază de salariu. Fiecare „tizedes” avea propria sa stână. Problemele legate de stână erau soluționate de către „esztenabíró” (administratorul stânei). Parcelele „tizedek”, cultivate cu câneapă erau delimitate. „Tizedbíró”

15 Nota traducătorului: acești termeni arhaici se referă la părți ale străzii

era foarte preocupat de organizarea și coordonarea activităților în folosul comunității. Conducătorul coproprietății era ales de comunitatea „tizesek” (Duka J. 1978).

În celelalte părți ale țării (Dunántúl, Felvidék), în descrierile activităților prezentate se folosea termenul „ferty” (divizie specială), provenit din limba germană. În mai multe localități din regiunea Alföld (Kecskemét, Halas, Szolnok, Karcag, Makó, Hódmezővásárhely) se folosea „tizesek” și în sec. al XVII-XIX-lea. Cunoaștem localități și în Bazinul Carpatic unde străzile aveau drept de târg (Csizmadia A. 1983: 50). „Tizesek” a orașelor *hajdúváros* (orașe haiducești) sunt evidențiate până în sec. al XVI-lea. Un exemplu găsim la Bárth (1997), care prezintă străzile autonome ale localității Debrecen (în urma Zoltai L. 1939; Sági L. 1978; Szendrey I. 1984).

Între sec. al XVI-XIX-lea, orașul Debrecen era împărțit în „járások” (raioane), iar acestea în străzi (tizesek). În anul 1552 cele două raioane formau un fel de sector, care a jucat un rol (teritorial) în denumirea sau alegerea senatului. Unitatea administrativă cea mai mică din punct de vedere autoguvernamental era strada. Denumirea stradă (utca) însemna de fapt un grup de străzi, un mic cartier. Acestea erau denumite și „derék utca” (stradă majoră), dar locatarii din orașul Debrecen de multe ori chiar omiteau denumirea „stradă”. Denumirea locurilor erau în felul următor: „Péterfiában”, „Csapóban”, „Piacban”, „Hatvanban” (în Periferie, în Piață, etc.).

Cei mai importanți reprezentanți stradali erau „utcakapitány” (căpitanii stradali), care erau aleși în fiecare an de către comunitatea stradală, din rândul riveranilor. Și munca căpitanului era ajutată de către „tizesek”, desemnați anual. Consiliul format din „utcakapitány” și „tizesek” era numit „kapitányszék” (consiliu de căpitanie), care avea drept la jurisdicție limitată. Această denumire – „utcakapitány” – era folosită în localitatea Debrecen încă din anul 1551. În sec. al XVI-lea, însă foloseau în mod paralel și denumirea veche, cea de „utcabíró”. Între sec. al XVII-XIX-lea cea mai folosită denumire era cea de „utcakapitány”. În fruntea „tizesek” stăteau „tízházgazdák” (proprietarii conducători), care erau aleși în fiecare an de către riverani. Strada avea un scrib, vizitiu, văcar, paznic de noapte, toți în calitate de salariați.

Căpitanii erau responsabili pentru ordinea de zi și de noapte a străzii din arondament, respectiv pentru îndepărtarea persoanelor nedorite sau dubioase. Ei organizau și coordonau munca în folosul comunității, efectuată în străzile din arondament. Aceste lucrări cuprindeau întreținerea șanțurilor, porților, străzilor, podețelor. În cazul în care comunitatea avea nevoie de un transportator, ei făceau rost de căruțele necesare. Ei încasau contravalorile amenzilor aplicate de exemplu pentru lipsa apei necesare la stingerea incendiilor. Colaborau cu senatul în vederea încasării contravalorii amenzilor excepționale. Supravegheau folosirea imobilelor din arondament, în conformitate cu destinațiile acestora.

Fosta stradă din localitatea Debrecen funcționa ca o adevărată unitate locatară, administrativă, economică și organizatorică, având în fruntea ei funcționarii aleși de către riverani. Unele comunități stradale aveau drepturi private pentru târguri chiar și în sec. al XV-lea. Cele mai multe străzi din Debrecen aveau producători proprii. Turmele comune erau organizate pe străzi. Ciobanii comunitari erau angajații asocierii stradale. Fiecare stradă avea o casă comună, care era denumită de către consăteni „utcaháza” (casa străzii). Casa străzii nu era folosită în scopuri administrative, ca și primăria, ci mai degrabă avea forma unei curți de păsări, în care erau amplasate și grajduri, obor, magazii, grânare, locuințe de servitori. În mod evident aici s-au strâns și riveranii în timpul ședințelor și alegerilor. Aici aveau loc inclusiv ședințele „kapitányszék”-ului. Făceau parte din clădirile comune ale străzii: staul pentru tauri, grajduri, și casele paznicului de foc. Fiecare asociere stradală avea animale de tracțiune, căruțe de cai și de boi.

Începând cu anul 1833, administrația comunității stradale din orașul Debrecen a început să-și piardă semnificația inițială. În anul 1836 consiliul local a desființat gospodăria separată a străzilor. Casele străzii și alte proprietăți, terenurile asocierii stradale au intrat în posesia comunității orașenești, sau au fost transformate în cazarme. Posturile de „utca kapitány”, „tizedes” și „tíz házgazda” au fost desființate în mod definitiv în anul 1872, cu ocazia reorganizării administrației publice pe nivel național.

Autogovernarea parțială, ca fiind un cadru legal accesibil în vederea înființării comunităților stradale

Legislația maghiară în vigoare permite comunităților locale înființarea de organizații non-guvernamentale în vederea apărării și administrării intereselor lor, chiar și în formă de asociații. Deci, deși nu există interdicție, organizațiile non-guvernamentale locale sunt înființate într-un ritm foarte lent. Există mai multe organizații/asociații pentru apărarea localității sau a patrimoniului care însă diferă de comunitățile stradale în mai multe aspecte.

Care este diferența între o asociație pentru apărarea localității și o comunitate stradală?

Asociație pentru apărarea localității	Comunitate stradală
Activitate desfășurată pe teritoriul întregii localități	Se concentrează doar pe o comunitate mai restrânsă (face curat doar în fața propriei porți)
În multe cazuri este actorul, susținătorul vieții politice locale	Este apolitică
Este meritocratică, condusă de câțiva intelectuali	Este condusă de riverani
Scopurile sunt stabilite de organizație	Scopurile sunt stabilite de către riverani (organizația moderează și centralizează ideile membrilor)
Principala sursă este finanțarea din susțineri sau din licitații	Principala sursă este aportul membrilor

Datorită faptului că în Ungaria organizațiile non-guvernamentale pentru apărarea intereselor comunității locale sunt înființate într-un ritm foarte lent, ar fi indicată oferirea unui sprijin din partea autorităților locale. Forma legală cea mai accesibilă în vederea înființării unei comunități stradale este forma de *autogovernare parțială*.

Instituția autogovernării parțiale nu este necunoscută în activitatea administrativă din țară. Art. 9 din ÖKT împuternicește pe autoritățile locale în vederea înființării instituțiilor de autogovernare parțială în zonele izolate sau care prezintă un interes special. Această înființare se poate realiza în urma analizei situației concrete, oferind instituțiilor atribuții bine determinate.

Exemplu din localitatea Érd: autogovernările parțiale din oraș

În Ófalu – o parte din localitatea Érd – exista o autogovernare regională încă de după schimbarea regimului. În anul 2006 administrația locală a luat o decizie extraordinară: a

înființat instituții de autogovernare parțială în întreg orașul. Fiecare dintre acestea include un număr de aproximativ 6–8000 de locuitori. În Ungaria nu au mai avut loc încercări similare. Cele opt autogovernări parțiale dețin surse financiare (în 2008 valoarea acestora era de 10m HUF/an/autogovernare), care sunt asigurate de către administrația locală.

Autogovernările parțiale au fost create în vederea realizării următoarelor scopuri:

- Susținerea participării locatarilor pe parcursul luării deciziilor administrative,
- Rezolvarea problemelor de importanță minoră, pe plan local,
- Creează un canal de comunicare bidirecțional în vederea rezolvării problemelor majore.

Primarul orașului Érd, dl. T. Mészáros András a evidențiat într-un interviu că, administrația locală a renunțat la o parte din resurse și din competențe: *„Cheltuieli locale există, dar întrebarea este următoarea: A cui este competența? Cu cât crește numărul participanților, cu atât avem mai multe propuneri. Nici noi nu i-am putea cheltui mai bine.”* Cele 10 m HUF/autogovernare au fost folosite în mod corespunzător: au fost construite noi trotuare, au fost curățate anumite locuri, iarba și buruienii se tund tocmai în locurile cele mai importante pentru riverani. Aceasta este atenția, pentru care autoritățile locale trebuie să dea socoteală locatarilor de cele mai multe ori.

„Acești 10 m HUF cu scop de dezvoltare nu reprezintă nimic. Adevăratul scop este comunicarea” – a relatat primarul. Deși cele mai multe situații locale nu pot fi soluționate din aceste fonduri, problemele sunt dezbătute de către membrii autogovernării parțiale în cadrul ședințelor autorităților locale. Astfel, indiferent dacă are succes sau nu, rezultatul va fi comunicat membrilor autogovernării parțiale, deci inclusiv către locatari – și astfel se îndeplinește scopul principal.

Despre funcționarea autogovernării parțiale

Pe parcursul defragmentării geografice, autogovernările parțiale s-au bazat pe sectoarele de vot: două sectoare au format o autogovernare parțială. În toate cazurile, președintele autogovernării parțiale era un reprezentant al administrației locale, desemnat dintre reprezentanții autogovernării aleși în zona respectivă. Cei 5–10 membri al corpului de delegați al autogovernării parțiale au fost aleși printr-o metodă simplă: propunerile s-au putut depune la editura ziarului local și pe internet. Susținerea candidaților se face prin forul locatarilor, iar denumirile propriu-zise se fac de către Administrația Locală. Aceștia nu sunt remunerați pentru activitatea lor. Reprezentanți ai autogovernării parțiale pot fi doar riveranii.

Resursele de dezvoltare sunt gestionate de către autogovernarea parțială, dar cu răspunderea Administrației Locale: deciziile autogovernării parțiale sunt prezentate corpului delegaților de către președinte (președintele fiind inclusiv reprezentant al administrației locale), după care se va lua o hotărâre privind realizarea. În ceea ce privește realizarea, se va emite un certificat de îndeplinire. De exemplu: o clădire construită trebuie recepționată de către autogovernarea parțială, dar și de către administrația locală.

Comunicarea socială mai directă, va contribui cu siguranță și la diminuarea problemelor legate de integrarea socială. Localitatea Érd cu cei 63 de mii de locuitori ai săi, situată în imediată vecinătate a capitalei Ungariei este un oraș aglomerat dar și liniștit în același timp: zilnic, mulți locatari se deplasează către Budapesta încă de zori de zi și se întorc seara după muncă. Relațiile lor sociale nu le leagă de Érd, creativitatea lor activă de cele mai multe ori nu se realizează în acest oraș. Populația orașului crește în fiecare an cu aproximativ 1000–1500 de locuitori, ceea ce îngreunează crearea legăturilor strânse între locatarii cei noi.

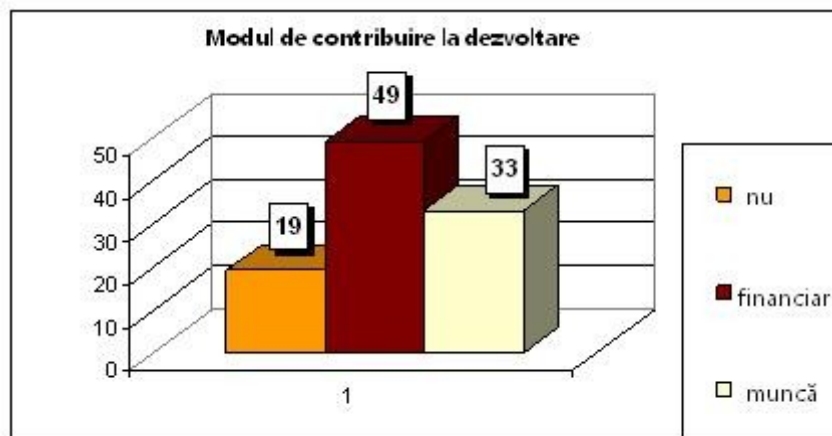
Datorită faptului că nu sunt locuri de muncă comune, respectiv rolul bisericii și al școlilor este din ce în ce mai redus din cauza migrărilor, este o mare nevoie de inițiativele autorităților locale în această privință. Sistemul autoguvernărilor parțiale este, printre altele, o astfel de inițiativă.

Edilul orașului a menționat un alt aspect interesant cu privire la realizarea autoguvernărilor parțiale. Relatează că, în județul Pest, în cazul autorităților rurale sunt mulți primari care au deservit deja 3–4 mandate (acest lucru se întâmplă mult mai rar în orașe). El consideră că acest lucru este cauzată în primul rând de comunicarea între persoane: într-o localitate cu 3000–5000 de locuitori este foarte posibil ca edilul să cunoască „pe toată lumea”, și fără a fi necesar orice cale/mijloc special de comunicare, el poate afla ideile alegătorilor. Acest sistem funcționează viceversa. Din punct de vedere administrativ, Érd se împarte în opt teritorii mai mici, aproximativ de mărimea unui sat. Astfel reprezentanții teritoriali au posibilitatea de a lucra mai eficient, printr-o comunicare mai strânsă cu locatarii, oferind șansa de a lucra mai ușor în folosul comunității și în vederea realegerii.

Există în zilele noastre nevoia de a înființa comunități stradale? Rezultatele unui sondaj efectuat într-un oraș mic

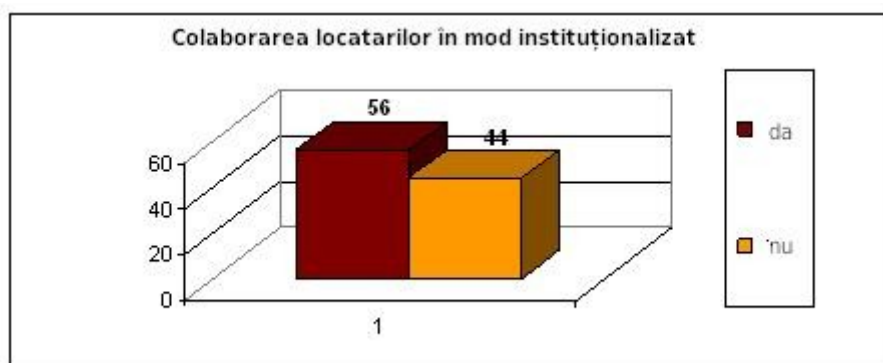
Dezvoltarea unei localități trebuie să fie mereu ajustată la posibilitățile și nevoile locale. Știm din experiență că strategiile de folosire a spațiului, bazate pe observațiile locatarilor au cel mai mare succes. Folosirea spațiilor publice în mod corespunzător se consideră cel mai important punct pe parcursul dezvoltării unei zone. Considerăm un aspect foarte important că, nu doar amenajarea spațiilor publice trebuie realizată cu includerea locatarilor, dar și proiectarea acestora. Dacă locatarii au un rol activ în ceea ce privește amenajarea, restructurarea mediului înconjurător, cu atât mai mult se va dezvolta simțul lor de proprietate, și se vor simți ca și acasă în aceea zonă. Dar pot fi convinși oare locatarii să participe la proiectarea propriilor străzi sau piețe? Pot contribui inclusiv cu surse financiare în ceea ce privește întreținerea zonelor publice?

În localitatea Gödöllő, în anul 2006 am realizat un sondaj de opinie publică prin telefon – cu privire la conceptul dezvoltării rurale –, pe parcursul căruia am aflat interesele locatarilor privind formarea comunității stradale. Conform rezultatelor reprezentative am dedus că locatarii sunt cei mai interesați de problemele de dezvoltare care îi privesc în mod direct, așadar, au o viziune privind mediul înconjurător. 99% dintre cei întrebați au dat un răspuns imediat la întrebarea legată de dezvoltarea cea mai dorită în strada lor. Conform datelor noastre, (49% dintre) locatarii orașului Gödöllő sunt de acord cu aportul financiar pentru proiectarea dezvoltării stricte și directe a mediului înconjurător, dar (33%) pot contribui inclusiv cu munca lor pentru aceste activități. Mai multe persoane au relatat despre munca lor de acest gen, efectuată în trecut (Doar 19% dintre ce întrebați nu sunt de acord sub nici o formă cu aportul la lucrări).

„Ați contribui la dezvoltarea/formarea mediului strict înconjurător? Dacă da, prin ce formă?” – sondaj de opinie în localitatea Gödöllő, realizat în anul 2006.

La răspunsul cu privire la necesitatea acționării comunității locatarilor prin formă instituționalizată, majoritatea au răspuns cu „da”. Deci, interesul locatarilor este unul semnificativ cu privire la problemele existente în străzile/zonile din apropiere.

„Conșiderați că ar fi oportună colaborarea și acționarea locatarilor în vederea administrării problemelor, sau în vederea dezvoltării mediului înconjurător?” – sondaj de opinie în localitatea Gödöllő, realizat în anul 2006.

Dintre persoanele întrebate, cele cu studii superioare (49%) au fost de acord cu formarea comunităților stradale, urmate apoi de cele cu studii medii (26%), respectiv cele cu studii elementare sau profesionale. Acest lucru înseamnă că populația intelectuală din Gödöllő, reprezentată într-o proporție semnificativă, consideră că este oportună formarea unei alianțe în rândul locatarilor, prin care ei pot colabora cu autoritățile locale.

Aportul financiar în vederea dezvoltării mediului strict înconjurător vine tot din partea locatarilor cu studii superioare (53%). Ei sunt urmați de locatarii cu studii medii și profesionale, respectiv cei cu studii de bază. Contribuția prin muncă pe parcursul dezvoltărilor prezintă valori identice.

Înființarea comunităților stradale este susținută de 56% dintre cei întrebați, cu toate că nu au cunoștințe aprofundate despre această instituție, deoarece nu au fost organizate campanii în această privință. Dintre cei care sunt de acord cu înființarea comunităților stradale numărul celor cu studii superioare este majoritar (49%).

Rezumat

Prezenta lucrare este de interes local, deci promovează înființarea comunităților locatarilor în Ungaria, în vederea dezvoltării și administrării zonelor publice din mediul lor.

În Statele Unite o cincime din populație face parte dintr-o comunitate pentru dezvoltarea orașului. Există două forme foarte cunoscute: Asociația Proprietarilor Imobilelor Locale, respectiv Asocierea Vecinilor ori Asocierea Stradală. Din păcate, exemple asemănătoare din Ungaria nu vă putem oferi. Înainte de dezvoltarea sistemului dictatorial, respectiv în timpul Monarhiei, înainte de întărirea administrării centralizate, toate localitățile din Ungaria erau formate din părți mici, străzi autonome, care la rândul lor aveau drepturi și obligații semnificative (amenajarea spațiului public, aveau proprietăți de bunuri, imobile, pășuni, uneori chiar și animale).

Înființarea comunităților stradale poate fi susținută inclusiv de administrațiile locale, chiar și prin înființarea unei autogovernări parțiale, prezentată și în acest studiu, așa cum a fost realizat între 1990 și 2000 în localitatea Érd.

Bibliografie

- BÁRTH János 2007, *Az eleven székely tízes. A csikszentgyörgyi és a csikbánfalvi tízesek működése a XIX. XX. században.* [„Tízes” secuiesc. Funcționarea a „tízesek” din Ciucsângeorgiu și Bancu în sec. al XIX–XX-lea] Kecskemét: Katona József Múzeum
- BÁRTH János 1997, Tizedek, fertályok, autonóm utcák. In: A Magyar Nyelvterület településformái [Formele de localități din teritoriul de limbă maghiară], „Település” fejezet [capitolul „Localitate”], In: Balassa Iván *et al.* (ed.) *Magyar Néprajz 4* [Etnografie maghiară]. Kötet: Életmód. [Volumul: Mod de viață] (a Paládi-Kovács Attila (et al) szerkesztésében készült Magyar Néprajz c. kiadvány 4. kötete [volumul nr. 4 al publicației Magyar Néprajz 4 –Etnografie maghiară–, editat de Paládi-Kovács Attila (et al)]) Budapest: [Editura] Akadémiai Kiadó ISBN 963 05 7325 3 (volumul IV.) pp 51-56. <http://vmek.oszk.hu/02100/02152/html/04/7.html>
- City of Kansas, MO 2011: *Neighborhood and Community Services*, <http://webfusion.kcmo.org/coldfusionapps/neighborhood/groups/search.cfm>, downloadat la 3 sept. 2011
- Civic Center: Projects, New Orleans, USA, <http://civiccenter.cc/category/current/>, downloadat la 3 sept. 2011
- Community Associations Institute 2009: What do americans say about their own community associations?, http://www.caionline.org/info/research/Documents/national_research_2009_bw.pdf, downloadat la 3 sept. 2011
- CSIZMADIA Andor 1983, Népi közigazgatásunk tizedesi és fertálymesteri intézménye [Instituția de „tizedes” și „fertálymester” din administrația noastră populară] GyT 5, pp. 45–73.
- DUKA János 1978, *Csikszentlélek tízeseiről. Népiszm. Dolg.* [Despre „tizedesii” din Leliceni. Lucrare de etnografie] pp. 186–194.

- Érd Megyei Jogú Város 54673/2006 és I-6/2006 sz. önkormányzati határozatai. [Hotărâri ale autorităților locale din Municipiului Érd]
- IMREH István 1983, *A törvényhozó székely falu*, Bukarest [Satul secuiesc legiuitor. București]
- IMREH István – PATAKI József 1992, *Kászonszéki krónika (1650–1750)*. [Cronică din Casin] Budapest–Bukarest
- MIKELLER Rezső 1939, A székely tizedesek. [„Tizedesii” secui] DSz XIII., pp. 1–40.
- Rolling Oaks Homeowners Association 2011: Our Success Story, http://www.neighborhoodlink.com/article/Community/Rolling_Oaks_Online_Neighborhood_Success_Story, downloadat la 27 aug. 2011
- SÁPI Lajos 1978, Utcakapitányságok területi felosztása Debrecenben a XVI–XIX. században. [Distribuția teritorială a căpitanatelor stradale în Debrecen în secolele XVI–XIX] DMÉ 1977. Debrecen
- SZENDREY István 1984, Debrecen a mezőváros. [Debrecen, oraș de câmpie] In: Szendrey István (ed.): *Debrecen története I.* [Istoria orașului Debrecen], pp. 131–311.
- Valley Park Civic Association (Piggsville) 2011: Our Services, http://www.neighborhoodlink.com/article/Community/Piggsville_Online_Neighborhood_Success_Story, 2011
- ZOLTAI Lajos 1939, Debreceni utca kapitányok, tizedesek és tízházgazdák. [Căpitani stradali, „tizedesek” și „tízházgazdák” din Debrecen] DSz XII. 3, pp. 101–113.

Huszár Daniella: Gestionarea mediului în zonele urbane (Urban Environmental Stewardship)

Introducere

Gestionarea mediului în zonele urbane (Urban Environmental Stewardship) reprezintă participarea comunităților locale, indivizilor sau a organizațiilor în întreținerea spațiilor verzi din mediul urban. Gestionarea mediului se poate referi deopotrivă la participarea în îngrijirea spațiilor verzi, în observarea schimbărilor de mediu, precum și la o educație ecologică. Printre activitățile de gestionare a mediului se numără de exemplu îngrijirea spațiilor publice, întreținerea drumurilor, înființarea de grădini comunitare, colectarea deșeurilor, combaterea ambrosiei, plantarea de flori, amenajarea albiilor râurilor.

Prezentul articol descrie gestionarea mediului ca pe un instrument, care poate diminua cheltuielile și/sau responsabilitatea autorităților locale în realizarea unei anumite sarcini locale (întreținere de spații verzi), în același timp oferind un cadru instituțional implicării comunității, respectiv implicării active a societății, măbind astfel conștientizarea asupra ecologiei urbane. După prezentarea modelului de gestionare civilă a mediului, voi trece la prezentarea a două exemple din Statele Unite, respectiv voi detalia două inițiative (una civilă și cealaltă venită din partea autorităților locale) din Ungaria.

Raportul dintre gestionarea mediului și autoritățile locale

În ultimii ani s-au formulat numeroase critici cu privire la principiul participării tradiționale și practica acesteia (Stivers 1990). În ceea ce privește modelul alternativ, răspândirea practicii planificării participative este din ce în ce mai semnificativă. Din cauza limitelor instituționale ale planificării participative (birocrație complexă, comunicarea greoaie cu cetățenii) se poate întâmpla că cetățenii să nu fie îndeajuns de pregătiți pentru a putea forma o opinie privind anumite politici; deseori este lipsa resurselor ce limitează planificarea participativă, care în loc să reprezinte publicul local, mai degrabă poate deveni intermediarul poziției grupurilor de interese polarizate (English 1999; Feller 1991 in Shandas-Messer 2008). Gestionarea mediului, în contrast cu modelul tradițional, oferă cetățenilor posibilitatea participării indirecte în soluționarea problemelor legate de mediu, ei înșiși fiind implicați în acestea și deseori fiind chiar cauzatori ai acestora.

Formarea instituției gestionării mediului poate fi imaginat, în fond, în două feluri:

1. O mișcare organizată de jos în sus, sprijinită de autoritățile locale
2. Inițiativă a autorităților locale, pentru care au nevoie de parteneri non-guvernamentali

Un exemplu al sprijinului de către autoritățile locale a inițiativelor venite de jos îl reprezintă mișcarea grădinilor comunitare din New York din anii 70. În vederea sprijinirii inițiativei autoritățile locale au răspuns (cu oarecare întârziere) prin punerea la punct al programului Green Thumb, care în cele din urmă a recuperat numeroase terenuri lăsate în paragină, cu scopul de a le reabilita în folosul comunității. Ideea programului este ca autoritățile publice să „fructifice” activitatea non-guvernamentală prezentă în orașe în scopul

întreținerii spațiilor publice, iar în același timp să sprijine comunitatea în realizarea propriilor inițiative. Grădinile comunitare din New York sunt susținute de Green Thumb cu ajutor material (cu bani și în natură, de exemplu, cu instrumente), ajutor tehnic și cu programe educaționale (deservește peste 600 de grădini).

Principala funcție a instituțiilor intermediare precum Green Thumb, înființate în vederea sprijinirii comunităților, este promovarea fluxului instrumentelor, informației și resurselor necesare pentru întreținerea spațiilor verzi. (Svendsen, Campbell 2008).

Cealaltă abordare, cea a inițiativei venite din partea autorităților locale este motivată în primul rând de intenția de consolidare a coeziunii societății locale.

În cazul ambelor posibilități se poate constata următoarele:

- autoritățile eliberează forțe care altfel nu ar exista
- responsabilitățile autorităților nu se diminuează în mod necesar, poate chiar va crește, însă acestea vor crea spații verzi îngrijite ce asigură un nivel de trai mai ridicat, și în general crează niște valori pentru public, ce nu ar putea fi realizate altfel decât printr-o investiție mai mare
- se îmbunătățește comunicarea între autoritățile locale cu populația
- se întărește coeziunea societății locale.

Cel din urmă aspect merită discutat mai în detaliu.

Gestionarea mediului ca structurare socială

În abordarea prezentului articol gestionarea mediului constituie o formă a participării comunității în crearea de bunuri publice. Studiile efectuate despre mișcările de gestionare a mediului din orașele mari din Statele Unite atestă o activă participare non-guvernamentală în întreținerea spațiilor verzi urbane: școli, cooperative de locuințe, organizații bisericești și culturale, grupuri formale sau informale deopotrivă întreprind activități de gestionare a mediului.

Gestionarea mediului îmbină individul cu comunitatea, iar la nivelul comunității contribuie la revitalizarea rețelelor sociale deteriorate din motive demografice sau din cauza dezvoltării urbane. Cooperarea întărește coeziunea comunității locale, dar poate conduce și la formarea de rețele sociale care depășesc vecinătățile, facilitând accesul comunității la diferite resurse (informație, educație).

Activitatea de gestiune a mediului, prin mobilizarea eficientă a resurselor și a rețelelor poate fi definită, de asemenea, ca o mișcare locală, care, din punct de vedere al ideologiei sale, datorită de natura sa locală se distanțiază de organizațiile verzi, active la nivel internațional. Unii autori descriu participarea comunităților locale în gestionarea resurselor ca pe o mișcare ecologică independentă (Weber 2000). Această mișcare este caracterizată prin natura sa, respectiv de transmiterea unor competențe de decizie rețelelor și persoanelor civile locale.

Ce spații să fie destinate gestionării mediului?

În funcție de caracterul spațiilor verzi

Gestionarea mediului se poate extinde asupra a numeroase tipuri de structură spațială urbană. Un studiu care a analizat distribuția spațială a gestionării (non-guvernamentale) mediului în șase metropole din SUA a clasificat spațiile în patru tipuri (Svendsen-Campbell 2004).

- Spații deschise, desemnate ca (Designated open space) spații de recreație, parcuri, terenuri de joacă și rezervații naturale;
- Spații hidrologice (Water related sites);
- Spații aparținând mediului construit (Built environment), precum acoperișuri verzi, terenuri goale, grădini interioare;
- Peisaje stradale (Neighbourhood streetscapes) precum copaci și vegetație stradale;

Studiul de mai sus face diferență între 36 tipuri de spații, dintre care cel mai des menționate de organizațiile întrebate despre spațiile-țintă ale activităților lor au fost parcurile, bazinele hidrografice, rezervațiile naturale, albiile de râuri și pârâuri, respectiv malurile de apă.

În funcție de drepturi de proprietate

Structura de proprietate a spațiilor gestionate este diferită, mai mult se referă la gestionarea de spații publice (spații aparținând sectorului public), dar este răspândită de asemenea îngrijirea de către comunitate a spațiilor private (proprietăți private sau proprietăți aparținând unei entități non-guvernamentale sau unei societăți comerciale).

Dat fiind că gestionarea mediului reprezintă o activitate întreprinsă în interesul comunității, aceasta nu este influențată de structura de proprietate. Din cauza faptului că aspectele pe termen lung ale comunității sunt deseori limitate de interesele pe termen scurt legate de vânzarea spațiilor de proprietate privată, în mare parte este dreptul de proprietate comună cel care facilitează durabilitatea activității de gestionare a mediului. Apariția acesteia însă este rară, mai ales în lipsa de resurse și de organizare (Burch 1997).

În funcție de funcție

Gestionarea mediului afectează deseori părțile spațiilor urbane deschise, neafiate în folosință și lipsite de funcție (terenuri abandonate, zonele în jurul incineratoarelor închise), unde spațiul întreținut constituie o asemenea resursă, care poate promova bunăstarea, sănătatea comunității, asigurând capacitatea de recuperare a acesteia. Aici deja nu responsabilitatea ecologică sau obținerea controlului asupra unui teren sunt aspectele cele mai importante, ci gestionarea mediului, în sensul ei de ajutor reciproc între activitatea umană și natura (Campbell-Wiesen 2009). Raportul între întreținerea spațiilor verzi și efectul activităților de întreținere asupra bunăstării și sănătății comunității a fost atestat de numeroase cercetări din ultimii ani (Svendsen 2009).

În mediul rural, cel urban și în provincie

Deși prezentul articol abordează utilizarea de către comunitate a spațiilor publice urbane, inițial, ideea provine din metodele elaborate pentru a fi aplicate în societățile rurale. Utilizarea terenului de către comunitate, în primul rând în cazul pădurilor, mlaștinilor, livezilor și apelor a fost des întâlnită și în tradiția folclorică maghiară. Composesoratele secuiești în funcțiune și astăzi sunt exemple postmoderne ale timpurilor premoderne. Și în societățile industriale dezvoltate se găsesc exemple pentru gestionarea de către comunități a zonelor forestiere, a terenurilor agricole necultivate, a zonelor de lângă ape, însă jurisdicția

asupra terenurilor, dreptul la întreținere, respectiv fragmentarea structurilor decizionale îngreunează răspândirea metodei (Grove et al. 1990 in Campbell 2006, 14).

Exemple internaționale

1. Urban Resources Initiative

Capitolul următor se bazează pe lucrările lui Burch (1993) și Colleen (2009).

Inițiativa pentru Resursele Urbane (Urban Resources Initiative, URI) elaborată în anul 1989 sub supravegherea Universității Yale a aplicat pentru prima oară teoria și practica silviculturii sociale (social forestry) în spații urbane.

În conformitate cu obiectivele sale originale, inițiativa sprijină comunitatea în vederea îndeplinirii inițiativelor proprii în primul rând prin oferirea de asistență tehnică și prin intermediul programelor de formare. Sprijinul vizează în primul rând proiecte la scară mică, ce se potrivesc cel mai bine cu nevoile comunității locale, precum: campanii de plantare de copaci, donarea de puieți de copac și semințe pentru grădinile comunitare.

În cadrul acordului încheiat pentru o perioadă de cinci ani între orașul Baltimore și universitate, cel dintâi a asigurat coordonarea proiectului, oferind și un spațiu de birou, respectiv instrumente tehnice. Din partea non-guvernamentală a participat o fundație, care se ocupa de asistența administrativă și de strângerea fondurilor inclusiv celor destinate sprijinului inițiativei. Universitatea, la rândul ei, a contribuit la sprijinul cadrelor didactice și a cercetătorilor, respectiv la efectuarea sarcinilor de coordonare.

Inițiativa, care în prezent funcționează ca o organizație non-profit este condusă de un consiliu alcătuit din directori aleși, însă în continuare rămâne sub supravegherea profesională a Universității Yale. Un element esențial al eficienței programului este faptul că deja în momentul elaborării acestuia comunitatea este implicată în planificarea proiectului, în procesul decizional, precum și în implementarea acestuia.

Selectarea spațiilor se efectuează în totalitate conform dorinței locatarilor, și vizează în mare parte spațiile publice urbane abandonate (parcuri, bazine hidrografice, peisaje stradale abandonate, curțile interioare a blocurilor de locuințe, spațiile verzi din fața caselor). Faptul că locatarii înșiși decid cu privire la prioritățile legate de întreținerea spațiilor verzi urbane, permite ca gestionarea mediului să devină o parte integrantă din viața de zi cu zi a locatarilor. Acest lucru se opune formelor „mai specialiste” ale managementului ecosistemei urbane, unde deseori se stabilește o listă de priorități pentru spațiile destinate îngrijirii (desconsiderând nevoile locale).

Inițiativa sprijină mai degrabă comunitățile deja active (de exemplu oferire de asistență de specialitate administratorilor copacilor comunitari), însă unele dintre programele sprijinite se înființează cu scopul de a construi comunități.

Drept un rezultat semnificativ al programului este schimbarea în viziunea administrației urbane. Numeroase comunități care efectuează gestionarea au primit autorizație pentru înființarea de pepiniere și grădini comunitare după ce au pus la punct o structură organizațională și de gestionare sustenabilă. Întreținerea de către comunitate conduce la o administrare mai flexibilă, respectiv permite efectuarea reparațiilor minore fără să fie necesară obținerea unei autorizații pentru spațiul public (Burch-Grove 1997). Un alt rezultat este faptul că administrația orașului a reorganizat spațiile-țintă ale gestionării bazinelor hidrografice pornind de la realizarea că pe lângă asigurarea parcurilor publice și a zonelor de recreare, constituie, de asemenea, o sarcină a orașului și asigurarea spațiilor destinate gestionării.

În New Haven, unul dintre celelalte locuri-țintă ale programului, din 1995 s-a lucrat la peste 221 diferite proiecte de restaurare de spații verzi urbane, la care au participat în fiecare an peste 500 de localnici, plantând peste 1000 de copaci.

2. Community Watershed Stewardship Programme

Capitolul următor se bazează pe lucrarea lui Shandas-Messer (2008).

Programul Comunitar de Gestionarea Bazinelor Hidrografice (Community Watershed Stewardship Programme, CWSP) reprezintă colaborarea între departamentul pentru planificarea și administrarea bazinelor hidrografice ale orașului Portland și universitatea locală. În cadrul programului locuitorii înaintează propuneri cu privire la întreținerea și reabilitarea bazinelor hidrografice.

Conform principiului de pornire al inițiativei, participarea comunității în gestionarea apelor contribuie la sensibilizarea locatarilor privind ecosistemele urbane și le permite acestora să fie cetățeni activi. Văzând rezultatele concrete, locatarii devin mai informați în materie de gestionare a provocărilor locale referitoare la mediu.

CWSP oferă asistență tehnică în îndeplinirea inițiativelor comunității locale. Pe lângă dezvoltarea capacității, programul cuprinde, de asemenea, mai multe obiective simultane: implicarea de voluntari, îmbunătățirea stării bazinelor hidrografice locale, schimbul de experiențe între oraș și universitate. Respectarea tuturor acestor obiective nu este mereu lipsită de conflicte, însă anumite priorități principiale au rămas încă în vigoare:

În fiecare an, facultatea și studenții, în colaborare cu managerii de proiecte discută prioritățile gestionării bazinelor hidrografice și interesele de cercetare ale universității împreună cu posibilitățile de implicare a comunității. Studenții pot efectua un stagiu remunerat în cadrul programului.

Comunitatea înaintează propuneri care vizează întreținerea a bazinelor hidrografice în conformitate cu obiectivele ecologice (educare, monitorizare, construirea de acoperișuri ecologice, construirea de sisteme drenare a apei pluviale, reabilitare de maluri de pârâu).

Beneficiarii predau rapoarte de evaluare privind realizarea proiectului lor.

Modul de abordare al programului de implicare a mai mulți participanți asigură un cadru de cooperare pentru inițiativele individuale, grupurilor de vecinătăți, asociațiilor, ceea ce se bucură și de o coordonare flexibilă din partea autorităților locale.

CWSP întrunește elaborarea programelor de sprijin, gestionarea fiduciară, cooperarea inter-organizațională și implicarea universității. Programul a fost demarat în 1995 în forma unui parteneriat între zece organizații, iar în 2008 întrunea peste 800 de organizații. Succesul poate fi atribuit și faptului că programul se baza de la început pe rețelele de contacte ale organizațiilor interesate. Încă în faza de elaborare, reprezentanții comunităților, membrii consiliilor bazinelor hidrografice locale și cercul potențialilor beneficiari puteau fi contactați; ceea ce îi oferea programului o legitimitate inițială.

Pe parcursul a celor 12 ani, 23 000 de voluntari au dedicat aproape 150 000 ore de lucru în vederea plantării a 76 000 de vegetații naturale, respectiv reabilitării a 1.9 milioane de picioare pătrate (cca. 177 mii de metri pătrați) de maluri de râu.

Exemple autohtone

1. Programul de Reabilitare Pârâuri Védegylet – reabilitarea pârâului Dera

Dintre inițiativele non-guvernamentale vom detalia în cele ce urmează programul de reabilitare de pârâuri al Védegylet, desfășurat cu participarea comunității.

Obiectivul programului este revitalizarea pârâului Dera, adică reconstituirea albiei și malului acestuia, astfel formele rigide și drepte ale pârâului sunt înlocuite cu un mediu verde, adecvat odihnei și favorabil din punct de vedere ecologic.

Pârâul Dera traversează patru localități, și anume Pilisszentkereszt, Pomáz, Csobánka și Szentendre. În anumite segmente autoritatea este diferită de proprietar. Védegylet intenționează să efectueze reabilitarea în colaborare cu organizațiile non-guvernamentale locale și cu locatarii, de aceea în faza inițială a programului promovează realizarea acelor sarcini de reabilitare cu buget redus, care implică și participarea societății (de exemplu plantarea de arbuști).

Programul este sprijinit de autoritățile celor două localități, iar din partea civilă de Pomázi Klímakör, o organizație informală, de Oszoly Környezetvédő Egyesület din Csobánka, respectiv de asociația Élő Táj Egyesület din Szentendre.

Proiectul consideră segmentele din Pomáz și Csobánka ca fiind primele două stații ale reabilitării, unde participarea localnicilor este organizată în colaborare cu organizațiile non-guvernamentale locale. Astfel, ca un prim pas al programului, în noiembrie 2009, cu participarea a patruzeci de localnici, pe segmentul din strada Bihari János a pârâului Dera, aparținând localității Pomáz s-au plantat arini și soiuri de arbori autohtoni în albie. Acest pas a contribuit la restituirea funcțiilor ecologice ale pârâului, respectiv la combaterea soiurilor de plante invazive care se răspândeau agresiv pe mal. În primele două faze ale lucrărilor uneltele și plantele au fost asigurate de Védegylet. Deși contribuția financiară a autorităților locale a fost minimală, ambele autorități au sprijinit de la început principiile proiectului intervenind și la autoritățile de gestionare a apelor.

Védegylet dorește ca reabilitarea albiei de pârâu să servească drept model, ce demonstrează faptul că întreținerea cu metode ecologice a segmentului de pârâu poate fi realizată fără resurse financiare semnificative, deoarece o abordare tradițională a reabilitării ar fi prea scumpă. Programul propune o abordare în care se aplică principiile participării, care asigură posibilitatea alinierii intereselor celor implicați, și care promovează soluții economice pe termen lung. Pentru sarcinile pe termen scurt propune luarea în îngrijire comunitară a anumitor segmente de pârâu (plantarea de copaci și de arbuști).

Acest lucru este necesar pentru că deseori, din lipsa de resurse, administratorul nu își poate efectua în mod adecvat sarcina, sau reabilitările de pârâu sunt realizate cu o investiție materială semnificativă. Aici segmentul din Pomáz aparține autorităților din Közép-Dunavölgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, cu toate acestea autoritățile locale și-au asumat întreținerea ad-hoc a acestuia.

Inițiativa Védegylet contribuie, de asemenea la dezbateră socială privind proiectele de gestionare a bazinelor hidrografice și la procesul decizional al autorităților locale, deoarece elaborează câte o listă de sarcini concrete referitoare la fiecare segment de pârâu. Munca se desfășoară cu participarea unui expert voluntar cu experiență în amenajarea ecologică a albiilor. Expertul cunoaște în profunzime relațiile între organizațiile non-guvernamentale locale, așadar comunicarea cu localnicii s-a efectuat pe baza opiniilor exprimate de acesta. Atingerea obiectivelor programului este îngreunată de faptul că în Ungaria încă nu s-a dezvoltat practica participării societății în gestionarea apei.

În vederea manipulării stării apelor, organizațiile sociale pot forma opinii referitoare la planurile de gestionare a bazinelor hidrografice. În vederea efectuării anumitor lucrări la ape, organizațiile non-guvernamentale pot consulta cu administratorul, respectiv pot solicita o autorizație înaintând o cerere la direcția generală a apelor. Nu există, însă, posibilități legale pentru reabilitarea pârâurilor pe bază de inițiative comunitare.

Obținerea autorizației este îngreunată de faptul că direcția generală a apelor condiționează necesitatea obținerii unei autorizații dacă intervenția schimbă direcția apei, iar acest lucru este determinat de direcția emitentă.

Obținerea unei autorizații oficiale ar fi fost prea scump și ar fi durat prea mult, prin urmare Védegylet, în loc să discute cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului și a Naturii (Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség) a discutat și s-a pus de acord direct cu organul de administrație, adică cu Direcții și Asociații ale Apelor (Vízügyi Igazgatóságok és Vízitársulatok), acest lucru neîncălucând legea.

În prezent, asociația încearcă să se pună de acord cu autoritățile locale din Pomáz, ca în cadrul unui contract și împreună cu autoritățile locale, organizațiile non-guvernamentale și Inspectoratul pentru Protecția Mediului și a Naturii din Közép-Duna-Völgy (Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség) să găsească o soluție pentru întreținere. Conform acordului, Programul de Reabilitare Pârâuri Védegylet s-ar angaja în oferirea de asistență profesională la elaborarea pașilor practici al programului, de asemenea ar asigura reprezentanța programului față de organizațiile de direcție a apelor, respectiv s-ar ocupa de formarea practică a localnicilor responsabili pentru întreținerea albiei și persoanelor aflate în subordinea autorităților locale. Obiectivul este ca organizațiile non-profit având raza de acțiune în zona pârâului să se angajeze în întreținerea a câte un segment al pârâului care necesită a fi reabilitat, precum și ca autoritățile locale să asigure forța de muncă care se va ocupa de tunderea ierbii în zonele aflate sub reabilitare.

2. Óbuda – Programul „Adoptă un spațiu verde!”

Dintre programele care se desfășoară la inițiativa comunității, în cele ce urmează vom detalia solicitările de finanțare referitoare la îngrijirea spațiilor verzi din cadrul autorităților locale din Óbuda-Békásmegyer.

Óbuda-Békásmegyer consideră drept o sarcină obligatorie întreținerea spațiilor verzi importante aflate pe teritoriul său, aparținând autorităților locale, și conform practicii generale, le externalizează companiilor specializate în întreținerea parcurilor.

Sectorul nu ar putea asigura întreținerea la standarde adecvate a tuturor spațiilor verzi din zonele publice, de aici rezultând necesitatea colaborării cu locuitorii și organizațiile non-guvernamentale. Zonele întreținute de entități non-guvernamentale sunt în general spații verzi aflate în apropierea imediată a blocurilor sau sunt grădini în formă de U, aflate între zonele rezidențiale, și pentru care întreținătorii parcurilor nu mai au capacitate.

De ani de zile, autoritățile publice invită pentru depunerea de aplicații pentru blocuri de locuințe și asociații de proprietari privind proiecte de întreținere a spațiilor verzi, finanțate de Fondul pentru Protecția Mediului. Aplicațiile vizând blocurile de locuințe și asociațiile de proprietari sunt destinate îngrijirii, reabilitării, amenajării și curățării – de exemplu plantarea, îngrijirea plantelor, optimizarea solului, respectiv efectuarea sarcinilor de construire de parcuri – spațiilor verzi situate în imediata apropiere a zonelor rezidențiale, aflate în posesia blocurilor de locuințe/asociațiilor de proprietari, învecinate cu sau situate în spații publice.

Cu candidații selectați vor fi semnate acorduri de finanțare în valoare de până la 250 000 HUF nerambursabili pentru scopurile menționate mai sus. Anual se primesc aproximativ 70-80 aplicații din partea comunităților, toate având obiectivul prioritar dezvoltarea de comunități. Cel din urmă obiectiv poate fi considerat unul de succes, având în vedere activitatea aplicanților recurenți, calitatea dosarelor depuse, respectiv rapoartele predate de către comunități.

Pe lângă invitațiile pentru depunerea de aplicații vizând asociațiile de proprietari, anul acesta sectorul a publicat o nouă invitație pentru depunerea de aplicații cu titlul „Adoptă un

spațiu verde!” în materie de îngrijire de spații verzi, la care pot aplica organizații non-guvernamentale, grădinițe, școli generale și secundare din sector.

Ambele invitații pentru depunerea de aplicații vor fi evaluate de Comisia pentru Dezvoltarea Urbană, Protecția Mediului și Siguranța Publică [Városfejlesztési, Környezetvédelmi és Közbiztonsági Bizottság]. În cazul entităților non-guvernamentale comisia prezintă doar propuneri, decizia finală fiind luată de consiliul reprezentativ pe baza propunerilor biroului responsabil de coordonarea și administrarea programelor, denumit Biroul de Servicii Non-guvernamentale și Turistice [Civil és Turisztikai Szolgáltató Iroda].

În 2010 au aplicat 29 organizații dintre care 27 (13 organizații non-guvernamentale și 16 școli) au primit finanțare (pe teritoriul sectorului funcționează aproximativ 150 de organizații active, iar numărul aplicațiilor intrate pentru proiectele de operare non-guvernamentală generală este în jur de 100–110).

Printre cei care au primit finanțarea se numără Asociația „Aquincum Mocsáros Egyesület”. Aceasta a primit finanțare de la Ministerul Tineretului și Sportului pentru înființarea unui parc de odihnă pe un teren aparținând porțiunii de hotar denumit Mocsáros-dűlő cu o suprafață de 100 hectare. În conformitate cu contractul de colaborare încheiat între autoritățile locale și asociație, în vigoare din anul 2002, asociația este cea responsabilă pentru întreținerea parcului. Dat fiind direcția în care se îndreaptă dezvoltarea terenului denumit Mocsáros-dűlő, autoritățile locale nu pot garanta o colaborare de lungă durată, putând rezilia oricând acordul încheiat.

Asociația se poate baza doar pe confirmările verbale în acest sens, respectiv pe permisele pentru participarea civilă, potrivit cărora propunerile sale pot influența direcțiile ulterioare ale dezvoltării regionale.

Lucrările de întreținere sunt acoperite de fondurile obținute în urma unor solicitări de finanțare de la autoritățile locale și alte organizații, fonduri care sunt destinate cumpărării de unelte de grădinărit, plante și echipamente sportive.

Pe durata lucrărilor de întreținere se va colabora cu organele autorităților locale (inspecția spațiilor publice), Fővárosi Közterület Fenntartó Zrt. [societate ce se ocupă cu întreținerea spațiilor publice din Budapesta], școli din sector. În zona parcului locuiesc circa 350–400 de familii din care 60–70 devin membri ai asociației în fiecare an. În cadrul evenimentelor organizate de asociație (plantare, colectare de deșeuri) participă, în general, 100–120 de persoane.

Defectele autohtone privind gestionarea spațiilor verzi

Răspândirea la nivel național a gestiunii mediului este îngreunată de faptul că legislația referitoare la spațiile verzi apare la mai multe niveluri și în diferite forme. Pe lângă legile cuprinzătoare și regulamentele naționale sunt frecvente reglementările pe sectoare, respectiv numeroase regulamente se ocupă de reglementarea spațiilor verzi.

În baza Legii LXV din 1990 privind autoritățile locale (Ötv.) întreținerea și dezvoltarea spațiilor verzi reprezintă sarcini de serviciu public ale autorităților locale, sarcini care sunt îndeplinite în cadrul dezvoltării regionale, amenajării urbanistice, protecției mediului construit și natural, întreținerii drumurilor și spațiilor publice locale. Din cauza lacunelor legislației, însă, autoritățile locale interpretează în mod diferit sarcinile lor obligatorii și cele asumate în mod voluntar în ceea ce privește întreținerea spațiilor verzi care aparțin autorităților locale. La fel, interpretează diferit conceptul spațiilor verzi atunci când vine vorba de stabilirea regulilor locale și de clasificarea patrimoniului lor în funcție de capacitatea de circulație. (ÁSZ 2009). De aceea, o parte semnificativă a autorităților localităților afișează gestionarea spațiilor verzi printre sarcinile lor asumate în mod voluntar.

Deși există un decret ministerial referitor la gestionarea spațiilor verzi de către autorități locale, criteriile profesionale ale întreținerii și sarcinile de realizat în cadrul acestora nu sunt determinate.

Deseori, autoritățile locale își îndeplinesc sarcinile sub organizarea propriei primării, instituții, societăți comerciale, asociații microregionale plurivalente, cu implicarea unei întreprinderi externe.

În Budapesta, conflictul privind spațiile verzi, generat de sistemul dublu al autorităților locale, apare în distribuția sarcinilor și competențelor între autoritățile capitalei și autorităților locale. Unele sarcini de protecția mediului nu sunt deloc sau doar parțial îndeplinite de către capitală, însă sectoarele nu pot fi obligate să efectueze sarcinile respective.

Neregularitatea, lipsa de coordonare a sistemului administrativ al spațiilor verzi, respectiv lipsa unui inventar privind spațiile verzi, în care pot fi urmărite schimbările referitoare la spațiile verzi, îngreunează și mai mult extinderea instituției gestionării de mediu (Stúdio Metropolitana 2006).

Obstacolele în calea participării non-guvernamentale în îndeplinirea sarcinilor publice

Întrucât întreținerea spațiilor verzi constituie o sarcină de serviciu public a autorităților locale, implicarea entităților non-guvernamentale poate fi interpretat în cadrul participării non-guvernamentale în efectuarea sarcinilor publice. Extinderea celei din urmă are, pe lângă incoerența legislației, obstacole structurale, care derivă din modul de finanțare a sarcinii publice. (Bíró 2005).

Statul și autoritățile locale practică îndeplinirea sarcinii publice în întreținerea de instituții, acorzând și finanțare în normativă, atât timp cât practica finanțării publice de tip sarcină este rară. Sarcina publică obligatorie este acoperită din sprijin bugetar central, și este contabilizată în sistemul de finanțe publice în funcție de acesta. Din practica autorităților locale, din localități lipsește finanțarea publică de tip „îneplnire de sarcină”.

Statul acordă finanțări organizațiilor non-guvernamentale și în cazul sprijinelor pentru programe. O soluție mai bună ca aceasta este aceea de a cumpăra servicii care facilitează îndeplinirea sarcinilor publice. În cazul sprijinului organizația non-guvernamentală actuează în nume propriu și prestează servicii altora, iar la contravaloarea serviciului clientul încheie contract cu furnizorul—organizația non-guvernamentală în vederea asigurării îndeplinirii sarcinii în beneficiul clientului, așadar organizația non-guvernamentală actuează în numele clientului.

Autoritățile locale în general externalizează efectuarea unei sarcini anume în speranța atragerii de fonduri externe (de exemplu înființarea unei întreprinderi societare). Se întâmplă mai rar ca pentru extinderea anumitor servicii neorganizate sau funcționând în lipsă de capacitate se prezintă un actor de piață sau civil, dacă sarcina respectivă nu este finanțată din centru în mod semnificativ prin normativă. Disponibilitatea de externalizare depinde și în ce măsură un serviciu anume este finanțat din normativă.

Rezumat

În baza exemplurilor prezentate mai sus, modalitatea eficientă a gestiunii de mediu o reprezintă implicarea comunității în realizarea sarcinilor publice. În inițiativele autohtone apar de asemenea obiectivele dezvăluite în exemplele internaționale referitoare la gestionarea de

mediu. Nu este în mod exclusiv o chestiune de resurse materiale organizarea de proiecte modele de gestiune de mediu, în care partenerii (autorități locale, fundații, universități, comunitatea locală, elevi) sprijină persoane civile active în îngrijirea mediului lor local prin oferirea de cunoștințe de specialitate și resurse organizaționale proprii.

Bibliografie

- Állami Számvevőszék [Biroul de Audit al Statului Maghiar] 2009: Raport privind menținerea și controlul dezvoltării spațiilor verzi aflate în posesia autorităților locale din localități
- Dr. Baranyai Orsolya – Dr. Tóth Katalin 2009: Posibilități de participare socială în reabilitarea de pășuni (studiu juridic în vederea ajutorii muncii asociației Védjegyet) Számvevőszék
- Dr. Bíró Endre 2005: Dimensiunea KCR. Obstacolele juridice ale participării non-guvernamentale în îndeplinirea sarcinii publice. Publicații NOSZA, Budapesta
- Burch, W.R.-Grove, J.M. 1993: People, Trees and Participation on the Urban Frontier. *Unasylva* 44:173, pp. 19-27.
- Campbell, L.-Wiesen, A. 2009: Introduction. In: Campbell, L.-Wiesen, A. (eds.) Restorative commons: creating health and well-being through urban landscapes. Gen. Tech Rep. NRS-P-39. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Northern Research Station. pp. 11-23.
- Colleen, M-D. 2009: From front yards to street corners: revitalizing neighborhoods through community-based land stewardship. In: Campbell, L.-Wiesen, A. (eds.) Restorative commons: creating health and well-being through urban landscapes. Gen. Tech Rep. NRS-P-39. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Northern Research Station, pp. 154-163.
- Grove, J. M.-Burch, W. R. J. 1997: A Social Ecology Approach and Application of Urban Ecosystem and Landscape Analyses: A Case Study of Baltimore, Maryland. *Urban Ecosystems* 1. pp. 259-75.
- Holman, N. 2008: Community participation: using social network analysis to improve developmental benefits. In: *Environment and Planning C: Government and Policy* 26. pp. 525-543.
- Klausen, J.E.-Sweeting, D. 2005: Legitimacy and community involvement in local governance. In: Haus, M.-Heinelt, s. (eds.) *Urban Governance and Democracy* London: Routledge. pp. 214-34.
- Lelieveldt, H.-Dekker, K.-Volker, B.-Torenvlied, R. 2009: Civic Organizations as Political Actors: Mapping and Predicting the Involvement of Civic Organizations in Neighborhood Problem-Solving and Coproduction. In: *Urban Affairs Review* 45:1. pp. 3-21.
- O'Rourke, D.-Gregg, M., 2003: Community Environmental Policing: Assessing New Strategies of Public Participation in Environmental Regulation. In: *Journal of Policy Analysis and Management* 22:3. pp. 383-414.
- Stúdió Metropolitana 2006: Conceptul și programul de dezvoltare ale sistemelor de spații verzi din Budapesta (documentație de discuție)

- Shandas, M.-Messer, B. 2008: Fostering Green Communities Through Civic Engagement. Community-Based Environmental Stewardship in the Portland Area. In: Journal of American Planning Association 74:4, 2008.
- Svendsen, E. 2009: Cultivating resilience: urban stewardship as a means to improving health and well-being. In Campbell, L.-Wiesen, A. (eds.) Restorative commons: creating health and well-being through urban landscapes. Gen. Tech Rep. NRS-P-39. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Northern Research Station. pp. 11-23.
- Svendsen, E.-Campbell, L. 2004: The Urban Ecology Collaborative Assessment, Understanding the Structure, Function, and Network of Local Environmental Stewardship. Report Summary Submitted to the UEC Steering Committee and USDA Forest Service State & Private Forestry, [<http://www.nrs.fs.fed.us/nyc/local-resources/downloads/UEC-July05-shortreport-v3.pdf>, 03.01.2010.]
- Svendsen, E.-Campbell L. 2008: Urban ecological stewardship: understanding the structure, function and network of community based urban land management. In: Cities and Environment 1:1. pp. 1-31.
- Weber, E. P. 2000: A New Vanguard for the Environment: Grass-Roots Ecosystem Management as a New Environmental Movement. In: Society and Natural Resources 13:3. pp. 237-259.
- Who takes care of New York, 4 martie 2009., [<http://urbanomnibus.net/2009/03/who-takes-care-of-new-york/>, 03.01.2010.]

Szaló Zsófia: Poliția de proximitate. Un experiment pentru prevenirea criminalității în cartierul Magdolna din Budapesta

Introducere

Poliția de Proximitate este o nouă practică în activitatea poliției autohtone, care are ca scop pe lângă îmbunătățirea siguranței publice și îmbunătățirea calității vieții comunității din zonă. Poliția de Proximitate se bazează pe conceptul că poliția trebuie să aibă o legătură mai strânsă cu populația, cu organismele administrației locale și cu civilii deopotrivă. Prin urmare, poate îmbunătăți fluxul de informații, în primul rând poate intra în posesia informațiilor necesare desfășurării activității sale, cum ar fi informațiile:

- care sunt infracțiunile tipice
- ce cauzează probleme comunității
- care sunt zonele infectate din punct de vedere al infracțiunilor
- pe ce grupuri trebuie să se concentreze pentru a preveni infracțiunile
- în cazul infracțiunilor deja produse, informațiile obținute de la locuitori poate înlesni urmărirea.

Pe de altă parte, prezența permanentă a poliției scade frica populației față de criminalitate. Relațiile personale pot întări încrederea în instituțiile publice, iar în cazul în care apar probleme, poliția poate să ofere îndrumare privind instituția căreia să se adreseze locuitorii.

Acest model poate induce un anumit capital social între diferiți agenți, care, conform așteptărilor, poate duce la scăderea simptomelor anomice formate în zonele de criză, cum ar fi criminalitatea, lipsa igienei publice și sentimentul de a fi amenințat.

În ultimele două decenii această reformă a poliției a fost realizată în mai multe locuri din Europa de Vest și America. În Ungaria se aplică în Budapesta și în Pécs deopotrivă. Studiul analizează mecanismul de funcționare al Poliției de Proximitate, pentru a vedea dacă modelul este aplicabil într-o zonă puternic segregată din Budapesta, unde în primul rând locuiesc familii dezavantajate foarte sărace, respectiv bătrâni solitari. Pe lângă acestea, într-un oraș din Europa de Est, care are rădăcini istorice diferite de cele din lumea anglo-saxonă, modelul poate să se lovească de bariere, deoarece în perioada dinaintea schimbării regimului poliția reprezenta ordinea statală socialistă. Pe lângă acestea, atitudinea populației cu un statut social scăzut, aflată în număr mare în zonele decăzute, poate fi una de respingere față de poliție, o organizație de forță al autorităților. Percepția populației poate influența atât în sens negativ, cât și în sens pozitiv succesul colaborării.

Scopul studiului este inventarierea acelor circumstanțe, care influențează decisiv succesul modelului, respectiv, totalizarea rezultatelor de până acum. Coroborând acestea, putem formula o recomandare către cei ce ar dori să studieze și partea de siguranță publică a dezvoltării regionale, respectiv caută o soluție pentru reducerea infectării cu criminalitate.

Poliția de proximitate

Generalități despre criminalitatea situațională

Acele tipuri de politici, care doresc să intimideze potențialii infractori de a nu înfăptui infracțiuni se numesc preveniri situative sau situaționale ale criminalității. Aceasta nu este altceva decât *„formarea efectului de criminalitate sau de înlesnire a fapturii de către mediului fizic complex, totalitatea demersurilor care au ca obiect reducerea ocaziilor care înlesnesc criminalitatea.”* (Gönczöl, 2006:313) Există multe asemenea practici, caracteristica lor principală fiind creșterea riscului de a fi prins, cum ar fi de exemplu printre altele montarea camerelor de supraveghere pe străzi, prezența accentuată a poliției și coordonarea populației.

Implicarea Poliției de Proximitate este importantă din cauză că diferitele tehnici de prevenire în sine nu sunt neapărat în stare să diminueze criminalitatea. De exemplu, conform studiilor anterioare, montarea camerelor de supraveghere sau reabilitarea urbană are un efect de dislocare asupra criminalității. Acesta înseamnă că infracțiunile sunt dislocate în spațiu și în timp, dar volumul lor nu scade. În ceea ce privește exemplul camerelor de supraveghere, grupurile deviante observă până unde văd aceste camere și se retrag în străduțe sau sub ganguri.

Mișcarea Vecinii, Unul pentru Celălalt, adică SZEM, aplică o metodă alternativă în cadrul prevenirii criminalității situative. Specificul acestei practici este că folosește relațiile dintre locuitori ca și resursă preferențială, adică relațiile dintre vecini, contrar cu soluțiile instituționale amintite în prealabil. Conceptul său este că, fără nici un cadru instituțional, comunitatea poate forma un micro-mediul care să ofere siguranță pentru cei ce trăiesc în acesta. Relațiile dintre aceștia este o resursă, având în vedere că, cunoașterea celuiilalt ajută la observarea de către locatari al situației în care un străin se află în casă. Dacă își cunosc proprietățile, de exemplu, cine în care casă stă, sau cine sunt proprietarii mașinilor parcate pe stradă, pot dibui intrușii răuvoitori și hoții. Pe lângă acestea, în cazul în care constată orice anomalie, pot să colaboreze cu încredere. În schimb, pot să pretindă de la celălalt, ca în lipsa lor să aibă grijă de proprietatea și de bunurile lor. Pot efectua și investiții mai mici, ca de exemplu pot monta o poartă nouă, sau un sistem de alarmare și pot prescrie locatarilor anumite reguli, cum ar fi de exemplu, ca poarta să fie păstrată închisă în permanență. Aceste lucruri nu reprezintă costuri mari pentru participanți, deoarece cu ajutorul abțibildurilor plasate pe cutiile poștale și cu afișele de atenționare pot să informeze străinii că în casa sau strada respectivă comunitatea „veghează vigilent asupra ordinii” și „merită” să-și încerce norocul în altă parte. În lumea anglo-saxonă SZEM are o acoperire foarte bună, până în anul 2000 în Regatul Unit 27 % din gospodăriile s-au alăturat mișcării, iar în Statele Unite 41 % (Holloway et al, 2008).

Transformarea culturii polițienești

Instituția Poliției de Proximitate a luat naștere în anii 1970 în Canada, În Europa a fost introdusă prima dată la începutul anilor 2000 în Regatul Unit. Modelul cuprinde avantajele tehnicii de prevenire situative al infracționalității deja discutate, iar aplicându-le pe acestea putând chiar depăși limitele acestuia.

Neighborhood Renewal Unit (NRU) folosește următoarea definiție pentru Poliția de Proximitate: *„Scopul Poliției de Proximitate este ca prin prezența sa permanentă și stabilă să îmbunătățească calitatea vieții pentru comunitatea dată. Patrurile contribuie la siguranța publică, ajută la activizarea și întărirea comunității, participă la dezvoltarea mediului și la*

rezolvarea problemelor locative. Ajută la diminuarea infracționalității locale și a tulburării ordinii. Ei sunt „ochii și urechea” Poliției, autorităților locale și totodată ai comunității.” (Coward et al, 2004)

Aceasta este o patrulă specială, a cărei sarcină este în afară de prezența și vigilența permanentă, stabilirea unei legături bune cu populația locală. De fapt, polițiștii de proximitate reprezintă o punte între cetățean, organizațiile civile, administrație și organismele acesteia, și poliție. Prin dialog ajută la formularea obiectivelor și face și execuția mai eficientă, dacă se dezvoltă cu succes niște standarde de acțiune, în care fiecare actor are rolul său și știe cui trebuie să se adreseze în cazul apariției unor probleme. Scopul său este ca sentimentul de siguranță al populației să se întărească, și indiferent dacă este vorba de combaterea criminalității sau de rezolvarea problemelor cu caracter general, aceasta să se adreseze cu încredere polițistului cunoscut, deoarece polițistul este în posesia acelor relații și informații care pot să-l ajute pe individ în viața de zi cu zi. Pe de altă parte și poliția va avea cunoștințe locale despre locatari și problemele zonei, ceea ce nu s-ar putea realiza în cazul în care s-ar deplasa la fața locului numai în urma unei sesizări.

Dacă Mișcarea Vecinii, Unul pentru Celălalt se bazează, de asemenea, pe capitalul relațiilor, acolo la baza resursei stătea în mod exclusiv cooperarea dintre locatari. Dar în acest mod poliția poate fi prezentă în calitate sa de cea mai puternică organizație de forță. Acest lucru este mai mult decât Mișcarea Vecinii, Unul pentru Celălalt, deoarece prin cooptarea liniei instituționale, ambele părți pot să profite într-o mai mare măsură, deoarece poliția poate să afle informații prin care poate eficientiza combaterea criminalității, iar în schimb, populația poate spera la o protecție sporită. Poliția de proximitate poate fi utilizată eficient în comunitățile bine încheiate, dar se pot folosi și alte tehnici situative. Cel mai indicat este folosirea patrulelor concomitent cu folosirea camerelor de supraveghere. Ceea ce trebuie să menționăm în acest caz este problematica displacementului. Montarea camerelor scade infracționalitatea deschisă de pe domeniul public, dar, conform sesizărilor populației și constatările poliției, criminalitatea nu dispare, doar se ascunde. Infracții descoperă repede care sunt acele străzi, unde nu sunt camere, și care sunt porțiunile de străzi unde camerele montate nu bat, respectiv care sunt gangurile unde nu focusează nimic. Patrula în schimb este o forță mobilă, poate efectua verificări de-a lungul căilor deschise, poate să curețe nodurile unde camerele nu bat.

În societățile postmoderne contemporane tot mai pregnant se pune exigența ca statul mare și vechi să fie schimbat cu o administrație de tip nou, organizată pe bază de rețea. (Hughes și Rowe, 2007). Contrar imaginii clasice a poliției alcătuite din persoane negative și dispuse la nelegiuire, această poliție de proximitate de tip modern presupune că persoana urmează normele, iar în atribuțiile poliției intră cooperarea cu populația și vegherea asupra siguranței publice. (Finszter, 2006). Colectarea datelor trebuie să fie de asemenea interactivă, ca să nu lezeze drepturile cetățenilor care urmează normele, aceștia trebuind să fie interesați în a furniza benevol informațiile. Una din condițiile de bază pentru realizarea acestui lucru este ca patrulele să scape de trăsăturile militariste. (Finszter, 2006).

În Regatul Unit, în anul 1999, Policy Action Team a alocat următoarele roluri strategice polițistului de proximitate:

1. Scăderea fricii față de combaterea criminalității și de criminalitate în rândul populației. Parte din aceasta pot fi publicarea inițiativelor civile, care pot duce la creșterea siguranței localnicilor, de exemplu popularizarea Mișcării Vecinii, Unul pentru Celălalt.
2. Sprijinirea managementului problematicii locuinței. Poate fi trecută între sarcinile polițistului inventarierea zonelor părăsite și verificarea locuințelor goale. Administrația locală este în posesia listelor cu locuințele proprii lăsate libere, iar dacă

acestea sunt vizitate de poliție, este mai mică posibilitatea ca cineva ilegal să se mute în astfel de locuri.

3. Participarea la dezvoltarea mediului, de exemplu restrângerea vandalismului. Pe de o parte acest lucru poate fi prevenit, pe de altă parte prin cooptarea instituțiilor colaterale se pot restabili daunele produse. Polițistul poate funcționa ca și canal de comunicare către autoritățile competente.
4. Construirea comunității. Polițiștii trebuie să facă cunoscute populației organizațiile civile, trebuie să țină comunicări în vederea stabilirii de legături, și trebuie să distribuie acele știri sau circulare, care servesc interesele populației.

Patrurile trebuie să activeze în cursul săptămânii de dimineața până seara, precum și duminica. Pe lângă acestea, în fiecare săptămână există audieri la biroul Poliției de Proximitate, unde în acea oră polițiștii pot fi găsiți. Polițiștii au un telefon de serviciu propriu, numărul căruia a fost afișat peste tot în zonă, astfel încât dacă nu este vorba de o intervenție de urgență, locatarul poate găsi polițistul cunoscut.

Și polițiștii de proximitate au aceleași drepturi ca orice polițist, prin urmare, ei pot acționa dacă este nevoie. Totodată și lor li se aplică obligația de a lua măsuri, deci în cazul în care constată încălcări ale legislației, polițiștii trebuie să ia măsurile necesare. Așadar, munca lor este stabilită de legislația poliției și regulamentul de serviciu, există diferențe în atribuțiile lor doar din punct de vedere al dreptului muncii.

Este de menționat faptul că acești polițiști speciali primesc o instruire specială pentru a-și putea îndeplini sarcinile. Ei participă la traininguri de comunicare, au obligația de a participa la pregătirea psihologică și la instruire în cadrul cărora li se prezintă problemele sociale și situația locuitorilor din zonă, în vederea purtării unui dialog mai eficient cu cei din zonă, respectiv pentru a putea înțelege problemele acestora. Relația devine mai puternică dacă nu se repartizează tot timpul altă patrulă pentru zona dată, și populația poate identifica poliția prin aceeași persoane concrete.

Reducerea fricii de criminalitate

Folosirea Polițiștilor de Proximitate favorizează sentimentul de siguranță în populație. Prezența permanentă mărește riscul de a fi prins în cazul în care se produce o infracțiune. Legitimările pot scădea probabilitatea prezenței infractorilor, dar nu neapărat și obstrucționarea fapturii infracțiunilor. Pe lângă acestea restrângerea comportamentelor deviante pot îmbunătăți în sine sentimentul de siguranță. „*Frica de criminalitate este un fel de neliniște, îngrijorare psihică privind faptul că am putea deveni victimele criminalității – mai ales al criminalității violente.*” (Korinek, 2006:265)

Tabelul de mai jos prezintă combinația dintre frica de criminalitate și starea siguranței publice. Merită administrate tehnici diferite în diferite grupuri, respectiv eficiența acestora poate fi diferită.

Criminalitatea și frica de criminalitate:

	Nivelul criminalității	
Frică	Criminalitate ridicată, sentiment ridicat de frică	Criminalitate scăzută, sentiment ridicat de frică
	Criminalitate ridicată, sentiment scăzut de frică	Criminalitate scăzută, sentiment scăzut de frică

Sursa: Forrest et al, 2008:5

Din prima categorie fac parte sectoare precum centre de orașe degradate, unde de obicei locuiește o populație cu statut social inferior. Locuitorii de aici de obicei cunosc problemele din zonă, de multe ori îi cunosc și pe făptuitori. Atragerea acestor grupuri în rezolvarea criminalității comunitare se poate lovi de greutate, deoarece încrederea în poliție este scăzută, colaborarea comunitară nu are tradiții și riscul de intimidare este mare. Creșterea siguranței publice și a sentimentului de siguranță în aceste zone de criză necesită o planificare și o activitate de teren mai serioasă. În primul rând trebuie efectuată o intervenție fizică în mediul respectiv, pentru ca să scadă deranjamentele vizibile, numai în acest fel putând să crească încrederea oamenilor în instituții. După ce s-a restabilit încrederea, merită includerea populației în activitatea comunitară, ceea ce mai târziu va servi ca și un control al societății împotriva criminalității al societății (Forrest et al, 2008).

Grupurilor cu un sentiment puternic de frică mărit pe lângă o criminalitate scăzută aparțin cei din clasa mijlocie și cei din vârstă. Deși criminalitatea nu este caracteristică mediului lor locativ, ei percep prezența anumitor grupuri ca o amenințare, cum ar fi grupurile de tineri de pe domeniul public, graffitiul, sau stabilirea în zonă al persoanelor de altă etnie. În acest caz întărirea comunității, propagarea informației și modelarea presupunerilor poate duce în sine la obținerea de rezultate.

În a treia situație, unde nivelul criminalității este ridicat, dar oamenii nu cunosc frica, apare în zonele unde există o mobilitate crescută. Cei din zonă nu petrec destul de mult timp în această zonă, astfel încât nu sunt conștienți de pericolele existente. Se petrec multe infracțiuni de exemplu în zonele de agrement, zone vizitate des de străini din alte țări, locuri de odihnă de pe lângă autostrăzi, parcări. În aceste zone implicarea populației nu-și are rostul, în schimb întreprinzătorii locali pot fi interesați să se coalizeze în vederea îmbunătățirii siguranței publice.

Cel de al patrulea caz este obiectivul care trebuie realizat în celelalte trei cazuri. Acesta poate fi întărit cu instituții care elimină acele neplăceri, cum ar fi graffiti, depozitele de gunoi ce ar scădea sentimentul de confort al populației. Colaborarea socială strânsă și încrederea reciprocă ajută la menținerea sentimentului de frică în permanență la un nivel scăzut. (Forrest et al, 2008).

Experiențe internaționale

În Regatul Unit Corward și partenerii săi au analizat documentațiile a 13 zone unde activează Poliția de Proximitate. Au constatat că Poliția de Proximitate este un instrument adecvat pentru reducerea comportamentului antisocial, a depunerilor ilegale de gunoi și pentru reducerea fricii față de criminalitate. Aceștia au putut contribui la realizarea unor deziderate, cum ar fi întărirea încrederii, creșterea transparenței și facilitarea colaborării cu grupurile greu accesibile. Au realizat un studii de separate în trei districte: Lambeth, Walsall și Brighton, unde în ianuarie 2005 au efectuat o activitate de teren. În cazul a două zone din cele trei a crescut nivelul de satisfacție în mod considerabil, tot în două zone s-a întărit

coeziunea comunitară, sentimentul de siguranță a crescut în toate cele trei zone, iar în două locuri a crescut calitatea mediului. Frica de bandele de minori a scăzut numai în Walsall.

Quinton și Morris au efectuat patru sondaje, în parte au captat imagini de moment, iar în parte au analizat situația timp de câțiva ani. În prima situație au folosit statistici ale poliției și au interogat 200 de persoane/zonă înainte și un an după introducerea sistemului. Scopul era măsurarea schimbărilor locale și compararea datelor cu celelalte zone, urmărind să descopere dacă din punct de vedere statistic este vreo legătură semnificativă între măsurile luate, siguranța publică și sentimentul de siguranță. Rezultatele au arătat că a crescut încrederea în poliție, a scăzut nivelul posibilității de a deveni victima unei infracțiuni și s-a modificat percepția comportamentului antisocial și al criminalității. În lipsa datelor nu s-a reușit în fiecare zonă cuantificarea numărului sesizărilor, dar la două din șase cazuri a scăzut numărul sesizărilor făcute de populație. Pe baza acestora se presupune că în evoluția numărului de sesizări efectuate către poliție, nu a crescut creșterea participării populației.

Cercetările făcute de Sherman și Eck în 2002, de Weiburd și Eck în 2004 în Anglia și Wales au trei concluzii cu privire la succesul funcționării Poliției de Proximitate. Asigurarea patrulelor în focare a redus eficient nivelul criminalității, astfel încât din punct de vedere al prevenirii criminalității putem să o catalogăm drept un succes. S-a dovedit a fi un succes restrângerea fricii de criminalitate, dar acolo unde pe lângă patrulă nu s-a implementat și soluționarea de probleme, valoarea reală a criminalității nu s-a modificat. Din punct de vedere al aprecierii făcute de poliție este încurajatoare implicarea populației; în aceste zone populația a considerat poliția ca pe o forță care poate opri criminalitatea.

Poliție de Proximitate în cartierul Magdolna

În ceea ce privește Ungaria, Poliția de Proximitate a fost introdusă în Budapesta și Pécs. Și în provincie există modelul Zempléni, care are trăsături asemănătoare, și care dorește să pună la punct o astfel de măsură de prevenție a criminalității infracționale. Prezenta cercetare se referă numai la Budapesta, și în cadrul acesteia numai la cartierul Magdolna, unde acest sistem a fost realizat în cadrul reabilitării sociale.

Particularitățile zonei

Prezentul aliniat se bazează pe munca lui Erdósi (2009).

Cartierul Magdolna este o zona puternic segregată a capitalei, este în mare măsură căminul săracilor și ai celor cu studii școlare precare. Conform evaluărilor reprezentative efectuate în 2005 și 2007, cel mult 35% din populația adultă are o educație de opt clase, iar cei cu studii superioare reprezintă 9%. În cartier cei fără loc de muncă reprezintă 13% din populația activă, ceea ce este mult mai ridicat decât media din Budapesta.

36% din locuințe reprezintă locuințe închiriate aflate în administrarea Primăriei din Józsefváros, deci mai mult de o treime din gospodării nu sunt proprietăți private. În 2007, 17 % din cei ce locuiesc aici au avut restanțe legate de chirii. Conform criteriilor Uniunii Europene, 40% din totalitatea locuințelor sunt considerate supraaglomerate. În concluzie, majoritatea locuitorilor din cartierul Magdolna are studii reduse și este săracă.

Conform evaluărilor din 2005, 65% din cei chestionați au declarat că în cartier există străzi pe care le consideră periculoase. În 2006, 12% din gospodării au mărturisit că a fost victima unui act criminal, din aceștia 52% au relatat că au și făcut denunț la poliție. Experiența anterioară studiului arată că procentul celor afectați în cartierul Magdolna este mare, la fel ca nivelul fricii față de criminalitate. Jumătate din cei chestionați au afirmat că au

informat autoritățile în cazul unui act criminal, acest lucru însemnând că relația poliție și populație nu era strânsă. Chiar din contră, jumătate din populație nici atunci nu contactează poliția, când devine victimă. Presupusa cauză pentru acesta este încrederea redusă în poliție, lipsa de interes sau chiar frica de răzbunare. Adunând toate acestea, cartierul Magdolna este una din zonele de criză ale capitalei, care datorită problemelor sale legate de siguranța publică și a situației sociale grele și a atitudinii populației sale ne pune într-o situație specială.

Modalitatea de cercetare, principalele concluzii

Am analizat transformarea siguranței publice cu statistici ale poliției, respectiv am analizat atitudinea populației cu interviuri profunde, convorbiri ale grupurilor focusate și cu observarea participanților de pe teren.

Formarea capitalului social și realizarea cooperării comunității este rezultatul unui proces mai lung, dar contrar acestora, cercetările efectuate în Regatul Unit au arătat o îmbunătățire semnificativă cu privire la sentimentul de siguranță. Acest rezultat arată că și în scurt timp pot apărea rezultate pozitive în combaterea criminalității comunitare.

Contrar acestora, în cartierul Magdolna încă nu se prezintă semne de îmbunătățire. Conform statisticilor poliției cu privire la siguranța publică, nu a scăzut criminalitatea în zona țintă și evaluările efectuate în rândul populației arată că frica de criminalitate și sentimentul general de siguranță sunt foarte scăzute.

Principalele observații ale cercetării sunt:

- Nivelul criminalității nu a scăzut în zona țintă.
- Sentimentul de siguranță al populației nu a crescut, iar teama de criminalitatea persoanelor de altă etnie este ridicată.
- Populația nu depune plângere, evită poliția.
- Aprecierea poliției și ale instituțiilor publice este negativă.
- Nu putem califica drept comunitate pe cei ce locuiesc într-o anumită zonă.
- Poliția nu poate asigura protecție martorilor, cel puțin așa consideră populația.
- Caracterul de criminalitate al cartierului Magdolna s-a transformat în ultimii douăzeci de ani, dar acest lucru nu i-a determinat pe locuitorii să aprecieze mai pozitiv sectorul lor.

Aprecierea activității poliției

În acest caz merită acordată atenție specială faptului că de ce pe acest teritoriu special includerea populației se lovește de piedici. Părerea celor care cunosc Polițiștii de Proximitate a fost pozitivă, și au considerat că nivelul activității poliției s-a îmbunătățit simțitor în ultima perioadă. În mod contrar, părerea celor care nu au făcut încă cunoștință cu polițiștii de proximitate, a fost negativă. În fundalul acestora pe de o parte stau experiențe negative vechi, iar pe de altă parte încrederea în instituțiile de stat și instituțiile publice este foarte proastă în aceste zone. Aprecierea muncii poliției este caracterizată de deznădejde, lipsa de perspectivă și sentimentul de a fi păcălit.

Pentru locuitorii cartierului Magdolna pierderea încrederii este un sentiment general al vieții, și nu se manifestă exclusiv în direcția instituției poliției, ci se îndreaptă în egală măsură către toate instituțiile publice. Când i-am rugat pe participanți să vorbească despre activitatea poliției și despre situația siguranței publice, în fiecare dintre grupurile focusate și în interviurile profunde au apărut scandalurile de corupție din ultimii ani și luni. Aceste lucruri nu sunt în concordanță cu activitatea desfășurată de patrulare, dar din punctul de vedere al populației acesta este „același cerc”.

Sentimentul de siguranță al populației, părerea acesteia despre starea siguranței publice

Populația a afirmat în unanimitate că siguranța publică a cartierului Magdolna este foarte proastă. Pe de o parte, după ce se întunecă oamenilor le este frică să iasă pe stradă, pe de altă parte în cartier există străzi, ganguri sau intersecții unde nici ziua nu pășesc cu plăcere. Copii nu sunt lăsați pe străzi după căderea întunericului, iar pentru a ajunge în stația de tramvai aceștia sunt învățați să meargă pe căi ocolitoare. Părerea despre împrejurimi este că oricând poți deveni victima unui act criminal, în primul rând sunt frecvente furturile și mai mulți au pățit că li s-au luat banii, telefonul sau li s-a smuls lanțul de la gât.

Nu s-a constatat îmbunătățirea siguranței publice, iar părerea unora este că în ciuda prezenței crescute a poliției, siguranța s-a deteriorat. Conform unui grup, acum câțiva ani a apărut o tendință ascendentă în siguranța publică și s-au bucurat că acele zvonuri, care erau povestite de locatarii vechi nu mai există în prezent, dar în ultimii doi-trei ani această ameliorare a dispărut și criminalitatea iarăși a devenit frecventă. Această constatare corespunde și cu statisticile poliției.

În ceea ce privește siguranța publică a împrejurimilor numai montarea camerelor de supraveghere a provocat mulțumiri, atât în rândul populației, cât și în rândul poliției. Pe parcursul discuțiilor a ieșit la iveală faptul că și cu camerele de supraveghere s-a întâmplat fenomenul de dislocare, în schimb există și experiențe pozitive cu privire la faptul că polițiștii pot să descopere rapid spargerile.

Diferențele de comportament au efect amenințător asupra locuitorilor de aici. Efectul comportamentului antisocial asupra fricii față de criminalitate este ridicat, precum a arătat și literatura de specialitate, și această frică apare cu predilecție în grupul țintă format din pensionari. Astfel se demonstrează acea presupunere potrivit căreia sunt dispuși cu predilecție fricii față de criminalitate persoanele vârstnice, care se simt mai vulnerabile, sunt influențați în mai mare măsură imaginea negativă alcătuită de vorba străzii.

Acestea sunt niște opinii care se presupune că pornesc din informațiile sugerate de mass-media. De asemenea, ține de frica față de criminalitate a vârstnicilor anumite probleme care nu sunt caracteristice în nici un fel cartierului.

Limitele participării populației

Pasivitatea manifestată de populație trebuie explicată neapărat. Lipsa disponibilității de participare din partea populației nu rezultă neapărat din faptul că aceasta nu dorește să aloce energie pentru îmbunătățirea situației comunității, ci trebuie analizată acea structură care provoacă faptul că aceste decizii să se nască. Apare întrebarea dacă pentru individ este rațional sau nu depunerea unei plângeri la poliție. Conform celor prezentate la inspectorat, și în Ungaria funcționează protecția martorilor, dar modalitatea în care se face aceasta este considerată secret de stat. Deci din punct de vedere tehnic nu putem califica protecția autohtonă a victimelor. Putem însă presupune că cei care denunță un delict se supun unui risc mărit, deoarece vorbim despre o comunitate mică, și țara însăși este mică. Acei locuitori care s-au adresat poliției pentru protecție afirmă că numele lor nu a rămas secret, cel puțin cei pe care i-au denunțat întotdeauna au știut că au fost denunțați de ei, și de multe ori au fost amenințați de către aceștia. Au existat situații în care pe parcursul investigației la fața locului polițistul s-a dus prima dată la locuința celui care a făcut denunțul și nu la cel care a fost denunțat, rugându-l pe acesta să-i arate unde sunt cei care au comis infracțiunea. Impedimentul principal al combaterii criminalității publice în cartierul Magdolna este faptul că victimele potențiale și infractorii trăiesc împreună într-o comunitate mică, restrânsă.

Instituția poliției de proximitate se bazează pe faptul că populația poate participa la combaterea criminalității ca și o comunitate care conlucrează. În ceea ce privește cartierul Magdolna, din cauza particularităților de mediu mai sus amintite nu putem vorbi despre o comunitate, deoarece teritoriul este folosit concomitent de populația care respectă normele și de un număr mare de infractori. Bazându-ne pe relațiile populației, problema principală este că faliile există nu numai pe străzi, ci și în interiorul locuințelor. Atunci când un locatar face un denunț, provoacă un conflict și în micro-mediul său, ceea ce pe baza criteriului personal nicidecum nu se poate numi o decizie rațională, deoarece existența conflictului poate avea asupra sa un efect mai nefast decât tolerarea încălcării normelor. Pe lângă acestea, individul nu are garanția că siguranța sa nu va fi lezată în cazul în care își denunță vecinul. În cazul cartierului Magdolna vorbim mai cu seamă de indivizi izolați care consideră că poliția nu îi va putea proteja deoarece polițistul nu poate rămâne mereu în locuință și astfel victimele vor rămâne singuri cu vecinii denunțați, care cu siguranță se vor răzbuna.

Concluzie

Din cauza lipsei totale a încrederii și a aservirii, într-un mediu de tip ghetou combaterea criminalității se poate dezvolta greu. Distribuția de tip Forrest, conform căreia într-o zonă cu o rată mărită a criminalității și o frică mărită de criminalitate prima dată trebuie să se producă o schimbare majoră în ceea ce privește participarea populației. Locatarii nu cred că în aceste locuințe se poate produce o schimbare, mai bine rămân în liniște, nu fac denunțuri la poliție. Pentru formarea capitalului social în primul rând trebuie eradicată această lipsă de încredere, care se presupune că numai atunci poate scădea, când apar semnele schimbării.

Bibliografie

Babbie, E. (2003): Practica cercetării în domeniul științelor sociale.

(A társadalomtudományi kutatás gyakorlata.) Editura Balassi, (Balassi Kiadó) Budapesta.

Burgess, E. W. (1973): Dezvoltarea orașului: Ipoteze pentru o propunere de cercetare. (A városfejlődés: hipotézisek egy kutatási javaslathoz.) In: Sociologia orașului. Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 147-160.

Coward, S.; Etherington, D.; Macmillan, R.; Wells, P. (2004): Neighbourhood Wardens: More than the 'Eyes and Ears' of Communities? In: New Deal For Communities. The National Evaluation.

Se poate descărca de pe: <http://extra.shu.ac.uk/ndc/downloads/reports/RR60.pdf>

Data download: 30.03.2010.

Csanádi, G.; Ladányi, J. (2004): Analiza distribuției în structura orașului a diferitelor tipuri de grupuri sociale. (A különböző társadalmi csoportok városszerkezeti elhelyezkedésének elemzése.) In: Sociologia Orașului și al Așezărilor. (Település- és Városszociológia.) Redactat: Csizmady Adrienne, Husz Ildikó. Gondolat, Budapesta, pp. 101-109.

Cserép Attila (2006): Viziune și Modificare în domeniul siguranței publice (Szemlélet-és lépésváltás a közbiztonság terén). *Revista Internelor (Belügyi Szemle)*, 2006/2., pp. 22-47.

Cséfalvay, Z. (2004): Accelerarea proceselor de suburbanizare din suburbiile Budapestei și în aglomerările acesteia (Az elővárosi, szuburbanizációs folyamatok felgyorsulása Budapesten és agglomerációjában.) In: *Sociologia Urbană și al Așezărilor*. Redactat.: Csizmady Adrienne, Husz Ildikó, Gondolat, Budapesta, pp. 50-59.

Duncan, O. D.; Duncan, B. (1973): Segregația de la domiciliu și stratificarea ocupațională. (Lakóhelyi szegregáció és foglalkozási rétegződés). In: *Sociologia orașului. (Városszociológia)* Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 182-202.

Erdősi S. (2007): Situația siguranței publice în 2005-2006 în cartierul Magdolna din Józsefváros (A közbiztonság helyzete a józsefvárosi Magdolna-negyedben 2005-2006-ban). http://www.rev8.hu/csatolmanyok/jogidokok/jogidokok_11.pdf

Durata de download: 2010.02. 15.

Erdősi, S. (2009): Siguranța publică și reabilitarea orașului în cartierul Magdolna (Közbiztonság és városrehabilitáció a Magdolna-negyedben). In: *Sat, Oraș, Regiune (Falú, Város, Régió)*. 2009/2. pp. 54-63.

Fernandez Kelly, M. P. (1998): Capital social și cultural în ghetoul urban: urmări în sociologia economică a imigrării. (Társadalmi és kulturális tőke a városi gettóban: következmények a bevándorlás gazdaszociológiájára.) In: *Tipuri de capital: Sociologia resurselor sociale și culturale. (Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája)*. Redactat: Lengyel György, Szántó Zoltán. Aula, Budapesta, pp. 239-280.

Finszter G. (2006): Modelele de funcționare ale criminalității. (A bűnüldözés működési modelljei). In: *Criminologie-Criminologie de specialitate. (Kriminológia-Szakkriminológia)*. Redactat: Gönczöl, Kereszi, Korinek, Complex Lévy., Kaposvár, pp 627-665.

Forrest, S.; Myhill, A.; Tilley, N. (2005): Practical lessons for involving the community in crime and disorder problem-solving. Home Office, Development and Practice Report.

Se descarcă de pe: <http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/activecommunities/activecommunities84.htm>

Data download: 20.03.2010.

Földes, Á. (2004): Ochi vigilenți – Supraveghere cu camere de supraveghere (Árgus szemek – Kamerás térfigyelés Magyarországon.) In: *Fundamentum*, 2004/2.

Se descarcă de pe: <http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1460>

Data download: 01.03.2010.

Gambetta, D. (2006): Mafia: prețul lipsei de încredere. (A maffia: a bizalomhiány ára.) In: *Sociologie economică. (Gazdaszociológia)* Redactat: Lengyel György, Szántó Zoltán. Aula, Budapesta, pp. 191-205.

Gans, H. J. (1973): Orașul echilibrat: omogenitate și eterogenitate în cartiere. (A kiegyensúlyozott város: homogenitás és heterogenitás a lakóterületen.) In: *Sociologia orașului*

(Városszociológia.) Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 303-326.

Gans, H. J. (1973): Consecințele umane ale demolării zonelor vechi din orașe și mutarea populației din zona respectivă. (Az avult városrészek lebontásának és az ott élő lakosság átköltöztetésének emberi következményei.) In: Sociologia orașului (Városszociológia.) Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 414-442.

Gönczöl, K. (2006): Reproducerea socială a criminalității, controlul devierilor, combaterea socială a criminalității. (A bűnözés társadalmi reprodukciója, deviancia-kontroll, társadalmi bűnmegelőzés.) In: Criminologie-Criminologie de specialitate. (Kriminológia-Szakkriminológia.) Redactat: Gönczöl, Kereszi, Korinek, Lévy. Complex, Kaposvár, pp. 297-329.

Holloway, K; Bennett, T., Farrington, D. P. (2008): Does Neighbourhood Watch Reduce Crime?

<http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/crimereduction038.htm>

Data download: 30.03.2010.

Jármay, T. (2006): Criminalitatea urbană, combaterea criminalității prin construire. (Városi bűnözés, építészeti bűnmegelőzés.) Revista Poliției (Rendészeti Szemle), 2006/11. pp. 75-85.

Kempa, M; Johnston, L. (2005): Challenges and Prospects for the Development of Inclusive Plural Policing in Britain: Overcoming Political and Conceptual Obstacles. In: The Australian and New Zealand Journal of Criminology. Volume 38. No. 2., pp. 181-191.

Konrád, Gy.; Szelényi, I. (2004): Conflctele sociale ale dezvoltării întârziate al orașului (A késleltett városfejlődés társadalmi konfliktusai.) In: Sociologia Urbană și a Localităților (Település- és Városszociológia.) Redactat: Csizmady Adrienne; Husz Ildikó, Gondolat, Budapesta, pp. 25-49.

Kopasz, M. (2004): Segregație rezidențială și tensiuni sociale în localitățile din Ungaria (Lakóhelyi szegregáció és társadalmi feszültségek a magyarországi településeken.) In: Reportaj social (Társadalmi Riport) 2004, Tárki, Budapesta, pp. 414-424.

Korinek, L. (2006): Teoriile de criminologie ale secolului XX. (A XX. Század kriminológiai elméletei.) In: Criminologie-Criminologie de specialitate (Kriminológia-Szakkriminológia.) Redactat: Gönczöl, Kereszi, Korinek, Lévy. Complex, Kaposvár, pp. 71-151.

Korinek; L. (2006): Reflectarea criminalității. Criminalitate latentă, prezentarea criminalității, frica de criminalitate. (A bűnözés visszatükröződése. Latens bűnözés, bűnözésábrázolás, félelem a bűnözéstől.) In: Criminologie-Criminologie de specialitate (Kriminológia-Szakkriminológia.) Redactat: Gönczöl, Kereszi, Korinek, Lévy. Complex, Kaposvár, pp. 200-272.

Ladányi, J. (2008): Segregarea rezidențială. (Lakóhelyi szegregáció.) Mandat nou (Új Mandátum), Budapesta.

Lukovich, T. (2004): Participarea comunității, proiectarea comunității. (Közösségi részvétel, közösségi tervezés). In: Sociologia Urbană și al Așezărilor (Település- és Városzociológia.) Redactat: Csizmady Adrienne; Husz Ildikó, Gondolat, Budapesta, pp. 182-208.

Merton, R. K. (1980): Teoria societății și structura societății. (Társadalomelmélet és társadalmi struktúra.) Gondolat, Budapesta.

Németh, T.; Sárközi, F. (2004): Posibilitățile serviciului de circumscripție în întărirea legăturii dintre poliție și populație. (A körzeti megbízott szolgálat lehetőségei a rendőrség és a lakosság kapcsolatának erősítésében.) Revista Internelor (Belügyi Szemle), 2004/4, pp. 19-25.

Papp G. (2004): Criminalitatea și excluziunea socială. (Bűnözés és társadalmi kirekesztettség.) In: Sărăcia și procesul de excluziune socială. (A szegénység és a társadalmi kirekesztődés folyamata). Redactat: Monostori Judit. Institutul Central de Statistică (Központi Statisztikai Hivatal), Budapesta, 2004. pp 175-198.

Pfeil, E. (1973): Cercul vecinătăților și al contactelor în orașele mari; cugetări teoretice. (Szomszédsági és érintkezési kör a nagyvárosban; elméleti megfontolások.) In: Sociologia orașului (Városzociológia.) Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 267-284.

Riesman, L. (1973): Urbanizarea: tipologia dezvoltării urbane. (Urbanizáció: A városfejlődés tipológiája). In: Sociologia urbană. (Városzociológia.) Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 122-148.

Rex, J. A. (1973): Sociologia zonelor de tranzit. (Az átmeneti övezet szociológiája.) In: Sociologia urbană. (Városzociológia.) Redactat: Szelényi Iván, Editura Economică și Juridică (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), Budapesta, pp. 203-223.

Sárosi, P. (2008): „Toleranță zero”: Iluzii periculoase despre menținerea ordinii. („Zéró-tolerancia”: Veszélyes illúziók a rend fenntartásáról.)
<http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1460>

Data download: 01.03.2010.

Székely, J. (2004): Cine și de ce ajunge în condiții de locuit precare? (Kik és miért kerülnek rossz lakásviszonyok közé?) In: Sărăcia și procesul de excluziune socială. (A szegénység és a társadalmi kirekesztődés folyamata). Redactat: Monostori Judit. . Institutul Central de Statistică (Központi Statisztikai Hivatal), Budapesta, pp. 109-136.

Tábori, Z. (2009): Cartierul Magdolna. (A Magdolna negyed). Osiris, Budapesta.

Vicsek, L. (2006): Grupe focusate. Cugetări teoretice și aplicare practică. (Fókuszcsoport. Elméleti megfontolások és gyakorlati alkalmazás.) Editura Osiris, Budapesta.

Whyte, W. F. (1999): Societatea de la colțul străzii. Structura socială a unui cartier italian sărac. (Utcasarki társadalom. Egy olasz szegénynegyed társadalomszerkezete.) Mandatul Nou (Új Mandátum), Budapesta.

Willis, P. (2000): Gággii. Anticultură școlară și cultura muncitorilor. (A skacok. Iskolai ellenkultúra és munkáskultúra.) Noul Mandat. (Új Mandátum), Budapesta.

Kovács Edit: Comunitatea de cumpărători „Szatyor”

Introducere

În zilele noastre accesul la alimente sănătoase este o cerință palpabilă și în creștere. Nu se preferă neapărat produsele din gospodăriile bio, deciziile cumpărătorilor glisează mai mult spre piețele locale și de producători, spre posibilitățile de achiziție microregionale. Sunt în primul rând consumatorii de la oraș – și mai ales intelectualii orășeni – sunt mai intens interesați de posibilitățile de cumpărare nemijlocită de la producătorii și gospodarii locali sau din regiune. Această formă alternativă de cumpărare pe lângă nenumăratele avantaje ale sale proclamă deschis importanța încrederii între producător și consumator, care poate fi exprimată și în valoare comercială. Consumatorul conștient caută materialele prime vegetale potrivit anotimpurilor și climei, și carnea produsă în condiții cât mai băștinașe sau natural-identice, respectând și în felul acesta ordinea naturii. Un aspect important al acestei viziuni este ca marfa să sosească de cât mai aproape, reducând astfel costul transportului pe un produs și poluarea mediului.

Comunitățile de cumpărători se bazează pe o agricultură sprijinită de comunitate

Mărfurile provenite din producție organică nu înseamnă neapărat prețuri mai mici nici cu excluderea operatorilor intermediari ai pieței. Această cale nu înseamnă pentru familii o economisire evidentă, pe termen scurt și nemijlocită, căci de exemplu Comunitățile de Cumpărători „Szatyor” („Sacoșă”) sunt niște grupări informale bazate pe intenții de cumpărare conștientă cu scopul ca membrii lor să poată cumpăra produse locale de calitate superioară – dacă se poate de producție organică – la un preț cât mai convenabil și cât mai potrivit acestei viziuni.

Comerțul nemijlocit are niște profituri economice și comunitare demonstrabile pentru participanții săi. Întărește colaborarea comunitară, lărgeste viziunea, îndeamnă gospodăriile să fie mai responsabili și să planifice, reduce cheltuielile de transport și adaosul comercial. Inspiră încredere între membrii comunității precum și între comunitate și producători. În afară de asta înseamnă pentru producător și o piață sigură și calculabilă care ia în considerare caracterul sezonal, crește capitalul de relații imediate și intermediare și ameliorează factorul de sănătate al comunității. Formează mentalitatea copiilor din comunitate, colaborând astfel la constituirea unei atitudini de consumator de măsură durabilă.

La examinarea operatorilor pieței locale și a relațiilor economice dintre ei, se poate afirma, că *operatorii globali*, adică companiile multinaționale consideră localitățile ca un sediu secundar, pentru ei regiunea nu este decât o resursă cu avantaje comparative, dar ca și piață de produse ea este neglijabilă, căci de fapt nu vor aici nici să trăiască nici să vândă. Interesul lor de bază este deci să găsească resurse ieftine, și astfel ei aduc aici capitalul și materia primă. Avantajul lor pentru regiune este că plătesc salarii, impozite, rente funciare. Pot să însemne și o piață de achiziție și o nevoie de a face inovații pentru subantreprenorii sau pentru întreprinderile locale cu care colaborează.

Operatorii economiei locale – angajatori sau angajați – sunt subiectele directe ale autorităților publice (contribuabili cu drept de vot), resursele lor sunt locale, acumulările lor de investiții îmbogățesc în mod direct regiunea care le este piața principală atât de produse cât și de servicii.

Fac parte din **operatorii locali necomerciali** toate activitățile economice care realizează valoare în afara pieței. Din această cauză metodele de calcul statistic folosite azi în economie, cu care sunt măsurate vânzările, nu sunt capabili nu numai ca să măsoare acest segment al economiei, ci nici ca să-l înțeleagă. Economia fondată pe comunități are la bază cunoștința și experiența locală, înființează locuri noi de muncă, atenuează lipsurile locale cu rezultate locale și oferă niște soluții comunitare și nu individuale.

Esența metodei **Agricultură Sprijinită de Către Comunitate** (ASCC, vezi Kajner, 2007) constă în relația directă a producătorului și a consumatorului, încrederea, marfa de calitate bună și sănătoasă, produsă în mod ecologic precum și venitul convenabil pentru gospodar. Între producător și consumator există o relație directă, în cazul ideal ei împart chiar și riscurile. În sistemul de vânzare bazat pe relații directe angajamentul este mai mare atât din partea producătorului/prestatorului cât și din cea a consumatorului, menținerea încontinuu a unui nivel bun al pieței devine interesul lor comun. Măsura angajamentului la tipurile de funcționare a ASCC-ului:

1. Sistem de livrare. Producătorul/prestatorul asigură logistica în cadrul căreia livrează produsele comandate de către consumator la un punct de distribuție sau direct la domiciliu, adică prestează pe loc. Comanda și livrarea se face flexibil, cumpărătorii pot să facă comanda mărfii prin telefon, fax, scrisoare, internet sau contact personal. Acest sistem poate funcționa pe aria unor orașe mai mari cu o piață de achiziție considerabilă. De această grupă aparține și comunitatea de cumpărători realizat de Szatyor, în cazul căreia logistica nu este furnizată de către gospodar sau de către o comunitate a gospodarilor, ci de grupa informală sau formală compusă din cumpărători (un ONG).

2. Piața gospodarilor. Aceste piețe asigură producătorilor o posibilitate de prezentare ocazională, sezonală sau regulată. Organizarea sa poate fi efectuată de către gospodari sau de primăria locală, eventual de un intermediar. Este o formă răspândită, în cadrul căreia producătorii își duc produsele lor în orașele apropiate sau mai puțin apropiate. Câteodată este fixat și distanța de la care poate să vină gospodarul pentru a păstra caracterul local al pieței. Asemenea piețe sunt de cele mai multe ori de exemplu piețele ecologice și bio, piețele de producători primari sau de grădini mici. Acestea se răspândesc mai ales în orașele (mici) din provincie, însă în capitală ele pierd din teren, de pildă din cauza intensificării intereselor de reglementare și de globalizare.

3. Sistemul cumpărătorilor permanenți. Producătorii/prestatorii și cumpărătorii înființează o asociație de vânzare, în care producătorul/prestatorul estimează când și ce produs poate să livreze, și în ce măsură poate să presteze, în timp ce cumpărătorii se obligă să cumpere și să recurgă la servicii, dacă e posibil, în modul cât mai regulat. Pe baza acestui principiu funcționează de exemplu, sistemul de livrare al unui pionier al ASCC-ului din Ungaria, fundația Nyitott Kert din Gödöllő.

4. Gospodărire proporționată. Necesită cea mai strânsă angajare și relație între producător/prestator și cumpărător. Producătorul/prestatorul estimează la începutul anului producția, estimează capacitatea sa de prestare, evaluează cheltuielile și venitul necesar, care sunt împărțite proporționat între cumpărătorii contractuali. În schimbul sumei plătite în avans,

consumatorul primește în mod regulat partea proporționată a recoltei, sau în măsura proporției sale poate să utilizeze serviciile. Astfel riscul producției agricole poate fi împărțit, accidentalitatea vânzării serviciului poate fi scăzut. Diferitele sisteme de grădini în containere și comunitare pot fi considerate asemenea colaborări.

Bineînțeles, în afara și în interiorul acestei clasificări sub aspectul relației există și alte exemple de sisteme bazate pe o relație mai lejeră dintre producător/prestator și consumator. Acestea iarăși nu pot fi interpretate separat numai în sine. Categoriile nu sunt niciodată importante ca să ne încadrăm în ele, ci ca să avem un reper pentru a găsi soluțiile care ni se potrivesc cel mai bine. Printre aceste relații speciale putem să amintim și magazinele de desfacere a producătorilor, mișcarea culege-ți-o, magazinele mobile, sistemul serviciilor mobile, magazinele și sistemul de magazine care comercializează alimente bio, deservirea consumatorilor care necesită calitate specială, deservirea consumatorilor care necesită alimentare specială, aprozarele obișnuite locale (deci nu bio), organizarea livrării locale, comerțul desfășurat pe internet, rețeaua Magor (de sprijinire a producției autohtone) precum și realizările comunitare de organizarea unor servicii locale care lipseau.

Inițiative similare în Ungaria

Programe cutii de zarzavaturi

Évkerék este o gospodărie familială pe Câmpia Tisei (*Alföld*). Deși acest lucru este deja o dificultate în sine, noutatea inițiativei constă însă în comunitatea de zarzavaturi de care este legată. Gospodăria familială și comunitatea s-au organizat după principiile formei de colaborare comunitară de origine franceză AMAP.¹⁶ Principiul colaborării este de a lega direct consumatorii și micii producători. Dintre legăturile ASCC prezentate mai sus aceasta poate fi clasată cel mai mult la al treilea, la sistemul cumpărătorilor permanenți, căci la această relație lucrul esențial este că, pentru o durată mai lungă sau mai scurtă, consumatorii se angajează pentru un gospodar anume din regiune. Pentru perioada respectivă gospodarul sau familia lui are garantat clientul pentru vânzarea roadelor sale. Forma cumpărării diferă de structura Szatyor prezentată mai jos cu amănuntul, adică vânzarea nu este organizată ulterior, ci anterior sub forma unui sistem de finanțare per cutie. Cumpărătorii exprimă intenția lor de consumare în volum de cutie, în schimb gospodarul se angajează să cultive zarzavaturi și/sau alte plante pe care le va vinde la un preț fix. Baza socotelii este cutia (cutie/forinți), finanțarea se face într-o sumă de cele mai multe ori la începutul lunii. Relația poate să fie durabilă sau sezonală, în Ungaria se practică o perioadă minimală de trei luni, în celelalte țări însă este frecventă și dispoziția de a se contracta pentru un an întreg. În interesul durabilității acest sistem cere într-o unitate relația unei gospodării familiale cu cca. 40 de familii angajate.

Alte exemple și informații (în limba maghiară):

- programul Cutii de zarzavaturi Évkerék din Balástya (<http://evkerek.blogspot.hu>),
- grădina bio Háromkaptár din Tahitótújfalú (<http://tudatosvasarlo.hu/cikk/akar-kindertojas-zoldsegkozozseg-pilisben>),
- Fundația Nyitott Kert din Gödöllő (www.nyitottkert.hu).

Piețe comunitare

¹⁶ Associations pour le Maintien de l'Agriculture Paysanne (Asociații pentru Menținerea Agriculturii Țărănești, vezi <http://www.evkerék.blogspot.hu/p/mi-az-az-amap.html>, www.reseau-amap.org).

Fiecare dintre noi cunoaștem mai multe piețe, care cum. Pe unele flănăm cu plăcere, altele le evităm cât se poate de mult. Atmosfera unei piețe nu este dată numai de produsele și prețurile sale, ci o piață bună chiar are o atmosferă, și o piață bună dezvăluie și cine trăiesc în regiunea respectivă, ce exigențe și ce sistem de valori au. În spatele unor astfel de inițiative care înțeleg prin piață un spațiu complex de păstrarea tradițiilor și a valorilor, găsim din ce în ce mai mult și în Ungaria niște cooperative de piețe. Cooperativele de piețe sunt întreprinderi locale și comunitare complexe, care pe lângă mijlocirea relațiilor directe între producători și consumatori, încearcă să întărească și relațiile comunitare, comerțul de schimb (schimbul articolelor folosite) sau prezentarea talentelor locale (produse de artizanat, creații cotidiene și unicate etc.). Cooperativele consideră piața ca un loc caracteristic al vieții comunitare. Recunosc importanța ei în transmiterea valorilor și țin să organizeze ei însuși piețele și să garanteze calitatea lor.

Inițiative de piețe comunitare sunt de exemplu:

- piața Liliomkert din Káptalantóti (www.liliomkert.blogol.hu; www.liliomkert.lapunk.hu),
- piața autentică bio și de prezentare Balaton (BAB) din Gyenesdiás (www.gyenesdias.info.hu/bab),
- piața sătească din Szombathely (<http://m.facebook.com/pages/falusi-piac-szombathely>).

Prezentarea comunităților de cumpărători „Szatyor”

Comunități de cumpărători „Szatyor” s-au organizat deja în mai multe orașe ale Ungariei.¹⁷ Ele au aceeași principii de bază, dintre care amintim cele mai importante:

- sprijinirea unui comerț echitabil, adică luarea în calcul a proporției preț–valoare,
- preferarea gospodării cruțătoare/organice,
- achiziționare în rază de 50-70 de km,
- ridicarea fără posibilitate de refuzare a mărfii comandate,
- legătură directă cu producător,
- rețea permanentă și garantată de furnizori.

Pe lângă acestea comunitatea de cumpărători îndeamnă și la un consum care acceptă că întotdeauna este ceva care roade cu belșug de-a lungul anotimpurilor, și că există și luni când nu sunt fructe proaspete și poate nici zarzavaturi. Astfel comunitatea popularizează printre membrii săi conservările de toate felurile din materialele prime sezonale, prepararea compoturilor, dulcețurilor, fructelor uscate și altor mâncăruri la borcan, ca să aibă ce consuma și în perioada când lipsește marfa proaspătă. Dintre metodele de conservare sunt mai preferate tehnicile blânde, fără conservanți, coloranți și amelioratori de gust.

În afara acceptării valabilității generale a principiilor de bază, realizarea activității unei comunități de cumpărători este o sarcină locală, adică ea naște în esență din întâlnirea cerințelor cumpărătorilor localnici și din posibilitățile producătorilor interesați. Gama produselor devine din ce în ce mai largă în urma unor legături cu gospodari noi și simpatici care pot să facă față condițiilor menționate. Este o cerință către gospodari și să dea niște

17 La Budapesta (<http://szatyor.org>), la Kecskemét (www.kecskemetiszatyor.hu) și la Érd (<http://naturkosar.blog.hu>).

informații exhaustive, dacă se cere, despre originea și componența produselor lor, și să fie deschiși la contactarea personală. Experiențele organizatorilor arată că se solicită în mod considerabil vizita personală. În cursul acestora scopul de „a se uita cum merge cu adevărat producția” devine aproape un simplu detaliu, și este mult mai important stabilirea unor relații directe, întărirea caracterului de program familial sau comunitar și descoperirea unor produse noi.

Membrii *Comunității de cumpărători „Szatyor”*¹⁸ care a luat ființă în Budapesta au posibilitatea să cumpere la intervale săptămânale. Comenzile pot fi (trebuie) făcute la începutul săptămânii pe internet, iar marfa se primește la mijlocul săptămânii. Producătorii nu aduc produse proaspete decât odată pe săptămână, dar în lipsa mașinii sau a unui drum la Budapesta acest lucru poate fi făcut ocazional și de câte un membru al Comunității. Din articolele care se păstrează bine, se ține pe stoc întotdeauna o cantitate anume. Centrul de ridicare se află în centrul Budapestei (dar există – și se mai planifică – și niște puncte de ridicare alternative), iar cei care fac comanda dintr-o zonă anume, pot chiar să se autoorganizeze și să ducă acasă în comun produsele – pe care o și fac. Este în curs de lansare și serviciul „livrării la domiciliu”. Sistemul cere flexibilitate atât de la membrii săi cât și de la furnizori, căci factorul uman are un rol important în sistem, și poate modifica derularea planificată. Asemenea întâmplări pot fi îmbolnăvirea oricărei părți, defectarea mașinii producătorului, eveniment familial neașteptat etc. Organizatorii încearcă să gereze aceste situații individual, astfel este deosebit de important realizarea unei canale de comunicare eficiente – rapide și directe –, căci fiind vorba de o comunitate urbană există șanse mari ca membrii să nu se cunoască și/sau să locuiască departe unul de celălalt.

Prin consecință relația de încredere între producători și consumatori este importantă nu numai în schimbul mărfurilor ci și pentru menținerea acestui comerț. Este important ca problemele care nu sunt tolerate în piața competitivă – întârziere, livrare la un timp nepotrivit, defecțiuni de calitate, marfă nelivrată etc. –, să nu însemne și aici o schimbare imediată a deciziei cumpărătorului. Este important ca cei care cumpără să ia în considerare nu numai marfa, ci și omul care îl produce, împreună cu gospodăria și familia sa, și să cunoască toate circumstanțele producerii și transportului mărfii.

Membrii *Cercului Szatyor din Kecskemét*¹⁹ iau în considerare două cerințe din partea cumpărătorilor: pe de o parte ca produsele să provină dintr-o producție locală, pe de alta ca ea să fie organică sau cruțătoare. Membrii sunt utilizatori înregistrați ai paginii web a Cercului și ajută voluntar la organizarea schimbului de mărfuri. În privința listei produselor actuale producătorii sunt consultați vineri, comenzile pot fi făcute de sâmbătă dimineață până luni după masă pe web-shopul Szatyor. Produsele comandate pot fi ridicate de către membri joia, după care ciclul reîncepe. Comenzile trebuie plătite la ridicare la punctul de livrare. Produsul trebuie ridicat în orice caz, sau cel puțin trebuie plătit. La punctul de ridicare nu se pot păstra decât mărfurile care nu se strică repede. Marfa greșită sau stricată este schimbată, căci greșeli pot apare și în comerțul cu mari exigențe personale. La Kecskemét s-a făcut și un stand de piață pentru a vinde marfa comandată de cumpărătorii distrați și pentru a face publicitate locului și activității. „Masa de gustare”, la început bogată, are menirea să favorizeze convorbirile dintre membrii comunității și nașterea unor relații mai durabile. Această masă este umplută de produsele făcute de organizatori și de cumpărători, oferind și un pretext

18 Comunitatea de cumpărători „Szatyor” (<http://szatyor.org>) a fost lansată, se extinde și se dezvoltă cu sprijinul Asociației Messzelátó (www.messzelato.hu/en) care prin formarea mentalității, prin cursuri și prin schimburi de experiențe propagă „un mod durabil de viață urbană”. Magazinul Szatyor (*Szatyorbolt*) este o întreprindere socială a Asociației Szatyor.

19 www.kecskemetiszatyor.hu

pentru a sta de vorbă. Deși organizatorii nu sunt întotdeauna mulțumiți cu dinamica acestor convorbiri, ideea este oricum o parte importantă a unei comunități durabile.

Ce produse găsim în „Sacoșă”?

În oferta Szatyor sunt în mod exclusiv numai mărfuri de încredere, adică din sursă cunoscută, comandate de la agricultori care respectă în gospodărirea lor principiile comunității (furnizori direcți mici gospodari sau producători primari).

Gama produselor variază: ea depinde de condițiile locale, de anotimpuri și de factorii care afectează producerea, dar poate fi modificată și de cererile cumpărătorilor. Pe lângă produsele standard ca *zarzavaturile* (care diferă în funcție de sezon), *lactatele* (lapte, cașcaval, unt, cremă de brânză, cremă sandwich și brânză), *vinuri*, *mieri*, *dulcețuri*, *siropuri* și *ouă*, găsim și produse mai rare ca *chutney cu condimente*, *semințe uleioase întregi și măcinate*, *fructe și verdețuri uscate*, *ceaiuri* etc. Cererea este mare și pentru carne, băuturi, pâine, paste și făină provenite din sursă cunoscută.

Există și produse mai puțin tipice, de exemplu în Szatyor din Budapesta găsim *cafea* și *ciocolată* comercializată prin sistemul comercial Fair Trade, în cazul cărora gospodarii care produc boaba de cacao sunt și ei acționarii firmei producătoare de ciocolată Divine care se găsește în Szatyor, astfel traiul lor este asigurată nu numai de prețul de vânzare garantată ci și de cota din venitul firmei. Pe lângă acestea pot fi procurate și *articole de curățenie* și *cosmetice*, care sunt produse fără conservanți pe baza unor materiale prime biodegradabile.

De ce să-l încercăm? De ce să aderăm?

Acum să urmeze câteva întrebări pe care cititorii interesați de subiect poate și-au pus-o deja, împreună cu câteva răspunsuri care, după speranțele noastre, vor îndemna la formarea unor comunități cu intenții similare:

1. De ce le merită conducătorilor orașelor și urbaniștilor să se ocupe cu comerțul direct?

Orășenii nu trebuie să uite niciodată că ei trăiesc într-o structură care nu se poate susține numai în colaborare cu alții. Dacă acești alții sunt operatorii pieței globale, atunci orășenii pot să câștige din aceste relații în perioadele mai bogate, însă de cele mai multe ori pierd. Din această cauză teoreticienii vieții orășenilor, și mai ales ai unei vieți orășenești durabile nu pot să omită să se gândească asupra calității relațiilor planificate între oraș și provincia care îl hrănește, adică peisajul care îl înconjoară direct.

Importanța calității relației dintre oraș și provincia sa are un efect incontestabil în formarea mentalității copiilor. Deși poate nu este chiar atât de cunoscut, totuși important – și demonstrat științific – pentru dezvoltarea urbană este că capitalul social compus din siguranța alimentației și din cantitatea și calitatea relațiilor umane contribuie într-o măsură importantă la formarea dispoziției generale și a gândirii cetățenilor din localitate. Astfel planificarea procurării alimentelor pentru orășeni nu poate fi considerată nici o problemă numai infrastructurală, nici o problemă numai de educație de protecția mediului. Relația dintre oraș și provincie stabilește durabilitatea unei regiuni și unui oraș pe termen lung și în mod complex.

2. Care sunt condițiile invizibile a organizării unei comunități de cumpărători?

Esența și nucleul unei comunități de cumpărători constă în componența comunitară. În acest proces achiziționarea ca actul de procurare a alimentelor este o sarcină și un efect de cea mai mică importanță. Nu și neglijabilă, bineînțeles, dar ea va fi durabilă numai dacă durează și comunitatea care o susține. Este important ca cercul care organizează cumpărăturile, relația cu gospodarii, distribuția și care planifică dezvoltarea, să fie puternică și compusă din mulți operatori.²⁰

Este important să se dezvolte o comunitate puternică și multilaterală a cumpărătorilor orașeni, care pot să împlinescă atribuțiile menționate mai înainte, precum este important și stabilirea unei relații cu producătorii gospodari, care pe lângă actul cumpărării întăresc și susțin și obiectivul primordial al constituirii relațiilor.

În aceste exemple gospodarii nu se grupează într-o comunitate (de interese), ei sunt de fapt, dacă ne gândim bine, concurenții unul altuia pe piața directă realizată cu orașenii. Proba unei colaborări cu o asocieră a gospodariilor – asociații, întreprinderi comunitare, asocieri de vânzare etc. – poate ar introduce mai multe dimensiuni noi în sistemul relației directe între producători și consumatori. Diversitatea acestor relații sunt numai întrezărite încă în exemplele amintite, dar pentru început și pentru lansarea unei atitudini comun(itar)e, ele constituie un fundal pe care se poate baza.

Concluzii

Relația dintre oraș și provincia care îl înconjoară este o problemă cardinală a dezvoltării urbane actuale. Această relație stabilește pe termen lung și marcant structura unui oraș, posibilitățile locuitorilor săi, și astfel sfera posibilă a celor care doresc să-i fie cetățeni și a celor care vor să-l părăsească. În acest caz considerentele relațiilor și a durabilității alimentației nu sunt numai niște acte comerciale, ci cu ajutorul lor orașeanul de multe ori participă cu adevărat la ciclurile vieții. Relația orașenilor cu mediul lor orașenesc imediat, din care fac parte atât sistemele construite cât și a relațiilor umane, este un element constituant al dezvoltării urbane durabile. În acest raport se face socializarea membrilor comunității, în cursul căreia generațiile noi își caută și își învață locul și relațiile lor cu mediul înconjurător. Dacă această relație este viguroasă și bazată pe decizii, atunci se formează responsabilitatea comunitară, dacă însă orașenii numai îndură viața lor și a mediului lor, atunci ei devin mai ușor numai utilizatorii orașului decât stăpânii lui responsabili și îngrijorați.

Bibliografie

- Bevásárló közösségek országszerte*, 2011: <http://humusz.hu/nullahulladek/civilek/szatyor-bevasarlo-kozosseg/9610>
www.divinechochocolate.com
www.edenkert.hu/edenkert-tv/zoldseg-gyumlcs/szatyor-bevasarlo-kozossegek/4794/
http://indavideo.hu/video/A_Szatyor_kozosseg
 KAJNER Péter 2007, *A helyi gazda(g)ság újralfedezése*, Budapest: L'Harmattan.
www.magormozgalom.hu
 MÁRTON Anikó, 2011a, *Évkerék Szegedi zöldségdoboz program*. www.tudatoslet.hu
 MÁRTON Anikó, 2011b, *Natúr Kosár Érd bevásárlóközösség*. www.tudatoslet.hu
www.nyitottkert.hu
www.tudatoslet.hu/index.php/zoeld-haztartas/724-bevasarlo-koezoessegek-orszagszerte
http://utolsoejjel.blog.hu/2011/06/10/szatyor_kozosseg
www.zoldbolt.hu/cikk/szatyor-bevasarlo-kozosseg

²⁰ http://indavideo.hu/video/A_Szatyor_kozosseg.

Szabó Ágnes: Grădină – oraș – comunitate

Introducere

„Grădinile comunitare au o caracteristică comună, și anume că amenajarea, respectiv întreținerea lor se realizează de către membrii comunității și în folosul comunității.” (Ellen Kirbly, 2008)

Amenajarea și întreținerea grădinilor comunitare se diferă de la țară la țară, sau chiar și în fiecare comunitate. Pentru conceptul grădinii comunitare (GC) nu există o terminologie bine stabilită.

În Claca Balneară și Comunitară din Secuime (Székelyföldi Fürdő és Közösségépítő Kaláka – <http://www.arstopia.hu/kalakaeloszto.htm>) am realizat că cea mai importantă datorie a noastră, a celor din Ungaria este reînvățarea cooperării în comunitate.

În loc de comunitate tradițională avem comunități alese, dar pentru administrarea acestora pe termen lung nu avem exemple realizabile. Cu toate probabilitățile, acest fapt a condus la formarea specializării de dezvoltare comunitară. Pentru mai multe detalii vezi Asociația de Dezvoltare Comunitară (<http://www.kka.hu/>). Inclusiv în sfera civilă găsim numeroase inițiative, care transmit metode în vederea dezvoltării comunitare, ca de exemplu Mișcarea Orașelor aflate în Schimbare (Átalakuló városok Mozgalom – <http://lmv.hu/brochura>, <http://atalakulowekerle.blogspot.hu>).

Fiecare localitate sau cartier trebuie să-și găsească forma GC cea mai potrivită, bazându-se pe cunoașterea locală, respectiv pe organizațiile locale. Astfel, nu există o *rețetă sigură* conform căreia este posibilă amenajarea și întreținerea unei GC în mod favorabil. În schimb, însă, avem câteva exemple și experiențe bune, din care putem învăța.

În anul 2012 la Budapesta, dintr-odată s-au deschis porțile a patru grădini comunitare, bazate pe conceptul grădinăritului în parcele. Prin intermediul echipei asociației Kalapos Egyesület am contribuit în calitate de constructor peisagist la amenajarea grădinii *Első Kis-Pesti kert* (EKPK). Iar acum, în calitate de grădinar am cules cu mare bucurie roșiile crescute în aceea grădină.

În această lucrare evidențiez elementele de bază care stau la amenajarea unei grădini comunitare, completând experiențele cumulate pe parcursul înființării EKPK. De atunci, mulțumită inițiativei asociației Kalapos Egyesület s-a organizat și un turneu de GC, prin care am avut posibilitatea la schimbul de experiențe cu alți grădinari. Am evidențiat câteva descrieri de pe internet, privind grădinile funcționale, respectiv am rezumat aspectele cu care ne putem întâlni pe parcursul amenajării unei GC.

Cu acest prilej aș dori să îi mulțumesc lui Tracey Weatley pentru discuțiile purtate, pe baza cărora am realizat această lucrare. Tracey W. a sugerat mai multe idei, prin urmare, se consideră coautorul acestui studiu.

Rolul, conceptul și tipurile grădinii comunitare

Pentru administrațiile locale, conceptul grădinii comunitare înseamnă un mod inovativ de amenajare a spațiilor verzi. O GC poate aduce mai multe feluri de beneficii atât pentru mediul înconjurător, cât și pentru locatarii zonei respective. O grădină comunitară este un spațiu verde administrat de către comunitate (investiție pentru autorități), ce asigură cooperanților o sursă sigură de alimentație, contribuind astfel și la sănătatea lor fizică și

mentală. Sursele financiare investite în GC contribuie la crearea unui spațiu cu o biodiversitate semnificativă, folosit în mod intensiv de către comunitate. Studiile efectuate în străinătate arată că grădinile comunitare funcționale contribuie la creșterea valorii imobilelor din împrejurimi, sau chiar GC contribuie la combaterea criminalităților comise în zonă (Kirbly, 2008).

GC este o metodă bună pentru a intra în contact cu diferite grupuri, inclusiv cu scop de educare. Efectul educațional se resimte în orice categorie de vârstă. Ne învață la autocontrol și la automanagement. Prin contribuție la activitate, individul își va experimenta capacitatea de autoorganizare, cooperarea în echipă, metodele planificării viitorului. Ca și constructor peisagistic consider că reamenajarea mediului înconjurător, a spațiilor verzi duce la succes pe termen lung doar dacă riveranii se implică la amenajarea acestora (de exemplu planificare comună, modul indirect de educare civică)

În ceea ce urmează voi prezenta categoriile de grădini, în funcție de specificul fiecăruia:

1. Conform metodei de cultivare:

- i. **Grădină de parcelă** se numește un teren parcelat, unde fiecare parcelă are propriul său grădinar. Suprafața parcelelor poate fi între 3 mp și 100 mp. Și la aceste grădini putem alinia grădinari comuni. Suprafața și numărul parcelelor definește activitatea comunității și măsura de cooperare. Experiențele arată că până la aproximativ 15–35 parcele se poate asigura atmosfera familială în comunitate (EKPK, Grund). În cazul în care numărul parcelelor depășește 35, în grădina respectivă se formează subcomunități (grădină de hiveci).
- ii. **Grădini cultivate în comunitate** sunt acele terenuri, care sunt prelucrate de către un grup, prin diviziunea muncii. Produsele sunt valorificate printr-o metodă stabilită în prealabil (se împart între grădinari, se donează). Grădina *Földkelte kert* din *Békásmegyér* (<http://foldkelte.wordpress.com/>) era o grădină de acest tip.

2. Conform amplasamentului GC:

În funcție de amplasamentul grădinii, de exemplu într-un spațiu public, spațiu privat, terenul unei instituții, o zonă desprinsă dintr-un spațiu public, spații verzi de lângă drumuri publice, grădină pe un vârf, pe spații verticale, pe suprafețe învelite, pe spațiu contaminat, etc.

Amplasamentul grădinii influențează administrarea și viitorul acesteia. În localități, dar în special în orașele mari nu este obișnuit să se amenajeze o grădină pe un amplasament cultivabil. O cauză pentru acest fapt poate fi contaminarea solului, sau rețeaua de utilități. Astfel aceste terenuri nu sunt la dispoziția grădinarilor, decât pe un termen scurt (de 1-2 ani).

3. Conform grupului de țintă:

- i. **Grădini cu scopuri comunitare:** comunitatea locatarilor, comunitatea școlară, comunitatea locală, comunitatea unei generații, etc.
Colaborarea într-o GC este o stare nouă pentru fiecare grădinar. Așadar, este nevoie de metode diferite pentru a atinge scopul comunitar dorit. Grădinarii pot fi selectați conform unor criterii prestabilite.
- ii. **Grădini cu scopuri terapeutice:**
Aceste GC au scopul de a menține sănătatea mentală și / sau fizică. De obicei fac parte din contribuirea la activitățile unor instituții, ca și parte a procedurii de recuperare. Are un termen / perioadă funcțională predefinită.
- iii. **Grădini pentru favorizarea integrării sociale:**

Grădinile penitenciarelor, grădinile de integrare create special pentru migranți, grădini pentru vindecarea persoanelor cu boli psihice, etc.

Este un factor comun în cazul *ii*, respectiv *iii*. faptul că fiecare are un grup de țintă bine stabilit. În aceste cazuri de cele mai multe ori GC fac parte dintr-o instituție și funcționarea acestora este pe baza unui program cadru. Grădinarii și asistenții specializați supraveghează activitatea muncitorilor.

4. Conform scopului grădinii:

Cu scop de producție, cu scop de relaxare, cu scop de autarhir, educare comunitară, conștientizare față de mediu, cu scop de integrare sau terapeutic, întărirea comunității, etc. Odată cu înființarea GC este recomandată stabilirea scopului principal al acesteia.

Scopul principal influențează forma structurii, dar și mărimea locului de întâlnire, a parcelelor comune, sau a spațiului de prezentare produse.

5. Conform tipului de grădini:

Grădini cu legume, cu flori, de decor, pentru plimbări, grădini cu fructe, de tip fermă comunitară, sau de diferite plante, ori pentru animale mici. De cele mai multe ori găsim grădini mixte, cu plante comestibile și necomestibile la un loc. Am auzit și de grădini înființate în orașe, pentru animale mici, dar acest tip de multe ori se îmbină cu sistemul agricultor al comunității.

6. Conform perioadei de exploatare prevăzută, planificată:

Grădini pentru o perioadă de exploatare planificată pe termen scurt (temporar, min. 1–2 ani), pe termen mediu (3–5 ani) sau pe termen lung. Inclusiv perioada de exploatare determină atitudinea grădinarilor. Experiențele din străinătate arată că pentru atingerea succesului este nevoie ca, comunitatea să beneficieze de respectiva GC pe o perioadă de minimum 3 ani. Este folositoare modelarea unei strategii de grădină, prevăzând astfel și situația în care datorită anumitelor probleme grădina trebuie mutată sau lichidată.

7. Conform proprietarilor amplasamentelor:

De exemplu: amplasamentul autorităților, instituțiilor, teren privat, etc.

Pe lângă cele enumerate în pct. 2, inclusiv finanțarea GC poate fi afectată de conținutul contractului încheiat cu proprietarul amplasamentului.

(<http://www.communitygarden.org/learn/starting-a-community-garden.php/>)

Și printre grădinile din Budapesta găsim mai multe tipuri de grădini.

Amplasamentul EKPK este în proprietatea autorităților, grădina Grund kert aparține unui grup de investitori, însă grădina Földkelte kert a fost amenajată pe un teren privat.

8. Conform administratorului grădinii:

Punctele 7 și 8 pot fi identice. Dacă proprietarul terenului este altcineva decât administratorul grădinii, este recomandată semnarea unui acord cu privire la condițiile de exploatare. Administratorul GC poate fi: autoritățile, instituții, asociație, persoană fizică sau grupuri spontane.

GC amenajate pot combina și mai multe categorii. Sunt GC care funcționează ca și un parc comunitar, sau grădină de flori de pe marginea drumului, sau grădini amenajate în exclusivitate pentru membrii comunității, care sunt cultivate cu legume, ori amenajate și puse la dispoziția unei școli, grădini terasate, sau amenajate chiar pe acoperișul blocurilor.

Exemple de idei din străinătate

În zilele noastre, datorită internetului, putem arunca o privire la modul de funcționare a mai multor GC, sau chiar a rețelelor GC. Regulamentul grădinii EKPK, de exemplu, dar și

modelele de contracte au fost întocmite pe baza exemplurilor din străinătate. După acest demers și cumulara primelor experiențe locale am ajustat documentele pentru criteriile locale.

Cercetările referitoare la colaborarea de succes cu administrațiile sunt accesibile pe site-ul MRSC.

(Municipal Research and Service Center of Washington - <http://www.mrsc.org/subjects/parks/comgarden.aspx>)

Pe site-ul organizației caritabile de artă NVA din Scoția găsim strategii de colaborare cu privire la realizarea legăturilor între GC și administrațiile aflate în diferite localități. (<http://www.nva.org.uk/past-projects/glasgow+harvest+2011-32/>) Multe organizații cu activitate în GC consideră importantă realizarea directivelor cu privire la funcționarea grădinilor. Un exemplu bun fiind colaborarea partenerilor SAGE.

(<http://sowandgroweverywhere.org>).

Inițiative autohtone (prezentare incompletă)

Grădinile comunitare amenajate în Budapesta se bucurau întotdeauna de un ecou și de o mediatizare puternică.

Grădina Földkelte kert, Békásmegyer - 2010 (<http://foldkelte.wordpress.com/kozossegi-kert/a-mi-kertunk/>)

Grădina Első Kis Pesti Kert (EKPK) – Bp., XIX ker. -2012 (<http://ekpk.atw.hu/>)

Grădina Grund kert - Bp., VIII. ker.-2012 (<http://grundkert.blog.hu/>)

Grădina Lecsós kert (Bp., II ker. Millenáris park), Leonardo kert – Bp., VIII. ker. - 2012 (<http://kozossegikertek.hu/galeria/ujra-tesz-vesz-varos-a-leonardo-kertben/>).

În mediul rural au fost amenajate următoarele grădini:

HUKK- Kecskemét 2011 (<http://ingyi.blogspot.hu/2012/04/kozossegi-kert-kecskemeten.html>)

Grădina Pronas Kert - Szentgotthárd (<http://www.pronas.hu/>).

În Ungaria deocamdată nu există un for comun al programelor administrațiilor, prin care să se sprijine cultivarea în comunitate sau aprovizionarea comunității cu legume. Aceste inițiative pot fi folositoare și în vederea amenajării grădinilor comunitare.

Consider că, echipa Gang (<http://gang-gong.blogspot.hu/>) din Budapesta are acțiuni semnificative cu privire la grădinile comunitare. În anul 2008 ei au fost cei care au reamenajat mai multe grădini. În această acțiune, la fel ca și în cazul Clăcii Balneare și de Comunitate din Secuime amenajarea grădinilor, sau a curților s-a realizat prin implicarea populației, iar în cele din urmă mentenanța și îngrijirea grădinii a fost atribuită locatarilor.

Vrem să o grădină comunitară, dar cum să ne apucăm?

Fiecare grădină are ceva specific, deși există câțiva pași comuni.

În străinătate există mai multe documente cu privire la începerea amenajării unei grădini. Câteva „know-how” vor fi disponibile în traducere în curând pe blogul asociației Kalapos Egyesület (<http://kalaposegyesulet.blogspot.hu/>).

PREGĂTIREA

Faza pregătirii se poate începe prin crearea unui proiect de către o echipă formată din 3–5 persoane. Echipa poate fi alcătuită de exemplu dintr-un constructor peisagist, asistent

comunitar, grădinar, reprezentant al administrației publice. Ca și al doilea pas se vor contura ideile (grup de țintă, scop primordial, terenul deținut, marcarea amplasamentelor posibile, modul proiectării, probleme de finanțare, etc.).

Primii pași pot fi accelerați de persoanele cu experiență în proiectarea GC, sau de organizațiile non-guvernamentale de specialitate.

ALEGEREA AMPLASAMENTULUI

Pe lângă sistemul de irigare și condițiile solare trebuie să fim atenți și la proprietarul amplasamentului. Inclusiv iluminarea nocturnă este un aspect important. În Budapesta, în cazul GC amenajate până în prezent iluminarea publică a fost suficientă pentru exploatarea grădinii. Grădinile, de regulă sunt împrejmuite. „Orarul” grădinii trebuie ajustat la necesitățile comunității și a vecinilor. Trebuie să ne documentăm cu privire la structura și compoziția solului (gradul de contaminare, gradul de nutriție).

ETAPA PREGĂTITOARE (PROIECTAREA GRĂDINII, FORMAREA COMUNITĂȚII)

După conturarea zonei de amplasament și a ideilor putem trece la realizarea planului concret. Este recomandată includerea în echipa de proiectare a persoanelor care se pricep la: proiectarea grădinilor, management, organizarea comunităților, comunicarea eficientă. Grădina va fi mai durabilă dacă proiectarea va fi realizată prin metoda de proiectare comună, și cu includerea comunității. În grădinile amenajate până în prezent planul de bază a grădinii a fost proiectat de către un constructor peisagist.

Cea mai eficientă metodă pentru a activa comunitatea este organizarea întâlnirilor comunitare. Experiențele arată că grădinarii locali vor fi activi pe o perioadă mai îndelungată dacă grădina se află la maximum 30 minute de la locuința lor. Grădinarii, care cu ajutorul mijloacelor de transport pot ajunge la grădină în 30 minute, pot fi activați prin motivare.

Un pas important în această etapă este comunicarea cu sponsorii, susținătorii.

PREGĂTIREA AMPLASAMENTULUI ȘI A GRĂDINII

Pregătirea amplasamentului poate fi efectuată pe baza unui plan creat de către o firmă de specialitate, dar cea mai eficientă metodă este pregătirea grădinii prin implicarea comunității (în clacă: pregătirea solului, amenajarea mobilierului de grădină cu ajutorul specialiștilor).

ORGANIZAREA COMUNITĂȚII

În cazul GC cel mai important element de susținere este comunitatea grădinarilor. Un aspect care poate influența în mod direct activitatea comunității este distanțierea grădinarilor de grădină. Însă trebuie să fim atenți și la modul de organizare a activităților în grădină, respectiv la raportul între proprietari private și comune. Regulamentele grădinilor amenajate în Budapesta, în anul 2012 au fost elaborate prin adaptarea exemplurilor internaționale, inclusiv prin implicarea comunității.

Regulamentul cadru stabilește următoarele:

- Condițiile asocierii (stabilirea taxei de utilizare a grădinii, domiciliu, vârstă, etc.),
- Modul de folosire a amplasamentului (individual, familial, pentru grup, ca și membru organizației, membru susținător, etc),
- Primirea grădinarilor noi, renunțarea grădinarilor, excluderea grădinarilor,
- Condițiile respectării regulamentului grădinii,

- Stabilirea căilor și metodelor de comunicare, frecvența dezbaterilor personale, desemnarea persoanelor de contact cu presa,
- Administrarea amplasamentului privat și comun,
- Metoda protecției plantelor (de regulă se aplică protecția ecologistă),
- Folosirea terenurilor comune și a uneltelor comune,
- Modul de finanțare, modul de folosire a cotizației de membru, modul de folosire a donațiilor.

Într-o prima fază este recomandată stabilirea regulamentului GC, după care acesta va fi redactat și pe suport de hârtie. Astfel vor fi încadrate în regulament și experiențele pe termen scurt.

Fülöp Ádám (grădina Földkelte Kert) relatează despre experiența sa cu privire la interesul presei, la care comunitatea nu se aștepta deloc, și pentru care nu era suficient pregătită. Energia investită în înștiințarea presei a împiedicat comunitatea în realizarea sarcinilor legate de grădinărit.

Desemnarea echipei de coordonare a comunității este un aspect esențial, ce nu poate fi realizată încă de la început, dat fiind că grădinarii încă nu se cunosc între ei. La început este important ca echipa să fie coordonată de asistenți, care vor atrage atenția asupra problemelor, discuțiilor de importanță majoră.

Dificultățile apărute

Modul grădinăritului este îngreunat de **compoziția solului, caracteristicile acestuia**, respectiv de **buruieni și de diferite dăunători**.

Trebuie să fim pregătiți și pentru eventualele pagube create în **garduri**. Comunitatea trebuie să fie pregătită pentru pagubele create de membrii exteriori. Tocmai datorită acestui fapt este util să avem la îndemână o strategie de despăgubire. Gardul asigură o protecție de bază față de musafirii nepoftiți. Însă nu putem vorbi și de o protecție garantată.

GC poate crea o pată neagră în mintea vecinilor, astfel putem avea **vecini de rea credință** care vor încerca să ne încurce. Important este că vecinii direcți să fie informați despre amplasarea grădinii încă de la bun început. Este de folos dacă membrii exteriori își pot exprima părerile în diferite foruri (website, registru special, persoană de contact, ore deschise). Pe parcursul exploatării grădinii programele desfășurate în grădină contribuie la crearea legăturilor bune cu vecini.

Scopul comunităților în curs de formare este menținerea în condiții bune a grădinii. Dacă organul de administrare are și alte scopuri (exploatare cu scop de exemplu, cu scop didactic, etc.), acestea trebuie comunicate și comunității. Realizarea scopurilor poate fi prin organizarea de către administrație, sau prin grupări ale organizațiilor non-guvernamentale, ori prin echipe formate din specialiști.

Rezumat

Consider că, grădinile și peisajele noastre sunt spații fizice care, reflectă starea psihică a locatarilor. Viitorul GC din Ungaria depinde de modul în care comunitatea grădinilor reușește stabilirea regulamentului (tradițiilor) de funcționare, prin care grădina va deveni vie, diversificată și atrăgătoare. Spațiul fizic creat de GC oferă o posibilitate pentru schimbul de informații, învățarea strategiilor de cooperare. Aceste experiențe în zilele noastre sunt de mare importanță, tocmai pentru că fiecare pas al nostru este determinat de o rivalizare, în timp ce încercăm să urmărim ideologia dezvoltării durabile.

Grădina comunitară oferă în interiorul gardului un spațiu pentru a dezvolta gândirea democratică și solidară, dar și gândirea comună în mintea oamenilor.

Sfatul meu este să ne apucăm. La fiecare început apar numeroase contraargumente individuale, întrebări care par să fie nerezolvabile. Aceste lucruri însă pot fi soluționate prin energia creativă formată în cadrul comunității.

Bibliografie

- ALAIMO, K. *et alii* 2008, Fruit and Vegetable Intake among Urban Community Gardens. In: *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 40:2, pp. 94–100.
- BRADLEY, Lucy – BALDWIN, Keith 2008, *How to organize an allotment community garden*, North Carolina: Cooperative Extension
- HYNES, H. 1996, A patch of eden, Chelsea Green, White River Junction. In: *America's Inner City Gardeners*
- KIRBY, Ellen – PETERS, Elizabeth (ed.) 2008, *Community Garden*, Washington: Brooklyn Botanical Garden Inc.

Surse on-line:

Asociația Americană de Grădinărit Comunitar – Primii pași (<http://aggie-horticulture.tamu.edu/kindergarden/child/com/commun.htm>)

Gert Gröning: Reglementarea grădinilor comunitare în Germania – Consemnări agricole urbane / Városi mezőgazdasági jegyzetek, 1996: <http://www.cityfarmer.org/german99.html>

Link-uri în ordinea cronologică:

Székelyföldi Fürdő és Közösségépítő Kalákák: <http://www.arstopia.hu/kalakaeloszto.htm>

Asociația Közösségfejlesztők egyesülete: <http://www.kka.hu/>

Mișcarea Orașelor aflate în Schimbare / Átalakuló városok Mozgalom: <http://lmv.hu/brochura>, <http://atalakulowekerle.blogspot.hu>

MRSC (Municipal Research and Service Center of Washington): <http://www.mrsc.org/subjects/parks/comgarden.aspx>

NVA (Nacionale Vitae Activa): <http://www.nva.org.uk/past-projects/glasgow+harvest+2011-32/>

SAGE (Sow and Grow Everywhere): <http://sowandgroweverywhere.org>

Grădina Földkelte kert: <http://foldkelte.wordpress.com/kozossegi-kert/a-mi-kertunk/>

Grădina Első Kis Pesti Kert (EKPK): <http://ekpk.atw.hu/>

Grădina Grund kert: <http://grundkert.blog.hu/>

Grădina Lecsós kert: <http://kozossegikertek.hu/galeria/ujra-tesz-vesz-varos-a-leonardo-kertben/>

HUKK: <http://ingyi.blogspot.hu/2012/04/kozossegi-kert-kecskemeten.html>

Grădina Pronas Kert: <http://www.pronas.hu/>

Echiba Gang csapat: <http://gang-gong.blogspot.hu/>

CivilCity

Asociația Kalapos Egyesület: <http://kalaposegyesulet.blogspot.hu/>

Klézli Cintia: Card urban, exemplul Cardului Ferencváros din Budapesta

Introducere

Obiectivul primordial al fiecărei țări, regiuni sau localități este să aibă o economie locală puternică și stabilă. Acest lucru necesită un venit fiabil pentru întreprinderi, pe care se poate baza. Venitul poate fi asigurat de către localnici sau de către turiștii care vin în vizită. Pentru ambele grupe vizate se pot emite niște carduri de facilități cu ajutorul cărora se poate stimula cu succes cumpărarea și astfel banii pot fi reținuți pe loc. Dacă cineva cumpără un astfel de card, atunci va face cumpărăturile sale în locurile unde sunt valabile reducerile. De multe ori este vorba și de mai mult: consumatorii consumă mai mult dacă pot să procure mai ieftin produsul respectiv, zicând „dacă tot am dat banii pe card, măcar să profit de avantajele sale”.

În studiul nostru vom schița mai întâi tipurile cardurilor de reducere. Dintre ele cazul Cardului Ferencváros vom prezenta cu amănunte. La sfârșitul studiului vom rezuma în câteva puncte ce trebuie să facă primăria unei localități pentru a avea un astfel de sistem de carduri.

Tipurile cardului urban

În această parte a studiului vom parcurge pe scurt tipurile posibile a cardurilor de reducere (sau turistice). Vom face trei clasificări: după clienții vizați, după aria de valabilitate și după tipul propriu zis. Orice card poate fi clasat în fiecare dintre cele trei grupuri, deci în principiu fiecare combinație a acestora poate fi întâlnită.

Clasare după clienții vizați:

1. Card turistic

Clienții vizați ai cardurilor turistice pot fi turiști din străinătate precum și din țară, în majoritatea cazurilor acestea două nu se despart. Cardul se caracterizează printr-un preț scump căci oferă reduceri semnificative în cazul multor servicii și produse. Rolul lui cel mai important este să stimuleze consumația și să facă mai atractivă localitatea/regiunea/țara respectivă. În acest caz este valabil deci principiul potrivit căreia dacă turistul tot ne-a vizitat, atunci să-i stimulăm consumația. Serviciile incluse în card pot fi variate, dar în majoritatea cazurilor la baza lor stă transportul (mai ales transportul în comun din localitate). Cardurile acestea (din cauza clienților vizați) includ niște servicii de care se interesează mai ales turiștii, adică cazare, masă, cultură, sport, transport în comun etc. În mai multe cazuri clientul poate să aleagă dintre mai multe pachete în funcție de cât timp vrea să utilizeze cardul și pentru ce servicii.

Întreprinderilor le merită să se alăture sistemului pentru că astfel veniturile lor devin mai sigure. Deși venitul după vânzarea unui produs anume va fi mai mică, această scădere însă poate fi compensată printr-un trafic comercial mai echilibrat și mai sigur.

2. Card pentru localnici

Scopul principal al cardurilor locale, în majoritate urbane este să rețină veniturile în localitate, să întărească consumația locală și să facă viața localnicilor mai ieftină și mai confortabilă. Aceste carduri sunt deci în general foarte ieftine, pot fi procurate în schimbul

unei sume simbolice și fiecare locuitor are dreptul la el. Include niște servicii de care cetățenii din localitate au nevoie zilnic, ca de exemplu frizerie, masă sau parcare. Întărirea consumației locale și a relației dintre consumatori și antreprenori este importantă din mai multe cauze. Dacă într-un oraș sau într-o regiune oamenii își cheltuiesc partea considerabilă a veniturilor lor pe loc, atunci întreprinderile pot să funcționeze în împrejurimi mai sigure și sunt mai puțin expuși schimbărilor economice exterioare. Un alt efect pozitiv este și întărirea comunității locale crescând coeziunea și stabilitatea lui.

În mod general cardurile pentru localnici au valabilitate nelimitată, dar ele trebuie reînnoite în fiecare an.

Clasare după aria de valabilitate:

Aria teritorială a cardurilor poate să fie foarte diferită. Aceasta depinde de organul emitent care poate să fie o primărie locală sau o organizație națională. În cazul cardurilor care vizează cetățenii unei localități trebuie să ne gândim la un teritoriu economic mai mic, pe care locuitorii se mișcă oricum.

Din punctul de vedere al teritoriului deosebim trei tipuri de carduri:

1. național (de ex. Cardul Turistic Ungaria),
2. regional (de ex. Cardul Turistic Debretin),
3. local (sau în cazul unei metropole chiar și sectorial ca de ex. Cardul Ferencváros).

Clasare după tip:

Cardurile pot fi clasate și după modul de utilizare a reducerilor. În privința acestor reduceri există două practici: prima este sistemul de vouchere, a doua un sistem care asigură reduceri nelimitate. În primul caz se poate beneficia de reducere la un serviciu numai o singură dată, pe când la al doilea în orice caz. Unele carduri (de ex. Cardul Ferencváros) acordă nu numai reduceri de preț ci se pot acumula și puncte de fidelitate în schimbul cărora se poate cumpăra în magazinele partenere. În mai multe cazuri cardurile nu urmăresc net unul dintre modele ci oferă o combinație anume a acestora.

Inițiative similare în Ungaria

În Ungaria multe localități au emis carduri urbane, iar majoritatea acestora vizează localnicii. Aceste carduri seamănă mult cu Cardul Ferencváros, astfel aici nu le vom prezenta pe fiecare separat.

Cardul Turistic Ungaria (*Magyar Turizmus Kártya, Hungary Card*)

Acest card este un card turistic. Clienții vizitați nu sunt numai turiștii străini care vizitează țara ci și cetățenii maghiari care participă la turismul intern. Prin cumpărarea cardului pot fi obținute reduceri la servicii, cazări și programe culturale. Aria reducerilor acoperă cea mai mare parte a serviciilor solicitate în timpul călătoriei. Cu cardul se pot cumpăra la preț redus bilete de tren, vignete de autostradă sau se pot chiar și închiria mașini. Locurile de cazare iarăși oferă niște reduceri pentru deținătorii cardurilor, acest lucru având menirea să crească numărul nopților de cazare, mai ales a cazărilor interne. Cumpărătorul primește reduceri nu numai pentru transport în comun și cazare ci poate să viziteze mai multe locații și servicii culturale și sportive la un preț mai redus.

Ca și în cazul altor carduri turistice, cumpărătorul poate să aleagă dintre trei pachete. Pachetele mai scumpe includ toate serviciile variantelor mai ieftine, dar completate cu servicii speciale. Cardul Turistic Ungaria este valabil nu pentru o singură persoană ci pentru o familie care trebuie să cumpere numai unul singur. Pachetul serviciilor este compus în așa fel, încât fiecare să găsească serviciile care i se potrivesc.

Detalii despre utilizarea cardului se găsesc pe site-ul www.hungarycard.hu.

Card Turistic Debrețin (*Debrecen Turisztikai Kártya, Debrecen Tourism Card*)

Este vorba de un card regional cu specific turistic. Cardul îi încurajează posesorii săi care vizitează orașul Debrețin să-și petreacă timpul rămânând în oraș sau în regiune. Ca și Cardul Turistic Ungaria nici acest card nu este valabil numai pentru o singură persoană ci cu el pot beneficia de reduceri mai multe persoane, astfel este ideal familiilor. În afara reducerilor acordate de muzeele, băile termale, hotelurile și alte instituții locale, cardul autorizează și la călătorie nelimitată de o zi în Debrețin.

Cardul Turistic Debrețin ar vrea să întărească mai mult turismul intern nu numai pe nivelul local ci și pe nivelul regiunii economice. În afara județului acordă anumite reduceri și în Tokaj. Informații detaliate se pot găsi pe site-ul <http://portal.debrecen.hu/turizmus/tourinform/kartya>.

Prezentarea Cardului Ferencváros

Antecedente

În sectorul Ferencváros din Budapesta există un card urban începând deja cu anul 1990. În vremea aceea nu s-au emis încă decât carduri cu cod de bare, care erau folosite mai ales de către generația de peste 62 de ani. La prezentarea cardurilor cu cod de bare, posesorii cardurilor au primit pe loc reduceri de preț pentru cumpărăturile lor.

Utilizând experiențele acumulate în legătură cu cardurile emise anterior, primăria sectorială a decis în 2010 emiterea unui nou card. Acest card funcționează deja cu chip, astfel s-a putut lărgi gama serviciilor oferite. Cardul cu suport informatic poată să identifice persoana posesorului, deci poate fi utilizat nu numai la cumpărături ci și la orice altă tranzacție, de ex. parcare, medicamente compensate etc.

Obiectivele cardului urban

Cardul urban este un program de fidelitate completat și cu alte reduceri și servicii. Emiterea cardului are două obiective: să facă mai comodă viața localnicilor și să crească competitivitatea întreprinderilor locale contribuind astfel la întărirea comunității.

Cel mai important lucru este ca acest card să instaureze trigonul comunicațional primărie–locuitori–întreprinderi. Acesta este important pe de o parte în privința dezvoltării comunității, căci cu ajutorul cardului localnicii vor cunoaște mai bine prestatorii de servicii și întreprinderile locale. Pe de altă parte comunicația devine mai simplă, mai rapidă și mai ieftină între cei trei părți. Aceste avantaje pot fi utilizate cel mai bine cu sistemul informatic cu care este dotat cardul, însă nu se poate profita de beneficiile sale decât cu un sistem care funcționează bine.

Cum funcționează cardul urban

Emitătorul cardului urban (primăria sectorială) oferă posibilitatea aderării la program fiecărui prestator de servicii și comerciant din oraș. Din partea consumatorilor fiecare locuitor din Ferencváros care a îndeplinit 14 ani are dreptul să solicite cardul. Scopul este deci realizarea unui sistem de carduri de fidelitate (*loyalty*) în care posesorii de card pot să-și utilizeze cardul urban la mai mulți prestatori și comercianți în aceeași timp.

Realizarea sistemului Cardului Ferencváros este la momentul din față în faza inițială, adică nu funcționează deocamdată decât ca un card de fidelitate, dar în viitor se planifică extensia sistemului. Primăria sectorială ar vrea să transfere și ajutoarele sociale pe acest card, dar nu în mod exclusiv. Adică dacă cineva cere ca ajutorul care i-a fost acordat să nu fie transferat pe card, atunci poate să ridice suma și de la primărie în schimbul facturilor cerute

după cumpărăturile sale. Astfel utilizarea cardului urban nu este obligatorie, ci numai o soluție mai simplă și mai rapidă.

Beneficii acordate posesorilor cardului urban

Posesorii cardurilor primesc, pe baza unei plăți, niște puncte de fidelitate pe contul lor personal legat de card care pot fi utilizate sub forma unor produse, cadouri sau cupoane (vouchere). Esența sistemului de acumulare a punctelor este ca posesorii cardurilor să fie fideli pe termen lung la prestatorul lor și să fie motivați să-și facă cumpărăturile în punctele de vânzare care fac parte din program.

Cardul face posibilă și intrarea identificată și înregistrată electronic. Cu această funcție poate să servească și ca un card social sau de medicamente compensate. Din cauza funcției sale de identificare electronică ar putea fi folosit în principiu la orice, de exemplu la parcare sau la administrarea unor cazuri la primărie.

Modelul comercial

Noul card urban diferă de precursorul său mai ales în privința modelului comercial pe care se bazează. În cazul modelului anterior cheltuielile emiterii cardului au fost suportate în fiecare an de către primăria sectorială fără să aibă vreun venit după ea. Cardurile au fost înnoite în fiecare an cu lipirea unor autocolante a căror cheltuială iarăși a fost suportată de către primărie.

În cazul modelului nou o întreprindere de proprietate mixtă răspunde pentru funcționarea sistemului. La orice utilizare a cardului 1% din suma cheltuită ajunge la această firmă. Din acest venit programul poate deja să se finanțeze singur, astfel primăria sectorială avea de investit o sumă anume numai la început, dar în urmă nu va mai avea cheltuieli. Avantajul cel mai mare al modelului de autofinanțare este că sistemul funcționează independent de posibilitatea de finanțare a primăriei sectoriale, și poate să împlinească așteptările clienților.

Know-how

Sub acest titlu vom prezenta pe ce se bazează mai exact sistemul, adică ce trebuie să facă o primărie dacă ar vrea să realizeze un program asemănător Cardului Ferencváros.

Sistemul va fi examinat sub următoarele cinci aspecte:

1. Cadru juridic
2. Suporturi informaționale
3. Relații cu publicul
4. Relații cu parteneri
5. Aspect, profil

1. Cadru juridic

După ce s-a încheiat cu succes procedura de achiziție publică, primul și cel mai important pas spre realizarea sistemului de card urban a fost înființarea unei colaborări între primăria sectorială și firma câștigătoare (Aqua Soft 2004. Kft.). În cazul lui Ferencváros comanda a fost făcută nu direct de primărie ci de o companie de dezvoltare urbană din proprietatea sa, SEM IX. Városfejlesztő Zrt. Avantajele unei asemenea companii sunt prezentate mai larg în Aczél (2010). Antreprenorul s-a obligat în contract pentru următoarele:

- să realizeze un sistem de carduri,
- să elaboreze descrierea infrastructurii necesare de hardware și de software pentru rețea și sistem,

- sistemul de carduri urbane realizat să corespundă legislației în vigoare,
- să pună la dispoziție un call-center de relații cu clienții,
- să realizeze un portal internet.

După ce sistemul a fost elaborat, antreprenorul a înființat firma exploatoare Ferencváros Kártya Kft. Mai târziu SEM IX. Zrt. a cumpărat 50% din cota de proprietate a acesteia. Această soluție era fericită pentru că sarcinile și riscurile înființării unei firme nu trebuiau suportate de către compania de dezvoltare urbană care astfel a cumpărat o cotă de proprietate numai după ce sistemul a fost realizat și era gata să funcționeze.

Atribuția firmei exploatoare este organizarea și ținerea contactului cu primăria sectorială, cu sponsorii, cu locuitorii, cu partenerii comerciali și prestatori și cu Aqua Soft 2004. Kft. care asigură îndeplinirea sarcinilor. De la înființarea sa firma exploatoare acționează ca beneficiar în locul lui SEM IX. Zrt. Acest lucru ajută la circulația mai simplă și mai rapidă a informațiilor, la delimitarea exactă a domeniilor de responsabilitate și la o transparență mai ușoară.

După aceasta Ferencváros Kártya Kft. a devenit deci beneficiarul firmei Aqua Soft 2004. Kft. Potrivit contractului-cadru antreprenorul îndeplinește următoarele sarcini:

- oferă servicii de informare (portal internet, call-center relații cu clienții),
- gestionarea bazelor de date (înregistrarea datelor senzitive a fiecărui participant – posesori de carduri, prestatori, exploatare – și gestionarea lor conform legislației în vigoare),
- dezvoltare software,
- oferă servicii logistice (cardurile fabricate pentru viitorii posesori de carduri le trimite în centrele de distribuție),
- fabricarea și personalizarea cardurilor (cardul brut și personalizarea lui prin imprimarea numelui posesorului),
- activitate marketing (editarea unor broșuri, organizarea campaniilor de marketing direct).

2. Suporturi informaționale

În legătură cu informațiile referitoare la cardul urban unul dintre considerentele cele mai importante este ca ele să atingă fiecare pătură socială. Din cauza eterogenității clienților vizați difuzarea lor nu se poate face numai pe un singur canal, nu este indicat excluderea nici unui grup social. În această idee Ferencváros Kártya Kft. are un site (www.fvkartya.hu), editează fluturașe și broșuri și întreține un call-center și un birou de relații cu clienții în aceeași timp.

Pe site-ul web se găsesc cele mai importante informații, regulamente, condiții de utilizare legate de funcționarea întregului sistem. Posesorii cardurilor pot să urmărească aici situația punctelor lor, lista locurilor de acceptare a cardului, pot să vizualizeze catalogul actual de cadouri etc. Site-ul oferă prestatorilor posibilitatea să-și facă reclamă proprie și să urmărească punctele prescrise la ei. Pe lângă acestea portalul este și o modalitate excelentă pentru a informa locuitorii despre noutățile recente în legătură cu programul Ferencváros Kártya.

Ferencváros Kártya Kft. are și un birou de relații cu clienții. De aici se pot ridica personal cardurile emise sau cadourile comandate. Cei interesați pot să se adreseze tot aici operatorilor de relații cu clienți pentru orice ajutor sau reclamație.

Există și un call-center care stă la dispoziția clienților în cazul reclamațiilor, întrebărilor, cerințelor de orice gen în legătură cu programul. Informarea posesorilor de carduri și a firmelor partenere este facilitată de un sistem de meniuri tematice cu ajutorul căreia ei pot alege ușor meniul care le interesează, pot să primească informațiile generale, să întrebe câte puncte au, să-și blocheze cardul sau să opteze pentru convorbirea directă cu un

operator. Call-centerul funcționează 10 ore pe zi (între orele 8 și 18), iar în afara acestui interval apelurile sunt preluate de un robot telefonic.

Pe lângă call-center posesorii de carduri și firmele partenere pot să se adreseze firmei exploatoare și în *e-mail*. Cererile și observațiile locuitorilor în legătură cu sistemul cardului urban sunt așteptate pe adresa info@fvkartya.hu.

Un mare ajutor în informarea corespunzătoare a locuitorilor este oferit de către *ziarul gratuit* bilunar *Ferencváros Újság* prin care orice informație importantă poate fi comunicată celor interesați. Aici sunt publicate în mod sistematic articolele și știrile legate de Cardul Ferencváros, astfel localnicii puteau să citească despre lansarea programului Cardul Ferencváros iar firmele partenere despre posibilitatea de aderare, însă și informațiile tehnice ajung cel mai ușor la locuitori pe această cale (date de contact, schimbarea adresei biroului de relații cu publicul, ridicarea cardurilor etc.).

Ferencváros Kártya Kft. publică trimestrial și un *catalog de cadouri*. În acest catalog sunt prezentate produsele și serviciile oferite în schimbul punctelor acumulate. Catalogul mai include pe lângă produsele partenerilor și articole PR, căsuțe de publicitate și lista partenerilor unde se prescriu punctele. Catalogul de cadouri va fi pus la dispoziția cetățenilor în formă imprimată la firmele partenere și la biroul cardului urban, iar în formă electronică pe site-ul Ferencváros Kártya. În catalog figurează numai punctele cerute pentru un produs, iar produsele alese pot fi ridicate de către posesorii cardurilor de la biroul cardului urban. Firma exploatoare are intenția să publice în catalog mai multe feluri de cadouri: produsele firmelor partenere, produse de fabricație proprie (cu stema Ferencváros) și vouchere care pot fi utilizate pentru unele servicii.

3. Relații cu publicul

În cursul relațiilor cu clienții lucrul cel mai important este simplitatea și transparența. Atât cetățenii cât și întreprinderii sunt mulțumiți cu sistemul atunci când folosirea acestuia este simplă, rapidă și cere administrație puțină. Biroul cardului urban, unde rezolvarea problemelor se face lor de niște colegi special instruiți în acest scop, le vine în ajutor în acest sens. Aici se pot rezolva toate cazurile care necesită o prezență personală: administrarea declarațiilor și a documentelor juridice, ridicarea cardurilor și a produselor achiziționate cu punctele acumulate.

Din partea clienților este vorba de procesul următor:

1. completarea formularului de solicitare card,
2. ridicarea personală a cardului de la Biroul cardului urban,
3. cardul este activat și poate fi folosit,
4. lista locurilor unde cardul este acceptat poate fi consultată pe site, în ziar sau în e-mail,
5. informații despre punctele acumulate pot fi consultate pe site sau apelând la call-center,
6. pot fi comandate cadouri sau vouchere pe cale electronică sau prin poștă,
7. produsele achiziționate pot fi ridicate personal de la Biroul cardului urban.

4. Relații cu parteneri

Funcționarea unui sistem de card urban necesită în mod obligatoriu niște locuri, unde cardul este acceptat. Este foarte important ca întreprinderile din sector să primească informații adecvate despre posibilitățile oferite de cardul urban. Informarea precisă, concentrată la esențial cuprinde avantajele aderării la sistem precum și costurile și obligațiile care se impun.

Avantaje:

- întărirea solidarității comunității, legătură mai strânsă între prestatori și cumpărători,
- crearea unei baze de cumpărători permanenți,
- păstrarea clienților existenți și lărgirea clientelei,
- publicarea gratuită pe site și în catalogul de cadouri a listei locurilor de acceptare,
- posesorii de card primesc notificare în e-mail sau în sms despre reducerile prestatorilor.

Costuri, obligații:

– obligația cea mai mare a partenerilor este înregistrarea punctelor, reducerea oferită de către întreprindere fiind cel puțin 3% din suma plătită, din care 2% va fi creditul posesorului cardului (1 forint = 1 punct), iar restul 1% este reținut ca și comision de tranzacțiune,

– în interesul înregistrării mai rapide a punctelor, ei au posibilitatea să închirieze un terminal POS la prețul de 5000 de forinți + TVA/lună (100 RON); prestatorii care aderă la sistem nu trebuie neapărat să aibă un asemenea terminal, ei pot să înregistreze punctele și pe site-ul cardului urban.

Partenerii pot să adere la sistem nu numai ca locuri de acceptare a cardurilor. Ei pot să-și facă și reclamă în catalogul cadourilor sau pe site printr-un *anunț cu chenar* la un preț stabilit. Pe lângă aceasta ei pot să încheie un contract special cu Ferencváros Kártya Kft pentru plasarea unor produse proprii în catalogul de cadouri sau de închiriere terminal POS.

Una dintre cele mai importante atribuții ale firmei Ferencváros Kártya Kft. este recrutarea partenerilor. Exploatatorul a ales pe lângă publicitate metoda contactării personale. Succesul acestei activități depinde în mare măsură de persoanele care contactează viitorii parteneri și care trebuie să fie pricepute, comunicative și bine instruite. După ce acești recrutați au fost selectați, ei au primit o calificare amănunțită. În cursul contactărilor personale recrutații au prezentat firmelor materialul promoțional și un model de contract, și le-au cerut datele de contact pentru a facilita contactarea lor ulterioară. Partenerii care vor să adere, primesc după încheierea contractului și un instructaj în legătură cu folosirea terminalelor POS. Pentru cei care înregistrează punctele pe internet, s-a pus la dispoziție un ghid, ca procesul să poată derula fără probleme.

Pașii recrutării partenerilor sunt următoarele:

1. alegerea recrutaților,
2. instruirea recrutaților,
3. contactarea personală a partenerilor,
4. încheierea contractelor, instalarea terminalelor,
5. instruirea partenerilor în legătură cu folosirea sistemului.

5. Realizarea profilului Cardului Ferencváros

Rectoul cardului este foarte prielnic pentru a reprezenta orașul și sectorul pentru localnici și membrii sistemului. Emblema imprimată pe card are un rol foarte important în reprezentarea ideii apartenenței la comunitate. Urmărind aceste considerente, în 2011 a fost realizată rectoul și versoul Cardului Ferencváros cu fotografia Halei centrale (Vásárcsarnok) din Fővám tér și stema sectorului.

În magazinele firmelor partenere se afișează pe ușă și un autocolant (ca de exemplu autocolantul cu simbolul unor carduri bancare acceptate) care semnaleză posibilitatea utilizării. Emblema autocolantelor seamănă cu cel al cardurilor, ea reflectă de asemenea aspectul sectorului, apartenența la comunitatea lui.

Concluzii

Există mai multe feluri de carduri urbane, scopul lor însă este similar: întărirea intenției de consumare și ameliorarea competitivității antreprizelor locale. Există și carduri naționale și regionale, de cele mai multe ori cu scopuri turistice ca și Cardul Turistic Ungaria sau Cardul Turistic Debrecin. În localități sau în cazul metropolelor și în sectoare pot fi emise și niște carduri care vizează localnicii. Acestea pot fi în general de două feluri: ori asigură niște beneficii pe loc, ori beneficiile pot fi accesate printr-un sistem de acumulare a punctelor. Ambele sisteme ajută la întâlnirea cumpărătorilor cu întreprinderile, la întărirea comunității și la păstrarea pe loc a venitului produs în zona respectivă. Cardul înființează o relație între locuitori, întreprinderi și primărie, care poate fi ușor utilizată la circulația mai rapidă a informațiilor.

Cardul Ferencváros este unul dintre exemplele pozitive din Ungaria. Succesul sistemului constă pe lângă mecanismul teoretic al acțiunii și în detalii. Ușurința folosirii, comunicația clară și pe înțelesul tuturor sunt de o importanță majoră atât în privința consumatorilor cât și în privința întreprinderilor. Folosirea unui astfel de card este avantajoasă pentru fiecare dintre părți, dar se poate profita de acest avantaj numai dacă exploatatorul poate să convingă pe cei interesați de beneficiile cardului. Acest lucru este mult mai ușor dacă întreținerea sistemului este efectuată de o firmă cu activitate independentă. Managementul unei astfel de întreprinderi poate fi tras ușor la răspundere dacă ceva nu funcționează corespunzător. Aceeași firmă este în relație contractuală și cu întreprinderea care întreține sistemul informatic al cardului, deci și în această privință comunicația și transparența este mai simplă.

Crearea unui sistem de card urban poate deci să contribuie mult la succesul economic și la întărirea comunității unei regiuni sau a unui oraș. Toate acestea nu se pot realiza decât dacă la înființarea sistemului aspectul cel mai important este calitatea și dacă datoriile de zi cu zi sunt desfășurate de o organizație independentă și flexibilă.

Bibliografie

ACZÉL G. 2010, A városfejlesztő társaság. In: Letenyey L. – Sándor Cs. (ed.): *Kortárs városfejlesztési modellek I.*, Budapest, pp. 15–28.

Sursele de pe internet:

www.hungarycard.hu

<http://portal.debrecen.hu/turizmus/tourinform/kartya>

www.fvkartya.hu

Szócs A. Levente: Colaborarea administrației locale cu organizațiile nonguvernamentale în Sfântu-Gheorghe

Introducere

Partenerii colaborării între administrația locală și ONG-uri provin din două sfere diferite. Pe de o parte, administrația locală este o rețea instituțională reglementată la nivelul statului care dispune de o tradiție veche și de o cultură instituțională rigidă. Instituțiile administrației publice au existat și au funcționat și înaintea schimbării regimului comunist, deoarece nici astăzi nu există o modalitate mai bună sau mai performantă, decât administrația birocratică a statului, descrisă de Weber (1987, 1996). Față de aceste instituții, ONG-urile pot fi caracterizate ca niște inițiative civice, ceea ce – în primul rând la noi în Europa de Est – nu dispun de o tradiție veche și continuă. Cum bine știm motivul constă în politica totalitară a fostelor țări socialiste-comuniste. Înainte de 1989 chiar dacă au existat niște organizații neguvernamentale de un anumit nivel și tip, aceștia au fost supuși controlului central. Luând în considerare această conjunctură istorică, în cadrul României și în cazul Transilvaniei putem să formulăm întrebarea, dacă putem vorbi în cazul inițiativelor civice și a ONG-urilor despre o continuitate care se boltește peste era socialistă-comunistă, sau istoria și formarea culturii organizațională a acestor instituții poate fi socotit numai de la începutul anilor 90.

Dacă pornim din premisa că inițiativele civice se bazează pe **cetățean**, atunci din perspectiva tradiției istorice a organizațiilor *civice* în România numai în cazul câtorva orașe putem să vorbim despre o continuitate care se boltește peste era socialistă-comunistă. Motivul constă în faptul că în vremea instaurării regimului socialist, în majoritatea regiunilor din România încă nu a existat clasa de mijloc, deoarece România încă era o țară preponderent feudală.

În sensul lui Habermass (1971), termenul de cetățean capătă următorul sens: clasa socială civică este formată din cetățeni care formulează o nevoie pentru a pleda, a milita și a disputa problemele publice de care sunt vizați. Acest cetățean dacă trebuie, poate să se formeze în comunitate și dacă e nevoie poate să aducă sacrificii pentru comunitate, ceea ce se materializează în donații sau în muncă voluntară. Aceste persoane în schimb sunt recunoscuți și onorați de comunitatea locală.

Rădăcinile istorice ale inițiativelor civice din Sfântu-Gheorghe și împrejurimi

Pornind de la ideea de mai sus m-am gândit să analizez și în cazul orașului Sfântu-Gheorghe, dacă au existat și înaintea erei comuniste inițiative civice și ONG-uri. Cultura materială a orașului – aici mă refer în primul rând la clădirile de natură civilă ca de exemplu Muzeul Național Secuiesc – justifică faptul, că în Sfântu-Gheorghe a existat chiar și atunci o clasă de mijloc (clasă civică). În continuare voi trece în revistă istoria organizațiilor civice pe baza lui Toth (2012).

În regiunea Trei-Scaune viața asociațiilor a început în perioada reformei, înaintea revoluției pașoptiste. Asociațiile și societățile civile au cuprins mai multe straturi sociale care au evoluat ca mișcări sociale. Acesta a fost influențat și de faptul că la începutul secolului al XIX-lea în secuime procentul celor alfabetizați era mai mare decât în celelalte regiuni din Transilvania. În vremea respectivă menirea asociațiilor era nu numai stimularea educației publice, dar în calitatea lor de cluburi de dispute au contribuit și la răspândirea ideii

modernizării. Majoritatea asociațiilor, orice denumire sau activitate au avut, au înființat o bibliotecă proprie din revistele sociale și politice din anii reformei.

După compromisul austro-ungar din 1867 asociațiile civice au fost impulsionați de schimbările politice. În vremea respectivă majoritatea asociațiilor purtau denumirea de club sau cerc de lectură. Asociațiile culturale și de educare a societății, care au avut ca prim scop educația au apărut într-un număr mai mare după apelul lui Eötvös József.

În regiunea Trei-scaune au avut o importanță majoră și asociațiile ecleziastice, acestea constituind primele instituții ale bisericii care s-au constituit pe bază de voluntariat.

O latură importantă a activității asociațiilor a constituit colaborarea cu autoritățile locale orășenești sau comunale. Administrațiile locale au avut un rol semnificativ în viața asociațiilor, deoarece uneori acestea le-au asigurat prin hotărârile consiliului sprijinul financiar necesar pentru funcționare ori tot ei au asigurat și sediul asociațiilor.

Tipologia ONG-urilor din Sfântu-Gheorghe

Printre organizațiile non-profit se regăsesc și astăzi formele de organizare prezentate mai sus, toate existente înaintea erei comuniste, adăugându-se la acestea și modele mai noi.

ONG-urile pot fi clasificate în primul rând **după forma juridică** a acestora. Studiind baza de date a ONG-urilor înregistrate în Sfântu-Gheorghe,²¹ putem identifica următoarele forme de asociere civilă: *fundații, asociații, organizații, cercuri, uniuni, societăți academice și profesionale, centre culturale, cluburi sportive și de tineret și consiliile elevilor*. Pe lângă aceste ONG-uri înregistrate oficial, există mai multe asocieri, cercuri, etc. civile, care dezvoltă activitatea lor sub auspiciile unor biserici sau instituții de învățământ.

ONG-urile pot fi clasificate în diferite categorii și pe baza **domeniului de activitate**. În România organizațiile nonguvernamentale pot fi incluse în următoarele 13 mari domenii de activitate:²²

1. Cultură, artă, sport, recreație
2. Învățământ, educație, cercetare
3. Sănătate
4. Servicii sociale
5. Protecția mediului
6. Dezvoltarea economică și socială
7. Apărarea drepturilor și promovarea intereselor cetățenești
8. Drepturile femeilor și egalitatea de gen
9. Filantropie și voluntariat
10. Cooperare internațională
11. Reprezentarea intereselor de afaceri și profesionale
12. Religie
13. Altele

La Sfântu-Gheorghe aceste categorii se restructurează puțin. Prima categorie poate fi despărțit în două, într-o categorie mai mare se pot număra organizațiile neguvernamentale (1) *cultural artistice*, iar într-una organizațiile de (2) *sport și recreație*. Totodată (3) *serviciile sociale și de sănătate* pot fi grupate într-o singură categorie mai mare. Aici pot fi incluse asociațiile care se ocupă de îngrijirea la domiciliu a bolnavilor și a bătrânilor (ex. Caritas, Crucea Roșie etc.) La Sfântu-Gheorghe probabil aceste trei categorii pot fi definite ca fiind cele mai importante și specifice, însă programele cultural-artistice sunt cele de care municipiul se bucură de celebritate. În ciuda faptului că municipiul are 54.000 de locuitori,

21 <http://www.adatbank.ro/regio/ispmn/institutii/?oldal=orgJud|Covasna>

22 http://www.cdep.ro/informatii_publice/ong.pe_dom

autoritatea locală întreține două teatre și nu de mult a predat consiliului județean finanțarea Trupeii de dans „Háromszék”. În cadrul teatrului menționat anterior funcționează teatrul de păpuși și un atelier de mișcare scenică. La rândul lui, trupa de teatru de elevi „Osonó” în fiecare an se întoarce cu premii de la festivalurile naționale și internaționale. În municipiu mai funcționează apr. 12 formații corale, iar bianual se organizează și festivalul internațional de teatru „Reflex”. Fără sprijinul material însemnat al consiliului local și județean realizarea acestor evenimente artistice ar fi foarte greoaie și chiar supraviețuirea acestor organizații ar fi pusă sub semnul întrebării.

Situația ONG-urilor din categoria (4) *învățământ, educație și cercetare* este contradictoriu în municipiul Sfântu-Gheorghe. Cum bine știm, lângă fiecare instituție de învățământ funcționează o ONG, care are menirea de a îmbunătății șansele de a obține fonduri și de a finanța proiectele instituției. Totuși aceste organizații obțin finanțare în primul rând din fondurile culturale și de sport, deoarece se străduiesc să susțină activitatea formațiilor corale, a trupelor de teatru și a echipelor de sport din cadrul școlii.

Din tipologia ONG-urilor din România și Sfântu-Gheorghe pot fi încadrate într-o categorie mai mare (5) *organizațiile civile ale bisericilor*. Dacă luăm însă în considerare activitatea concretă a acestora, putem să constatăm faptul că majoritatea acestora desfășoară activitate de servicii de asistență socială și de sănătate.

Într-o categorie separată se încadrează la Sfântu-Gheorghe ONG-urile care se ocupă de (6) *protecția mediului*. Deși ponderea acestora este relativ scăzută redusă, în ultima vreme se fac remarcăți tot mai frecvent. Această afirmație a fost confirmată și de reprezentanții administrației locale, care recurg din ce în ce mai des la sfaturile specialiștilor din cadrul acestor organizații (ex realizarea unor studii de specialitate, etc.).

La Sfântu-Gheorghe mai pot fi identificați (7) *organizații profesionale și științifice*, care în marea lor majoritate sunt filiale ale organizațiilor naționale sau regionale (Ex. Societatea Maghiară Tehnico-științifică din Transilvania – filiala din Sf.-Gheorghe).

Aceste ONG-uri își desfășoară activitatea periodic, dar și despre activitatea lor putem să auzim și să citim în mass-media locală.

Putem identifica și ONG-uri în categoria (8) *reprezentarea intereselor de afaceri și profesionale*. Opinia mea personală este însă că aceste organizații au fost înființate de unele firmele cu scopul de a înlesni obținerea unor fonduri europene. În municipiu antreprenorii locali au înființat și ONG-uri (9) *filantropice* (ex. Rotary Club Sfântu-Gheorghe), care în fiecare an acordă un sprijin substanțial pentru nevoiași.

Consider că toate celelalte organizații non-profit pot fi încadrați în categoria (10) *altele*, deoarece aceste organizații chiar dacă sunt înregistrați juridic, nu sunt destul de activi sau nu putem auzii despre ei. Unele dintre aceste organizații sunt chiar filiale locale ale unor organizații internaționale sau naționale, a căror activitate este ne semnificativă. Categoria de voluntariat intenționat nu a fost încadrat în niciuna dintre categorii, deoarece – dacă analizăm în profunzime activitatea organizațiilor de aici, la toate vom regăsi activitatea voluntară.

Al treilea criteriu de clasificare al ONG-urilor o constituie **modul și strategia de finanțare** a acestora. ONG-urile își pot finanța activitatea din următoarele surse: *proiecte cu finanțare europeană sau națională, subvenții/sponsorizări*, și din finanțările câștigate pe baza *cererilor depuse la consiliile locale sau guvernamentale*. Membrii ONG-urilor, la rândul lor întregesc acest sprijin cu munca voluntară.

În municipiul Sfântu-Gheorghe autoritatea locală sprijină ONG-urile într-un mod explicit, de care are posibilitate oficial de aproximativ 12 ani. Aici se lansează anual două apeluri pentru proiectele destinate ONG-urilor (primăvara și toamna). Cererile de finanțare depuse sunt evaluate de către comisia *culturală*, respectiv de către comisia *tineretului și sportului*. Pe lângă aceste posibilități există și un *fond bisericesc* în administrația primarului,

însă primarul a evidențiat că întotdeauna se consultă cu consiliul local în vederea acordării a acestor sume. La disponibilitatea primarului stă și un *fond de sport și de cultură*, care însă de obicei este utilizat în cazuri urgente. În afara fondurilor anterioare există și un *fond social*, din care primăria susține activitatea acelor biserici, care au nevoie de această finanțare sau care desfășoară activitate socială. Primarul orașului, Antal Árpád András în cadrul interviului acordat, a subliniat faptul că autoritatea locală are grijă, ca nici un ONG să nu beneficieze de sprijin în același timp din două fonduri.

Despre mărimii sprijinelor financiare acordate, administratorul public, Czimbalmos-Kozma Csaba – fostul viceprimar al orașului – a declarat că întotdeauna au urmat ideea conform căreia, „*pentru toată lumea câte puțin, astfel ONG-urile anual odată sau de două ori au putut conta pe acest parteneriat, dar astfel la rândul nostru și noi am putut conta pe ei ...*”

Colaborarea organizațiilor neguvernamentale cu administrația locală din Sfântu-Gheorghe

În municipiul Sfântu-Gheorghe colaborarea administrației locale cu ONG-urile este exemplară. Atât reprezentanții actuali cât și a fostei conduceri al municipiului au accentuat importanța colaborării cu ONG-urile. După opinia primarului Antal Árpád András, organizațiile non-profit în anumite domenii pot fi mult mai eficiente, decât administrația locală, deoarece sunt mult mai flexibile, pot obține mai ușor fonduri/sponsorizări și ceea ce este extrem de important, ei pot atrage voluntari în activitatea lor, ai căror atitudine, mai ales în domeniul asistenței sociale este mult mai pozitivă ca a funcționarilor angajați. „*Convingerea mea este că în domeniul serviciilor sociale și de sănătate, în primul rând ONG-urile cu un fond bisericesc pot fi mult mai eficiente, decât administrația locală*” - susține primarul din Sfântu-Gheorghe.

După opinia primarului „*colaborarea noastră cu ONG-uri are și o parte ad-hoc dar are și o parte strategică bine definită*”. În primul rând colaborarea cu bisericile locale poate fi numită ca o concepție sau strategie bine definită. Administrația locală încearcă să delege mai multe sarcini către ONG-urile care sunt susținute de biserici, totodată se străduiește să asigure și resursele financiare pentru aceste activități. În Sfântu-Gheorghe consiliul local externalizează prin contract ONG-urilor (ex. Caritas) în primul rând așa numitele servicii clasice de asistență socială și de sănătate, cum ar fi *îngrijirea bolnavilor la domiciliu*. Un alt plan asemănător constituie lansarea și administrarea *grădinițelor bisericesti*. În planurile consiliului local figurează și predarea pentru ONG-uri a întreținerii cantinei sociale, a căminul de bătrâni și a adăpostului celor fără căpătâi.

De asemenea este tipic colaborării administrației locale cu ONG-uri și faptul că foarte des civilii vin cu diferite idei. Un astfel de exemplu este și cazul *adăpostului pentru câini*. Consiliul local știa despre această problemă și încerca să găsească soluții de rezolvare, dar nu aveau un partener potrivit pentru acest proiect. Când un ONG le-a căutat cu o idee și cu o propunere concretă, ei au susținut și au îmbrățișat ideea respectivă. Colaborarea de acest gen a fost întotdeauna tipică pentru administrația locală, deoarece așa cum a precizat Czimbalmos-Kozma Csaba, „*nici un ONG nu a putut să ne ceară un lucru așa de straniu, ca noi să nu încadrăm cumva în program (în programul Zilelor Sf. Gheorghe - autor) și să nu îl susținem în vreun fel*”.

Un alt specific interesant al colaborării administrației locale din Sfântu-Gheorghe cu ONG-uri este și faptul că administrația locală într-un mod conștient încearcă să întărească sfera civilă prin asigurarea unui cadru pentru manifestările lor. În practică aceasta înseamnă că autoritatea locală încearcă să comaseze într-un cadru unic evenimentele care oricum sunt organizate periodic, astfel putându-le asigura o finanțare în plus. Astfel de evenimente sunt *Zilele Sfântu-Gheorghe*, care este organizată anual, manifestarea culturală organizată în anul

2011, „Orașul de 550 de ani” sau în anul curent se desfășoară (2012) manifestarea „Sfântu-Gheorghe, capitala culturală și de tineret din Ținutul Secuiesc”. Legat de aceste evenimente primarul a declarat: „încercăm să realizăm un echilibru sănătos între investiții, dezvoltările infrastructurale și clădirea comunității, deoarece după opinia mea trebuie să investim și în oameni”.

Zilele Sfântu-Gheorghe din perspectiva colaborării administrației locale cu ONG-uri

Zilele Sfântu-Gheorghe, a cărei a 21-a ediție a fost organizată în 2012 este nu doar evenimentul de cea mai mare anvergură a regiunii, ci poate cea mai mare festivitate municipală din Transilvania, care în timp a prins dimensiunile unui festival. Iar dacă luăm în considerare numărul participanților²³ și diversitatea programelor, atunci ca mărime acest eveniment este al doilea, după festivalul Peninsula din Târgu Mureș.

Ideea organizării Zilelor Sfântu-Gheorghe a fost inițiată de consilierii locali Gheorghe Tatu și Kónya Ádám la începutul anilor 90. Czibalmos-Kozma Csaba administratorul public al orașului a fost timp de 16 ani directorul evenimentelor, în prezent este membru în echipa de organizatori. El astfel își amintește despre începuturi: „în primul an am organizat Zilele Sfântu-Gheorghe în două luni, cu trei-patru firme și un spectacol de teatru”. În ultimii ani în organizarea Zilelor Sfântu-Gheorghe administrația locală, pe lângă angajații proprii, biroul cultural, respectiv biroul de comunicare și imagine, a implicat și profesioniști, precum firme de specialitate, cu care colaborează pe bază contractuală.

În organizarea Zilelor Sfântu-Gheorghe inițiativele civile au avut întotdeauna un rol important, totodată acest eveniment a constituit în fiecare an i-a oferit o posibilitate fixă de interferență cu publicul larg. Aici în primul rând putem vorbi despre organizații, al căror domeniu major de activitate este de cultura, arta, sportul sau păstrarea tradițiilor. După Cz.-K. Csaba „... pe parcursul anilor s-a format o echipă, astfel știm cine de exemplu cine organizează spectacolele de teatru, cine se ocupă cu muzica ușoară sau cu târg...”. Sfera civilă are un rol important și astăzi în organizarea și desfășurarea Zilelor Sfântu-Gheorghe, chiar dacă în ultima vreme organizatorii încearcă să invite nume de prestigiu, iar pe bugetul evenimentului se resimte recesiunea economică.

Despre Zilele Sfântu-Gheorghe localnicii afirmă de multe ori că este „sărbătoarea întâlnirilor”, ceea ce este adevărat și în cazul organizațiilor neguvernamentale, deoarece în cadrul evenimentului, toată lumea are oportunitatea să invite partenerii lui naționali sau internaționali. Administrația locală susține conștient aceste parteneriate. „În șirul evenimentelor totdeauna poate fi încadrată primirea acestor musafiri. În schimb parteneriatul funcționează mai departe, deoarece la rândul lor și ei reinviță trupele și organizațiile noastre, de unde pot să se reîntoarcă cu alte experiențe noi... Putem afirmăm că 80% a parteneriatelor ONG-urilor sunt ținute în viață de Zilele Sfântu-Gheorghe sau chiar și parteneriatul lor provine de aici... asta este un termen și un punct fix în relația acestor ONG-uri și echipe” susține Cz.-K. Csaba. Aceste tipuri de colaborări de multe ori au condus și la formarea unor relații cu localități înfrățite.

Un exemplu al colaborării consiliului local cu ONG-uri

Un exemplu pozitiv al colaborării consiliului local cu ONG-urile constituie exemplul desființării căminului social, care a prins faimă sub denumirea de **Sing-Sing**. Când,

23 „Cincizeci de mii de spectatori au sărbătorit formația Omega, care împlinește anul acesta 50 de ani de existență.” http://www.zilelesfantugheorghe.sfantugheorgheinfo.ro/szentgyorgynapok_257_115.html (2012)

aproximativ acum un deceniu, administrația locală a înființat această instituție, ideea era să ajute oamenii defavorizați cu înființarea de locuințe. În realitate cei care au ajuns în acest bloc de locuințe, au alunecat și mai jos pe ierarhia socială și nu au reușit să se mai ridice. Foarte puțini din familiile care s-au mutat aici au reușit să se reintegreze. Sing-Sing-ul a avut un mare aport în transformarea cartierului în care se află într-un slum, generând aici probleme de siguranță publică, probleme sociale și de sănătate. Aceste fapte au dus la necesitatea desființării căminului. Evacuarea concretă era precedată de studii sociale de caz, realizată de ONG-uri (ex. Asociația Pro Nobis) la solicitarea consiliului local.

Concepția actuală a administrației locale este să ofere pentru jumătate dintre familii o locuință mai bună în altă parte, iar cei care nu vor și nici nu sunt capabili să se ridice din această stare defavorizată, vor fi dați „spre adopție” pentru biserici, pe baza unei finanțări normative. Bisericile în schimbul finanțării vor asigura o locuință pentru aceste familii și vor încerca să le asigure ocupație în cadrul bisericii.

Primarul a recunoscut că sunt conștienți de faptul că au pornit o procedură foarte grea, dar cu acest program vor să realizeze formarea unei comunități sănătoase, care face posibil ca familiile în cauză să se ridice din situația lor de defavorizare multiplă.

Colaborarea ONG-urilor cu autoritățile locale din perspectiva civililor

În următoarele voi prezenta prin două organizații specificul colaborării ONG-urilor cu administrația locală din Sfântu-Gheorghe. În alegerea celor două ONG-uri m-am străduit în primul rând ca aceste inițiative civile să aibă rădăcini locale. Din acest motiv nu prezint mai detaliat acele „ONG-uri multinaționale”, cum ar fi Caritas, Crucea Roșie sau Diakonia, care – deși într-un mod „franșiză” – colaborează intensiv cu administrația locală, aducând un aport semnificativ la mișcările civile al orașului. Am ales în primul rând *Asociația Pro Nobis*, deoarece după opinia mea ei au realizat cele mai multe proiecte europene comune cu administrația locală. Cealaltă organizație este *Fundația FER*, a cărei colaborare cu administrația locală este destul de nouă, însă activitatea lor reflectă foarte bine faptul că administrația locală susține acele inițiative civile care au menirea de a servi interese comune.

Asociația Pro Nobis a fost înființat în anul 2000 de către persoane care înainte s-au ocupat cu management de proiect sau au lucrat în domeniul social. Asociația s-a străduit într-un mod conștient să se concentreze pe grupuri de țintă care în cadrul municipiului au fost neglijate până atunci (ex. bătrânii, persoane cu deficiență, de etnie romă, etc.) În cadrul primului proiect al lor, împreună cu consiliul local au înființat *Căminul de zi pentru bătrâni*, care ulterior, în cadrul unui alt proiect câștigat în parteneriat cu Crucea Roșie, între 2003 și 2004 a fost transformat în Căminul pentru bătrâni. Această instituție în momentul de față este susținută de administrația locală, dar este în curs predarea ei către Crucea Roșie.

Un alt proiect important al asociației a fost construirea *Căminului comunitar pentru romi* destinat comunității rome din Örkő. În acest proiect administrația locală ca și contribuție proprie a donat terenul și s-a angajat să întrețină clădirea. Pentru a realiza o mai bună reprezentanță a romilor Asociația Pro Nobis a ajutat și în înființarea unei organizații neguvernamentale rome, cu denumirea Amenka. Pe lângă aceste proiecte inițiale pentru romi, Asociația Pro Nobis a implementat încă 3-4 proiecte similare, totodată a reușit să orienteze atenția asupra problemelor întâmpinate de comunitatea romă din Sfântu-Gheorghe, și astfel a pornit un proces în care pe parcursul anilor s-au implicat foarte multe ONG-uri.

Asociația Pro Nobis – cum am mai amintit și în exemplul anterior – a participat activ în restructurarea căminului social, denumit de localnici Sing-Sing, respectiv au înființat un *Birou de consiliere pentru cetățeni*, administrează și un *Centru de Consiliere Socială și Terapie de Familie*; iar în prezent cu ajutorul unui depozit ecologic de deșuri amplasat la marginea

cartierului Órkő, încearcă să convingă localnicii să nu arunce gunoiul în vecinătatea lor imediată.²⁴ Fiecare dintre aceste proiecte a fost realizată în colaborare cu administrația locală.

Conform celor afirmate de managerului Asociației Pro Nobis, Kernászt Huba Attila, pe lângă faptul că asociația are un personal foarte experimentat în scrierea de cereri de finanțare, au avut noroc și cu faptul că s-au înființat în perioada când UE a lansat apelurile la proiecte de preaderare (ex. PHARE). În cei 7-8 ani, care au trecut până la aderarea României la UE, Asociația a reușit să câștige finanțare pentru aproximativ 10 proiecte PHARE, ceea ce înseamnă nu numai cele mai multe proiecte finanțate la nivelul orașului, dar și la nivelul regiunii. Administrația locală s-a angajat să asigure contribuția proprie în fiecare proiect care vizează comunitatea locală. Proiectele de fiecare dată au fost concepute în așa fel să susțină un interes public. „În mod concret a fost în următorul fel: noi am venit cu o idee, cu care ne-am prezentat la consiliul local și am întrebat dacă ei sunt dispuși să devină parteneri în acest proiect și să ne susțină cu contribuția proprie. Ei în fiecare proiect s-au angajat să plătească contribuția proprie. Astfel în cadrul acestor proiecte am reușit să rezolvăm problemele comunității locale, din fondurile, pentru care administrația locală ca o sferă publică nu ar fi putut obține finanțare” – a afirmat Kernászt Huba.

După aderare au apărut apelurile finanțate din fondurile structurale, pe care și administrația locală a putut să acceseze, însă acest lucru nu a marcat sfârșitul colaborării cu Asociația Pro Nobis, deoarece de data asta administrația locală a apelat la Asociație pentru ajutor profesional, dar au fost și cazuri când Asociația a atras atenția administrației locale asupra unui apel și au venit cu o inițiativă concretă (ex. depozitul de deșeuri de la Órkő).

Fundația FER (Fundație de dezvoltare și reabilitare) a fost înființat în anul 1999. Activitatea Fundației se adresează pentru toate vârstele, pornind de la bebeluși și copii mici până la adulți și familii. Specialiștii fundației oferă servicii de psihopedagogie, de logopedie și de psihologie, de terapie familială și un club destinat pentru bebeluși, mame și tătici. În cadrul fundației există și o școală pentru gravide, în cadrul căruia femeile gravide au posibilitatea de a se pregăti pentru naștere. Un eveniment important în viața fundației este *Săptămâna Nașterii*, organizată a doua oară în 2012. Cu acest eveniment Fundația FER vrea să atragă atenția asupra faptului că nașterea este cel mai de seamă și cel mai frumos eveniment din viața omului. Consiliul local a susținut această inițiativă a fundației atât material, cât și moral.

O altă activitate importantă al Fundației FER este *proiectul dislexie*, ceea ce a fost conceput la solicitarea Asociației Părinților din Sfântu-Gheorghe. Părinții au avut venit cu inițiativa și au solicitat ajutorului profesional al Fundației, cu obiectivul ca și copii cu dislexie să poată beneficia de o viață mai fericită, mai confortabilă, mai umană și să aibă o copilărie mai bogată în reușite și recunoaștere. Acest proiect în momentul de față a ajuns în faza în care au reușit să identifice o grupă de elevi din clasa a V-a și o școală, care să găzduiască această clasă. Pregătirea și formarea cadrelor didactice care vor preda în clasa respectivă este în curs de finalizare, iar în această activitate au fost implicați formatori cu o experiență vastă din țară și din Ungaria. Este planificat ca această clasă a copiilor cu dislexie va porni din anul școlar 2012-2013. Administrația locală susține această inițiativă contribuind și material la finanțarea cursurilor pentru profesori.

Colaborarea Fundației cu consiliul local a început cu aproximativ două-trei ani înainte. Proiectele fundației prezentate mai sus nu s-au încadrat în apelurile pentru proiecte comisiilor de cultură și de sport și tineret, datorită caracterului lor social. Însă paralel cu lansarea proiectelor noi, costurile și volumul de muncă necesar au crescut în așa măsură, încât Fundația nu le mai putea finanța din resurse proprii. Din acest motiv s-au adresat primarului pentru ajutor, care a promis ca – în cazul în care consiliul local hotărăște că activitatea lor

²⁴ Despre alte proiecte desfășurate de Asociația Pro Nobis putem să citim pe site-urile: a www.pronobis.ro sau www.civek.ro.

servește interesul public, vor fi sprijiniți. Aceste întâmplări sau fapte au determinat pe administratorii fundației ca să adreseze cu o cerere Consiliul local a evaluat pozitiv solicitarea lor și citând pe doamna Bakó Erika, președintele fundației: *„consiliul local ne susține fundația nu numai financiar dar și cu alte bunuri de natură materială, de exemplu în cadrul evenimentului Săptămâna Nașterii am primit din parte lor puieții pe care am plantat, cărți, dar nu în ultimul rând suntem susținuți și pe plan moral.”*

Concluzii

Desigur am putea înșira mai departe exemplele, dar și din perspectiva celor de mai sus putem să formulăm întrebarea, dacă putem să **definim ca fiind exemplar** cazul orașului Sfântu-Gheorghe și dacă da, ce **practici pozitive** putem identifica care pot fi aplicate și în cazul altor orașe.

La prima întrebare e destul de greu să dăm un răspuns exact, deoarece studiile care tratează colaborarea ONG-urilor cu administrațiile locale arată probleme de definiție și de metodologie, destul de grave. Una dintre problemele cele mai frecvente este că nici termenul ONG-urilor nu este conceput unitar de către reprezentanții administrațiilor locale, dar nici de cei care scriu aceste studii (ex. există autori care consideră și societățile comerciale înființate de autorități locale sau casele de cultură ca fiind ONG-uri). Reprezintă o altă problemă și faptul că de multe studii tratează în mod explicit numai un singur tip de ONG-uri (ex. de sport sau de cultură) sau că nu se știe despre aceste studii, cât de detaliat studiază OUG-rile orașului sau regiunii respective. Nici analizele statistice nu ne dau informații suficiente, deoarece numărul ONG-urilor dintr-un oraș sau regiune nu ne oferă informații despre calitatea activității acestora, despre modul colaborării lor cu administrația locală sau despre eficiența lor concretă. Comparațiile internaționale sunt și mai complicate, deoarece legile care reglementează înființarea, finanțarea sau funcționarea ONG-urilor diferă de la țară la țară.

În ciuda obstacolelor de mai sus putem să identificăm câteva tendințe generale, care sunt specifice în majoritatea colaborărilor dintre administrații locale și ONG-uri. O formă specifică a colaborării este **parteneriatul în proiecte**. În aceste cazuri ori ONG-urile au nevoie de sprijinul – în primul rând financiar – administrațiilor locale, ori administrațiile locale au nevoie de sprijinul – în primul rând profesional – al ONG-urilor. Este bine știut ca în cazul evaluării cererilor de finanțare este de multe ori binevenit parteneriatul sferei publice și civile. *„În privința formelor de finanțare, cel mai specific este când asigură infrastructura necesară pentru funcționarea ONG-urilor (sediul, dotarea electronică, apariția în mass-media locală), mai mult acordă și sprijin financiar”* (Csúth, 2006, p. 13). În schimbul acestui sprijin administrațiile locale așteaptă de la ONG-uri să se implice activ în pregătirea studiilor de preparare a deciziilor sau a dezvoltărilor regionale. Din păcate sunt și cazuri când participarea este doar nominală, astfel studiile și argumentele de specialitate rămân la nivelul formalității, fără să fie puse în practică.

Cealaltă caracteristică a colaborărilor dintre autorități locale și organizații non-profit se încadrează în acea paradigmă a politicilor sociale din UE, conform căreia cadrul legal oferă posibilitatea, nu numai în România, ci și în alte țări, să externalizeze unele activități sociale organizațiilor neguvernamentale.

Întorcându-ne la cazul municipiului Sfântu-Gheorghe, să vedem ca pe lângă caracteristicile generale de mai sus, ce poate fi considerat ca fiind specific sau unic în colaborarea dintre administrația locală și ONG-uri. În general, dacă ceva funcționează bine, atunci căutăm motivul în primul rând în conjuncturile economice, însă dacă comparăm bugetul și veniturile municipiului Sfântu-Gheorghe cu alte orașe de aceeași mărime, nu găsim nici o diferență, deci susținerea eficientă a ONG-urilor și colaborarea cu aceștia nu poate fi derivată din acest motiv. Pe lângă factorii economici consider a fi mult mai importantă

recunoașterea faptului că administrația locală se străduiește într-un mod conștient ca, pe lângă investițiile și dezvoltările infrastructurale, să inventeze sau să sprijine evenimente și programe cultural-artistice, care fac orașul mai viabil. *Un oraș poate fi atractiv nu numai datorită economiei, a clădirilor vechi sau a locației geografice, dar și pentru programele ei culturale și distractive.*

Pentru o colaborare armonioasă dintre administrația locală și ONG-uri, consider indispensabilă existența *spiritului civic* sau a *spiritului de inițiativă* a civililor, ceea ce din perspectiva colaborării poate funcționa numai dacă este completată de atitudinea pozitivă și încurajatoare a administrației locale. Aș sublinia încă o dată afirmația lui Cz.-K. Csaba: „nici un ONG nu a putut să ne ceară un lucru așa de straniu, ca noi să nu-l încadrăm cumva în program și să nu-l susținem în vreun fel”, ceea ce, după părerea mea, înseamnă că administrația locală a susținut și acele inițiative ale civililor, cu care nu prea au fost de acord sau al cărui scop concret nu au înțeles. Cu trecerea timpului atitudinea publicului și timpul au decis care dintre aceste inițiative au fost viabile și demne de sprijin. În esență, administrația locală a dat o șansă fiecărei inițiative civile.

Consider interesant și faptul că spiritul de inițiativă a civililor diferă de la regiune la regiune. Frecvent auzim în discursuri oficiale sau științifice enunțuri cum că din populație lipsește „curajul civic”. După părerea mea la această problemă poate fi rezolvată parțial de *politica înțelegătoare și susținătoare a administrațiilor locale*, totodată consider necesară și existența *urmăririi modelului civic chiar peste ere istorice.*

Dacă vorbim despre spiritul de inițiativă a populației, ne gândim în primul rând la populația adultă, și face abstracție de la faptul că dobândirea spiritului civic este un proces îndelungat de socializare, deci *trebuie să urmărim conștient nevoile și inițiativele generațiilor mai tinere.* În Sfântu-Gheorghe asemănător modelului văzut în Ungaria, deja în anii 90 s-au format consiliile elevilor, care și în prezent ocupă un loc important între organizațiile neguvernamentale ale orașului. Pe lângă școli, și administrația locală sprijină și colaborează cu aceste consilii ale elevilor, dar încearcă să familiarizeze și pe cei mici cu funcționarea administrației locale prin donarea unor cărți pentru copii sau prin zilele porților deschise.

Pe lângă cele de mai sus, consider important și *disponibilitatea administrației locale de a înainta cereri de finanțare și a răspunde prompt la apelurile fondurilor structurale*, deoarece de aici poate asigura cea mai mare parte a sprijinului oferit ONG-urilor. Din interviurile realizate am tras concluzia că deși aceste activități necesită muncă și un efort în plus, administrația locală totuși a luat efortul și a profitat de posibilități. Despre acest lucru și despre susținerea ONG-urilor, Cz.-K. Csaba a formulat următoarele: „Nu vreau să subvaluez meritele noastre, deoarece avem multe realizări, dar despre activitatea Consiliului Local al municipiului Sfântu-Gheorghe pot să pretind că întotdeauna am încercat să aplicăm posibilitățile. Mulți nu au profitat de acestea. Au fost și cazuri când am venit cu idei originale, dar în majoritatea cazurilor am profitat de posibilități și am luat efortul, ca să experimentăm și în final să aplicăm aceste lucruri”

Studiul a fost realizat pe baza interviurilor semistructurate,²⁵ cu următoarele persoane:

Antal Árpád András, primarul orașului Sfântu-Gheorghe,

Bakó Erika Mária, președintele Fundației FER,

Czibalmos-Kozma Csaba, administratorul public al orașului Sfântu-Gheorghe,

Kernászt Huba Attila, managerul Asociației Pro Nobis.

Bibliografie

CSÚTH Sándor 2006, *Az önkormányzatok és a civilszerveződések együttműködése*

HABERMASS, Jürgen 1971, *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*, Budapest: Gondolat

TOTH Szabolcs Barnabás 2012, *Háromszéki román és magyar közművelődési intézmények története 1867-1940 között*, disertație de doctorat, Sfântu-Gheorghe, Manuscris

WEBER, Max 1987, *Gazdaság és társadalom 1*. Budapest: KJK

WEBER, Max 1996, *Gazdaság és társadalom 2/3*. Budapest: KJK

www.kszk.gov.hu/.../14_resztan_csuth_civilszerv_061031 (2012),

Instituțiile minorităților naționale – cadastru online (2012, mai):

<http://www.adatbank.ro/regio/ispmn/institutii/?oldal=orgJud|Covasna>

Sepsiszentgyörgy lett România zöld fővárosa (mti, 2012, mai):

<http://www.alternativenergia.hu/sepsiszentgyorgy-lett-romania-zold-fovarosa/28245>

Camera deputaților – Repertoriu ONG (2012, mai):

http://www.cdep.ro/informatii_publice/ong.pe_dom

Civek háromszékért (2012, mai): http://www.civek.ro/civilkatalogus_reszletek.php?id=125

Site-ul oficial al Zilelor Sfântu-Gheorghe (2012, mai):

<http://www.zilelesfantugheorghe.sfantugheorgheinfo.ro/>

²⁵ Interviurile au fost realizate în luna mai din 2012.

Kismihály Anita: Povestea de succes a dezvoltării din Sâncraiu

Introducere

În zilele de azi Sâncraiu a devenit centrul turistic al Ținutului Călatei datorită faptului că o parte considerabilă a locuitorilor din sat s-a apucat de agroturism. Procesul a pornit cândva la începutul anilor 1990, când slăbirea capacității zonei rurale de a-și păstra locuitorii și scăderea veniturilor a generat în sectorul agricol o situație socială care a fost favorabilă pentru germele agroturismului. La aceasta s-au mai adăugat și foarte mulți factori locali specifici care laolaltă au dus la înflorirea agroturismului, la constituirea acestui model de dezvoltare rurală.

În prima parte voi prezenta în ce sens se vorbește despre turism sătesc sau agroturism în străinătate și cum se utilizează noțiunea. În partea a doua și a treia voi intra în amănuntele procesului de constituire a agroturismului și consecințele sale, menționând în mod special rolul primăriei. În ultima parte voi rezuma elementele mai generale ale acestui model care ar putea să fie un exemplu pentru localitățile încă nedezvoltate.

Definiția noțiunii agroturismului

În literatura de specialitate internațională găsim mai mulți termeni pentru oferte de turism bazate pe resursele familiilor dintr-o localitate și care trăiesc în mediul unui ținut. Asemenea termeni sunt de exemplu: turism rural, agriturism, agroturism, turism de fermă, turism verde, turism blând. Realitatea însă prezintă variații și mai bogate decât denumirile înșirate. Turistul poate să facă cunoștința cu lumea elegantă a conacelor portugheze, italiene sau engleze sau să încerce și el muncile țărănești în casele ospitaliere a gospodariilor austrieci sau germani. În Italia există de pildă niște oferte unde gospodarul dă numai masă din produsele proprii, propagând și în felul acesta răspândirea produselor agricole. În Olanda au devenit foarte populare campingurile amenajate pe ferme. (Kovács, 2000)

Definiția Consiliului European insistă asupra importanței personajelor și gazdelor locale, necesitatea asocierii lor și menționează varietatea mare și caracterul nereglementat al fenomenului.

Autorii documentului OECD (1994) nici nu au încercat să dea o definiție care se poate aplica peste tot. Au formulat mai bine acele caracteristici calitative care trebuie să fie prezente în turismul rural. Acestea sunt următoarele:

- „– este amplasat într-un teritoriu provincial,
- este o întreprindere mică, cu funcțiuni rurale, bazată pe aspectul specific al teritoriului provincial, într-un spațiu deschis, fiind în legătură directă cu natura înconjurătoare, cu tradițiile locale, cu experiența »tradițională« a societății »tradiționale«,
- este de proporții provinciale atât în privința clădirilor cât și a localităților, deci în general mică,
- are caracter tradițional, cu creștere lentă, organică și este legat de familiile locale,
- de multe ori și în mare parte este condus de către localnici și servește interesele de dezvoltare pe termen mai lung a teritoriului,

– este durabil în sensul că dezvoltările sale trebuie să păstreze caracterul regional special al teritoriului, precum și în sensul utilizării resurselor; turismul rural trebuie privit mai mult ca un mijloc potențial al conservării și al durabilității decât un mijloc al dezvoltării și urbanisticii,

– țin de turismul rural și toate activitățile de orice gen, care reprezintă un exemplu complex al mediului, economiei și istoriei unui ținut.” (*Ibidem* p. 14, citat de Kovács, 2000, p. 63)

Această viziune scoate deci în evidență în primul rând conservarea și întreținerea, iar în privința conținutului agricultura reprezintă o parte mai mică. Sunt accentuate mai mult valorile naturale și culturale ale ținutului. (Kovács, 2000)

Specialistul irlandez și un autor clasic în domeniu, A. Gannon include agri-turismul în dezvoltarea regională și consideră această activitate o întreprindere comercială. În viziunea sa noțiunea agri-turismului cuprinde totalitatea activităților, serviciilor și valorilor mediului, oferite turiștilor de către locuitorii unui sat. (Kovács, 2000)

Michael (1990) insistă asupra rolului jucat de agroturism în dezvoltarea regională. Aceasta înseamnă că localnicii investesc bani în realizarea și dezvoltarea turismului cu scopul ca prin aceasta să declanșeze și dezvoltarea satului.

Literatura de specialitate maghiară folosește termenul de turism sătesc (*faluturizmus*) pentru vilegiaturile făcute în mediu rural, într-un sat sau cătun, la familii. Denumirea categoriilor de turism sătesc și agroturism, echivocul în definițiile lor se explică pe de o parte cu traduceri, pe de altă parte cu diferitele transformări economice, sociale și civilizatorii care s-au desfășurat în ultimii decenii în ținuturile maghiare și în agricultură.

Din cele de mai sus reiese că este aproape imposibil formularea unei definiții a fenomenului aplicabilă oriunde, iar diferențele mediului economic și social nu face ușoară nici o comparație între diferitele țări.

Danis (2003) în loc să dea o definiție, insistă asupra celor mai importante caracteristici ai agroturismului:

- este aproape de natură,
- oferă servicii personale,
- se bazează pe oaspeții care revin,
- nu este turism de masă,
- fără urbanism,
- relația oaspetelui cu gazda este personală.

Acestea sunt deci caracteristicile care deosebesc agroturismul de celelalte forme ale ramurii industriale.

Cazul din Sâncraiu

Constituirea agroturismului

Istoria agroturismului din Sâncraiu începe undeva la prima săptămână a lunii august din 1991 când a fost prima dată organizată Festivalul Internațional de Muzică și de Dans Popular, care a devenit de atunci o tradiție fiind organizat în fiecare an în comună. Primii turiști străini au venit în sat cu această ocazie. Prima oară au fost încă puțini, apoi din ce în ce mai mulți în fiecare an. Acești vizitatori au avut nevoie de adăpostire. Câțiva locuitori din sat, cărora li s-a făcut milă de ei văzând că dorm în corturi sau în fân, le-au dat adăpost sau chiar

și masă pe gratis pentru care oaspeții le-au dat un dar mai mic. Gazdele zic că prietenii care s-au legat în vremea aceea au devenit foarte strânse, și aceste cunoștințe, în general venite din Ungaria le-au încurajat să mai primească oaspeți și cu alte ocazii, căci au văzut niște condiții favorabile pentru dezvoltarea unui astfel de turism. Acest lucru atrage atenția asupra rolului întâmplării, căci fără a organiza acest festival, agroturismul poate nu s-ar fi dezvoltat, sau chiar dacă da, numai într-o formă mai rudimentară.

În 1992 s-a produs un eveniment decisiv, au venit în sat doi reprezentanți de la o agenție de turism din Cluj cu scopul să caute niște familii dispuse să pornească o întreprindere de găzduire. Ducându-se de la o familie la alta au prezentat esența agroturismului și au încercat să le convingă că acest lucru este o oportunitate foarte bună pentru ei. Atunci s-a format o mică echipă incluzând unsprezece familii, care au început să se ocupe cu găzduire, la început numai suplimentar. Oaspeții erau recrutați prin acești reprezentanți de către agenția de turism.

Din această mică echipă a făcut parte și VKI (din discreție, indic în studiu persoana în cauză numai cu inițialele lui), astăzi liderul comunității gazdelor, care zice că după ce s-a desființat locul lui de muncă, el se afla într-o situație dificilă. Nu a știut de ce să se apuce ca să aibă o sursă sigură de venit. Nu ar fi vrut să plece din sat unde a avut familia, prietenii și rudenia. În acest moment i-a venit ideea să se ocupe cu agroturismul care până atunci era neglijat, necoordonat de nimeni, aspectul marketing al satului nu era organizat. Astfel s-a gândit ca împreună cu familia sa să încerce acest lucru, să înceapă lucrările de organizare și să adune persoanele interesate de afacere.

În 1996 s-a dus la acele familii despre care a crezut că au condiții potrivite și care au găzduit eventual oaspeți și cu ocazia taberei de dans. Aceste familii aveau deja ceva experiență, și aveau și o atitudine care i-a dat speranța că împreună cu ei poate să pornească afacerea. În urma activității sale i s-au alăturat familii noi, iar el a preluat și mica echipă formată de către agenția de turism, astfel șaisprezece familii s-au ocupat deja cu agroturism, în mod legal la această dată (sub formă de persoană fizică autorizată, întreprindere familială, SRL sau întreprindere individuală). În această perioadă s-a formalizat activitatea lor. VKI s-a apucat de organizarea acestei activități, a început să facă reclamă comunei și curiozităților din zonă, și grupând într-o echipă proprietarii pensiunilor, să facă o rețea. După criteriile mele, această rețea de pensiuni este o formă de colaborare creată de către antreprenorii agroturistici în interesul găzduirii în grup. Această formă nu este instituționalizată, nu are o președinte oficială, nu se plătește cotizație, este vorba numai că gazdele au acceptat ca VKI, inventatorul, înființatorul și gestionarul acestei rețele, să fie liderul lor, încercând împreună să atragă cât mai mulți oaspeți în pensiunile lor. Activitatea organizatorică a lui VKI este deci foarte importantă, căci de atunci el organizează și el administrează în continuu această formă de colaborare. Rețeaua s-a extins cu timpul datorită faptului că, fiind vorba de o comunitate rurală, proprietarii gazde au convins pe rudele, prietenii sau vecinii lor, ca să facă o încercare și ei. În fiecare an s-au mai alăturat două-trei persoane sau familii, astfel rețeaua are la momentul din față 45 de membri activi. De-a lungul anilor, când mai mulți, când mai puțini, dar în total s-au alăturat rețelei existente douăzeci și nouă de familii noi. Au făcut acest lucru – după părerea lui VKI – văzând că familia care a primit deja oaspeți, avea bani mai mulți, din care putea să-și facă casa mai frumoasă, asigura condiții bune, într-un cuvânt că „*exemplul merită să fie urmărit*”.

Gestionarea agroturismului

După ce am aflat cum s-a constituit această rețea de pensiuni, să vedem ce era necesar pentru menținerea ei și în ce constă colaborarea participanților.

VKI, liderul rețelei din 1999 a dat antreprizei sale forma unei agenții de voiaj căruia proprietarii pensiunilor, adică ceilalți membri ai rețelei se alătură printr-un contract de colaborare. În cadrul acestuia el le asigură oaspeții, din care trage și el un venit. În mod concret aceasta înseamnă că pensiunile plătesc un comision după fiecare oaspete. Această sumă răsplătește activitatea organizatorică a lui VKI, căci înaintea sosirii turiștilor este foarte mult de făcut. El ține legătura și colaborează cu agențiile de voiaj, el se duce la târguri turistice și reprezintă toată rețeaua. Fapt care arată că membri au elaborat o ofertă comună, fac reclamă în comun (de exemplu pe site-ul agenției lui VKI), întocmesc programe, pachete de programe în comun și le organizează colaborându-se. Un foarte bun exemplu al acestuia este Festivalul Măceșei, devenită deja o tradiție și organizată în fiecare toamnă. Cu această ocazie gazdele țin un concurs de prepararea dulceței de măceșe, unde se măsoară printre ei și țin programe comune pentru distracția oaspeților. Un asemenea festival nu s-ar putea realiza fără colaborare, pe de altă parte este și o reclamă bună.

Ceea ce privește găzduirea, oaspeții care sosesc prin agenția de voiaj, sunt împărțite între pensiuni de către VKI într-o ordine anume, făcând excepție cazurile când oaspeții au cerințe, condiții sau necesități speciale. Și în acest caz colaborarea este un avantaj, căci posibilitățile pensiunilor sunt foarte variate, iar astfel ei pot să îndeplinească cerințele vizitatorilor.

În legătură cu prețurile din cadrul rețelei, ele sunt stabilite de către VKI în funcție de prețurile de pe piață. Pe lângă aceasta el menține un anumit nivel al calității și o dezvoltare continuă a sa, care înseamnă că cei care nu pot să asigure condițiile stabilite, nu pot să mai facă parte din rețea, căci cerințele din partea oaspeților sunt din ce în ce mai mari, și ei au datoria să le urmărească. Astfel cei care vin în sat știu întotdeauna la ce pot să se aștepte. Care înseamnă și că membri noi care vor să intre în rețea trebuie să îndeplinească condițiile stabilite pentru a încheia un contract cu agenția de voiaj a lui VKI și pentru a deveni membrii rețelei. Cei care sunt deja membri dar nu reușesc să mențină dezvoltarea calității, resimt acest dezavantaj în numărul oaspeților primiți, în urma căreia pot să nu mai primească oaspeți de la VKI, sau să li se desfacă contractul și astfel să fie excluși din rețea. Prin urmare pensiunile sunt motivați tot timpul să facă dezvoltări și investiții căci aceste eforturi se rentează prin numărul oaspeților primiți dacă au condiții mai bune și capacitate mai mare.

În privința mesei iarăși sunt luate în considerare cerințele, oaspeții au posibilitatea să guste bucatele delicioase la pensiune sau, mai ales în cazul unui grup mai mare, în cantina condusă de către soția liderului.

În afara colaborării, proprietarii pensiunilor au și o libertate, ei nu sunt legați în totalitate de comunitate și de rețea, și pot să facă și reclamă individuală pentru casele lor. Au oaspeți proprii, după cum spun ei, „privați”, găzduiți la ei, care iau masa la ei, dacă vor, și eventual tot ei le fac programul. În aceste cazuri obligația lor către VKI este numai să semnaleze dacă au „privați”, ca să nu se facă suprezervări.

Conflictele sunt foarte rare și efemere, și chiar dacă se iscă, ele sunt rezolvate rapid, toată lumea fiind convinsă că prin colaborare pot să ajungă mai departe.

Majoritatea pensiunilor primesc cea mai mare parte a oaspeților de la VKI, adică printre turiștii proveniți din rețea. Dacă cineva este membrul rețelei, avantajul este deci foarte evident și râvnit de toată lumea, căci, din orice cauză să fie, excluderea din rețea înseamnă pierderea unei bune surse de clienți.

Atitudinea primăriei locale față de agroturism

Cum s-a văzut din cele prezentate mai sus, acest tip de agroturism este un model de dezvoltare înființat și susținut de comunitate. Se pune deci întrebarea ce atitudine are primăria față de această inițiativă. Angajații primăriei sau mare parte dintre rudele lor fiind implicați și ei în agroturism, adică au devenit gazde în cursul anilor, este de înțeles că primăria sprijină pe cât posibil susținerea acestei ramuri a turismului. Adică a modernizat rețeaua de apă, a construit canalizarea, încearcă să modernizeze străzile din bugetul propriu, a dotat stâlpii de iluminat cu ghivece de flori, a reamenajat terenurile de joacă, întreține parcurile și încearcă să mențină curățenia satului și a domeniilor publice.

Comuna și astfel pensiunile sunt deci într-o situație foarte fericită când primăria sprijină atât în mod direct cât și indirect agroturismul ca acesta să determine timp cât mai îndelungat situația economică a satului.

Experiențele generale a cazului din Sâncraiu

La sfârșitul acestei studii de caz rezum aspectele generale al acestei forme de agroturism care pot servi ca model pentru localitățile rurale încă nedezvoltate.

În primul rând aş menționa caracteristicile favorabile ale agroturismului în mediul acestui ținut. Este vorba de o activitate comercială îmbinată cu menajul personal unde antreprenorii (în cazul acesta femeile măritate) pot fructifica cunoștințele lor de toate zilele (de casnică). Un alt avantaj al acestei activități este că la pornirea sa întreprinderea nu necesită o mare investiție.

Trebuie insistat asupra exercitării turismului rural sub forma unei rețele. Baza structurală al acestei forme de colaborare este un lider. Aptitudinile, motivația și faptele sale fac ca el să fie acceptat de toți membri rețelei, iar relația astfel constituită este formulată în mod oficial într-un contract printre întreprinderile lor. În schimb legăturile dintre gazde sunt caracterizate de colaborare și de un sistem de favori reciproce.

Avantajul rețelei este elaborarea unor pachete comune de oferte, reclamă și marketing, programe, tarife comune, calitate standardizată și un nivel durabil de dezvoltare. Astfel ei economisesc cheltuieli și își asigură competitivitate.

Succesul rețelei de pensiuni se explică printre altele și prin libertatea pe care o au membrii în afara colaborării, adică că ei nu sunt pe deplin subordonați rețelei. Membrii rețelei sunt bine organizați, fiecare știe exact ce are de făcut. Sunt totodată și flexibili când se acomodează la cerințele oaspeților, astfel și turiștii știu la ce pot să se aștepte.

Fiind vorba de o comunitate sătească, informația circulă rapid, care favorizează și răspândirea ideilor noi. Pe lângă asta membrii noi urmează într-un fel exemplul celorlalți, care laolaltă asigură menținerea rețelei. Iar în ultimul rând este important și faptul că în cursul activității lor comerciale, gazdele își utilizează și relațiile lor sociale (de rudenie, de prietenie, de vecinătate), care este favorizat și de proximitate.

Bibliografie

- DANIS Gy. 2003, A falusi turizmus helyzete. In: Kovács D. (ed.): *A falusi turizmus hagyományai*. Budapest: Mezőgazda Kiadó
- KOVÁCS D. 2000, „Falusi és vidéki turizmus”-értelmezések a nemzetközi irodalomban. In: Kovács D. (ed.): *A falusi turizmus hagyományai*. Budapest: Mezőgazda Kiadó

CivilCity

MICHAEL, K. 2000, *Rural tourism and rural development*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers

Tourism strategies and Rural development 1994, OECD GD (94)49

Autori

Augusztinovicz Dávid Ottó Máté

A terminat la secția de științe economice a Universității Corvinus din Budapesta în 2012, unde este în prezent masterand. Membru și ex-președinte al Colegiului Széchenyi István. Își face practica la TeTT Consult Kft. începând de 2010.

Cseh Balázs

Economist, directorul administrativ al Vidcom Kft. între 1995–1999. Director dezvoltare afaceri între 2000–2006 la Synergon Informatika Rt., de la 2006 director administrativ la Well Reklám és PR Ügynökség, iar începând cu 2009 lucrează ca și consultant în informatică și comunicații. Este președintele Asociației Ungare a Băncii de Alimente (Magyar Élelmiszerbank Egyesület) pe care a fondat-o în 2005 împreună cu 12 colegi.

Gutjahr Zsuzsanna

Planificator și coordonator proiecte. A obținut diplomă de profesor și manager IMM, iar în momentul din față este masterandă la Facultatea de Științe Sociale a Universității ELTE din Budapesta. Din 2004 este liderul Asociației Harmónium care se ocupă cu comunicații civile și comunitare și cu dezvoltare organizațională, precum și coordonarea comunicațională a Programului Aprólépés de formarea mentalității asupra mediului.

Huszár Daniella

A terminat în 2008 la secția studii internaționale a Universității Corvinus din Budapesta și apoi la secția politică culturală la Universitatea Warwick din Anglia. Este directoare dezvoltare conținut la o firmă startup producătoare de aplicații mobile turistice. Ca membru a Centrului de Arhitectură Contemporană (Kortárs Építészeti Központ) participă la mai multe proiecte culturale de arhitectură, de urbanistică, de cultură și de inițiative comunitare.

Kismihály Anita

Sociolog, a terminat la secția sociologie a UBB Cluj și la masteratul Sociologie aplicată în conducerea instituțiilor publice și a ONG-urilor.

Klézli Cintia

Sociolog, directoare administrativă a Ferencváros Kártya Kft. Lucrează de șase ani în sectorul IX. din Budapesta (Ferencváros), ajutând munca primăriei sectorului. Din 2011 se ocupă cu pregătirea profesională și realizarea cardului Ferencváros.

Kovács Eszter Sára

Sociolog, din 2008 proiect-managerul și membrul comitetului organizatoric al Asociației Védegylet, unde se ocupă și în ziua de azi cu drepturile de mediu ale grupelor dezavantajate. A început să formeze cooperativele sociale care asigurau locuri de muncă în cadrul Programului Împotriva Sărăciei Copiilor al MTA (Academia Ungară de Științe) și a ajutat la înființarea cooperativei sociale în calitate de responsabil al ocupării forței de muncă la Primăria Bódvalenke. Membru fondator al Asociației Cooperativelor Sociale (Közösségi

Szociális Szövetkezet) și directoarea entității de breaslă a magazinului de donații din cadrul asociației.

Kovács Edit

Dezvoltatoare comunitară, cercetătoare, trainer, profesoară, colaboratoare la Institutul Cultural Maghiar (Magyar Művelődési Intézet), membru prezidențial al Asociației Dezvoltatorilor Comunitari (Közösségfejlesztők Egyesülete) și profesoară la Universitatea ELTE TáTK și la centrul de învățământ pentru adulți Civil Kollégium. Pe lângă lucrările sale pe teren este coautoare a mai multor volume și articole despre munca și dezvoltarea comunitară. Publicații selectate: *RAJTunk múlik. Hogyan szervezkezdünk és képviseljük érdekeinket lakóhelyünkön* (coaut., KÖFE, 2005, 2006), *Menedzserhalandzsa helyett a helyi közösség bevonása* (KÖFE, 2003), *Gyerekek – szülők – közösségek. Módszertani kézikönyv III. kötet: Községek* (ed., GYEP, 2009); filme în domeniu: *Köztámháló* (2009), *Miért éppen Istenkút?!*, (film documentar premiat la Săptămâna Maghiară a Filmului, premiul publicului, 2004), *Alföldi történetek 1–3* (1999–2000), *Csak nézünk, mint a moziban* (1996).

Letenyei László

Economist, sociolog și antropolog cultural, Ph.D., conferențiar universitar la Universitatea Corvinus din Budapesta, din 1999 fondatorul și directorul firmei TeTT Consult Kft. și TeTT Stúdió (Települési és Térségi Tanácsadó, Consultanță de Dezvoltare Urbană și Regională). Bibliografie selectivă, ca autor: *Kulturális antropológia* (Typotex, 2012), *Településkutatás I–II.* (L'Harmattan, 2004); ca redactor: *Kortárs városfejlesztési modellek I. Intézményi és gazdasági modellek* (TeTT-Könyvek, 2010, cored. Sándor Csaba), *Az Andok kultúrája* (TeTT-Könyvek, 2008); filme documentare: *Samszán család* (2003, împreună cu Bendl Vera), *Észak felől... (Tibet) I–II* (1998), *Turpan* (2002), *Mama negra* (2000).

Meleg Orsolya

Sociolog și economist. Se ocupă de întreprinderile sociale și colaborările dintre primării și organizații nonprofit. Între 2009 și 2010 a fost coordonatoarea Programului Senior Mentor. În 2009 a făcut o practică de cinci luni în Statele Unite la Washington la Coaliția Maghiară din America (Hungarian American Coalition) și la Women for Women International. În 2011 a primit premiul întâi la sesiunea de comunicări științifice a Universității Corvinus din Budapesta cu studiul său despre învățământul nonguvernamental.

Németh László

Art terapeut, asistent social, expert politici sociale, supervizor. Se ocupă cu persoanele expulzate din societate încă de la sfârșitul anilor 70, în secțiile de psihiatrie, închisoare, psihoterapie. A început să formeze niște cooperative sociale care asigurau locuri de muncă în cadrul Programului Împotriva Sărăciei Copiilor al MTA (Academia Ungară de Științe). A participat la înființarea a mai multor cooperative sociale în regiunile dezavantajate. La momentul din față este președintele Asociației Sociale Comunitare (Közösségi Szociális Szövetkezet) și al Asociației Naționale a Cooperativelor Sociale (Szociális Szövetkezetek Országos Szövetsége), ambele din Ungaria.

Pápay Boróka

Sociolog, masterand la Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj. Președintele Colegiului Max Weber. Publicații selectate: Nagyvárad az 1896-os millenniumi ünnepség vetületében [Oradea sub aspectul festivităților milenare din 1896], In: Vámost Imre: *A magyar ipari és technológiai forradalom III.*, pp. 44–50., Lendva: Magyar Fiatalok Határok Nélkül Alapítvány, 2012.

Szabó Ágnes

Arhitect peisagist, lucrează în cadrul Atelierului Kerekliget de Arhitectură Peisaje și Grădini (Kerekliget Táj- és Kertépítész Műhely). Experiențele de asistență comunitară le-a dobândit mai ales organizând în fiecare an începând de 2004 „clăcile” de balneologie și dezvoltarea comunității în Ținutul Secuiesc, susținute de către fundația Ars Topia. În 2005 a participat la trainingul REC Tineri lideri de mediu. În 2009 a fost membru fondator al Asociației Kalapos pentru Dezvoltarea Comunității Eco-conștiente (Kalapos Környezettudatos Közösségfejlesztő Egyesület). În 2012 împreună cu membrii Asociației Kalapos a fost unul dintre proiectanții Primei Grădini din Kispest (Első Kis-Pesti Kert) în sectorul XIX. din Budapesta, fiind în aceeași timp și grădinarul activ și asistentul comunitar al acesteia.

Szaló Zsófia

Sociolog organizațional, a terminat în 2010 la Universitatea Corvinus din Budapesta. Între 2008–2009 asistent cercetător la Institutul de Sociologie și Politică socială al UCB (în domeniul: analiză rețele sociale, *social dynamics*), în 2009 bursieră la Facultatea de Sociologie a Università degli Studi di Trento. Conferențiar invitat la UCB pentru studenții la masteratul politici sociale. La momentul din față participă la dezvoltarea și managementul unor proiecte UE în funcție de consultant la MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.

Szócs A. Levente

Născut la Sfântu-Gheorghe în 1977, a terminat în 1999 la secția sociologie a Universității Babeș–Bolyai din Cluj, în 2008 masteratul de Politici publice – politici sociale la Universitatea Transilvania din Brașov, iar în momentul din față este doctorand la UBB Cluj. Este directorul Școlii Speciale Olteni și profesor la Departamentul de administrarea afacerilor al extensiei UBB din Sfântu-Gheorghe.